This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Vbl. 7245

Digitized by Google

BOLK 3245

U... K GENT

304

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

V 2

119 M 4

CHRISTELYKE

EN

GODSDIENSTIGE BEMERKINGEN

OVER DEN

AERD DER MENSCHEN,

ZEER DIENSTIG VOOR DE JONGHEYD

om hun de gebreken van hunnen aerd te leeren kennen en beminnen.

GENT,

J. B. ROUSSEAU VADER, BOEKDRUKKER,
Hoogstraet N° 10.

298

Digitized by Google

puisqu'ils avaient tous la co
la résurrection, d'autres p
leur secret et les confondre ;
bon sens pour considérer que
Christ, dont ils allaient réveiller la
dication, avaient toutes les facilité
jour leur fourberie, et l'autorité p
pas un ne cédât à des motifs si puis
son concours à la conspiration. Ajo
femmes, dans cette supposition, au
secret, et auraient eu la même sce
intrépidité : elles auraient même ét
biles du complot, puisque, d'aprè
ont rapporté les premières apparitio

Le complot formé, il aurait fallu
qui y auraient pris part, aucun n
repentir; qu'aucun ne fût effrayé d
compagnèrent la prédication, ni re
en furent immédiatement la suite, n
des récompenses qu'aurait certainen
lation. Il aurait fallu qu'ils eussent s
certé non-seulement le fait principa
tites circonstances, qu'ils ne se
eux-mêmes, que jamais ils ne se co
les autres. Il aurait fallu qu'ils pr
interrogations qu'on ne manqua pa
avec tant de précision que, dans les
ils devaient se répandre, ils répond
ment de la même manière. Il aurait
qui les unissait ne pût pas change
entre eux ni dissentions, ni jalousie
les hommes les plus honnêtes ne son
sont si ordinaires entre des scéléra
nécessairement les diviser, soit qu'i
qu'ils se corrigent. De toutes ces c
une seule venant à manquer, leur

BEMERKINGEN

OVER DEN

AERD DER MENSCHEN.

Digitized by Google

GOEDKEURING.

IMPRIMATUR.

Mechliniæ, 10 *Octobris* 1847.

P. CORTEN, VIC. GEN.

Gandæ, vidi hac 10 *Aprilis* 1849.

P. F. VELLEMAN, CAN. THEOL. LIB. CENS.

Digitized by Google

Volk 5295
VOLKSKUNDE V2 298

CHRISTELYKE EN GODSDIENSTIGE

BEMERKINGEN

OVER DEN

AERD DER MENSCHEN,

zeer dienstig voor de jongelingen

OM HUN DE GEBREKEN VAN HUNNEN AERD TE LEEREN KENNEN EN VERBETEREN.

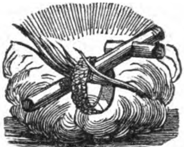

GENT,

BY J. B. ROUSSEAU VADER, BOEKDRUKKER,
Hoogstraet N. 10.

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK
GENT
1999371
Digitized by Google

Digitized by Google

ALGEMEENE BEMERKINGEN

OVER DEN

AERD DER MENSCHEN.

Er zyn menschen die gelukkig van aerd, bevallig van geest en aengenaem in geheel hunnen handel zyn: eene natuerlyke begaefdheyd en de gratie Gods schynen alles ten hunnen voordeele gedaen te hebben om er beminnelyke schepselen van te maken. Een gelukkig karakter hebben, is eene gaef van God, waervan iedereen den prys herkent en welke iedereen wenscht te bekomen. Die gaef is zoo uytmuntend, dat men aen hare lieffelykheyd niet kan wederstaen, noch zich aen hare schoonheyd onttrekken; het is onmogelyk van door den glans dezer gaef niet ingenomen te zyn, en van zyn vermaek in het gezelschap van menschen, die ze bezitten, niet te vinden. Ook die eenen goeden aerd heeft, gevoelt niet alleen eenen zoeten vrede in het binnenste van zyn hert, hy heeft nog den troost van al wat hem omringt gelukkig te maken; hy weet den vrede, welken hy zelf geniet, aen de anderen mede te deelen. Hy spreekt zoo fraey

Digitized by Google

en zoo wel, dat alle herten voor hem zyn; en zonder iemands gevoelen af te keuren, doet hy iedereen naer zyn gedacht hellen en alles heeft voor hem eenen gelukkigen uytslag.

In vele gezelschappen wordt er van den aerd der menschen gesproken; *dat kind is boos van aerd*, zegt men, *het is een moeyelyk karakter, waermede men niet om kan; dien mensch is lastig van inborst, er is geene rust met hem te houden*, enz.; met dit alles nogtans weet men nauwelyks wat men door den aerd der menschen verstaen moet; er is niets dat ons meer eygen is, en dat dieper in den grond van onze ziel te vinden is dan dit, en nogtans kunnen wy er de echte beschryving niet van geven. Den aerd is, om zoo te zeggen, onze tweede natuer, die ons het leven en de beweging geeft, die ons overal opvolgt en in alles bestuert; en nogtans zien wy het verschil dat er tusschen eenen goeden en eenen kwaden aerd bestaet niet genoeg na; wy gevoelen niet genoeg de noodzakelykheyd van eenen gebrekkelyken aerd te hervormen en by gevolg veronachtzamen wy de middelen te leeren kennen welke hiertoe dienstig zyn. Aengezien dit nogtans alle punten van de grootste aengelegenheyd zyn, gaen wy die trachten uyt te leggen: de vruchten, welke er zullen uyt voortspruyten, zullen ons

Digitized by Google

zekerlyk genoeg voor onzen kleynen arbeyd beloonen.

§ 1. WAT DEN AERD IS.

Den aerd, de inborst, of het karakter der menschen is *eene neyging naer goed of naer kwaed, die uyt de natuer of uyt andere oorzaken voortkomt, en den eenen mensch wezenlyk van den anderen onderscheydt.* Laet ons hier uytleg van geven.

Den aerd is :

1° *Eene neyging*, het is te zeggen, eenen lust of eene genegenheyd die wy in ons zelven gevoelen, waerdoor men als medegerukt wordt, om zich op eene behoorlyke wyze te gedragen, en waeraen men nauwelyks kan wederstaen.

2° *Naer goed of naer kwaed.* Den aerd hangt niet teenemael af van onze ligchaemsgesteltenis, schoon er deze nogtans veel invloed kan op hebben; hy is nauwer verbonden met al de krachten onzer ziel; in het diepste van ons hert is het, dat hy zyne magt uytoefent; hy verlicht of verblindt ons verstand, hitst onzen wil tot het goed of tot het kwaed op, en houdt ons ligchaem in volle rust of brengt het in de hevigste bewegingen, volgens dat hy zelf goed of kwaed is.

Digitized by Google

Hebben wy zelve eenen goeden aerd, eene deugdzame inborst, dan hebben wy van den hemel eene gunst bekomen, waerover wy God nooyt dankbaer genoeg zullen kunnen zyn. Met deze gelukkige neyging zal het ons zeer gemakkelyk zyn deugdzaem te blyven; wy zullen veel getrouwer blyven aen de gratie van God, en vryelyker met dezelve medewerken; de sterkste bekoringen, de grootste moeyelykheden zullen dan niet bekwaem zyn om ons van den weg der deugd af te trekken, al de spotternyen en bedreygingen der wereld zullen ons geenen voet kunnen doen achteruytwyken; in het binnenste van ons hert zullen wy eenen brand gevoelen, die ons aenjagen zal, om alle goed te ondernemen en de wegen der christelyke volmaektheyd te bewandelen.

Geheel anders is het met een gemoed gelegen dat tot het kwaed genegen is: wat moeyte zal het niet hebben om zich te wederhouden! Wat last om in de grootste buytensporigheden niet te vallen! Men zou wel willen deugdzaem zyn, maer men wordt tot het kwaed getrokken; men zou wel goed willen doen, maer eene onzienlyke hand houdt ons tegen en verydelt al onze goede begeerten; de gratie Gods laet hare stem wel genoeg in het diepste van ons hert hooren, zy wilt

Digitized by Google

de overhand hebben, maer ons boos karakter doet al onze goede voornemens te niet, en houdt ons met de boeyen van onze slechte gewoonten geketend.

Den grooten Apostel schildert den inwendigen stryd, welken wy tegen ons eygen gemoed te onderstaen hebben, wonder wel af: *Ik gevoel,* zegt hy, *eene andere wet in myne lidmaten, die aen de wet van mynen geest tegenstrydig is en die my onder de wet der zonde, die in myne lidmaten is, als gevangen houdt. Ongelukkigen als ik ben,* roept hy uyt, *wie zal my verlossen van het ligchaem dezer dood? De gratie Gods door Jesus-Christus, onzen Heer. Ik zelf dan onderwerp my in den geest aen de wet van God, maer in het vleesch ben ik aen de wet der zonde onderworpen.* (Rom. 7.)

Men moet dus bekennen dat een slecht karakter of een gemoed dat tot het kwaed genegen is, eene van de grootste oorzaken van onze wanorders is; het is als een verborgen vuer, dat geduriglyk onze kwade genegenheden ontsteekt en ophitst; terwyl eenen goeden aerd eenen krachtigen prikkel is om ons de deugd te doen uytoefenen.

3° *Den aerd is eene neyging die uyt de natuer of andere oorzaken voortkomt.* Die neyging komt uyt de natuer voort, aengezien wy daer-

Digitized by Google

mede geboren worden: iederen mensch heeft een karakter dat hem eygen is; is dit karakter goed, wy moeten er God over danken; is het kwaed, wy mogen er niet over klagen, omdat dit een enkel gebrek is, dat God niet verpligt is weg te nemen, en omdat het een gevolg is der erfzonde, waeraen wy zelve pligtig zyn. Wy moeten dus gedurig werken, om ons karakter te hervormen en onze natuerlyke genegenheden meer en meer naer de wet Gods te schikken; want het karakter kan verbeterd worden door de gratie en goede opvoeding; het kan ook door de slechte gewoonten en veronachtzaemde opvoeding in het kwaed keeren. Zoo ziet men dagelyks jonge persoonen die met de gelukkigste gesteltenissen des gemoeds geboren worden, en die dit alles door eene slechte opvoeding verliezen; zoo ziet men er in tegendeel, die met de gevaerlykste genegenheden ter wereld komen, en die nogtans later deugdzaem en beminnelyk van aerd worden, omdat zy onder het gezag van voorzigtige persoonen gestaen hebben, die hun karakter hebben hervormd, en omdat zy zelve met Gods gratie hebben mede gewerkt, om de zachtmoedigheyd, de goedhertigheyd en andere goede gesteltenissen van het heylig hert

Digitized by Google

van Jesus na te volgen. Hoe zeer ons karakter ons dus tot goed en kwaed kan aendryven of niet, zyn wy er nogtans meester over; wy kunnen het hervormen en er met de gratie Gods eenen grooten luyster aen geven, eveneens gelyk eenen ervaren kunstenaer uyt eenen plompen marmersteen een schoon standbeeld weet te snyden.

4° Eyndelyk *onderscheydt het karakter den eenen mensch wezenlyk van den anderen.* God de menschen scheppende, heeft een oneyndig getal van verscheydene wezens willen maken: het is niet mogelyk van op de geheele wereld twee menschen te vinden, die volmaektelyk aen elkanderen gelyk zyn; altyd zal men in hunne aengezigten eenig verschil vinden. Dit is een mysterie dat God in de natuer heeft willen uytwerken, en dat wy nooyt genoeg zullen kunnen bewonderen.

Even zoo is er een groot verschil tusschen de verscheydene karakters van de menschen. Elkeen in het byzonder heeft een karakter dat hem eygen is: den eenen is zoetaerdig en lieftallig van manieren, den anderen stuer en onbeleefd; dezen bemint de eendragt, den vrede en de stilte, eenen anderen zoekt tweedragt, twist en gewoel; hier zult gy een eenvoudig en openhertig gemoed

Digitized by Google

zien, waerin iedereen zyne voldoening vindt; daer zult gy eenen heymelyken en geveynsden mensch ontmoeten, in wien niemaend betrouwen kan hebben. Uyt deze verscheydenheyd van karakters ontstaen er dikwils groote moeyelykheden in de zamenleving, maer nogtans kunnen er ook groote voordeelen uyt voortkomen: deze voordeelen en moeyelykheden zyn doorgaens algemeener en merkweerdiger dan iemand peyst: laet ons hier dus wat dieper ingaen en zien:

§ 2. WAT MEN AEN DEN AERD TOESCHRYVEN MOET.

Groot en menigvuldig zyn de onheylen, welke uyt de verschilligheyd van karakter onder de menschen ontstaen. Hoe dikwils hoort men niet zeggen: die broeders kunnen elkanderen niet lyden; dat houwelyk kan in geene eendragt leven; die geburen kunnen elkanderen niet verdragen; die twee karakters komen met elkanderen niet overeen; wat een aerdig man! daer kan niemand met hem omgaen, enz.? Doch waeruyt komt dit alles voort? uyt de gebrekkelykheyd van aerd, uyt de verschillige gesteltenis van het gemoed der menschen, die met elkanderen in onderhandeling moeten zyn. By voorbeeld: twee

Digitized by Google

persoonen moeten met elkanderen verkeeren ; den eenen is droefgeestig en gezet, den anderen ligtveerdig en uytgestort: hoe ligt zullen daer geene geschillen uyt voortkomen? Nog eens: in een houwelyk is er eenen man die werkzaem en neerstig is, en eene vrouw, die geene de minste zorg voor het huysgezin draegt: hoe lang zal den vrede duren? Hier is dus genoeg uyt te besluyten dat den vrede der huysgezinnen maer al te dikwils door de verschilligheyd van het karakter gestoord wordt. Doch hetgeen in de familien geschiedt valt niet min in steden en dorpen, in landen en koningryken voor. De inwoners van elke stad hebben gewoonlyk eenen aerd die hun eygen is, en die de oorzaek van vele geschillen wordt: men moet maer de geschiedenis raedplegen, en zien hoe steden tegen steden oorlogsgewys zyn opgestaen, om er ten vollen van overtuygd te zyn. Ieder volk en elk land heeft ook zynen byzonderen aerd, die dikwils aen vele moeyelykheden den weg heeft gebaend. Er moet dus in het karakter van byzondere persoonen, van inwoners derzelfde steden, van landgenooten van het zelfde gewest, meestendeels iets hatelyks en ter zelver tyd iets beminnelyks zyn, iets dat gebrekkelyk en kwaed, en iets dat volmaekt en goed is. Hetgeen gebrekkelyk en kwaed in dat

Digitized by Google

karakter is, wordt van de vreemden aenmerkt, en daerom is hun zulk een karakter hatelyk ; het geen volmaekt en goed in dat karakter is, wordt van de persoonen zelve, die het bezitten, gewoonlyk geweerdeerd, en daerom wordt dit karakter de glorie van een volk of van eene stad, de eer van eene familie, de blydschap en het geluk van eenen byzonderen persoon. Hetgeen volmaekt en goed is moet dus behouden worden ; hetgeen kwaed en gebrekkelyk is moet daer gelaten worden. Maer meestendeels wordt dit verwaerloosd, en zie daer de oorzaek van duyzende ellenden. Helaes! hadde menig man zyn karakter op tyd hervormd, hadde hy hetzelve trachten te verbeteren, aen hoe vele ongelukken zou hy niet ontsnapt hebben! Hadde Caïn zyn grammoedig en nydig karakter bedwongen, als er God hem over vermaende, zou hy ooyt Abel, zynen onnoozelen broeder, het leven benomen hebben? Zou het bloed dat hy vergoten had ooyt tegen hem wraek hebben geroepen? Zou hy ooyt zoo ongelukkig geweest zyn van Gods vermaledydingen over zyn hoofd te trekken? *Nu zult gy*, zegde God, *vermaledyd zyn op de aerde, die haren mond heeft geopend, en het bloed van uwen broeder uyt uwe hand heeft ontvangen. Wanneer gy haer zult bewerkt hebben, zal zy u hare vruchten niet geven* :

Digitized by Google

gy zult rondzwerven en vlugteling op de aerde zyn (Gen. 4.) Zie daer het vonnis, welk God uytsprak tegen den ongelukkigen Caïn, die in tyds zyn boos karakter niet had willen hervormen, noch zyn woedend gemoed stillen. Het H. Schrift schildert ons geheel de inborst van dien misnoegden Caïn op het levendigste af in deze korte antwoord, welke hy zelf gaf als God hem had gevraegd, waer zynen broeder Abel was: *Ik weet het niet*, zegde hy, *ben ik dan den bewaerder van mynen broeder*? Toonen deze woorden niet genoeg, dat hy nydig, gram en spytig van gemoed was? en zien wy hier niet dat het dit misnoegd karakter was, dat het begin is geweest van den eersten doodslag die ooyt begaen zou worden? Voorwaer eene groote les voor ons allen, waeruyt wy kunnen besluyten wat wy te vreezen hebben van een kwaed karakter dat op tyd niet wordt ingetoomd.

Laet ons nog den aerd van de zonen van Isaac naspeuren: in Jacob zullen wy de zachtmoedigheyd zelve afgeschilderd zien, in Esaü zullen wy eene woeste ongedurigheyd en eene onverduldige gramschap vinden: wy zullen in Jacob al de voordeelen, welke hem zyn gelukkig karakter bezorgde, kunnen bemerken; en in Esaü al de onheylen, welke hy zich door zynen grammoe-

Digitized by Google

digen aerd over het hoofd trok. Zie hier hoe de H. Schriftuer ons deze twee zoo verschillige karakters weet af te schilderen. *Als den barenstyd was aengekomen, was dengenen, die eerst te voorschyn kwam, ros en heel hairig van vel, en wierd Esaü genoemd. Den tweeden straks daerop volgende, hield met de hand de plant van den voet zyns broeders vast, en wierd hierom Jacob genoemd.... Als zy nu groot geworden waren, werd Esaü eenen dapperen jager, die geerne op het veld was; maer Jacob eenvoudig en zacht van aerd zynde, verbleef in de tenten.* (Gen. 25). Ziet men hier, van in de geboorte van deze twee broeders, het verschil van aerd niet? Ziet men er de gevolgen niet van, in de levenswyze welke zy in hunne jongheyd aennemen? Maer, hoeveel klaerder zyn die gevolgen in het verloop van hun leven niet te zien? Esaü verkocht door zyne onverduldigheyd het regt van eerstgeboortenis aen zynen broeder Jacob, en verloor daerdoor den besten zegen zyns vaders; later liet hy zich tot eenen moedwilligen en onregtveerdigen haet tegen zynen broeder vervoeren, hy leefde ongelukkig, en was zoo van Gods liefde verwyderd, dat hy gemeenlyk in het H. Schrift aenzien wordt als het afbeeldsel der verworpelingen. Zie daer nog eens de onheylen die spruyten uyt eene ondeugende inborst, die

Digitized by Google

men niet vreest van in te volgen. Jacob in tegendeel trok den zegen zyns vaders, de genegenheyd van Rebecca, de gratie van God, door zyn voorzigtig en zachtzinnig gemoed, over zich; hy wierd den vader der twaelf stammen van het volk van God, waeruyt den Messias zelf moest geboren worden, en wordt in het H. Schrift voorgesteld als het afbeeldsel van de uytverkorenen. *Ik heb Jacob bemind*, zegt den H. Geest, *doch Esaü heb ik gehaet*. (Rom. 9.) Zie daer hoe groot de weerde van een deugdzaem karakter is; en hoezeer wy het ter oorzaek van deszelfs goede uytwerksels moeten betrachten.

Met eenen wel geregelden aerd is men in staet van de gewigtigste zaken te ondernemen, van de moedwilligste onderdanen te besturen, van de grootste moeyelykheden te boven te komen, en van de sterkste vyanden te overwinnen. Den patriark Jacob kan ons tot voorbeeld gesteld worden; doch wy gaen dit voorby, om een voorbeeld aen te halen dat nog merkweerdiger is.

Moyses, die volgens de getuygenis van den H. Geest zelf, *den zachtmoedigsten was van al de menschen die op den aerdbodem woonden* (Num. 12.), die goedhertig, kalm, werkzaem en standvastig van gemoed was, geleydde de wederspannige Israëliten by de veertig jaren lang in de

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK
GENT

Digitized by Google

woestyn : hoe dikwils dit ongelukkig volk tegen hem ook mogte opstaen, hoe zeer zy hem ook bedreygden, wist hy hun altyd, door zyne wysheyd en godvruchtigheyd, van de afgodery af te trekken en hun in den dienst van den waren God te doen volherden. Het was zeker zoo gemakkelyk niet van met zoo vele duyzende menschen in eene wildernis te verblyven, en hun allen in bedwang te houden : dit heeft Moyses nogtans door zyne zachtmoedigheyd, standvastigheyd en betrouwen op God kunnen uytwerken. Hieruyt is dus genoeg te verstaen, wat een welgeregeld gemoed kan, als het door Gods gratie wordt ondersteund.

Gelykelyk heeft den dapperen Judas Machabæus te zamen met zyne broeders door zyne kloekmoedigheyd groote en wondere zaken uytgewerkt. Het land van Israël werd ten zynen tyde van alle kanten door wreede vyanden aengetast, men wilde den waren godsdienst te niet doen; maer Judas, denkende dat *het beter was in den oorlog te sterven, dan de ellenden van zyn volk te zien... heeft de glorie van zyn geslacht doen aengroeyen. En hy heeft de boozen opgezocht en vervolgd; en hy heeft de ruststoorders van zyn volk door vlam en vuer doen vergaen: en zyne vyanden zyn door den schrik verdreven geweest, en alle boosaerdigen zyn ontroerd geworden, en het algemeen welzyn*

Digitized by Google

is door zyn toedoen behouden geweest (1. Mach. C. 3. en 2.) Doch waeraen is dit alles toe te schryven? aen het kloekmoedig karakter van Judas Machabæus en van zyne dappere broeders. Hoe groote voordeelen kan het gemeenebest uyt het welgevormd karakter van eenen persoon zelfs niet trekken! Doch hier moet men ook byvoegen dat het gemeenebest ook zooveel door den boosaerdigen aerd van eenen mensch kan te lyden hebben. Wy hebben hier slechts op den wreeden Nero te denken, om te zien welke bittere vruchten eenen ongetemden aerd vroeg of laet voortbrengen kan. Van in zyne jongheyd af toonde dien bloeddorstigen keyzer, wat hy later worden zou; zyne ongeschiktheyd van zeden, zyne moedwilligheyd, zyne gramschap en trotsche manieren gaven van dan af te kennen dat het Romeynsche ryk een monster in zynen schoot droeg, dat later zyne eygene burgers zou vervolgen: de ondervinding kwam dit alles waer maken. Hy bragt zynen broeder, zyne vrouw en zyne eygene moeder om hals; hy vermoordde zyns vaders zuster insgelyks, en zynen leermeester Seneca met vele anderen. Uyt boosaerdigheyd stak hy de stad Roomen in brand, om den brand van Troja af te beelden; hy wierp er de schuld van op de Christenen, die hy by die gelegenheyd begon te vervolgen en aen

Digitized by Google

wien hy de wreedste tormenten deed onderstaen.

Misschien zal hier iemand peyzen dat een moedwillig karakter, dat men van de natuer ontvangen heeft, eenen mensch in de noodzakelykheyd stelt van schelmstukken te bedryven; doch dit kan geenszins aengenomen worden; want in den keyzer Nero zelf vinden wy het tegenstrydig bewezen. Immers, gedurende de vyf eerste jaren van zyne regering, zoo lang hy luysterde naer de wyze lessen van zynen leermeester Seneca, die zyn boosaerdig karakter bedwong, heeft hy zich zoo wyslyk gedragen, dat hy voor dien tyd moet aenzien worden als eenen der beste keyzers, die in die eeuwen den troon van het Romeynsche ryk beklommen hebben; maer het was, als hy naer de vermaningen van Seneca niet meer heeft willen luysteren, en dat hy den vollen toom aen zyne wreede inborst heeft gegeven; het was dan, dat het gemeenebest zoo veel te lyden had, en dat hy zoo ongelukkig werd van zichzelven het leven te benemen.

Hieruyt is genoeg te verstaen hoeveel er aen gelegen is van een moedwillig karakter te bedwingen. Wy gaen dus nog in korte woorden zeggen:

Digitized by Google

§ 3. HOE NOODZAKELYK HET IS ZYNEN ONGEREGELDEN AERD TE HERVORMEN.

Onder u zal de begeerlykheyd der zonde zyn, zegde God eertyds aen den ongelukkigen Caïn, *en gy zult er over heerschen* (Gen. 4.), hem hierdoor te verstaen gevende, dat hy zyne kwade inborst kon en moest bedwingen. Wy ook hebben de zelfde pligten, wy moeten de grootste zorg dragen om dezelve te volbrengen: de liefde tot God, de liefde tot onzen evennaesten en de liefde tot ons eygen zelven verbinden ons daertoe.

Wy hebben gezegd dat een boosaerdig karakter den oorsprong is van vele zonden en boosheden, de voorbeelden, welke wy aengehaeld hebben, doen ons dit maer al te klaer zien; nu, om God waerlyk te beminnen, moet men niet alleen de boosheyd haten en verzaken, maer men moet er zelfs de oorzaken trachten van weg te nemen, men moet er de naeste gelegenheden van schouwen; doch, in hoe vele menschen is niet een ongeregeld karakter de ware oorzaek der zonden, welke zy bedryven? Neem eenen vloeker, by voorbeeld, en zeg hem: gy moogt niet vloeken; hy zal seffens antwoorden: ik vloek niet dan toen, als ik in gramschap ben. Men moet

Digitized by Google

dus aen zulk eenen mensch antwoorden : vermyd alle gramschap, gy zyt al te oploopend, doe uw best om zachtmoediger en verduldiger te zyn, en zoo zult gy het vloeken gemakkelyk achterlaten ; tracht dus uw ongeregeld karakter te hervormen, het is den zekersten, en voor u misschien, den eenigsten middel om nog in vriendschap met uwen God aengenomen te worden. De verbetering van aerd of inborst trekt dus eenen mensch van het kwaed af, en vereenigt hem met God ; zy maekt hem insgelyks volmaekter en weerdiger voor Gods oogen, die zyn eygen beeld in zyne redelyke schepsels wilt kunnen ontmoeten, want den mensch is naer zyn beeld en naer zyne gelykenis geschapen : die zynen boozen aerd involgt, vernietigt dat beeld van God, en print het beeld van den duyvel in zyne eygene ziel ; maer die zyn ongeregeld karakter verbetert, heldert dit beeld en gelykenis op, en wordt dagelyks meer en meer van den Hemelschen Vader als zyn eygen kind bemind, omdat hy hem dagelyks gelyker wordt. Willen wy dus God waerlyk beminnen, willen wy teerhertiglyk van hem bemind worden, laet ons onophoudelyk ons best doen om ons karakter te hervormen.

Uyt liefde tot onzen evennaesten moeten wy ook beter van aerd trachten te worden; want, zeg

Digitized by Google

my toch eens, waerom is het dat de menschen op de wereld zooveel te lyden hebben? is het niet omdat er zoo vele verschillige, en byzonderlyk, omdat er zoo vele moeyelyke karakters zyn? Veronderstel eens dat iedereen beleefd, gedienstig, blygeestig, verduldig, zachtmoedig, werkzaem en goedhertig ware, zou de wereld in geenen hemel veranderd zyn? Maer nu, dat er zoo vele luye, grammoedige, botte, droefgeestige, onverduldige, hooveerdige en kwaedwillige menschen zyn, nu bezwyken wy, om zoo te zeggen, onder den last van zoo vele mismaekte karakters. Doch indien dit ons zooveel lyden veroorzaekt, indien wy zoo zeer wenschen dat andere menschen hun onverdragelyk karakter hervormen zouden; waerom veranderen wy onzen eygenen aerd niet? waerom zyn wy ook niet wat gewilliger, beleefder en blygeestiger? waerom bedwingen wy ook onze gramschap, onze onverduldigheyd niet? Zie hier nogtans den regel der christelyke liefde: *Alles wat gy wilt dat de menschen aen u zouden doen, doe het ook aen hun.* (Matth. 7.) Maer hoe dikwils wordt dezen regel niet vergeten? en hoe vele menschen zyn er niet, die lastig en moeyelyk van karakter zyn, die niet eens denken, dat zy door hunne aerdige en buytengewoonlyke manier van doen tegen de broederlyke liefde zondigen? Men

Digitized by Google

kan verstand hebben, men kan zelfs vele deugden bezitten, ootmoedig, godvruchtig, liefdadig zyn, en nogtans aen merkelyke gebreken van karakter onderworpen zyn; het is dus noodig om tot eene volmaekte navolging van eenen Goddelyken meester, die zoo zoet, aengenaem en lieffelyk was, te komen, van eene byzondere aendacht op het verbeteren van ons karakter te nemen. Er zyn zeer deugdzame en geleerde menschen, die byna van niemand worden bemind, en al zooveel kwaed als goed doen in het volbrengen hunner pligten; waer by komt dit toch? by een gebrek van karakter. Er zyn menschen, die met den besten wil ter wereld, overal tegenstand, moeyelykheyd, twist en tweedragt ontmoeten, en welke is er de oorzaek van? het gebrek van karakter. Er zyn menschen zelfs, die met al hunne deugd de deugd hatelyk maken; met al hunne godvruchtigheyd, den godsdienst verachtelyk maken; met al hunne goede werken zelfs, met hunne almoezen en milddadigheden zichzelven belagchelyk maken: en welke is daer toch de ware en misschien de eenigste oorzaek van? het gebrek van karakter. Zy zyn oploopend, onbeleefd, geveynsd, veranderlyk, knorachtig, ligtveerdig of hardnekkig van karakter, en hierdoor verliezen zy al, wat zy van eenen anderen kant zouden kunnen winnen; hier-

Digitized by Google

door komt het, dat de liefdadige ondernemingen, godvruchtige byeenkomsten en andere goede gezelschappen uyteenvallen, en oorzaek van twist en tweedragt worden, daer zy niet dan rust, eer en deugd zouden moeten hebben voortgebragt.

Doch is het dat wy door onzen gebrekkelyken aerd het goed beletten, en onze broeders maer al te zeer bezwaren; wy dienen hier ons zelven niet min tot last door. Ach! wat heeft eenen droefgeestigen aerd toch niet te lyden? en waerom? omdat hy de eerste aenstootingen van eene ongeregelde droefheyd niet heeft weten te overwinnen: nu is zyne gewoonte van zuchten en kermen eene tweede natuer geworden, nu heeft dit karakter in het diepste van zyn hert wortel geschoten, en nu heeft hy de straf van zyne lafhertigheyd te dragen. Nogtans met goeden wil en kloeken moed, kan hy nog de blymoedigheyd terug bekomen, met de bekwame middelen, tot het hervormen van zyn droefgeestig karakter seffens in het werk te leggen. Insgelyks hoe ongelukkig is eenen grammoedigen en onverduldigen mensch niet? hy wilde de kleyne gebreken van zynen evennaesten niet lyden, iedereen heeft van hem de vlugt genomen; hy is nu aen zyne eygene gebreken, aen zyne onverduldige inborst alleen overgeleverd: welk een torment! Wat een verdriet van alzoo al zyne vrienden ver-

Digitized by Google

loren te hebben, en niemand meer te vinden aen wien hy zyn hert kan openen! Ach! is het niet regtveerdig dat, als men van de menschen niets meer wilt te lyden hebben, men van hun dan ook geenen troost meer bekomt? Neem nu nog eenen mensch die hooveerdig is van gemoed, heeft hy ook geene ware straffen te dragen, omdat hy nooyt voor niemand heeft willen wyken? Hy wilde iedereen aen zyne voeten zien, en hierom is iedereen ook tegen hem opgestaen; men heeft hem veracht omdat hy de anderen verachtte, en in hem zyn waergemaekt deze woorden van den Zaligmaker: *Al wie zich verheft zal vernederd worden* (Luc. 14) en deze andere van Isaïas: *wee aen u die veracht, zult gy ook niet veracht worden?* (Is. 33.)

Helaes! als wy het diepste van ons hert willen doorgronden, moeten wy dan niet de waerheyd erkennen van hetgeen ons zoo dikwils van onze ouders, oversten of beste vrienden gezegd geweest is? Zy herhaelden ons gedurig dat wy al te hooveerdig in onze gepeyzen, al te ligt in onzen handel, al te grammoedig in ons spreken, al te lafhertig in het volbrengen onzer pligten waren; zy spraken ons misschien nog van andere gebreken: waerom hebben wy toch naer hun niet geluysterd en aldus ons zelven ongelukkig gemaekt? terwyl wy met ons naer hunne vermanin-

Digitized by Google

gen te schikken ons aen God en aen de menschen zouden kunnen beminnelyk maken hebben en daerenboven reeds de rust en blydschap zouden gevonden hebben, waernaer wy misschien van over lang vruchteloos hebben getracht? Laet ons ten minsten nu de oogen openen, het is nog niet te laet; laet ons ons eygen karakter leeren kennen, aengezien deze kennis van zoo groote aengelegenheyd is. Doch het is nog niet genoeg zynen aerd met deszelfs gebreken te kennen, men moet hem hervormen, men moet hem verbeteren en bedwingen; hiervan hangt alles af. Dit is zoo gemakkelyk niet, om de waerheyd te zeggen, maer met eenen goeden wil, met eenen kloeken moed kan men zoo ver geraken, als men door Gods gratie wordt ondersteund! Vele persoonen beklagen zich over hunnen aerd, en zuchten en kermen dàt zy zichzelven niet kunnen overmeesteren; zy doen wel iets of wat om de overwinning te hebben, maer verliezen welhaest den moed, omdat zy daer toe de noodige middelen niet gebruyken. Om hun hierin voordeelig te zyn, gaen wy er hun de bekwame middelen van voor oogen stellen: met dezelve zorgvuldiglyk in het werk te leggen, zullen zy gemakkelyk tot een geregeld karakter kunnen geraken.

Digitized by Google

§ 4. HOE MEN ZYNEN AERD VERBETEREN KAN.

EERSTEN MIDDEL. *Het regtzinniglyk willen.* Eene dagelyksche ondervinding doet ons genoeg zien, dat eenen regtzinnigen en standvastigen wil eyndelyk verkrygt hetgeen hy begeert. Zulk eenen wil verlicht het verstand, versterkt het hert en zet eenen mensch gestadig aen, om niet eene gelegenheyd van tot zyne inzigten te komen te laten voorbygaen. Men heeft maer in zichzelven te zeggen: « Zie, het is nu reeds twintig, veertig, of meer » jaren dat ik driftig, grammoedig, ligtveerdig » ben; daerdoor trek ik de verachting van ieder » een op my, daerdoor vergram ik mynen God, » het opperste goed, daerdoor maek ik myn eygen » zelven ongelukkig; ik wil dus en ik zal my be- » teren, enz. » Met dien vurigen wil gedurig te vernieuwen, zal men welhaest eene groote verbetering gevoelen.

De zuster van den H. Thomas van Aquinen ondervroeg hem eens hoe zy hare kwade gewoonten zou kunnen overmeesteren hebben; « met te willen, antwoordde hy. » — « My dunkt, zegde » zy hierop, dat ik wel den wil heb my te bete- » ren en deugdzamer te worden, en nogtans blyf » ik altyd dezelfde. » — « Heb eenen regtzin-

Digitized by Google

» nigen, kloeken en standvastigen wil, hernam
» den Heyligen, van uwe kwade gewoonten ten
» onder te brengen, en gy zult zekerlyk de
» overhand krygen.»

Zien wy niet dagelyks in de wereld dat men door eenen standvastigen wil gewoonlyk tot zyne inzigten komt? Waerom is dien kapiteyn tot zoo hoogen graed geraekt? is het niet, omdat hy het standvastiglyk heeft gewild, en er de bekwame middelen heeft toe in het werk gelegd? Waerom is dien koopman zoo ryk geworden? is het niet omdat hy dit dag en nacht in het hoofd heeft gehad, omdat hy daer geene moeyte heeft voor gespaerd, omdat hy noch slaep, noch rust heeft gezocht, eer hy zoo ver gekomen was; in een woord, is het niet omdat hy dit standvastiglyk heeft gewild? Waerom heeft dien landbouwer zoo vruchtbare velden, waerom staen zyne vruchten zoo schoon? is het niet omdat hy gezweet en gearbeyd heeft, omdat hy het gewild heeft en krachdadiglyk gewild heeft?

Ja, als iemand den vasten wil heeft van zyn karakter te verbeteren, gelukt hy daer byna altyd in; maer dan gaet hy niet te werk gelyk er velen doen, die zeggen: Ah! ik zou wel eenen beteren aerd willen hebben; ik zou wel willen dat ik zoo grammoedig, zoo droefgeestig, zoo slap-

Digitized by Google

hertig niet ware ; wanneer zal toch den oogenblik komen op welken ik my beteren zal? Neen, zoo lafhertig is hy niet ; maer hy zegt met den koninglyken profeet : *nu begin ik ; deze verandering is het werk van den Allerhoogsten* ! (Ps. 76.) Ja, wat het my ook moge kosten of niet, ik wil zachtmoedig, beleefd, gedienstig, blygeestig worden ; ik zal zoo wel op myn eygen zelven letten, ik zal my zooveel geweld aendoen, ik zal zoo lang aenhouden, dat ik eyndelyk teenemael veranderd zal zyn. De ondervinding heeft my geleerd, dat als men maer eenen vasten wil heeft, men wel tot zyne inzigten komt ; ik zal dus heden nog eens vastelyk willen, en zonder den minsten twyfel zal ik wel tot het hervormen van myn ongeregeld karakter komen ; ik zal de overwinning behalen.

TWEEDEN MIDDEL. *Onzen eygenen aerd wel trachten te kennen.* Wy hebben geduriglyk de oogen open op de gebreken van onzen evennaesten, wy beklagen ons over de onaengenaemheyd van zyne inborst ; maer op ons zelven durven wy de oogen niet slaen ; wy zouden daer al te veel reden van verootmoediging vinden ; wy willen zelfs den schyn hebben van daer niets van te weten, schoon er iedereen nogtans mede bezig is ; wy hebben liever het blad, waerop er van ons karakter gehandeld word, om te slaen, om de moeyte niet

Digitized by Google

te hebben van er de gebreken van te bestryden.

Er is zeker weynig waerschynlykheyd dat men zynen aerd zal hervormen, als men er de gebreken niet van kent; doch hoe zal men ze kenken, als men er zelfs niet wilt op peyzen? *Indien ik op myn eygen zelven niet let*, zegt den H. Bernardus, *dan ken ik my zelven niet.* Hierom was het ook, dat den H. Augustinus aen God vroeg van zichzelven te mogen kennen: *Heer*, zegde hy, *geef dat ik u kenne, en dat ik my zelven kenne*, en dat den H. Laurentius Justinianus zegde dat *dien, die op zichzelven niet let, in de grootste onwetendheyd leeft van hetgeen er in zyn hert omgaet, of van hetgeen er uyt voortkomt, en dat deze onwetendheyd de moeder der misdaden is, de voedster der ondeugden en den oorsprong van byna al de onheylen.* Laet ons dus met den schryver der *Navolging van Christus* besluyten: *Dit is de les, die de verhevenste en de voordeeligste is, te weten, de ware kennis van zyn eygen zelven.*

Als wy iemand wel willen leeren kennen, dan letten wy op al zyne woorden, wy hebben de oogen op al zyne werken, wy willen weten waer hy gaet en verblyft; en zoo kennen wy eyndelyk wat het voor eenen persoon is, en hoe ver wy ons op hem mogen betrouwen. Waerom letten wy al zoowel op ons eygen zelven niet? waerom wil-

Digitized by Google

len wy aen ons eygen zelven onbekend blyven? hebben wy ten minsten zoo veel belang niet in onze eygene krankheden, dan in die van onzen evennaesten te ontdekken? Dat andere menschen in alles zoo volmaekt niet zyn, dat moeten wy ons weynig aentrekken; maer waer wy voor te zorgen hebben, en wat ons eygenlyk aengaet, is van te weten welke onze gebreken zyn; byzonderlyk welke de ongeregeldheden van ons karakter zyn, waerdoor iedereen misschien ontsticht wordt, en waerdoor wy de achting en het betrouwen verliezen, die wy nogtans noodig hebben om in onze ondernemingen te gelukken, en gerust en gelukkig op deze wereld te leven.

DERDEN MIDDEL. *Er dagelyks de gebreken van bestryden.* Zeker is het noodzakelyk van zyn eygen karakter te kennen, maer nog noodzakelyker is het, van er de gebreken van te bestryden, en te trachten hetzelve te verbeteren. Maer, zal men hier misschien zeggen, dit alles is wel schoon en voordeelig, maer is het daerom wel mogelyk? Kan men dan zynen eygenen persoon wel veranderen? Het is zekerlyk wel ongelukkig van zoo gebrekkelyk van aerd te zyn, maer wat schuld hebben wy daerin? wat middel daertegen? Daer is niet meer aen te doen, dan geduld te hebben. Zoo spreken lafhertige menschen maer kloek-

Digitized by Google

moedige Christenen antwoorden daerop dat zy *alles kunnen in dengenen die hun versterkt* (Phil. 4): want waerom zou men zoo wel de gebreken van zynen aerd niet kunnen overwinnen, als men de duysternissen van zynen geest door eene aenhoudende studie kan doen verdwynen, en de bedorvenheyd van zyn hert door het overpeyzen der eeuwige waerheden kan verwyderen? Met dus op God zyn volle betrouwen te stellen, zal men wel de overhand krygen. Zoo hebben de Heyligen gedaen, zoo moeten wy ook doen.

Wie is er die niet weet, wat groot geweld zich den H. Franciscus de Sales heeft aengedaen om de al te groote vurigheyd van zynen aerd tegen te houden? Langen tyd moest hy tegen die gevaerlyke neyging worstelen, maer met zichzelven dagelyks te overwinnen, kwam hy eyndelyk zoo ver, dat hy als een der volmaektste voorbeelden van verduldigheyd en zachtmoedigheyd moet voorgesteld worden. O! hoe gelukkig was hy van zoo zyn karakter hervormd te hebben! Want door de zachtmoedigheyd welke hy hierdoor bekwam, was het, dat hy zoo vele duyzende ketters tot in den schoot der ware Kerk heeft kunnen wederbrengen; en dat hy aen God en aen de menschen zoo aengenaem was.

Heeft den H. Vincentius a Paulo min moeyte

Digitized by Google

moeten doen, om zyn grammoedig karakter te hervormen? Hy die nogtans later zoo gespraekzaem, zoo beleefd, zoo vriendelyk geworden is, dat hy na Franciscus de Sales, voor den zachtzinnigsten mensch van dien tyd met regt aenzien moet worden.

Hun voorbeeld toont ons genoeg, dat het ons ook mogelyk is van onze inborst te hervormen; zy waren zoo wel mensch als wy, en wy zullen, zoo wel als zy, door de gratie Gods ondersteund worden. Het zal ons wel moeyte kosten; doch wat wordt er dagelyks in de wereld niet gedaen om geld en goed, eer en faem te kunnen bekomen? Hoe kleedt men zich niet op! hoe zoekt men niet aen de menschen te behagen! hoe let men niet op zichzelven om nooyt de regels van beleefdheyd te overtreden! En wy, Christenen, wy zouden niets doen om ons karakter te hervormen? De liefde tot God en den yver voor de zaligheyd onzer ziel zouden niet bekwaem zyn ons de gebreken van ons karakter te doen verbeteren?

De hervorming van karakter is dus niet onmogelyk dan voor de lafhertigen, die er zich niet willen mede bezig houden, die voor de kleynste moeyelykheyd achteruytwyken; zy is maer onmogelyk voor die Christenen zonder geloof, die meer op hunne eygene krachten dan op de

Digitized by Google

hulp van God steunen ; doch zy is niet onmogelyk, maer zelfs gemakkelyk voor die zich daertoe de moeyte willen geven, en er de middelen toe gebruyken : deze zullen de vruchten van hunnen arbeyd plukken, en gevoelen hoe aengenaem de belooning zyn zal, indien hun den arbeyd misschien nu wat lastig valt.

VIERDEN MIDDEL. *Wel op zichzelven waken.* Eene gedurige oplettendheyd kan onzen aerd op korten tyd verbeteren en ons gemoed stillen. Waerom is het, dat wy zoo onverdragelyk zyn ? is het niet, omdat wy weken en maenden overbrengen zonder eens op onze eygene gebreken te denken ? Indien wy wel de ongeregeldheyd van ons gemoed kenden, en aendacht wilden nemen op al de buytensporigheden, welke er dagelyks uyt voortkomen, wy zouden met schaemte overdekt worden en wel haestig van gedrag veranderen. Dagelyks zouden wy dus met alle neerstigheyd moeten onderzoeken tot welke wanorders ons karakter ons gebragt heeft, wy zouden moeten voorzien, hoe en wanneer wy in dezelfde gebreken misschien zouden kunnen hervallen, en ons door het gebed en goede voornemens tegen onze eygene krankheyd wapenen. *Keer terug naer uw hert*, zegt ons den H. Bernardus, *en onderzoek u zelven neerstiglyk ; zie na hoe gy leeft, waer mede*

Digitized by Google

gy u bezig houdt, wat gy verliest, wat voortgang gy doet, of hoeveel gy achteruyt wykt. Onder het onderzoek, zegt hy elders, *moet gy niet alleenlyk overpeyzen wat gy nu zyt, maer ook wat gy zyt geweest; gy moet uwe tegenwoordige manier van leven met uw voorgaende leven vergelyken en onderzoeken, of gy in de deugd voortgang of verlies gedaen hebt; of gy verduldiger of onverduldiger dan naer gewoonte zyt geweest.* Den godvruchtigen kanselier J. Gerson wakkert ons tot dezelfde waekzaemheyd aen, zeggende: *Bestuer u zelven, herken u zelven, en let zonder ophouden op u zelven met alle zorgvuldigheyd.* Zoo zullen wy welhaest ons karakter kunnen hervormen, onze ziel in vrede bewaren, en met iedereen in eendragt leven.

VYFDEN MIDDEL. *Alle hooveerdy zorgvuldiglyk vermyden.* Men kan zeggen dat het meestendeels de hooveerdigheyd is die het karakter der menschen bederft. Eenen hooveerdigen mensch peyst niet dan op zichzelven, zorgt eerst voor zichzelven, wilt alle eer en achting voor zichzelven, en daerdoor zelfs, werkt hy tegen de regels van beleefdheyd, gedienstigheyd, dankbaerheyd, welke een welgeregeld karakter voorschryft. Zelfs werpt zyne eygenliefde hem in de grootste wanorders: hy zal hardnekkig, trotsch, geveynsd en lastig

Digitized by Google

worden, hy zal zynen evennaesten openlyk verachten, zichzelven pryzen en verheffen, en zoodanig onverdragelyk worden, dat er byna niemand meer zal mede om kunnen. Doch, neem eenen ootmoedigen mensch, hy zal goedhertig, zachtmoedig, beleefd, gespraekzaem en vriendelyk zyn; hy zal voorzigtig zyn in zyn spreken, gestichtig in geheel zyn gedrag. Ondervraegt men hem, hy zal met regtzinnigheyd antwoorden: heeft hy iets te zeggen, het zal met eenvoudigheyd zyn; moet hy iemand berispen, hy zal het met zooveel zorgvuldigheyd en liefde doen, dat er niemand door misnoegd zal worden. Overtuygd zynde, dat zyne oversten grootere kennissen en meerdere ondervinding hebben dan hy zelf, zal hy hun den eerbied, liefde en onderdanigheyd betoonen, die hy hun verschuldigd is; nooyt zal hy met hen willen twisten, en in alles zal hy hun onderdanig zyn. Ten opzigte van zyne onderdanen zal hy zich met de grootste goedheyd gedragen; hy zal hun niet aenzien als verachtelyke schepsels, waermede het hem de moeyte niet weerd is te verkeeren, maer als zyne broeders en vrienden, als allerliefste kinderen, waer hy den vader van is, en wiens jok hy, zooveel het mogelyk is, moet zoeken te verzachten.

Het is de ootmoedigheyd die den grondsteen is van alle christelyke deugden: *Die zonder oot-*

Digitized by Google

moedigheyd de deugden wilt bekomen, zegt den H. Bernardus, *is gelyk aen eenen mensch, die stof in den wind by een vergadert.* Zoo moet men ook zeggen dat men alzoo min een goed karakter zonder ootmoedigheyd zal kunnen vormen, als men het stof in den wind zal kunnen by een houden; aengezien de ootmoedigheyd insgelyks den grondsteen van eenen welgeregelden aerd is. *Bekleed u dus*, zegt den grooten Apostel, *gelyk als het aen uytverkorenen, heyligen en vrienden van God betaemt, met ingewanden van bermhertigheyd, met goedhertigheyd, ootmoedigheyd, zeegbaerheyd, verduldigheyd, elkanders gebreken verdragende en aen elkanderen vergiffenis gevende, indien den eenen zich over den anderen te beklagen heeft; gelyk den Heer u vergiffenis heeft geschonken, zoo moet gy het ook doen.* (Col. 8.)

ZESDEN MIDDEL. *De bewegingen van onzen aerd van het kwaed aftrekken en ten goede keeren.* Men hoort vele menschen zich beklagen over de al te groote moeyelykheyd, welke zy hebben in de gebrekkelykheden van hunnen aerd te bestryden: ik ben oploopend, zegt den eenen, ik kan my niet tegenhouden; ik ben wat eygenzinnig, zegt eenen anderen, ik kan niet zwygen. Zy vreezen dus van nooyt meer hun karakter te kunnen hervormen: nogtans, dat zy zich troosten, zie

hier eenen gemakkelyken en krachtdadigen middel. Keer die neygingen van uw hert, die gesteltenissen van uw gemoed ten besten: het is niet noodig van uw karakter te niet te doen, dit ware onmogelyk; gy moet het maer naer God doen hellen; gy moet het maer schikken naer eene volmaektere onderhouding van al de pligten van uwen staet; zoo zal dien wortel, in plaets van bittere en onaengename vruchten te doen uytbotten, vruchten van deugd en heyligheyd, vruchten van eeuwige zaligheyd voortbrengen; zoo zult gy als eene neerstige bie uyt de bittere bloem van uw karakter den honing van eene hemelsche zoetigheyd weten te trekken. Gy zyt, by voorbeeld, grammoedig en misnoegd over al de gebreken van uwen evennaesten, keer die gramschap tegen uwe eygene gebreken, en het zal eene heylige gramschap zyn. Gy voelt u getrokken tot hooveerdy en ydele glorie, doe afstand van al die ydelheyd, en tracht eene ware en eeuwigdurende glorie te bekomen, met God hier op de wereld op het allervolmaektste te dienen; want wat is er toch grooter dan ten dienste van den koning der koningen te zyn? Gy zyt misschien slap, kleynhertig en vreesachtig, bedien u van deze gesteltenis om al uw betrouwen op God te stellen, *die de vastgekluysterden los maekt, de blinden verlicht, de*

Digitized by Google

gekwetsten opregt, de regtveerdigen bemint, de vreemdelingen bewaert, voor wees en weduwe zorgt, en de wegen der zondaren te niet zal doen. (Ps. 145.) Misschien zyt gy ligtveerdig en onstandvastig van aerd; gy kunt wederom hieruyt uw voordeel trekken, met aen de stem van Gods gratie nooyt te wederstaen, met zeer dikwils uwe goede voornemens te vernieuwen, met nog haestiger op te staen dan gy gevallen waert: zoo zult gy goed uyt kwaed trekken, en uw karakter dat nogtans gebrekkelyk is, behendiglyk heyligen. Is het zoo niet, dat de Heyligen gehandeld hebben, en dat zy tot zoo groote volmaektheyd gekomen zyn? Maria Magdalena was teerhertig en gevoelig van aerd; ook is eenen oogenblik genoeg geweest, om haer haren Zaligmaker zoodanig te doen beminnen dat de vergiffenis harer zonden haer seffens wierd toegestaen: is haren aerd nu daervoor veranderd geweest? Neen, zy bleef teerhertig en gevoelig; maer al die vurige bewegingen van haer hert waren nu niet meer voor de wereld en voor ydele pracht, zy waren voor God; zy verzaekte dus aen de wereld om eene der grootste minnaressen van Jesus Christus te worden.

Is Saulus, die vol vlam en vuer was, en als eenen grypenden wolf den schaepstal van onzen beminden Zaligmaker aentastte, van karakter ver-

Digitized by Google

anderd, nadat hy op den weg van Damascus, van God geslagen zynde, zich teenemael bekeerd had? Geenszins, maer hy heeft al die vurigheyd, welke hy eerst tegen de ware kerk van Christus toonde, tot verdediging derzelve gebruykt, en is een *vat van verkiezing geworden, dat den naem van Jesus voor de volkeren, voor de koningen en voor de kinderen van Israël zou dragen.* (Act. 9.)

Heeft den H. Franciscus Xaverius, die zoo de eer en glorie beminde, denzelfden weg niet ingeslagen? Heeft hy ook die begeerte naer lof en luyster niet ten besten gekeerd? Hy heeft die glorie gezocht daer, waer zy waerlyk te vinden is, te weten in den dienst van zynen schepper, waerin hy ook die grootheyd en roem bekomen heeft, welke hy nooyt meer verliezen zal.

Om deze groote mannen na te volgen, moeten wy dus ook ons karakter niet afgaen, wy moeten enkelyk er de buytensporigheden van tegenhouden, en het eene goede neyging geven. Zyn wy dus gevoelig aen alle schoonheyd en vermaek, laet ons ons wel wachten van al te veel naer de schepselen om te zien; laet ons onze oogen tot den hemel verheffen, en daer beschouwen de grootheyd, magt en heerlykheyd van den Schepper, den luyster en glans der Heyligen, en wy zullen ons vermaek, rust en voldoening in de voorzalen des hemels vinden.

Digitized by Google

Zyn wy misschien te driftig van aerd, laet ons de krachten, welke wy te veel schynen te hebben, voor de deugd en goede werken gebruyken, en wy zullen ondervinden dat die driftigheyd nog eerder uytgeput zal zyn, dan wy voldaen zullen hebben aen al wat de eer en glorie van God en de zaligheyd der zielen van ons vraegt.

Indien wy droefgeestig en zwaer van gemoed zyn, laet ons ons wel wachten van ons te veel met de gebreken van onzen evennaesten bezig te houden; maer laet ons de oogen op ons eygen zelven slaen, onze eygene zonden beweenen, en wy zullen ons aldus gemakkelyk aen den achterklap, klagten en oneenigheden onttrekken, om onzen tyd in eene voordeelige droefheyd over te brengen.

Hebben wy een stil en zachtmoedig karakter, laet ons ons wel wachten van ons daerom aen de lafhertigheyd over te geven, en van onzen tyd in ledigheyd te verslyten.

Zyn wy vlytig van aerd, en vinden wy ons vermaek in eene gedurige bezigheyd, laet ons onzen tyd met geene onnuttige zaken overbrengen, noch onze talenten tot de boosheyd gebruyken, maer *laet ons goed doen, terwyl wy den tyd hebben* (Gal. 6.) en onze dagen in goede werken overbrengen.

Zie daer, hoe wy ons voordeel uyt de gestelte-

Digitized by Google

nis van ons gemoed, uyt de gebreken zelfs van ons karakter moeten weten te trekken; zoo hebben het de Heyligen gedaen, zoo moeten wy het ook doen; zoo hebben het Saulus, Magdalena, Franciscus Xaverius en andere gedaen: wy moeten hen navolgen. Wy zyn zeker niet heviger dan Saulus, niet gevoeliger dan Magdalena, niet eerzuchtiger dan Franciscus Xaverius: laet ons hunne voetstappen volgen, wy zullen ons geluk en zaligheyd zelfs vinden in gebreken, die ons anders misschien zouden hebben doen verloren gaen.

ZEVENSTEN MIDDEL. *Eene groote liefde voor zynen evennaesten hebben.* Het is by gebrek aen broederlyke liefde, dat er zoo gemakkelyk twisten en oneenigheden onder de menschen ontstaen, en dat de verschillige karakters zoo moeyelyk met elkanderen overeenkomen. Indien er meer liefde op de wereld ware, de herten zouden er, om zoo te zeggen, door zamensmilten, en die groote verschilligheyd van karakter zou tot een zeker punt verdwynen. Er staet van de eerste Christenen van Jerusalem geschreven dat *zy allen maer een hert en eene ziel hadden.* (Act. 4.) Moet men hierom peyzen, dat zy allen juyst een en hetzelfde karakter van de natuer ontvangen hadden? zekerlyk neen. Maer waerby kwam het dan, dat die verschillige karakters zoo wel met elkanderen over-

Digitized by Google

een kwamen? Het kwam hierby dat zy voor elkanderen zooveel liefde hadden, dat er de verschilligheyd van karakter als door verdween: iedereen trachtte de gebrekkelykheden van zyn karakter te vermyden uyt vrees van zyne broeders te bedroeven en te ontstellen; iedereen bedwong vervolgens zyn karakter uyt dien waren geest van liefde, waervan onzen goddelyken Zaligmaker, de H. Maegd Maria en de apostelen hun het voorbeeld hadden gegeven.

Helaes! waer zyn deze gulden tyden verdwenen? By gebrek van christelyke liefde is al die blydschap vergaen, en de verschilligheyd van aerd en genegenheden heeft alles in wanorde gebragt: waerom komen wy tot het grondbeginsel der christelyke liefde niet terug, om onzen aerd te hervormen? Waerom luysteren wy niet naer de stem onzer conscientie die ons toeroept dat wy anderen moeten handelen, gelyk wy geerne zelve zouden gehandeld worden? Waerom stoppen wy onze ooren voor de stem van Jesus Christus, die ons predikt dat *het aen de liefde is, welke wy voor elkanderen zullen gehad hebben, dat iedereen zal kunnen weten of wy zyne discipelen zyn?* (Joan. 13.) Het voorbeeld der minnaers van de ydele wereld moest er ons zelfs toe aenmoedigen. Zie, welke beleefdheyd, oplettendheyd, teerhertige

Digitized by Google

woorden, geschikte manieren men in de gezelschappen gebruykt om zichzelven te doen gelden, en zyne eer en reputatie, zyne belangen en fortuyn te vermeerderen; zie, hoe voorzigtig men is, als men zich in de tegenwoordigheyd van koningen of grooten der aerde bevindt, van welke men eenige gunst te verwachten heeft, om niets te zeggen of te doen, dat hun zou kunnen mishagen; hoe eerbiedig men is in zyne houding, hoe aendachtig in zyn spreken, hoe gewillig en gedienstig om hun niet te misnoegen. Doch zouden wy verzuymen voor onzen God, voor onze ziel, voor onze eeuwige zaligheyd te doen, hetgeen wy niet twyfelen voor een weynig geld, voor eene plaets van eer te doen? Laet ons dus, gelyk den Prins der Apostelen spreekt, *elkanderen door eene broederlyke liefde met alle oplettendheyd beminnen* (1. Pet. 1.); zoo zullen wy de gebreken van ons eygen karakter beter kunnen uytroeyen; want iemand die zich door de liefde laet besturen, mag over alles gerust zyn, volgens de bemerking van den heyligen Augustinus: *Bemin*, zegt hy, *en doe dan al wat gy wilt;* heb eene groote liefde voor uwe broeders en wees dan verzekerd, dat zy, van den kant van uw karakter, niet veel meer zullen te lyden hebben. Wy moeten hierin het voorbeeld van den heyligen Apostel Paulus volgen, die uyt eene ware christe-

Digitized by Google

lyke liefde zyn karakter altyd naer dit van zyne broeders wist te schikken : *Ik heb my voor die onder de wet* (van Moyses) *waren, gedragen,* zegt hy, *als of ik onder de wet was.., en voor die zonder de wet* (van Moyses) *waren, als of ik zonder de wet was...; ik ben voor de kranken als krank geworden om de kranken te winnen ; ik ben voor iedereen alles geworden, om iedereen zalig te maken.* (1. Cor. 9.) Wy moeten ons karakter uyt geest van broederlyke liefde draeyen en herdraeyen, ons hert keeren en herkeeren zoo lang, tot dat onzen aerd op dezen van onze broeders past. Wy moeten doen gelyk twee goede vrienden, waervan den eenen aen den anderen zegde; *Wy passen op een gelyk twee nootschelpen !*

ACHTSTEN MIDDEL. *Vuriglyk deze verbetering in het gebed van God afsmeeken.* Om de booze genegenheden van zyn hert te doen verdwynen, om zyne kwade gewoonten te veranderen, om de ongeregeldheden van zyn karakter tegen te houden, moet men eenen gedurigen oorlog onderstaen : *Het is eenen zwaren stryd*, zegt den H. Augustinus, *eene gewoonte te willen veranderen :* ook zyn er velen die achteruytwyken in hunne onderneming, omdat zy zich meer op hunne eygene krachten dan op Gods hulp gesteund hebben.

De Heyligen zyn gelukkiger geweest in dien

Digitized by Google

geestelyken oorlog, omdat zy, na de sterkste voornemens gemaekt te hebben, al hun betrouwen op God stelden, en geduriglyk hunnen toevlugt tot hem namen. Zy zegden in hun zelven : ik ben onverdragelyk van karakter, ik heb vele gebreken, die myne ware vyanden zyn : *ik zal myne vyanden vervolgen, ik zal ze vastgrypen, en niet ophouden voor dat ik ze vernietigd heb; ik zal hunne magt breken, en zy zullen niet blyven staen, zy zullen onder myne voeten vallen.* (Ps. 17.) Zoo sterk waren hunne goede voornemens, zoo groot was hunnen moed ; maer met dit alles verwachtten zy altyd de overwinning van God : *Den Heer is myne sterkte en mynen toevlugt en mynen verlosser*, zegden zy, *hy ondersteunt en bewaert my in het stuk myner zaligheyd.* (ibid.) Ach ! indien wy ook zoo ons betrouwen op God stelden, indien wy ook zoo onzen toevlugt tot hem namen, wy zouden veel getrouwer aen onze goede voornemens blyven, en onzen aerd zou welhaest hervormd zyn : immers, de beloften, die God ons desaengaende gedaen heeft, zyn al te klaer ; zyn woord, dat hy ons desaengaende gegeven heeft, is al te onfaelbaer : *Hy zal mededoogen en medelyden met u hebben,* zegt den profeet, *als hy u tot hem zal hooren roepen ; zoohaest hy u zal gehoord hebben, zal hy u antwoorden.* (Is. 30)

Digitized by Google

Kloek aen dan Christenen! Het is zoo lastig niet van deze middelen in het werk te leggen, en er hangt zooveel af van de verbetering van ons karakter! Laet ons hetzelve verbeteren, en wy zullen geruster en gelukkiger zyn; laet ons hetzelve verbeteren, en wy zullen veel kwaed vermyden en veel goed doen; laet ons hetzelve verbeteren, en wy zullen van God en van de menschen bemind worden; laet ons hetzelve verbeteren, en wy zullen gemakkelyker de kroon des levens bekomen; laet ons zoo lang tegen ons zelven stryden tot dat wy de overwinning hebben. *Die de overwinning zal bekomen hebben*, zegt God, *zal met witte kleederen gekleed worden, en ik zal zynen naem uyt den boek des levens niet vagen, en ik zal zynen naem belyden in de tegenwoordigheyd van mynen vader en van zyne engelen.* (Apoc. 3.)

Digitized by Google

BYZONDERE BEMERKINGEN

OVER DEN VERSCHILLIGEN

AERD DER MENSCHEN.

§ I.

DEN GEVEYNSDEN

EN DEN

REGTZINNIGEN AERD.

Er zyn menschen die tot het bedrog, de geveynsdheyd en de bewimpeling als natuerlyk getrokken worden. Zy hebben alle middelen gereed om aen de klagten of vermaningen van hunne ouders of oversten te ontsnappen, en weten zich te doen pryzen en loven, zelfs als zy niets dan verwytingen verdienen. Hun hert is een diep waterken waer niemand den grond van kent: zy toonen teekenen van vriendschap, welke zy nogtans voor niemand hebben; van dankbaerheyd, welke nogtans in hun hert niet te vinden is; zy schynen

Digitized by Google

iemand te willen dienst doen, en zy zouden hem veeleer zelve in verdriet willen brengen. Zy veroorzaken twist en tweedragt tusschen hunne broeders en vrienden, zonder dat er deze aendacht op nemen; zy stooren alles wat zy ontmoeten, zonder dat men er hun kan van overtuygen; zy doen al wat kwaed en slecht is, zonder dat men hunne boosheyd kan achterhalen. Ook vreest eenen geveynsden mensch van iemand gekend te worden; hy legt alles in het werk opdat er niet zou geweten worden van welk gevoelen hy is; zyne groote wetenschap, zyne byzonderste kunst is van iedereen te verblinden en te bedriegen door eene uytwendige manier van doen, die vol valschheyd en geveynsdheyd is. Hy spreekt zelfs op eenen toon en handelt in eenen zin die hem voor geheel anders moeten doen aenzien dan hy inderdaed is; hy spreekt van zaken welke hy nooyt ondernemen zal, en dit om des te zekerder tot zyn oogwit te geraken. Begint hy een werk, gebruykt hy eenen middel, alles is zoodanig geschikt dat er niemand de reden van weten kan; ook zal hy zich wel wachten van de zaek regt uyt te zeggen: hy veracht de regtzinnigheyd, die nogtans zoo schoon is, de openhertigheyd die zoo loffelyk en zoo aengenaem is in de zamenleving.

Te vergeefs trachten degenen, welke God hem

Digitized by Google

tot oversten of meesters heeft gegeven, zyn hert te doorgronden; hoe meer zy hem ondervragen, hoe meer zy hem willen uythooren en hem pramen van hun zyn hert te openen, hoe meer hy het zelve toesluyt. Geeft hy hun zelfs iets te kennen, het is om hun nog meer te bedriegen.

Met zyne gezellen gaet hy denzelfden gang. Schoon hy in den grond maer eenen geveynsden eenen schynheyligen is, wilt hy nogtans voor den openhertigsten der menschen aenzien worden; hy doet met menigte beloften welke hy nooyt volbrengen zal. Somtyds zal hy wel eens het gelaet, den toon en de spraek aennemen van menschen die openhertig zyn, maer dan byzonderlyk is er voorziglig te zyn; hy doet dit niet dan om in het hert zyner broeders dieper te dringen en hunne geheymen te kennen, waer van hy welhaest een slecht gebrúyk maken zal.

Met zyne beste vrienden is hy even geveynsd. Hy is vol blydschap en vreugd omdat zy in hem alle betrouwen hebben en dat hy al hunne gepeyzen kent; opdat zy zouden meenen dat hy even veel betrouwen in hun heeft, zal hy hun ook wat in de ooren blazen, hetzy waer, hetzy valsch (hy laet er zich niet aengelegen); maer nooyt zullen zy den grond zyns herten zien, nooyt zullen zy zelfs kunnen weten of zy wel zyne vrienden

Digitized by Google

zyn. Aldus vindt hy zyn vermaek om in het verborgen te kunnen blyven, en daer naer zynen zin te werk te gaen.

Uytzinnig gedrag, dat hem later de bitterste knagingen zal doen gevoelen! Dat hy leze, de schrikkelyke straffen waermede God hem bedreygt, dat hy luystere naer de lessen der heylige Schriftuer, daer zal hy zyn boos gedrag op duyzende plaetsen veroordeeld vinden.

Wee, zegt den profeet Isaias, *aen die diep van hert zyt, die uwe voornemens voor God zelf wilt verbergen, en die uwe werken in het donker doet, en die zegt: wie ziet er ons, en wie kent er ons?* (Is.29.) Wat hebben die ongelukkigen dus niet te vreezen, die hunne kwade gepeyzen en booze genegenheden voor Gods oogen zelve willen versteken, zichzelven beroemen van hunne werken in het heymelyk gedaen te krygen en zegepralende schynen te zeggen: wie is den mensch op de aerde die weet wat ik van zin ben, en die myne gepeyzen kent?

Wee aen u! zegt onzen goddelyken Zaligmaker, *die als grafsteden zyt, welke er den schyn niet van hebben, terwyl de menschen er op wandelen zonder het te weten.* (Luc. xi.)

Heymelyke booswichten, gy kunt vele menschen om hunne eenvoudigheyd door uwe listen en lagen verrassen, maer zult gy God bedriegen die de

Digitized by Google

herten en nieren doorgrondt en uwe minste gepeyzen kent? *Gy zyt het, die u by de menschen ontschuldigt*, zegt Christus nog, *maer God kent uwe herten*. (ibid.)

Geveynsde geesten, gy wilt langs *twee tegenstrydige wegen wandelen*: uytwendiglyk schynt gy geheel regtzinnig te zyn en inwendig zyt gy vol bedrog en boosheyd; peyst gy dat alles u zal blyven gelukken en dat gy iedereen bedriegen zult? Wel neen; welhaest zullen al die dekmantels waer gy uwe dobbelzinnigheyd mede bedekt hadt, van u afgerukt worden en dan zullen uwe booze geheymen, welke van niemand wierden gekend, in den klaren dag te voorschyn komen. *Een hert dat langs twee wegen gaet, zal geenen goeden uytslag hebben*, zegt den H. Geest. (Eccl. 3.) Vroeg of laet zal de boosheyd van uw karakter eens voor den dag komen en dan zult gy het tiendobbel verliezen van al wat gy door uwe geveynsdheyd gewonnen hadt.

Welke zal dan uwe schande niet zyn, als iedereen de volle overtuyging van al de heymelykheyd in welke gy tot hiertoe hebt geleefd, zal hebben; als men zal weten dat de waerheyd nooyt op uwe lippen is te vinden geweest? Ach! dan is het dat er een geweldig tempeest in uwe ziel zal ontstaen en dat het leven u onverdragelyk zal

Digitized by Google

worden. Dan zult gy de dikste duysternissen zoeken en de afgelegenste en eenzaemste schuylplaetsten, niet om uwe gepeyzen te verbergen gelyk gy het te voren deed (aengezien zy dan van iedereen gekend zullen zyn), maer om van niemand meer te moeten aenzien worden en die regtzinnige persoonen niet meer te ontmoeten, welke gy zoo dikwils bedrogen hebt, en wier tegenwoordigheyd gy niet meer zult kunnen verdragen.

Wat zult gy doen in zoo eenen beweenelyken staet? Zult gy u tot de menschen keeren? maer zy verstooten u, en uwe vrienden hebben u verlaten. Zult gy in uw eygen hert voldoening zoeken? maer het doet u de bitterste verwytselen. Zult gy u tot God begeven en uwe oogen ten hemel slaen? maer door uwe schynheyligheyd hebt gy God nog meer dan de menschen getergd. Ik zal dan, zegt gy, vergiffenis vragen, ik zal boetveerdigheyd doen ; maer, o ongelukkigen en verblinden! waerom nu doen, hetgeen u later zal moeten berouwen, en waerover gy dan zult moeten boetveerdigheyd doen? verzaek liever van nu af aen zoo boosaerdigen aerd, tracht altyd openhertig en regtzinnig te zyn in al uw doen en *in geheel uwen* handel.

De geveynsdheyd van gemoed is eene ongeluk-

Digitized by Google

kige moeder, die een groot getal boosaerdige kinderen ter wereld heeft gebragt: de leugentael, de vleyery, de schynheyligheyd, de heyligschendery wonen gewoonlyk met haer in een en hetzelfde hert.

Hoe dikwils eenen geveynsden mensch zich van de leugentael bedient om tot zyn oogwit te komen, moet er niet gezegd worden, aengezien hy maer altyd werkt om iedereen te bedriegen: men kan zeggen dat zyn gedrag niets anders is dan eene groote, algemeene en gedurige leugen. Het is eene *groote* leugen; want hoe kan men iemand meer bedriegen dan met zich voor geheel anders uyt te geven dan men inderdaed is? men is gezworenen vyand, en men gedraegt zich als allerbesten vriend: kan er grootere leugen bestaen?

Het is eene *algemeene* leugen, zoo wel omdat men iedereen bedriegt, als omdat men in alles bedriegt, in geheel zyn doen en laten. Het is eene *gedurige* leugen, omdat de geveynsdheyd van gemoed een karakter, eenen aerd, eene manier van doen, eene gewoonte is. Nu, indien het zoo onverdragelyk is dat iemand zyn woord niet houde, dat hy ons eens bedriege, wat moet men dan peyzen van iemand die nooyt zyn woord wilt houden, van iemand die zelfs zyne studie maekt

Digitized by Google

om tegen zyn woord te handelen, en die ons niet eens, maer altyd, overal en in alles op eene schandige wyze bedriegt? Moet men dus verwonderd zyn van Christus zoo dikwils dien schrikkelyken *Wee!* tegen de geveynsden en schynheyligen te hooren uytdonderen? Maer dit alles wordt nog veel hatelyker als men hunne vleyery naziet: men wordt van hun gezocht en gestreeld; men meent in hun de regtzinnigste vrienden te bezitten, men opent hun zyn hert, en zy misbruyken de goede trouw welke men in hun gesteld had, om ons daerna met achterklap en lastering te betalen. Zy zyn ware verraders; Judas gaf een teeken van vriendschap aen zynen meester, hy zegde hem: *Wees gegroet, meester*, en het was om hem aen zyne doodsvyanden over te leveren. Zoo doet ook den geveynsden: hy geeft de grootste teekens van vriendschap, en dan byzonderlyk heeft hy het venyn onder de tong, en zoekt hy het in onze ziel te storten. Doch hoe ver gaet de geveynsdheyd niet? niet alleen streelt zy de menschen welke zy haet en vervolgt, maer zy wilt God zelf vleyen, als of hy het binnenste van 's menschen hert niet zag; zy geeft uytwendige teekens van eene godvruchtigheyd die zy niet heeft; zy schroomt zelfs niet van hiertoe de heyligste zaken te gebruyken, ja zelfs de heylige Sakramenten van Jesus Chris-

Digitized by Google

tus op eene heyligschendende wyze te ontvangen. *Wee dus aen die dobbelhertig zyn, die het bedrog op hunne lippen dragen, en booze werken doen; en aen den zondaer die twee wegen bewandelt!* (Eccl. 2.) Hoe dikwils valt het niet voor dat de doodzonden door geveynsdheyd in den biechtstoel verzwegen worden, en dat men daerop Jesus-Christus aen de communiebank gaet ontvangen? Hoe dikwils, dat men misschien nog op het laetste van zyn leven dry sacrilegiën bedryft en zoo den zegel op zyne eeuwige verdoemenis zet? en dit alles door de geveynsdheyd! *Wee aen die dobbelhertig zyn, en het bedrog op hunne lippen dragen!*

Ach! laet ons alle geveynsdheyd verfoeyen en aen alle dobbelzinnigheyd verzaken, het is den eenigsten middel om gerust en gelukkig op deze wereld te leven, om van God en van de menschen bemind te worden, en om onze eeuwige zaligheyd te verzekeren. Laet ons hierin het voorbeeld van Eleazarus navolgen, die door zyne openhertigheyd en standvastigheyd de kroon der glorie in het Oud Testament zelf heeft weten te verdienen. De vyanden der religie van den waren God, hem niet hebbende kunnen overhalen om het vleesch dat door Gods wet verboden was, te eten, wilden hem zyne conscientie doen gerust stellen met hem

Digitized by Google

op te wekken om alleenlyk in den schyn de verbodene spys te nutten, schoon hy het inderdaed niet zou doen. Maer dien kloekmoedigen ouderling verwierp hunnen voorstel met eene heylige verontweerdiging; *Nog liever*, zegde hy, *wil ik naer het graf gedragen worden; het staet aen onzen ouderdom niet meer toe van te veynzen; want hierdoor zouden er vele jongelingen, ter oorzake van myne veynzing en dit voor den korten tyd van dit vergankelyk leven, zelve bedrogen worden, denkende dat Eleazarus nog in den ouderdom van negentig jaren tot de gebruyken van vreemde volken is overgegaen; en zoo zou ik eene vlek en verfoeying over mynen ouderdom trekken. Want schoon ik voor den tegenwoordigen tyd het kwaed, dat de menschen my kunnen doen, zou kunnen ontvlugten, zal ik nogtans nooyt de hand van den Almogenden, noch levendig, noch dood, kunnen ontgaen. En hierom zal ik, kloekmoediglyk dit leven verlatende, weerdig gevonden worden van tot zoo hoogen ouderdom gekomen te zyn; en aen de jongelingen zal ik een krachtig voorbeeld achterlaten, indien ik geerne en met moed voor de allerzwaerste en allerheyligste wetten eene eervolle dood sterve.* (2. Mach. 6.) Zoo sprak hy en zoo stortte hy zelfs zyn bloed, liever dan de openhertigheyd te verliezen of iets te doen dat eenen waren dienaer Gods onweerdig is.

Digitized by Google

Laet ons niet nalaten ons voordeel uyt dit treffelyk voorbeeld van regtzinnigheyd, dat den ouden Eleazarus ons gegeven heeft, te trekken. Wy hebben ook, zoo wel als hy, eenen God te dienen, eene hel te ontgaen en eenen hemel te winnen. Laet ons ook in al ons doen, in geheel ons gedrag die zelfde openhertigheyd en regtzinnigheyd doen zien die zoo wel aen eenen Christenen staet; laet ons in alles zonder erg en list voortgaen. Zekerlyk wordt nog van ons ons bloed niet gevraegd gelyk het van Eleazarus en van zoo vele duyzende Christenen tot verdediging der waerheyd is afgeëyscht geweest; waerom zouden wy dus voor eenen niet van die schoone deugd van regtzinnigheyd gaen afstand doen? En wierden er zelfs grootere sacrificien gevraegd, zouden wy niet liever de dood moeten sterven dan den naem van bedriegers en schynheyligen te moeten dragen, en van God om onze geveynsdheyd te moeten gestraft worden? *Want schoon wy voor den tegenwoordigen tyd het kwaed dat de menschen ons kunnen doen* door onze geveynsdheyd *zouden kunnen ontvlugten, zullen wy nooyt de hand van den almogenden God noch levendig, noch dood kunnen ontgaen.*

Laet ons dus geenen oogenblik meer uytstellen van ons karakter te hervormen, en alle geveynsdheyd en dobbelzinnigheyd af te leggen om voor-

Digitized by Google

taen openhertig van gemoed te worden ; en laet ons om hier beter in te gelukken , het gedrag van openhertige menschen nazien.

Iemand die regtzinnig van gemoed is, voelt zich in de noodzakelykheyd van zyn hert regt uyt te spreken ; hy zoekt eenen getrouwen vriend, en maekt hem de gesteltenissen en genegenheden van zyn hert bekend. Verre van zekere lieden na te volgen, die, zich aenziende als of zy geschapen waren om alleen op de aerde te leven , zich verbergen, zich van anderen verwyderen en zich als met eenen doek omwinden om noch gezien, noch gekend te zyn , heeft hy geenen schrik van in den vollen dag te verschynen , hy zou zelfs wenschen dat iedereen den grond van zyn hert kon zien , omdat zyne inzigten zuyver zyn, en zyne genegenheden eerlyk. In de tegenwoordigheyd van anderen komende schynt hy te zeggen : leest op myn voorhoofd en ziet wie ik ben, ik spreek zonder bewimpeling , ik handel met regtzinnigheyd , ik ben er kennelyk aen.

God heeft de menschen geschapen voor de zamenleving, zy moeten in gezelschap zyn, elkanderen troost, hulp en raed verschaffen ; de zamenspraken moeten hunne ellenden verzachten en hun verdriet verminderen. Ook, zegde God, na dat hy Adam geschapen had: *Het is voor den*

Digitized by Google

mensch niet goed alleen te zyn. (Gen. 2.) Hy schiep dan Eva, en liet ze by Adam om hem tot troost en hulp te dienen.

God zelf door zyn eygen voorbeeld leert ons hoe openhertiglyk wy met onzen evennaesten in onderhandeling moeten zyn. Schoon er een oneyndig verschil van weerdigheyd tusschen den Schepper en het schepsel is, wilt hy nogtans zyne grootheyd als vergeten om des te vryelyker met zyn schepsel om te gaen.

Hy bezoekt Adam in het aerdsch paradys, spreekt hem aen, geeft hem zyne inzigten te kennen, stelt hem zyne geboden voor, doet hem zyn ongelyk zien en belooft hem eenen verlosser.

Later komt hy aen den regtveerdigen Noë bekend maken dat eenen algemeenen watervloed alles overrompelen zou, en stelt hem den middel voor, om er geheel zyne familie te zamen met hem tegen te behouden.

Hy verschynt aen Moyses, maekt hem zyne geheymen bekend, geeft hem zyne wet, neemt hem voor zynen dienaer en voor den verkondiger van zynen heyligen wil aen. Hy spreekt zoo gemeenzaem met hem dat men zou zeggen dat hy hem niets meer wilde verzwygen.

Met dezelfde gemeenschap was hy voortyds met Abraham, Isaac en Jacob ook nog in onder-

Digitized by Google

handeling geweest. Nadat hy Abraham, om zoo te zeggen, met de hand overal rondgeleyd had, sprak hy hem aldus aen: *Zal ik voor Abraham kunnen verzwygen hetgeen ik ga doen*? (Gen. 18.) Hy liet hem dan weten dat hy op het punt was de steden Sodoma en Gemorrha te verdelgen ter oorzaek van de boosheyd harer inwoners. Abraham stelde God nog verscheydene vragen voor, waerop den Heer antwoordde gelyk den eenen vriend met den anderen zou doen.

Zoo heeft hy nog met de profeten gesproken, hun het toekomende voorzeggende en hun zynen heyligen wil bekend makende om dezen aen zyn volk te verkondigen.

Hoe waer is dus niet, hetgeen den wyzen man zegt, dat *het de genoegens van God zyn met de kinderen der menschen te zyn*? (Prov. 8.)

En zie hier, hetgeen meer te verwonderen is: nadat hy zeer dikwils en op vele wyzen door de profeten aen onze voorvaders had gesproken, heeft hy ons eyndelyk door zynen eenigen Zoon gesproken, die, volgens den profeet Baruch (cap. 3), *op de aerde te zien moest zyn, en gemeenzamelyk met de menschen spreken.*

Die manier op welke God met ons handelt, moet ons dus leeren openhertig zyn. Het is een vermaek van met eenen mensch te zyn, die regt-

Digitized by Google

zinnig is en die zyne openhertigheyd aen iedereen doet gevoelen ; hy heeft zich maer te vertoonen om de blydschap op alle aengezigten afgeschilderd te zien , en om van alle kanten te hooren zeggen dat het zoo aengenaem is van by regtzinnige menschen te zyn.

Iemand die, om zoo te zeggen, zyn hert op zyne lippen heeft, wordt altyd geerne aenhoord, zyne redenen worden goedgekeurd, zyne bevelen worden volbragt, en moet hy zelfs iemand berispen, het zal wel aengenomen worden. Maer is er iemand, die maer halvelings zegt hetgeen hy peyst, die niet regtuyt spreekt, dan is men voorzigtig genoeg om alles voor geene goede munt aen te nemen ; men houdt zich gereed tegen eenen loozen trek, men begint zelfs geheel zyn gedrag te beknibbelen, men vlugt zyn gezelschap en men zal zich wel wachten van met zulken mensch zaken te verrigten, als men het missen kan.

Onwetende lieden , onbeschaefde menschen zelve worden dikwils zeer geerne gezien ter oorzaek van hunne wondere openhertigheyd. Men zag over eenige jaren in het hof van eenen grooten koning eene meyd van achtien of twintig jaren die van het land der Kalmouken in Europa was overgebragt ; zy was zoo eenvoudig en regtzinnig in haer spreken , dat zy alles zegde wat haer in

Digitized by Google

het hoofd kwam : zy kon niet gelooven dat iemand haer zou willen bedriegen hebben. De hovelingen erkenden by die gelegenheyd de schoonheyd en de weerde der regtzinnigheyd ; want zy zagen dat deze dochter aen iedereen tot voorbeeld kon gegeven worden, en dat het alleraengenaemst zou zyn met de menschen te verkeeren, indien iedereen zoo regtzinnig was.

Het is zelden dat die groote openhertigheyd by menschen te vinden is die weynige of geene religie hebben ; maer onder Christenen die hunne religie wel verstaen en hunne pligten wel volbrengen, is die regtzinnigheyd algemeen. Men vindt er zelfs de schoonste voorbeelden van in het oud Testament.

Van Job staet er geschreven dat hy *een eenvoudig man was, en regtzinnig, en godvreezende, en het kwaed vlugtende.* (Job 1.) God zelf, om te toonen hoe aengenaem hem de openhertigheyd is, beroemde er zich over, zeggende aen Satan: *Hebt gy wel op mynen vriend Job gelet, dat er zyns gelyke op de aerde niet te vinden is, een eenvoudig man, en regtzinnig, en godvreezend, en het kwaed vlugtende?* (Ibid.) Zyne huysvrouw, die zeer boosaerdig was, deed hem verwytselen: *Zoo gy blyft nog*, zegde zy hem, *in uwe eenvoudigheyd?* Doch den heyligen man antwoordde met dezelfde reg-

Digitized by Google

zinnigheyd: *Indien wy goed van de hand des Heeren ontvangen hebben, waerom zouden wy dan ook het kwaed niet aennemen?* Ook geeft het heylig Schrift getuygenis dat *Job in dit alles door zyne lippen niet gezondigd heeft.* (Job 2.)

Wy zien dezelfde regtzinnigheyd in den heyligen man Tobias. Want daer zyne bloedverwanten de goede werken, welke hy deed, afkeurden en hem wilden doen gelooven dat het al te vergeefs was, antwoordde hy hun openhertiglyk: *Wilt zoo niet spreken: want wy zyn kinderen van heyligen, en wy verwachten dat leven, hetgeen God aen die geven zal, die hem nooyt ongetrouw zyn, noch verlaten.* (Tob. 2.) Hy was vol religie, en beleed openlyk hoezeer hy het onderhouden van Gods geboden ter herte nam, niet tegenstaende al de bespottingen van zyne vrienden en nabestaenden. Eens hoorde hy een jong boksken bleeten, dat zyne huysvrouw t'huys gebragt had; hy wierd er ongerust over, en zegde: *Ziet, of het misschien niet gestolen is, geeft het aen zynen meester terug, want het is ons niet toegelaten iets dat gestolen is te eten of aen te raken.* (Ibid). Ziet men hier in deze woorden, om zoo te zeggen, den grond van het hert van Tobias niet? is zyne deugd en regtzinnigheyd niet tastelyk?

Hebben wy nog geen voorbeeld van de grootste

Digitized by Google

openhertigheyd in den koninglyken profeet David? Wy zien dat het eenen man was die maer een woord had : hy deed vele beloften en bleef er altyd getrouw aen ; het was eenen mensch *naer het hert van God*, volgens de getuygenis van het heylig Schrift zelf, en omdat hy *regtzinnig van hert was*, ontving hy vele weldaden van God. In zyne psalmen valt hy gedurig uyt tegen die geveynsd en dobbelhertig zyn : *Den Heer*, zegt hy, *zal alle bedriegelyke tongen verdryven.* (Ps. XI.) *De bedriegers*, zegt hy nog, *zullen tot de helft hunner dagen niet komen.* (Ps. 54.) Hy vraegt wat middel er is tegen eene dobbelzinnige en bedriegelyke tong? geenen anderen, antwoordt hy, dan de scherpe schichten van den sterken, met de gloeyende kolen die alles door den brand verwoesten ; ook bidt hy God om er van verlost te zyn : *Heer*, *verlos myne ziel*, zegt hy, *van de arglistige lippen en van eene booze tong.* (Ps. 119.)

In het nieuw Testament hebben wy daer nog schoonere voorbeelden van. Wy hebben maer de levens der Heyligen te doorloopen om hiervan overtuygd te zyn.

Den heyligen apostel Paulus handelde in alles met de grootste regtzinnigheyd ; hy zelf beroemt er zich over in het eerste hoofdstuk van zynen tweeden brief tot de Corinthianen : *Dit is onze*

Digitized by Google

glorie, zegt hy, *de getuygenis van onze conscientie, dat wy ons volgens de eenvoudigheyd des herten en volgens de regtzinnigheyd voor God gedragen hebben.*

Den H. Joannes Kantius heeft ons hier ook een allertreffelykste voorbeeld van gegeven. Eens wierd hy door eenige baenstroopers aengetast die hem alles afnamen dat zy op hem vonden; zy vroegen hem of hy niets meer had; hy antwoordde hun van neen. Doch welhaest indachtig wordende dat hy eenige stukken gouds in zynen mantel genaeyd droeg, riep hy de roovers, die reeds met hunnen buyt wegliepen, achterna, om ze hun te geven; deze wierden door de openhertigheyd van den heyligen man zoo getroffen, dat zy hem alles terug gaven en tot beternis kwamen. Zoo ver hebben de heyligen het met de regtzinnigheyd gebragt! Mogten wy hunne voorbeelden navolgen, wy zouden van God en van de menschen bemind worden, en wy zouden de rust onzer ziel vinden.

Nogtans alhoewel de openhertigheyd eene allertreffelykste deugd is, mag men evenwel niet vergeten dat de voorzigtigheyd al zoo noodzakelyk is. *Weest eenvoudig gelyk de duyven*, zegt Christus, maer hy voegt er ook aenstonds by: *en voorzigtig gelyk de serpenten.* (Matth. 10.) *Er is* wel *eenen*

Digitized by Google

tyd van te spreken, en van alles regt uyt te zeggen, maer *er is* ook *eenen tyd van te zwygen*, volgens dat den H. Geest het zelf in de boeken der Wysheyd getuygt. (Eccl 3.) Vervolgens zou het zekerlyk eene groote faut zyn, van overal met de geheymen die ons toevertrouwd zyn, te gaen rond loopen; van de gebreken van onzen evennaesten te ontdekken, als wy uyt liefde verpligt zyn die te verzwygen; het zou slecht zyn van met alle vryheyd buyten huys te gaen klappen van hetgeen er omgaet, van den twist en tweedragt, die in sommige familien heerscht, uyt te brengen, of van iets bekend te maken waeruyt er later geschillen en krakeelen kunnen voortkomen.

Men kan dus het gedrag van sommige lieden niet goedkeuren, die zich beroemen van openhertig te zyn en van alles regt uyt te zeggen, van niets te verzwygen en van aen iedereen te zeggen al wat zy weten; in een woord, van geene mysterien te maken.

Ja zeker, men mag eene groote regtzinnigheyd hebben in al zyne onderhandelingen met zyne broeders; de geveynsdheyd is zekerlyk grootelyks te mispryzen, maer er is zeer een groot verschil tusschen de openhertigheyd waer wy van spreken, en de onvoorzigtigheyd die alles voor den dag brengt. Men mag openhertig zyn met verstandige

Digitized by Google

en voorzigtige menschen, die ons goeden raed zullen geven, maer men moet niet alles aen eenen dwazen gaen uytleggen, die met onze geheymen zou op de straet loopen. Zoo mag men openhertig handelen met eenen wyzen en getrouwen vriend, op wiens deugd men staet kan maken : men mag hem spreken van hetgeen er in het diepste van ons hert omgaet; maer hetzelfde met lieden doen, die noch wysheyd, noch ondervinding hebben, zou zeker zeer nadeelig zyn ; want in plaets van hulp en troost, zou men zeer dikwils slechten raed ontvangen en tot val geraken. Zoo doet een kind allerbest met al de geheymen van zyn hert aen zyne ouders bekend te maken ; het is den besten middel om zich tegen zyne eygene bekoringen te versterken, om zich tegen de booze raedgevingen van onvoorzigtige gezellen te wapenen en om voordeel te trekken uyt de ondervindingen zyner ouders. Maer hetzelfde doen aen eenen van zyne vrienden, die misschien maer hooveerdig, luy en ligtveerdig is, zou zeer gevaerlyk zyn, en zou het kind gemakkelyk tot zyn ongeluk dienen.

Laet ons dus regtzinnig en openhertig zyn, maer laet ons ook nooyt de regels van eene christelyke voorzigtigheyd vergeten. Laet ons met iedereen spreken, zonder bedrog en omwegen, laet ons geene overtollige mysterien maken ; maer laet

Digitized by Google

ons ook nooyt uytbrengen hetgeen zou moeten gezwegen worden, om noch ons zelven, noch andere menschen in pyn en verdriet te brengen.

Hebben wy ons tot hier toe altyd zoo gedragen ? Heeft onze dwaze hooveerdigheyd ons niet al te dikwils belet van de waerheyd openlyk te bekennen ? Helaes tot hier toe hebben wy ons ingebeeld, dat wy wys genoeg waren en naer andermans raed niet luysteren moesten, en hier uyt is het gekomen dat wy zoo droomachtig en stilzwygend in het gezelschap onzer vrienden en bloedverwanten geweest zyn. Laet ons toch eyndelyk onze oogen openen en onze schuld bekennen ; laet ons openhertig, voorzigtig, regtzinnig in geheel ons gedrag zyn, en wy zullen onzen evennaesten ten zelfden tyde stichten en vermaken.

Digitized by Google

§ II.

DEN ONBELEEFDEN

EN DEN

BELEEFDEN AERD.

Eenen mensch van eenen onbeleefden aerd is gelyk aen eenen marmersteen, welken nog door de hand van den kunstenar niet is bewerkt geweest, en by gevolg nog zonder gedaente en zonder luyster is; hy is als eenen boom, waervan men niet dan de schors ziet. Dusdanigen mensch is teenemael ongeschikt tot de zamenleving. Immers, welke verbintenis of vriendschap kan men ooyt aengaen of onderhouden met persoonen van eenen onbeleefden aerd? door hunne gedurige onbeleefdheden ontstellen zy al de gemoederen ten hunnen opzigte, zy keeren hunne beste vrienden van hun af, zy verjagen uyt hun gezelschap de vreedzaemste en de verduldigste menschen.

Zyn zy in geval van koophandel te dryven, hunne harde en sture antwoorden verwyderen de koopers van hun; zyn zy in eenige openbare be-

Digitized by Google

diening, hunne onbeschofte manier van doen en van spreken beneemt den moed aen dezen welke hun komen raedplegen; zyn zy aen het hoofd van een huysgezin of van een gemeente, hunne onderdanen zyn in gedurige vrees van tot hun te naderen. Zyn zy belast met de opvoeding der jongheyd, in plaets van de achting en liefde van dezen die hun zyn toevertrouwd, te winnen, door hunne gedurige verwytsels, door de stuerheyd van hunne woorden en manieren, brengen zy te wege, dat zy hun noch beminnen, noch hunne tegenwoordigheyd zoeken, maer alleenelyk tot hun naderen voor zooveel zy daertoe gedwongen zyn. Waeruyt klaerlyk te besluyten is dat eenen onbeleefden mensch niet alleen zeer ongeschikt is om met anderen te handelen, maer dat hy daerenboven zeer schadelyk is zoo aen zyn eygenzelven als aen zynen evennaesten. Om nog beter overtuygd te zyn van al de gebrekkelykheyd van eenen onbeleefden aerd, laet ons eens nazien welke de voortreffelykheyd en liefelykheyd is van de christelyke beleefdheyd en welke de voordeelen zyn, die zy bezorgt aen dengenen die met dusdanigen aerd begaefd is.

De beleefdheyd is eene zoete en aengename wyze van met zynen evennaesten te spreken en te handelen; zy is eene zekere welgemanierdheyd in

Digitized by Google

woorden en werken, waerdoor men aen zynen evennaesten zyne achting betoont; zy doet niet alleen vermyden al wat hem zou kunnen pyn aendoen, maer zy doet ook vele middelen gebruyken om hem aengenaem te konnen zyn; zy is, om zoo te zeggen, eene vergetenheyd van zichzelven ten dienste van een ander, zy strekt zich uyt tot de persoonen waer wy minst kennis mede hebben, tot onze onderdanen zoo wel als tot onze oversten, volgens de verschillige teekens van eerbied, welke wy hun ter oorzaek van hunnen ouderdom rang of verdiensten te betoonen hebben. Wy moeten hier trachten te weten 1° waerin zy bestaet, en hoe zy door de religie geheyligd kan worden. 2° Waerom wy de regels moeten trachten te volgen, welke zy ons voorschryft.

De beleefdheyd om onder het getal der christelyke deugden te kunnen gerekend worden, moet 1° de liefde voor oorsprong, 2° de regtzinnigheyd voor regel, 3° eene oplettende gedienstigheyd tot voorwerp hebben.

1° De liefde rust in het hert, daer is het dat zy zeer zoetelyk het oppergebied houdt; nogtans kan zy er niet bestaen, zonder zich uytwendiglyk te vertoonen. Vervolgens zou het een groot bedrog zyn van te peyzen dat men zynen naesten bemint, daer men hem nogtans geene teekens van liefde

Digitized by Google

en eerbied betoont. De ware beleefdheyd is niet anders dan de uytdrukking eener teerhertige liefde, welke wy voor onzen evennaesten hebben; men mag zelfs zeggen dat de liefde alleen beleefd leert zyn, omdat zy alleen ons de beweegredenen toont, welke wy hebben om alle menschen zonder onderscheyd te beminnen, ons Jesus-Christus in hunnen persoon doet zien, en ons hun volgens weerdigheyd en verdiensten doet eeren. De Heyligen, wier liefde zoo zuyver, levendig en vurig was, zyn voorbeelden van de ware en volmaekte beleefdheyd geweest. Wie is er gespraekzamer, gedienstiger, goedhertiger, in een woord, beleefder en beschaefder geweest dan eenen heyligen Paulus, dan eenen heyligen Joannes Evangelist, dan eenen heyligen Franciscus de Sales? Het is in het hert dat de ware beleefdheyd haren oorsprong neemt; van daer is het, dat zy tot de woorden en werken, en tot geheel onzen handel overgaet; zy geeft den toon aen de houding, de beweging, den gang, aen geheel het uytwendig, maekt al de manieren van doen zoet en aengenaem, niets toelatende dat kan mishagen of iemand bedroeven. Zy versiert den mensch met eene liefelykheyd, met eene gespraekzaemheyd die zedig, eerbiedig, gedienstig is, en het gezelschap zeer aengenaem maekt.

Digitized by Google

2° De regtzinnigheyd moet den regel der beleefdheyd zyn. In den schyn is er niemand beleefder dan zekere wereldsche menschen, die zich op hunne fyne welgemanierdheyd en verstandige handelwyze beroemen. Zy hebben anders niet in, dan betuygingen van vriendschap, teekenen van beleefdheyd, aenbiedingen van gedienstigheyd; maer niets is er, waer men min staet op maken mag; dit alles zyn maer ydele verzekeringen van eene genegenheyd welke zy in het hert niet hebben, en welke zooveel te min opregt is, als zy het meer willen doen gelooven. Omdat zy geene ware vriendschap hebben, willen zy deze vergoeden door uytgezochte spreekwyzen, waer noch gedacht noch gevoelen in is, door gemaekte en ydele ceremonien , waerdoor zy anderen willen betooveren. Den koninglyken profeet heeft ze zeer wel afgeschilderd, met in zyne gezangen te zeggen, dat iedereen nu de leugentael op de lippen heeft, en dat den eenen den anderen bedriegt. (Ps. 21.) Het is eene veynzing die verachtelyk is, en die een eerlyk man vermyden moet.

Zoo is het niet gelegen met de beleefdheyd die christelyk is, dit is te zeggen, die in eenen geest van geloof haren oorsprong heeft, en door de religie wordt ondersteund: aengezien deze beleefdheyd uyt een liefdadig gemoed voortkomt en uyt

Digitized by Google

een hert dat gevoelig en gedienstig is, is zy hierom altyd regtzinnig en vry van alle kinderachtigheyd, bedrog en opgeblazenheyd ; haer gedrag, toon, manieren, hebben niets dat gedwongen, niets dat gemaekt is : alles is gemakkelyk, eenvoudig, natuerlyk, omdat het het hert is dat spreekt; alles is regtzinnig, openhertig, edel, schoon, zoet en aengenaem ; hetgeen zekerlyk veel beter is, dan die verwyfde spreekwyzen en opgedischte manieren van doen van zekere persoonen.

Het is niet dat men hierom al de regels van beleefdheyd, welke in gebruyk zyn, veroordeelen moet, noch ook sommige spreekwyzen, welke den schyn hebben van min of meer opgepoetst te zyn, maer waer iedereen de weerde van kent, en waer de treffelykste en deugdzaemste persoonen zich zonder moeyelykheyd van bedienen. Nogtans worden die lange en opgevulde eerbewyzingen, die zoo wel aen de regtzinnigheyd als aen de ware zedigheyd tegenstrydig zyn, niet goedgekeurd van den H. Franciscus de Sales, die zoo wel den gang der wereld heeft gekend ; hy aenziet het gebruyk derzelve als zeer moeyelyk voor die, welke ze doen, en zeer onaengenaem voor die welke ze moeten aenhooren ; hy is van gevoelen dat men niets behoort te zeggen, dat, voor zooveel het mogelyk is, niet teenemael met ons gedacht over-

Digitized by Google

eenkome, om overal en in alles aen de eenvoudigheyd des herten plaets te geven.

3° Uyt dit alles is genoeg te besluyten dat de ware beleefdheyd in geene ydele eerbewyzingen en opgemaekte ceremonien bestaet. Er zyn wel zekere regels van welgemanierdheyd, welke men noodzakelyk kennen moet om in de wereld in aenzien te zyn; iedereen moet ze kennen en onderhouden; maer die uytwendige teekenen, schoon zy noodzakelyk zyn, zyn niets dan het gevolg der beleefdheyd; de gedienstigheyd en eerbiedigheyd zyn er den grond en de ziel van. Waer men dus meest aendacht op nemen moet, is van te trachten wel te weten hoe men zich in alles behoort te gedragen, en van wel toe te zien, om niets te zeggen of te doen, dat van iemand zou kunnen kwalyk opgenomen worden : dit is den grondregel der ware welgemanierdheyd. De uytwendig teekenen van beleefdheyd kunnen wel veranderen, en veranderen ook volgens tyd en plaets. Schoon er misschien eertyds iets in voegen was, is er het gebruyk nu van afgeslagen, daer nogtans den grondregel denzelfden blyft. Eenen mensch dan, die verstandig en redelyk is, geeft aen iedereen volgens tyd en plaets de eer, welke hy hun verschuldigd is. Hier toe ziet hy den aerd der menschen in, en schikt hy er geheel zyn leven

Digitized by Google

naer : anders handelt hy met eenen bejaerden, anders met eenen jongen persoon; anders met eenen oversten en anders met zyns gelyken ; maer voor iedereen vol zorg, beleefd, gedienstig, zonder nogtans pronkachtig van manieren te zyn, zoekt hy alle gelegenheden, om hun te kunnen dienst doen. In zyne gedienstigheyd is er niets dat slaefachtig is: hy zal wel zwarigheden ondergaen om aen iedereen te believen, maer zonder het te laten gevoelen ; zyne zamenspraken weet hy door eene zoete en beminnelyke vrolykheyd aengenaem te maken, maer zonder onbetamelyke poetsen of overdrevene snakeryen te gebruyken, en zonder iemand pyn of leed te doen; aen niemand blyft hy te kort, en stoort zich over het gebrek van welgemanierdheyd in anderen niet, zelfs betaelt hy deze niet dan met schoone woorden. Zoo was het dat den H. Vincentius a Paulo zich over de beschimpingen en scheldwoorden wist te wreken : hoe meer men zyne verduldigheyd beproeven wilde, hoe verder hy ook in verduldigheyd en gedienstigheyd ging. Indien alle menschen zoo ook eens gesteld waren, en een zoo schoon voorbeeld volgden, hoe aengenaem zou de zamenleving niet wezen !

Hier is dus het kenteeken van eene welgemanierdheyd die christelyk is. Zy is op de achting

Digitized by Google

en liefde gegrond, welke wy voor onze broeders hebben : zy is regtzinnig, openhertig, toegenegen, aendachtig, gedienstig, gewillig. Als men zich by tyd gewoon gemaekt heeft, van zich in alle gelegenheden zoetaerdig, zedig, verduldig, liefdadig te toonen ; als men zich gelukkiglyk gewoon heeft gemaekt van de al te groote gevoeligheyd van de eygenliefde en de veranderlykheyd van aerd te bedwingen, dan gevoelt men geenen last meer in aen de anderen te betoonen de teekenen van eerbied en grootachting, waer ons den Apostel van spreekt. (Rom. 12. 10.)

Wy hebben uytgelegd waerin de christelyke welgemanierdheyd bestaet, laet ons nu nog onderzoeken hoeveel er ons aengelegen is, er de regels van te volgen. Twee byzondere redenen maken er ons eene pligt af: 1° God wilt het zoo. 2° Het geluk der zamenleving vereyscht het.

1° De liefde is waerlyk de ziel der religie. Deze schoone deugd is de grondwet van het Evangelie, het kort begryp der christelyke zedeleer, het eynde van al de geboden, het groot merkteeken der discipelen van den Zaligmaker. Doch, de beleefdheyd is niets anders dan de uytdrukking van eene teerhertige liefde tot den evennaesten; hier uyt volgt dan, dat zy begrepen wordt in het groot gebod der liefde, en dat God, ons gebiedende onze

Digitized by Google

broeders te beminnen, ons terzelfder tyd gebiedt van hun onze liefde door uytwendige teekenen te betuygen, van in onze woorden en werken te vermyden al wat hun zou kunnen pyn of leed aendoen, en van voor hun al de grootachting te hebben, welke wy hun schuldig zyn.

Maer behalven dit gebod, dat algemeen is, belast onzen goddelyken Zaligmaker den grooten Apostel van ons in het byzonder de regels van beleefdheyd uyt te leggen, welke wy volgen moeten. *Voorkomt elkanderen*, zegt hy, *door teekens van eerbiedigheyd.... dat iedereen van u aen zyne naesten zoeke te behagen, tot zyn voordeel en stichting* (Rom. 12 en 15.).

In de wondere uytlegging welke hy over de eygendommen der liefde heeft gegeven, zegt hy dat het aen deze koningin der deugden eygen is, van verduldig en goedertieren te zyn; van noch nydig, noch woelig, noch trotsch te wezen; van hare eygene belangen niet te zoeken, zich niet te verbitteren, geen kwaed te peyzen, zich over het kwaed niet te verblyden, en zich over het goed te verheugen; van alles te verdragen, alles te gelooven dat redelyk is, alles te hopen en alles te lyden. (1 Cor. 13.) En om zyne onderwyzingen door zyn voorbeeld te versterken, wilt hy zelf den slaef zyner broeders worden, *krank met de*

Digitized by Google

kranken zyn, om ze allen zalig te maken. (1 Cor. 9.)

Niets kan er nogtans in dit punt met de voorbeelden van den Zoon Gods in vergelyking komen. Men moet zeggen dat geheel het leven van dien aenbiddelyken Zaligmaker een volmaekt voorbeeld geweest is van de zoetaerdigheyd, de gespraekzaemheyd en den eerbied, welke wy volgens de regels van beleefdheyd den eenen voor den anderen moeten hebben. Welke zachtmoedigheyd op zyne lippen! welke liefelykheyd op zyn aenschyn! welke verduldigheyd in het verdragen van de gebreken zyner discipelen, die nog zoo onwetend en onbeschaefd waren! welke aengename goedhertigheyd in iedereen te ontvangen! Met eene hemelsche teerhertigheyd onthaelt hy kinderen, armen, zondaers, zieken, en hy zegt hun vriendelyk: *Komt allen tot my.* (Matth. XI.) Zyne woorden, houding en manieren van doen waren zoo zedig, zoo zoet en zoo schoon, dat de menigte hunne grootste noodzakelykheden vergaten, en alles verlieten om hem in de woestyn te volgen; ook is hy in het midden van hun goed, zoetaerdig, vriendelyk en gedienstig geweest.

Dien grooten God vreesde niet van met menschen gemeenzaem te handelen, hy bezoekt hun in hun huyzen, eet aen hunne tafel, en wilt dat men in alles de welgemanierdheyd onderhoude; hy

Digitized by Google

leert hun den eenen aen den anderen de plaets van eer overlaten en met de laetste te vrede zyn. O! hoe schoon is dit voorbeeld van christelyke welgemanierdheyd! Waer is den menseh die na zulk een voorbeeld gezien te hebben, zou kunnen weygeren van aen zyne broeders de klaerblykendste teekens van achting en liefde te geven? God wilt het zoo; laet er ons byvoegen dat het goed der zamenleving het vereyscht.

2° Den menseh is geschapen voor de zamenleving; de gedurige noodzakelykheden waer aen hy onderworpen is, en de genegenheden zyns herten zelfs doen hem tot onderhandeling met zyns gelyken komen. De goede gemeenzaemheyd welke hy met zyne broeders heeft, maken het geluk zyns ballingschaps uyt. Laet de menschen niet meer by elkanderen komen, laet alle teekenen van eerbied en liefde verdwynen, er zal in de wereld niets dan tweedragt en wanorde meer zyn; zy zal op het punt zyn van te vergaen.

Willen wy dus de eendragt en vrede bewaren, die het geluk van het burgelyk leven is, dan zullen wy ons zekerlyk streng verpligt vinden de regels van de christelyke welgemanierdheyd nauwkeuriglyk te onderhouden. Ook zyn de beweegredenen welke ons hier toe brengen, zeer wettelyk en gewigtig, aengezien zy steunen op de wet der na-

Digitized by Google

tuer, die elk een verpligt van allen te zamen tot de behoudenis der zamenlevende wereld mede te werken: men is er toe verpligt om niet te doen peyzen dat wy ons aen het geluk onzer broeders weynig gelegen laten; men is er toe verpligt om den geest der broederlyke eendragtigheyd niet uyt te dooven, welke onder al de persoonen moet bestaen, die hunne glorie vinden in discipelen van eenen God van liefde te zyn; men is er toe verpligt om de banden eener vriendschap te versterken die zoo noodzakelyk is, en de herten zoo wel vereenigen kan. Ja, dikwils is een teeken van liefde of eerbied genoeg om de vermetene of kwaedwillige gepeyzen, welke iemand van ons had opgevat, seffens te doen verdwynen; daer eene onbeleefdheyd, een onvoorzigtig woord, eene aerdige manier van doen menig man tot onverluldigheyd en verbittering brengt. Zelfs valt het voor dat eene enkele onoplettendheyd genoeg is om eene vriendschap, die van over jaren bestaet, te niet te doen. Er is byna geen huysgezin waerin men er het geval niet van vinden kan. Men komt onbeleefdelyk eens iemand te naer; het wordt kwalyk opgenomen; het een woord brengt het ander in, men wordt gestoord, vergramd; alles is in vlam en vuer. Een enkel goedhertig woord, een lagchende gelaet, zou dikwils alles op betere

Digitized by Google

wegen zetten; en men wilt dit woord niet uytspreken, men zal dit gelaet niet aennemen; en het kwaed groeyt aen, den brand gaet voort. De religie is dan de eenigste zalf waerdoor zoo diepe wonde nog kan genezen worden. Zy verheft hare stem, en laet hare zoete vermaningen hooren; zy zegt ons dat de schoonste overwinning die is welke men over zichzelven behaelt; dat er niets verdienstiger is dan door eene beleefde gedienstigheyd zynen vyand tot liefde te brengen; dat het geene kleyne deugd is van aen eenen onbeleefden schoone woorden toe te stueren; dat indien wy ons ongeluk wilden erkennen en onze buytensporigheden wisten te bedwingen, wy nooyt over die bedroefde oneenigheden zouden te zuchten hebben, die ons den vrede des herten doen verliezen, welken ons nogtans in het midden der ellenden van dit sterfelyk leven zoo noodzakelyk is.

Het is dus waer dat het gebrek van beleefdheyd en welgemanierdheyd het geluk der zamenleving doet vervallen. Om er ons in het vervolg niet meer pligtig aen te maken, laet ons God vereeren in den persoon onzer broeders, zyn oppergezag erkennen in onze vaders, moeders en oversten; laet ons de armoede van Jesus-Christus erkennen in de armen, zyne ootmoedigheyd in die welke verongelykt worden, zyn lyden in de zie-

Digitized by Google

ken ; laet ons eyndelyk wys genoeg zyn om onder den schyn van eene gemeene deugd, al de christelyke deugden uyt te oefenen: wy zullen er zoo veel te meer verdiensten van hebben, als wy er dikwilder toe uytgenoodigd worden, als er de oefening min aen de menschen van bekend is, en ons vervolgens min in gevaer stellen van er ydele glorie te gaen in zoeken. Den goeden dienst welken wy aen onze broeders in eenen geest van geloof bewyzen, zal het hert van den Zoon Gods zoo wel raken, als of wy hem aen zynen aenbiddelyken persoon bewezen hadden: *Al wat gy aen eenen van deze myne minste broeders gedaen zult hebben, hebt gy aen my zelven gedaen.* (Matth. 25.)

REGELEN VAN BELEEFDHEYD.

1. Als men zynen vader, moeder, oversten of andere persoonen van aenzien eerst te gemoet komt, of aenspreken wilt, ontdekt men zyn hoofd, en wenscht men hun *den goeden dag*, hun met hunnen naem noemende.

2. Men zal zich wel wachten van iemand sterlings van het hoofd tot de voeten te bezien, byzonderlyk als het vreemdelingen zyn.

3. Als men eenen persoon van aenzien ontmoet, gaet men van den gemakkelyksten weg af, tot dat

Digitized by Google

hy is voorby gegaen. Insgelyks wanneer men aen iets bezig is, waerdoor men aen iemand den doorgang belet, laet men het werk staen, tot dat den persoon voorby is gegaen.

4. Op weg zynde met eenen persoon die meerder is dan wy, laet men hem de regte hand.

5. Men draegt zorg van het slyk zyner schoenen wel af te vagen eer men by iemand binnen treedt, om het huys niet vuyl te maken.

6. Het misstaet grootelyks seffens in een gezelschap de treffelykste plaets te verkiezen : het ware nog onbeleefder van zich in het midden der tafelgenooten te gaen zetten, zonder er toe uytgenoodigd te zyn.

7. Als men binnen huys is, behoort men het hoofd ontdekt te houden, byzonderlyk als men aen tafel zit.

8. Het is onbeleefd van met den elleboog op de tafel te rusten, of van met den arm op zyne knien te leunen. Het misstaet ook van de beenen kruysgewys over elkanderen te leggen, en al te ver uyt te zetten. Het ware nog onbeleefder met de handen of vingeren in het hair, neusgaten of ooren te zitten, of andere ongeschikte bewegingen te doen ; by voorbeeld, van te zitten geeuwen, aen de oogen te vryven en de armen uyt te rekken, als of men eerst ware opgestaen.

Digitized by Google

9. Ook misstaet het grootelyks van elders in huys te speekelen, of er eenige andere vuyligheyd, als schelpen, schellen, enz., te laten vallen.

10. Het is zeker onbetamelyk, als er iemand aen het spreken is, van er tusschen te komen. Als er vier of vyf gelyk spreken, wie wordt er verstaen?

11. Het is nog erger van te schreeuwen, of zoo hard te spreken dat men het tot buyten het huys hooren kan; insgelyks van zich aen eenen schaterenden lach over te geven.: *alles met maet.*

12. Het is onverdragelyk in materie van welgemanierdheyd, dat den eenen den anderen sleure, trekke, op den grond werpe, enz.

Om wel beleefd te zyn moet men iedereen achten, beminnen, dienst bewyzen, volgens tyd en omstandigheden; men moet alles vermyden wat aen iemand eenige pyn, last of arbeyd zou kunnen veroorzaken.

Digitized by Google

§ III.

DEN LASTIGEN

EN DEN

GEDIENSTIGEN AERD.

Hebt gy ooyt eenen lastigen mensch gezien, eenen mensch welken het onmogelyk is te voldoen? Dan hebt gy ook kunnen gevoelen hoe onredelyk zyne begeerten, hoe onvoorzigtig zyn gedrag, hoe ongelukkig zyn leven is. Men hoort hem zonder ophouden klagen. Deze spys, zegt hy, is al te gemeen, dat kleed is al te nauw, die tafel is veel te kleyn, het bed niet goed gemaekt, de tafel slecht opgediend, het werk te laet gedaen; deze en diergelyke zaken maken hem gedurig misnoegd en verbitterd. Dagen en weken brengt den ongelukkigen over met klagen, knorren en berispen: nu wordt hy op tyd niet gediend, dan heeft men hem ongelyk aengedaen; waertoe zulk een vuer gemaekt? waerom zooveel drank geschonken? waerom hebt gy my zoo vroeg komen wekken? waerom zyt gy niet eerder slapen ge-

Digitized by Google

gaen? Zoo spreekt hy, zoo handelt hy; nooyt is het wel, nooyt is hy te vreden: hy weet niet wat hy wilt. Hy vereyscht te veel van zyns gelyken, nog meer van zyne oversten, het onmogelyke van allen die onder hem staen. Hy wilt van zyne vrienden, geburen of gezellen gedurigen dienst en op staenden voet hebben; iedereen zou met den hoed in de hand gereed moeten staen om zynen wil te volbrengen, anders zou het kwalyk zyn; en wat dienst wilt hy zelf bewyzen? Misschien heeft hy nooyt den voet verzet om aen iemand eenig voordeel te doen: doch heeft hy het eens gedaen, dan doet hy zyne gedienstigheyd gelden, dan laet hy hooren dat men zonder hem niet voort meer kan! Welk eenen lastigen mensch! Zyn oversten nogtans hebben er meer van te lyden; hy knort en klaegt, hy staet tegen hun op, en beknibbelt al wat zy doen; hy gaet hun rekening over hunne handelwyze vragen; hy wilt van alles ontslagen zyn, hy wilt vele voordeelen genieten, hy moet van alles het beste hebben, hy verzoekt om van anderen gediend te worden, hy wilt zelf meester zyn en zyne oversten in persoon bestueren. Ongelukkige ouders die zulke kinderen hebben opgebragt! ongelukkige meesters die zulke dienstboden in hun huys hebben! Doch, worden zy zelve eens meester, dan zal het anders gaen. Zy zullen zooveel van hunne

Digitized by Google

onderdanen verzoeken, zy zullen op hunne kinderen zoo lastig zyn, dat deze er den moed zullen door verliezen; en de hoofden by een stekende, hun misschien zelfs zullen komen verwyten, dat zy al te moeyelyk en te lastig zyn. Van hunne kinderen zullen zy niet bemind, van hunne dienstboden zullen zy verlaten worden. Och! deden die lieden, die zoo lastig van aerd zyn, hunne oogen eens open! zy zouden eyndelyk zien hoe vele menschen zy ongelukkig maken, hoe zy zelve ongelukkig zyn, en hoe zeer hun gedrag tegen den geest van het Christendom strydt.

Hoe zy hunnen evennaesten daer door ongelukkig maken, zullen zy genoeg verstaen, als zy maer willen bemerken dat zy niet alleen de oorzaek van zyn lyden zyn, maer hem ook tot gramschap en onverduldigheyd opwekken, en hem door hunne lastige afpersingen zoo ver brengen, dat hy hun eyndelyk geenen den minsten dienst meer wilt bewyzen, en aldus de christelyke liefdadigheyd tot zeker punt verzuymt. Hier uyt insgelyks zullen zy genoeg kunnen besluyten, hoe ongelukkig zy zelve zyn, aengezien zy in hunnen nood nauwelyks eenige hulp of troost te verwachten hebben, omdat zy hunne beste vrienden van hun hebben verwyderd, met van hun zooveel af te eyschen. Eenen mensch dan die lastig van aerd

Digitized by Google

is, werkt gedurig tegen den geest van liefde en van eendragtigheyd, die nogtans de ware banden der christelyke zamenleving zyn, hy werkt dus ook tegen den geest van Christus, die *ons een nieuw gebod gegeven heeft*, hetgeen is *dat wy elkanderen zouden beminnen*. (Joan. 13).

Meestendeels komt dit gebrek van karakter voort uyt de buytensporigheyd eener eygenliefde die verholen is: het is het gevolg van eene blinde hooveerdigheyd, waerdoor men zich laet besturen; men beeldt zich in, dat men om zyne deugd van iedereen verdient geëerbiedigd en bemind te worden, en dat het weynig is dat ons iemand eenigen kleynen dienst bewyze: dit gebrek neemt dan ook zynen oorsprong uyt eene geheyme verachting, welke men voor zynen evennaesten heeft, aengezien men den dienst, welken hy ons bewyst, niet meer weerderen wilt. Zekerlyk is dit alles zeer tegenstrydig aen den geest van het Christendom: men heeft maer het H. Evangelie open te slaen om er van overtuygd te zyn: *De koningen der heydenen*, zegt Christus, *voeren heerschappy over hun: en die er de magt over hebben, worden weldoeners genoemd. Maer gy zoo niet*. (Luc. 22.) Ik vraeg nu, is het gedrag van die menschen, die zoo moeyelyk om voldoen zyn, aen het gedrag van die *koningen der heydenen* niet gelyk? Voeren zy ook

Digitized by Google

geene heerschappy over hunnen evennaesten? En nogtans Christus keurt hunnen handel af, hy verbiedt aen zyne discipelen van zich op zulke wyze te gedragen : want wat willen deze woorden : *maer gy zoo niet*, anders zeggen?

Deze vermaning van onzen goddelyken Zaligmaker had de H. Margarita, koningin van Schotland, beter aengenomen : dagelyks deelde zy zelve in persoon, met eene moederlyke goedhertigheyd, aen dry honderd arme menschen hunne spyzen uyt; zy diende ze als eene huysmeyd, met de grootste eerbiedigheyd, waschte hunne voeten met hare koninlyke handen af, vermaekte met blydschap hunne wonden, en liet zelfs niet na van ze teerhertiglyk te kussen. Zie daer hoe de Heyligen onze ongedienstigheyd en moeyelykheyd van aerd hebben veroordeeld, en hoe zy de regels der christelyke gedienstigheyd hebben verstaen! Nogtans mag men in niets te ver willen gaen. Vele menschen zouden zich kunnen bedriegen, en eenige bedriegen zich inderdaed, met daerdoor hun gezag, dat zy nogtans noodig hebben om hunne onderdanen te bestueren, te doen onder de voeten treden, of met daerdoor de ongebondenheyd en hooveerdigheyd hunner kinderen of dienstboden in te voeden. Zoo ziet men in sommige huysgezinnen dat de dienstmaegden meester zyn, en dat

Digitized by Google

hunne meesters in vele punten hun willeken doen: wat is dit anders dan eene verkeerde wereld? Hoe onredelyk zulken handel is, heeft den H. Geest ons zelf willen leeren, opdat wy in niets de regels van voorzigtigheyd zouden te buyten gaen: *Er is een kwaed*, zegt hy, *dat ik onder de zon heb gezien:... ik heb de knechten te peerd gezien, en de prinsen op de aerde gaende, als of zy knechten waren geweest.* (Eccl. 10.) Zoo zekerlyk moet men niet te werk gaen, maer niet tegenstaende men hun duyzende diensten bewyst, moet men hun altyd doen gevoelen dat men meester is, en dat zy in alles moeten onderdanig zyn.

Nogtans is het een gemeen gebrek, dat men te veel van zynen evennaesten wilt afeyschen, dat men hem te weynig dienst bewyst, of hem dien zelfs wel durft weygeren. Ach! indien wy beter van de schoonheyd der christelyke gedienstigheyd overtuygd waren, indien wy aendachtiglyker de voorbeelden, welke er God zelf ons van gegeven heeft overpeysden, wy zouden allen ons geluk en blydschap vinden, in eenen gedurigen dienst aen onze broeders te bewyzen.

Eenen gedienstigen mensch is niet alleen bereyd om iedereen te helpen, te troosten en by te staen als het hem verzocht wordt, hy neemt zelfs alle gelegenheden waer, om aen andere menschen te

Digitized by Google

kunnen dienst doen. Als hy aen iemand voordeelig zyn kan, als hy hem eenigen dienst kan bewyzen, dan leeft hy, dan is hy gelukkig, dan denkt het hem dat hy de geheele wereld heeft gewonnen. Edelmoedig karakter! beminnelyke deugd! Ja, hy heeft er meer dan de geheele wereld door gewonnen, hy heeft eenen hemel verdiend! *Al wie aen eenen van deze kleynste enkelyk eenen beker koud water zal te drinken gegeven hebben, zal zynen loon niet verliezen* (Matth. 10); daer door is hy een kind van den hemelschen Vader, *die zyne zon doet opryzen over goeden en kwaden, en regent over regtveerdigen en onregtveerdigen* (Matth. 5); hy is eenen waren discipel van Jesus-Christus, *die voorby gegaen is al goed doende, en genezende allen die van den duyvel bezeten waren* (Act. 10); hy is eenen lieveling van den H. Geest, *doorwien de liefde in onze herten is uytgestort.* (Rom. 5.)

De dry Goddelyke Persoonen der allerheyligste Dryvuldigheyd hebben ons deze voorkomende liefdadigheyd, die in ons gedienstigheyd genoemd wordt, door hun eygen voorbeeld geleerd: moet dit den diepsten indruk op onze herten niet maken?

Den hemelschen Vader geeft ons dit voorbeeld. Adam had gezondigd, hy had de dood verdiend, hy was tot de grootste ellende vervallen: God wilt

Digitized by Google

hem troosten en helpen, hy wilt hem van wanhoop bevryden: Adam, *waer zyt gy?* (Gen. 3) roept hy hem bermhertiglyk toe, en aenstonds belooft hy hem eenen verlosser. Caïn was tot haet en nyd tegen zynen broeder Abel vervallen; God wilt hem aenstonds zynen misslag doen zien: *Waerom zyt gy vergramd?* zegt hy hem, *en waerom is uw aengezigt ingevallen?* (Gen. 4) hy moedigt hem tot de deugd aen, door den eeuwigen loon, welken hy er voor te verwachten had. Had den ongelukkigen maer weten gebruyk te maken van de gratie Gods!

Den Zoon van God geeft ons dit voorbeeld. Hy daelt van uyt het hoogste des hemels neder, om de menschen aen de vlammen der hel te onttrekken, om hun den hemel te bezorgen, en hun alzoo den grootsten dienst te bewyzen, die hun bewezen kon worden. Hy verkiest zelf zyne apostelen, onderwyst ze, troost ze, verdedigt ze, en geeft zelfs zyn leven uyt gedienstigheyd voor hun en voor ons allen ten besten. Hoe dikwils heeft hy deze gedienstigheyd binnen den loop van zyn tydelyk leven niet getoond? Wy halen er maer een voorbeeld van aen: Er was te Jeruzalem eenen mensch die acht en dertig jaren lang ziek was; van iedereen werd hy verlaten, niemand wilde hem den dienst bewyzen van hem in het water te

Digitized by Google

dragen om zyne gezondheyd weder te bekomen. Jesus ziet hem liggen, en zonder van den ongelukkigen aengesproken te zyn: *Wilt gy genezen zyn?* zegt hy hem, (Joan. 5) en hy geneest dadelyk den zieken, die zyn bed opnam en henen ging. Zie hier hoe den Zoon Gods ons heeft geleerd allen dienst en liefde te bewyzen, zelfs dan als ons dat niet gevraegd is geweest.

Den H. Geest geeft ons nog hetzelfde voorbeeld. Is het den H. Geest niet, *die ons alle waerheyd leert?* (Joan. 16) Is het den H. Geest niet, *door welkers ingeven de heylige mannen Gods gesproken hebben?* (2. Pet. 1) Is het den H. Geest niet, die ons zoo dikwils door zyne inspraken verlicht en tot boetveerdigheyd brengt? Is het den H. Geest niet, die ons met zyne zeven gaven vertroosten versterkt? Is het nog den H. Geest niet, *die voor ons bidt met onuytsprekelyke zuchten?* (Rom. 8) Is het, in een woord, den H. Geest niet, die ons in onze dolingen en twyfels verlicht, in onze pynen vertroost en in onze krankheden versterkt? waerlyk *hy is onzen helper in de noodwendigheden en in de kwellingen.* (Ps. 9.) *Hy is het,* zegt den H. Augustinus, *die ons opgevolgd heeft als wy hem vlugtten, en ons niet vergeten heeft als wy hem niet meer indachtig waren.*

Zou die voorzienigheyd of gedurige oplettend-

Digitized by Google

heyd van God, om ons in al onzen nood ter hulp te komen, op onze herten geenen indruk meer maken? Zou het voorbeeld van Jesus-Christus voor ons verloren zyn?

Ach! laet ons eens rypelyk de woorden, welke hy desaengaende zelf uytgesproken heeft, overpeyzen: *Den zoon des menschen,* zegt hy, *is niet gekomen om gediend te worden, maer om te dienen.* (Matth. 20.) Wel hoe! Als Jesus-Christus zelf niet gekomen is om gediend te worden, hoe willen wy dan, verblinden als wy zyn, aen iedereen tot last dienen, om van hem gediend te worden? Moeten wy ons voor altyd over zulk een gedrag niet schamen? Indien God zelf gekomen is om te dienen, moeten wy dan in alles niet gedienstig zyn? Waerlyk als men wel den geest van onze religie wilt inzien, men moet bekennen dat het eene religie van gedienstigheyd is, en van vrywillige slaverny.

Gedienstigheyd dus in al ons doen en laten; gedienstigheyd ten opzigte van alle persoonen; gedienstigheyd en slaverny tot op de uer van onze dood; gedienstigheyd byzonderlyk uyt liefde tot eenen God *die niet gekomen is om gediend te worden, maer om te dienen!*

Digitized by Google

§ IV.

DEN OPLOOPENDEN

EN DEN

ZACHTMOEDIGEN AERD.

De oploopendheyd of gramschap is eene hatelyke ondeugd, die ons de rust, de oplettendheyd en het gebruyk van een gezond verstand beneemt; zy is eene blinde passie die het hert ontstelt en in wanorde brengt; zy is als eene koorts die de zieken buyten hunzelven doet vallen, hun aen het razen en aen de geweldigste en ontstuymigste bewegingen overlaet. Het is pynelyk voor wyze lieden van Christenen, die het zich tot eer rekenen de discipelen te zyn van eenen God die vol zachtmoedigheyd is, de heylige regels van de evangelische zachtmoedigheyd te zien vergeten, om niet te luysteren dan naer de hevigheyd en het geweld van hunne ongeregelde genegenheden. Volg eenen grammoedigen mensch in geheel zyne handelwyze op, gy zult daer niet dan verdriet en ellende vinden, omdat zynen oploopenden aerd hem tot de groot-

Digitized by Google

ste buytensporigheden brengt. Voor de kleynste zaek, voor eenen niet klimt het bloed hem naer het hoofd ; een woord, dat men onbedacht heeft uyt den mond laten vallen, is genoeg om hem in volle gramschap te stellen ; op de minste bemerking die men hem doet, met alle voorzigtigheyd zelfs, schiet hy in volle vlam en vuer, zyn aengezigt wordt rood, zyne oogen glinsteren, zyn hair zelf ryst somtyds op ; hy gaet, hy komt en draeyt zich langs alle kanten en zyden ; de ontsteltenis zyner ziel is op zyn gelaet te lezen. O wat ongelukkig schepsel !

In dien staet van gramschap en woede spreekt men hem te vergeefs met zachtmoedigheyd aen ; te vergeefs bidt en smeekt men hem van zich te stillen ; te vergeefs spreekt men hem van vreedzamig en eendragtig te zyn, van meer voorzigtigheyd te gebruyken in al hetgeen hy zegt ; hy zal naer niets meer luysteren, de beste redenen ter wereld zyn niet bekwaem van hem tegen te houden en tot bedaerdheyd te brengen.

Hy is byna altyd kwalyk gezind op zyne kinderen , dienstboden en andere onderdanen. Eenen misslag, dien zy begaen, eenen verkeerden stap dien zy doen, is genoeg om hem te tergen en tot de schandigste verwytselen te doen overgaen. Vragen zy vergiffenis over eene onvrywillige vergeten-

Digitized by Google

heyd, dan antwoordt hy hun met nog eene grootere bitterheyd. Ook zyn zy altyd bevreesd en beven zy in zyne tegenwoordigheyd, nooyt hebben zy eenen oogenblik rust: er valt in zynen dienst altyd te lyden : het is eene gedurige martelie.

Hoe zou men toch rust genieten en gelukkig zyn by eenen meester, die twist en tweedragt zoekt, altyd verwytselen en bedreygingen doet ?

Hy is al zoo moeyelyk ten opzigte van zyne geburen ; moet hy van hunnent wege eenige tegenspraek lyden, zyne gal wordt ontroerd, hy valt uyt in verwytingen en scheldwoorden. Zonder de persoonen, waermede hy in onderhandeling is te ontzien, het zy omdat zy ouder, het zy omdat zy geleerder zyn, het zy om andere wettige redenen, gaet hy niet dan zyn eygen gedacht en grammoedig karakter te raden ; ook, is het geenen Christenen, en geenen broeder, geenen vriend meer die spreekt, het is eenen openbaren en gezworen vyand, die aen zyne tegenstryders al het gewigt van zyne gramschap wilt doen gevoelen. Allen die zachmoediger en bedaerder zyn en zyne handelwyze van naby nazien, zyn er over bedroefd ; zy kunnen niet begrypen hoe eenen mensch, met rede en verstand begaefd, zichzelven zoo ver kanvervoeren gaen ; zy zuchten er over en beweenen in het geheym zyne groote buytensporigheden. Hy alleen, door zyne

Digitized by Google

passie verblind, gevoelt het kwaed niet dat hy zichzelven doet. Dat hy zyne eer en faem daerdoor verlieze, hy draegt het zich weynig aen, zyne gramschap moet uytgewerkt worden! hy wilt zich zelven voldoen!

Met zyne vrienden en familie gaet het denzelfden gang: voor de kleynste zaken, waer in hy eenigen intrest vinden kan, en waerover hy met hun te handelen heeft, zullen er de hevigste twisten ontstaen; indien zy het ongeluk hebben van zyn gedacht niet in te volgen en hem niet alles toe te geven wat hy verlangt, dan wordt hy gram en ongedurig, hy dreygt, schreeuwt en ontziet niets meer ter wereld. Doch, ontmoet hy in dezen staet van verbolgenheyd nog eenigen tegenstand, dan is hy niet meer tegen te houden, dan werkt hy tegen alle regt en rede, tegen alle regels van welgemanierdheyd, dan gaet hy de laetste palen te buyten om over zyne tegenstryders te zegepralen; hy verlaet hun eyndelyk in volle verbittering, na iedereen in volle verbaesdheyd en droefgeestigheyd gebragt te hebben.

Het is gemakkelyk genoeg om zien hoe tegenstrydig zulk eenen aerd is aen het algemeen en byzonder welzyn van steden en dorpen, en aen de rust der huysgezinnen. Doch, wie zou kunnen zeggen wat kwaed zulk eenen aerd aen diegenen

Digitized by Google

zelve doet, die deszelfs buytensporigheden niet trachten in te toomen ? Onmogelyk is het van te kunnen optellen al het kwaed dat hy veroorzaekt, de oneenigheden welke hy aenstookt, den haet dien hy verwekt, de zware beletsels welke hy stelt aen de vereeniging, aen de eendragt en den vrede die hier op de wereld onder alle menschen moeten heerschen. Om ons dus alle gramschappen en oploopendheden te doen verfoeyen, zal het voordeelig zyn desaengaende eenige vermaningen uyt het H. Schrift aen te halen en eens te doen zien hoe er de Leeraers der H. Kerk over oordeelen : dit alles zal bekwaem zyn eenen diepen en heylzamen indruk op onze herten te maken.

Laet ons beginnen met de schoone en wyze lessen welke den koninglyken profeet David ons in zyne heylige gezangen geeft, om ons tot de zachtmoedigheyd op te wekken. Dezen vreedzamigen koning moedigt ons alle aen, onophoudelyk over al de bewegingen van ons hert te waken, opdat wy door dezen middel alle gramschap en oploopendheyd zouden kunnen ontgaen : *Verbitter u niet*, zegt hy, *tegen den mensch die onregtveerdiglyk handelt, onthoud u van de grammoedigheyd en laet de verbolgenheyd daer; wil u tot arglistigheyd niet laten vervoeren.* (Ps. 36.)

God beveelt ons in het boek der wysheyd ons

Digitized by Google

niet gemakkelyk in gramschap te stellen, omdat de haestigheyd, korzelheyd en grammoedigheyd het deel der uytzinnigen is : *Zyt niet haestig*, zegt hy, *om tot de gramschap over te gaen, want de gramschap verblyft in den schoot der uytzinnigen.* (Eccl. 8.)

Ons zonder reden op onze broeders in gramschap stellen, moet ons de goddelyke gramschap ook over het hoofd trekken: Jesus-Christus doet ons hier het gevaer van zien: *Die zich over zynen broeder stoort*, zegt hy, *verdient geoordeeld te worden.* (Matth. 5.)

Den grooten Apostel, doordrongen van de aengelegenheyd van de woorden welke den Zaligmaker hier uytgesproken heeft, trachtte die allerdiepst in het hert der geloovigen van Colossen te printen; hy vermaent hun met groote zorgvuldigheyd, van *alle gramschap, verontweerdiging en boosheyd af te leggen.* (Col. 3.)

Hetzelfde doet den H. Jacobus, voor reden gevende dat *de gramschap volgens de regtveerdigheyd van God niet handelt.* (Jac. 1.)

De Heyligen, getrouwe onderhouders van de regels der christelyke zachtmoedigheyd, hebben allen eenen allergrootsten afkeer getoond voor de ondeugd die aen dezelve tegenstrydig is. De eene hebben haer eene buytensporigheyd genoemd, die

Digitized by Google

de menschelyke reden belagchelyk maekt; sommigen hebben haer aenzien als eene ziekte die ons van het verstand berooft; anderen eyndelyk stellen ons dezelve voor als eene vergiftigde bron, waeruyt duyzende ongetrouwigheden en misdaden voortvloeyen. *Zy is de deur en den ingang van alle kwaed,* zegt den H. Gregorius. Inderdaed, deze woeste en ongedurige passie is meest altyd de oorzaek van den haet, van de scheldwoorden en verwenschingen, van het vloeken en tieren, en van alle vermaledydingen. *Dien*, zegt den heyligen Joannes Chrysostomus, *die zich door de gramschap laet vervoeren, heeft niemand anders noodig om geplaegd te worden; hy legt zyne vryheyd af, smeedt zyne eygene ketens, maekt zyne straf bereyd en wordt zynen eygenen beul.*

Iemand die kloekmoedig genoeg is om die godshuyzen te gaen bezoeken waer de krankzinnigen in groot getal tegen alle gevaerlyke buytensporigheden geduriglyk bewaekt worden, kan er niet uyt terug komen zonder by zichzelven te zeggen: is het toch mogelyk dat eenen mensch tot zoo eene geweldige gramschap kan vervoerd worden? Is het mogelyk van aen die bedroefde passie zoo onderworpen te zyn, dat yzeren ketens zelve niet sterk genoeg schynen te zyn om eenen dier uytzinnigen stil te houden? Doch, indien men zoo

aengedaen is van de woede van menschen, die de rede verloren hebben, welke moet onze verslagenheyd niet zyn als wy menschen, die hun volle verstand hebben en zich over hunne deugd en welgemanierdheyd zelfs beroemen, aen dezelfde woede en ongedurigheyd overgeleverd zien? Welke moet onze droefheyd, en welk moet ons spyt niet zyn, van treffelyke lieden zich zoo te zien in gramschap stellen, als of zy het gebruyk hunner rede verloren hadden en zichzelven niet meer konden besturen?

O, indien men dit alles beter overpeysde, waer is het redelyk schepsel, waer is den Christen, die nog eenige eer en schaemte in zyn ligchaem heeft, die zich door gramschap en onverduldigheyd zou laten overwinnen? Hy zou indachtig worden dat hy, a's kind van den God van vrede, als discipel van onzen Heer Jesus-Christus die den vrede op de wereld heeft gebragt, in alle gevallen de grootste zoetaerdigheyd moet toonen; nooyt zou hy kunnen vergeten dat den geest van onze religie eenen geest van goedheyd, van vrede, van liefde en teerhertigheyd is; hy zou verstaen dat men, om gelukkig te zyn zelfs op deze aerde en met zyne broeders in eendragt te leven, alle onbeleefde, botte en spytige woorden moet vermyden, en hun met allen eerbied, liefde en zoetaerdigheyd

Digitized by Google

handelen. *Eenen dienaer Gods moet zachtmoedig zyn voor iedereen*, zegt den H. Paulus, *hy mag niet grammoedig zyn, maer goedhertig*. (Tit. 1.)

Wy maken dus ons zelven grootelyks pligtig voor de oogen van God, wanneer wy onze broeders door onze kwaedaerdigheyd stooren, in plaets van hun door onze beleefdheyd en goedertierenheyd het leven aengenaem te maken. Nogtans hoe dikwils valt het niet voor dat wy onze passien involgen en er zelfs den vollen toom aen geven? dat wy alles willen bedwingen en door onze gramschap overweldigen, zonder ons grammoedig karakter in iets te willen tegen gaen? Niet eens denken wy dat wy hierdoor God vergrammen, de engelen bedroeven, onze broeders pyn aendoen, en ons zelven verachtelyk maken. Laet er ons wel op letten: hoe meerdere achting en liefde men voor eenen zachtmoedigen mensch heeft, hoe meer men ook eenen grammoedigen haet en veracht. Willen wy dus van onzen naesten hoog geacht en bemind worden, wy moeten in geheel onzen handel vol beleefdheyd, vriendschap en goedhertigheyd zyn.

Evenwel is er te bemerken, dat alhoewel de gramschap waer wy van gesproken hebben ons zoo pligtig maekt, er nogtans eene gramschap bestaet, die deugdzaem en zelfs heylig is. Het was eene heylige gramschap, die Phineës verslond als hy de

Digitized by Google

overtreders van Gods wet het leven benam ; het was eene heylige gramschap, die Mathathias vervoerde als hy den goddeloozen autaer, welken Antiochus had doen opregten, omverre wierp, en met het bloed van eenen zyner medeburgers besproeyde, welken hy door het ingeven van den heyligen Geest kwam te doorsteken ; het was insgelyks eene heylige gramschap, waer zich Christus in stelde, als hy de koopers en verkoopers uyt Gods tempel verdreef.

Ja, wy mogen ons tegen de overtredingen van Godsgeboden met eene kloekmoedige vryheyd verzetten, wy mogen het kwaed door onze gramschap tegen houden, wy mogen en moeten door eenen heyligen iever worstelen tegen den stroom van zoo vele misdaden, die het aerdryk overstroomen. Het is de pligt van eenen vader en van eene moeder van tegen het slecht gedrag van hunne kinderen en onderdanen uyt te vallen ; het is de pligt van eenen schoolmeester van de moedwilligheyd zyner scholieren te bedwingen ; het is de pligt van alle oversten tegen de misdaden van hunne onderdanen op te komen, en hun met strengheyd te handelen, indien zy zich met goedheyd niet willen laten geleyden ; maer nogtans moeten zy hier ook op zichzelven wel letten ; zy moeten hunne berispingen zoodanig doen, dat zy door hunne manier

Digitized by Google

van spreken genoeg te verstaen geven, dat het zoo zeer de onverduldigheyd niet is, die hun zoo in hitsigheyd stelt, als den iever voor de eer van God en voor hun eygen geluk: *Doet hun straffe berispingen*, zegt hun den grooten Apostel, *opdat zy in het geloof blyven volherden.* (Tit. 1.) Zoo zullen hunne woorden, verre van hunne onderdanen te ontstichten, hun op den weg der deugd brengen, en hun eeuwig en tydelyk welzyn bewerken. Die gramschap moet dus eerder eene teerhertige berisping, eene vurige aenwakkering, dan eene ware gramschap zyn; men moet zich als gram toonen, opdat de onderdanen al de grootheyd van hun misdaed zouden begrypen, maer men moet er teekens van liefde en goeden raed byvoegen, opdat zy zouden verstaen dat wy hun geen kwaed willen, maer op alle manieren zoeken gelukkig te maken. Kinderen, zoo wel als groote menschen, worden niet geerne verstooten: als zy eenige faut bedreven hebben, vreezen zy ook van in het openbaer berispt te worden, zy hebben ook geerne van alleen te worden geroepen om de vermaningen te ontvangen, welke zy zelve gevoelen noodig te hebben; ook zullen zy er meestendeels naer luysteren, zy zullen zich laten gezeggen, en misschien zelfs tranen van spyt over hun misdaed storten, belovende van zich in het vervolg te be-

Digitized by Google

teren, waer in zy ook dikwils hun woord houden. Men ziet dus genoeg dat men in de regtveerdigste gramschap eene christelyke matigheyd moet onderhouden, en dat men, om de wonden der ziel te genezen, niet alleen den wyn der bestraffingen, maer ook de olie der teerhertigheyd moet gebruyken. *Men moet*, zegt den H. Franciscus de Sales, *zich tegen het kwaed stellen en de gebreken van zyne onderdanen verbeteren met eene heylige vryheyd, en met veel kloekmoedigheyd; maer ook*, voegt hy er by, *met niet min zachtmoedigheyd en kalmte van geest.*

Dit alles doet ons genoeg zien hoe zeer wy van de gramschap moeten verwyderd zyn, en hoe zeer wy moeten werken om de zachtmoedigheyd in geheel hare volheyd te bekomen. Ach! hoe schoon is deze deugd niet, als zy tot hare volmaektheyd gekomen is! Laet er ons eens den luyster van nazien.

Eenen Christen die regtzinnig van hert is, bezit altyd zyne ziel in vrede: hy is altyd bly van gelaet, vol vriendschap en beleefdheyd. Hy ontvlugt alle krakeel, zoekt altyd den peys en vrede. Hy sluyt alle bitterheyd buyten zyn hert, en is altyd bereyd om dienst te bewyzen. Moet hy nu somtyds wat heviger spreken om het kwaed te beletten of het goed en de onnoozelheyd voor te

Digitized by Google

staen, hy weet het met zooveel behendigheyd gedaen te krygen, dat iedereen in hem eenen vader en vriend, niet eenen vyand of regter erkent. Hy kan zich naer iedereen voegen, weet een andermans gebreken te verdragen en vergeeft uyt den grond zyns herten het ongelyk dat hem aengedaen is.

O, hoe gelukkig zouden wy zyn, indien wy eens eene volmaekte zachtmoedigheyd bekwamen! hoe gerust van conscientie, indien wy tegen die deugd nooyt zondigden! Om ze des te gemakkelyker te kunnen bekomen, en altyd zoetaerdiger en zoetaerdiger te worden, laet ons overwegen hoe minnelyk onzen hemelschen Vader is, en wat schoone voorbeelden van zachtmoedigheyd ons den goddelyken Zaligmaker en zyne Heyligen hebben achtergelaten.

God is heylig, zegt den koninglyken profeet David, maer terzelfder tyd voegt hy er by dat *hy zachtmoedig is.* (Ps. 24.) Dezen godvruchtigen man had zoo dikwils de wondere uytwerksels van die goddelyke zachtmoedigheyd gevoeld, en was er zoo dankbaer over, dat hy alle schepselen uytnoodigde om er met hem de zoetigheyd te komen van proeven: *Proeft en ziet*, zegde hy, *dat den Heer zoetaerdig is.* (Ps. 33.)

Onzen goddelyken Zaligmaker ons de byzon-

Digitized by Google

dere genegenheyd, welke hy voor de zachtmoedigheyd had, willende doen verstaen, heeft door de profeten willen aengekondigd worden, niet als eenen vreesselyken overwinnaer, maer *als een zachtmoedig lam* (Jer. xi); en wanneer hy den naem van koning wilt aennemen, dan wilt hy dat iedereen wete dat hy eenen zoetaerdigen en zachtmoedigen koning is : *Ziet, uwen koning komt tot u vol zachtmoedigheyd.* (Matth. 21.)

Den H. Joannes Chrysostomus, met zyne gewoonlyke welsprekendheyd van de deugden sprekende, die eenen Christenen mensch moeten eygen zyn, twyfelt geenzins van te zeggen dat *zy maer op voorwaerde van zoetaerdig en zachtmoedig te zyn, de discipelen van Christus kunnen worden*, en hy voegt er by : *Niets vereenigt ons zoozeer met God en maekt ons aen hem zoo gelyk, als deze deugd.*

Aengezien er, door eene byzondere schikking van de goddelyke voorzienigheyd, overal met duyzende menschen te vinden zyn die vele gebreken hebben, is het ten uytersten noodzakelyk de krachtdadigste voornemens te maken van hierom nooyt dien geest van zoetaerdigheyd te verliezen, en ons nooyt over deze gebreken misnoegd te toonen, voor zooveel wy zelve daer van te lyden hebben; wy moeten ons zelfs bereyd maken om deze

Digitized by Google

gebreken met alle verduldigheyd te verdragen; zie hier een voorbeeld van de gesteltenis, in welke zich onze ziel ten allen tyde zou moeten bevinden.

Er was te Alexandriën eenen advokaet, die gedurende vele jaren met grooten lof gepleyt had, met naem Eulogius. Door Gods gratie tot een volmaekter leven geroepen, en door zyne liefde ontsteken besloot hy de wereld te verlaten; hy verkocht dus al zyne goederen, en deelde er het geld van aen den armen uyt, er zich enkelyk eene kleyne som van behoudende, omdat hy niet kloek genoeg was om zyn brood met werken te winnen. Hy vond eenen grooten last in de nieuwe manier van leven welke hy aengenomen had; doch, hy wilde met de wereld niet meer te doen hebben, schoon hy nogtans den moed niet dacht te hebben om altyd in de eenzaemheyd te kunnen leven. Eens zag hy op eene openbare plaets eenen gebrekkelyken die noch armen noch beenen had, en die aen de voorbygaenden eene aelmoes vroeg. Eulogius dezen mensch ziende, bleef stil staen, en zegde in zichzelven: O God, uyt liefde tot u, ga ik dezen ongelukkigen by my innemen; ik beloof u, o Heer, van hem te helpen en by te staen tot de dood toe, om aldus myne ziel te kunnen zaligmaken; geef my dus, o Heer Jesus, de verduldigheyd die ik noodig heb, om in myn goed voornemen

tot het eynde toe te volherden. Hy buygde zich alsdan naer den kreupelen en zegde hem: Lieven broeder, wilt gy met my naer myn huys komen? ik zal u den kost bezorgen en voor u zorgen zoo lang gy leven zult. Den mensch antwoordde: God gave dat gy zoo goed waert, mynheer; maer daer ken ik my onweerdig van. — Zyt gerust, mynen vriend, zegde Eulogius, ik ga eenen ezel halen om u daer op te zetten en u naer myn huys te brengen. Den armen bedelaer liet alles doen met de grootste blydschap. Als zy nu t' huys gekomen waren, nam Eulogius de grootste zorg om hem alles te bezorgen wat hem aengenaem kon zyn: hy diende hem als of het zynen eygenen broeder zou geweest zyn; hy waschte hem, vermaekte zyne wonden, kleedde, warmde hem, en diende hem met veel grootere oplettendheyd dan zynen staet wel vereyschte. Dit bleef vyftien jaren lang duren.

Den duyvel, die dit werk van liefde niet lyden kon, wilde hem den moed doen verliezen, met den armen kreupelen tot eene gedurige onverduldigheyd te verwekken. Dezen begon dan tegen Eulogius te knorren; hy deed hem duyzende verwytselen, en schaemde zich niet van zelfs zynen weldoener te vermaledyden. Ga weg van hier, zegde hy hem, gy bedriegelyken landlooper

Digitized by Google

en boozen dienaer: ga weg van hier; gy hebt uws meesters goed gestolen; gy hebt my maer in uw huys genomen onder den schyn van my te willen bystaen, en gy bedriegt er de menschen door, om uwe schelmstukken daer mede te dekken en de straffen te ontgaen, welke gy verdiend hebt. Eulogius liet zich hierdoor niet ontstellen, maer zocht hem altyd te stillen en zegde hem dan: meester, spreek alzoo niet, bid ik u; zeg my enkelyk waerdoor ik u pyn aengedaen heb, en ik zal my beteren. Hier op antwoordde den gebrekkelyken wederom met groote gramschap: Is dit niet onverdragelyk van zulke schynheylige antwoord te moeten hooren? Laet my van hier weggaen, draeg my naer de plaets terug, waer gy my opgenomen hebt; ik kan uwen dienst genoeg missen, ik heb met al uwe vleyeryen niets te doen. Eulogius antwoordde hem daer op: Laet my u blyven dienen, o lieven meester; zeg, is er iets dat gy zoudt geern anders hebben, ik zal er voor zorgen. Maer den ongelukkigen liet zich door zyne gramschap vervoeren: Ik kan uwe pluymstrykeryen en geveynsheyd niet meer uytstaen; gy bedriegt my: kan ik zoo nog blyven leven in de armoede en in het gebrek? Ik moet vleesch hebben! Den verduldigen Eulogius, die hem in alles zocht te voldoen, bezorgde hem vleesch;

Digitized by Google

doch dit alles was niet genoeg om den kreupelen te stillen. Ik wil by u niet meer blyven, zegde hy hem, ik moet meer gezelschap hebben. Wel nu, zegde hem Eulogius, ik zal hier vele religieuzen doen komen om u te bezoeken. Hierop viel den bedelaer nog leelyker tegen hem uyt: Gy verfoeyelyken mensch! zegde hy hem, ik kan reeds u alleen niet lyden, en gy wilt nog anderen doen by my komen, die niet beter zyn dan gy zelf! het zyn luyaerds en gulzigaerds. Hy keerde en draeyde zich langs alle kanten en schreeuwde hardnekkiglyk: Gy moet my dragen van waer gy my weggeleyd hebt, ik wil hier niet meer blyven, wie kan zulke slaverny verdragen? draeg my terug, waer gy my opgenomen hebt!.... en hy was zoodanig ontsteld, dat hy zich het leven zou benomen hebben, ware het hem mogelyk geweest. Eulogius hem zoo verbitterd ziende, wist niet meer wat er mede doen; hy ging er dus raed over vragen aen de religieuzen, welke digtst by hem woonden. Van den eenen kant wilde hy den moedwilligen bedelaer niet laten gaen, omdat hy aen God beloofd had van hem in te nemen, en voor hem te zorgen tot de uer van zyne dood toe; en, van den anderen kant, was er geen huys meer met hem te houden, want hy was noch dag noch nacht gerust. Die religieuzen

Digitized by Google

zegden hem van zynen gebrekkelyken by den H. Antonius, die alsdan nog in het leven was, te geleyden, om raed van hem te ontvangen, en zich volgens zyne vermaningen te gedragen.

Eulogius vond hun gedacht goed, en naer huys wederkeerende zocht hy alles uyt om zynen gebrekkelyken ten minsten zoo ver te kunnen krygen, dat hy met hem naer den H. Antonius zou gaen; hy neemt dus een kleyn schuytjen, laet er zynen huysgenoot opgaen en verlaet met hem de stad. Als zy nu by den Heyligen gekomen waren, gebood hy aen Eulogius van in de tegenwoordigheyd der broeders de oorzaek van hunne reys te zeggen. Ik ga het met alle eenvoudigheyd doen, antwoordde Eulogius: ik heb dezen armen gebrekkelyken op de merkt van Alexandriën gevonden, hy lag op den grond en was van iedereen verlaten. Ik kreeg medelyden met den ellendigen en maekte het voornemen van hem by my te nemen. Ik vroeg dan aen God de gratie om zyne gebreken met verduldigheyd te kunnen verdragen en om hem met kloekmoedigheyd te kunnen blyven bystaen, om aldus mynen hemel te winnen. Wy leefden in vrede ten tyde van vyftien jaren lang; sedert heeft hy my op alle manieren beginnen lastig te vallen, zonder dat ik weet wat kwaed ik hem heb gedaen, en wat middel er my

Digitized by Google

nog overblyft om hem te stillen. Ik ben van zin hem weder te leyden naer de plaets, waer ik hem opgenomen heb en hem te verlaten: hy zelf heeft het my dikwils verzocht, en nu wilt hy my er toe dwingen; en het is hierom dat ik by u gekomen ben. Zeg my, wat ik te doen heb; bid toch voor my, want dezen mensch dient my tot een zwaer kruys. Den heyligen Antonius antwoordde hem: laet uwen gebrekkelyken niet gaen, hy is u voordeeliger dan gy wel peyst. Hy gaf aen dezen eene goede vermaning, hem over zyne lastigheyd berispende, en zond hun beyde naer huys met deze woorden: gaet in vrede, en wacht u wel van ooyt van elkanderen te scheyden.

Naer het voorbeeld van Eulogius zouden wy ook moeten handelen; wy zouden moeten goede voornemens maken van de gebreken der menschen, byzonderlyk van die met welke wy dagelyks moeten verkeeren, met alle verduldigheyd te verdragen, en van daerom den moed niet te laten zinken; veel min, van daerom onverduldig en grammoedig te worden; wy zouden deze woorden van den heyligen Antonius moeten indachtig zyn: *Laet uwen gebrekkelyken niet gaen, hy is u voordeeliger dan gy wel peyst.* Wy ook mogen ons zoo gemakkelyk van andere menschen niet afscheyden omdat zy eenige gebreken hebben; wy moeten enkelyk

Digitized by Google

ons grammoedig karakter trachten te temmen en het kwaed met goed loonen, gelyk het Eulogius gedaen heeft. Zoo zullen wy kinderen Gods zyn en aen de hemelsche geesten gelyk worden ; *want het kwaed met het goed beloonen*, zegt den heyligen Paulinus, *is eene menschelyke wraek; maer zynen vyand zelfs beminnen, is eene hemelsche wraek.*

Het is in het uytoefenen der deugden van zachtmoedigheyd en van verduldigheyd, dat eenen goeden Christen zyne kloekmoedigheyd toonen moet : zekerlyk moet men moed hebben, en veel moed, om de gebreken van anderen te verdragen, om zich naer hunne gezindheyd te voegen en hun willeken in te volgen. *Men moet wel weten*, zegt Cassianus, *dat dien, die zynen wil aen den wil van zynen broeder onderwerpt, zich sterker toont, dan dien die zyn gedacht hardnekkiglyk houdt staen en wilt ten uytvoer brengen. Dengenen die de gebreken van zynen evennaesten verdraegt, doet het werk van eenen gezonden en kloeken mensch ; den anderen toont zich flauw en ziekelyk. Hierom is het dat den Apostel ons dit gebod geeft : gy, die kloekmoedig zyt, verdraegt de krankheden der flauwhertigen* (Rom. 15) ; *want nooyt kan den eenen zieken den anderen ondersteunen.*

Digitized by Google

§ V.

DEN TWEEDRAGTIGEN

EN DEN

EENDRAGTIGEN AERD.

Het is zeer zoet en aengenaem van met menschen te zyn die eendragtig van gemoed zyn: alles blyft stil en gerust, daer alles op twist en geschil uytkomt, als men met menschen te handelen heeft, die tweedragtig en moeyelyk zyn.

Iemand die met die ellendige neyging tot het twisten geboren is, schynt den gezworenen vyand van zynen evennaesten te zyn: hy is niet te vrede of hy moet de rust van andere menschen stooren; hy bekyft dezen, twist met dengenen, hitst eenen anderen op, en maekt moeyelykheyd met iedereen. Het is hem onmogelyk van met iemand te kunnen overeen komen. Het is genoeg dat den eenen of den anderen zyne meening zegt om er hem te hooren tegen uytvallen. Het is nogtans niet dat hy ten vollen overtuygd is van hetgeen hy zegt, maer hy is niet te vrede als hy niet twisten

Digitized by Google

kan. Te vergeefs zult gy de klaerste en de sterkste redenen voor den dag brengen, hy zal uytwendiglyk zyn gevoelen houden staen, al ware hy inwendig van het tegenstrydig overtuygd, en dit, omdat hy de belagchelyke eer wilt hebben van iets te kunnen zeggen dat aen het gevoelen van anderen tegenstrydig is.

Als hy met iemand in onderhandeling is, brengt hy duyzende moeyelykheden voor den dag; hy speelt den dweersdryver, hy beknibbelt al wat er is en vindt dat de gemakkelykste zaken onmogelyk zyn. Is men op een punt met hem overeengekomen, dan valt hy op een ander uyt; men moet hem om zoo te zeggen gewapenderhand aenranden, en nauwelyks zal hy eenen stap achteruyt willen zetten; indien hy heeft moeten wyken omdat die zaek te klaerblykelyk was, dan komt hy welhaest op hetzelfde punt terug om nog op nieuw te twisten; zwygen zal hy niet doen, al ware hy ten vollen overtuygd; en al had hy niets meer te zeggen, zal hy nogtans moeyelykheden zoeken om het spel te herkansen.

Komt hy in gesprek met menschen die in twist en geschillen leven, dan stookt hy hun tot meerdere gramschap op, in plaets van ze te stillen. Ziet hy dat er twee van zyne vrienden of geburen in volle proces gaen komen, dan trekt hy voor den

Digitized by Google

eenen of voor den anderen zelfs party, in plaets van te werken om de zaek te doen by een leggen : een woord misschien zou daertoe genoeg geweest zyn, en dat woord wilt hy niet uytspreken; hy heeft liever de twee partyen naer de geregtsbanken te zien trekken, hun in haet en vyandschap te zien leven en hun geld en goed te zien verspelen, dan eenen stap te doen om hun met elkanderen te doen overeenkomen.

Moet hy gewigtige zaken helpen beslissen, moet hy deel gaen maken van eenen raed, het is hem onmogelyk van met de andere leden te kunnen overeenkomen ; voor eenen niet zal hy hun tegenkanten ; hy zal met hun gevoelen den spot houden, hun doen en laten beknibbelen, hunne inzigten slecht uytleggen en de gewigtigste redenen verachten ; hy wilt boven zyn : als men hem hoort spreken, men zou zeggen dat hy alleen bekwaem is zich met de zaek, waer er van gehandelt wordt, te bemoeyen.

Het is in zyn huysgezin byzonderlyk dat hy den duyvel speelt. Niemand laet hy gerust : hy valt uyt tegen zyne dienstboden, bekyft zyne werklieden, is in twist met zyne geburen, weet op iedereen wat te zeggen ; hy stoort, misnoegt en mishandelt al wat hy ontmoet en vervult alles met geschreeuw en gekyf.

Digitized by Google

Hoe onverdragelyk zulk een karakter is, blykt zonneklaer. Ongelukkig zyn wy indien wy van dusdanigen aerd zyn; wy moeten nogtans hierom den moed niet verloren geven, maer dit gebrek trachten te verbeteren; wy moeten onze kwade gewoonten bestryden, ons twistzoekende karakter hervormen en den geest van eene ware eendragtigheyd zien te verkrygen. Hiertoe gaen wy onze lezers aenmoedigen, hier gaen wy hun de zedeleer van voor oogen stellen, en hun de middelen aenhalen welke zy hier toe in het werk zullen moeten leggen. *Vlugt de tweedragt en weest eendragtig met iedereen, en in alles; verzuymt niet de middelen hiertoe te gebruyken.* Dit is alles wat wy desaengaende te zeggen hebben.

Ik zeg dan voor eerst: *Vlugt de tweedragt* en *weest eendragtig*, byzonderlyk om dry redens.

1° *Omdat God en zyne heyligen u door hun voorbeeld hierin zyn voorgegaen. Ik ben den Heer*, zegt God, *en er is geenen anderen.... ik maek den vrede.* (Is. 43.) Sedert dat Lucifer tegen den Allerhoogsten is opgestaen, zoekt hy alles in twist en tweedragt te hebben, en wilt de vyandschap, haet en nyd tusschen burgers, broeders en vrienden brengen; overal steekt hy de vlag der tweedragt uyt. God integendeel zoekt de vriendschap en den vrede; hy bemint teerhertiglyk alwie voor den

Digitized by Google

vrede is, en ondersteunt hem tegen al de listen en lagen des duyvels die hem ontrusten wilt: het is *eenen God van vrede*, van welken den H. Apostel Paulus hulp en sterkte tegen alle de magten der hel verwacht: *Dat den God van vrede*, zegt hy, *Satan haestiglyk onder uwe voeten verplettere.* (Rom. 16.) Denzelfden Apostel schryft tot de geloovigen van Corinthiën dat den God welken zy het geluk hebben te dienen, *geenen God van tweedragt, maer van vrede is*, en hy vindt zyn vermaek om in alle byeenkomsten van christenen deze volmaektheyd van God te mogen verkondigen. (1. Cor. 14.)

Jesus Christus onzen goddelyken Zaligmaker gaet ons met dezelfde lessen voor: hy is van uyt den hemel op de aerde nedergedaeld om allen haet en vyandschap te niet te doen, om van alle herten maer een hert en eene ziel meer te maken.

Er stond van hem geschreven dat hy *noch in twist, noch in geschreeuw zou bevonden geweest zyn*, *en dat niemand zyne stem op de straten zou gehoord hebben.* (Matth. 11.) Hy wilde alle herten door vriendschap en liefde tot hem trekken, en hierom neemt hy den schoonsten en zoetsten van alle namen; *zynen naem zal genoemd worden..... den prins van vrede.* (Is. 9.) Zoo was het dat hy de genegenheyd van de menschen won en dat het

Digitized by Google

getal zyner discipelen dagelyks meer en meer aengroeyde. Hy is ons voorbeeld: laet ons hem navolgen ; God zal ons lief hebben, de heyligen en engelen zullen er zich over verblyden, de kerk van Christus zal er door gesticht zyn, onze broeders zullen er ons geluk over wenschen, en onzen naem zal van alle volkeren gezegend worden. *Eer en glorie zy aen den mensch die zich van twist en geschil verwydert*, zegt den Wyzen Man. (Prov. 30.)

Het is zeker zeer loffelyk van te zwygen, als het onze conscientie toelaet ; want het is altyd den iever voor de regtveerdigheyd niet, maer dikwils de ydele glorie die ons ons gevoelen met te veel hardnekkigheyd doet verdedigen, gelyk het den H. Paulus bemerkt. (Phil. xi. 16.)

Den Patriarch Abraham geeft ons nog een voorbeeld van eendragtigheyd, dat zeer schoon is. Hy had bemerkt dat zyne herders en die van Loth niet wel genoeg overeen kwamen ; daer hy hierover ongerust geworden was, wachtte hy niet eenen oogenblik, hy ging tot zynen neef en sprak hem aldus aen : *Ik smeek u dat er toch tusschen my en u, tusschen uwe herders en myne herders geenen twist zy : wy zyn immers broeders. Zie, geheel de aerde ligt voor uwe oogen open : verwyder u van my, bid ik u : indien gy naer de slinke hand gaet,*

Digitized by Google

zal ik de regte houden: indien gy de regte hand verkiest, zal ik naer des linke optrekken. (Gen. 13.) Zoo scheydden zy van elkanderen, en zy bleven in eene groote vriendschap leven. Gy ziet dat Abraham hier alles ten besten geeft, de beste landen, de vetste weyden, en alles wat hy het liefste zag, en dit al, om den vrede, die het grootste van alle goederen is, te kunnen bewaren. Niets is er beweeglyker dan de manier op welke hy het hert van zynen neef wilt tot hem trekken: *ik bid u*, zegt hy, *ik smeek u*, *wy zyn immers broeders.*

Zoo was het ook dat zich den H. Franciscus de Sales gedroeg. Den hertog van Savoyen had eens de inwoners van Tonon, die in hunne ketteryen versteend gebleven waren, in eene groote zael byeen vergaderd; hy bedreygde hun, indien zy van hunne hardnekkigheyd geenen afstand wilden doen, van hun schandelyk uyt zyne staten te verjagen. Den Heyligen, die er tegenwoordig was, vreezende voor al de onheylen welke over het hoofd der wederspannigen hingen, wierp zich in het midden van deze ongelukkigen, trachtte ze met de beste redenen te overtuygen, en smeekte hun met de tranen in de oogen van niet langer wederstand te bieden, en van hunnen goedhertigen Prins niet te dwingen om tot zoo strenge hulpmiddelen te moeten overgaen. Hy deed zooveel

Digitized by Google

door zyn zeggen, dat een groot getal van hun zich lieten overhalen; nogtans bleven er eenige over, die hunne kettery niet wilden afzweeren. Dan was het dat den heyligen bisschop, over hunne verblindheyd bedroefd, hun tot in hunne huyzen opvolgde, en hen met zooveel vriendschap en liefde, met zoo groote overtuyging aensprak, dat zy er alle door bewogen wierden, en vroegen om in den schoot der H. Kerk te mogen ontvangen worden. Hoe schoon was niet dezen zegeprael van Franciscus! Leert hieruyt wat een eendragtig gemoed kan te wege brengen.

Vlugt de tweedragt en weest eendragtig, 2° *omdat wy alle maer een ligchaem en eenen geest zyn, gelyk gy geroepen zyt tot eene en dezelfde hoop; er is maer eenen Heer, een geloof, eenen God en Vader van allen*. (Eph. 14).

Laet ons dit alles wat breeder uytleggen.

Wy moeten de tweedragt vlugten, wy moeten eendragtig zyn. 1° Omdat wy allen maer *een ligchaem* uytmaken : de leden, waer een ligchaem uyt bestaet, zyn door de zenuwen en spieren met elkanderen vereenigd; zoo moeten wy ook door de liefde en eendragtigheyd met elkanderen vereenigd zyn. Zoohaest eene oog elders naer toe geslagen is, dan wendt zich de andere naer denzelfden kant: zoo moet de christelyke liefde aen ons allen de-

Digitized by Google

zelfde neyging en dezelfde beweging geven. Een ligchaem dat twee hoofden of twee herten zou hebben, zoudt gy voor een monster aenzien; het ligchaem waer gy zelf het lidmaet van zyt, is even leelyk als het door twist en tweedragt in verdeeling is; het heeft alsdan als twee hoofden en twee herten.

2° Omdat dit ligchaem *met denzelfden geest is bezield*, die in ons hert dezelfde gepeyzen en genegenheden instort, en ons in staet stelt van *alle hetzelfde den eenen voor den anderen te gevoelen volgens Jesus Christus*. (Rom. 15.)

3° Omdat wy allen, zegt Paulus, maer *eene en dezelfde hoop hebben:* dit is de hoop van het eeuwig leven, waer alle herten volmaektelyk zullen vereenigd zyn, waer wy allen in eene heylige vriendschap zullen leven, indien wy gelukkig genoeg zyn om er ons door onzen twist en tweedragt niet onweerdig van te maken.

4° Omdat wy allen, voegt er den grooten Apostel by, *eenen Heer, een geloof, een doopsel hebben*. Door de gratie Gods hebben wy allen hetzelfde heylig doopsel ontvangen, wy hebben hetzelfde geloof, wy zyn discipelen van den zelfden Christus; by gevolg verpligt ons deze hoedanigheyd van Christenen van in eene volmaektere eendragtigheyd te leven: de christelyke liefde is de ziel van het christendom, zy is het waer kenteeken der

Digitized by Google

opregte Christenen : indien er dan eenen onder de Christenen is, die noch liefde noch vriendschap heeft, die in den vrede en eendragt niet leven wilt, moet hy wel overtuygd zyn dat het ten onregt is dat hy zyne glorie in dezen naem wilt zoeken, aengezien hy er het waer karakter niet van heeft. *Al deden de christenen zelfs duyzend mirakelen*, zegt den heyligen Joannes Chrysostomus, *indien zy elkanderen niet verstaen en in twist en tweedragt leven, dan zullen zy aen de ongeloovigen zelven belagchelyk schynen.*

5° Den heyligen apostel Paulus moedigt eyndelyk de Christenen tot de eendragt aen met hun te zeggen dat zy maer *eenen Heer*, *eenen God* hebbeb *die vader van alles is :* wy zyn dus alle broeders en kinderen van denzelfden vader : eenen vader wilt niet dat zyne kinderen in twist en tweedragt zyn ; onzen hemelschen vader zal het zekerlyk nog veel min kunnen lyden ; wy zyn dus verpligt den vrede en eendragtigheyd met onze broeders te onderhouden, en die nooyt door onze moedwilligheyd te schenden.

Vlugt de tweedragt, en weest eendragtig, 3° *Om dat door de eendragt alles versterkt en onderhouden wordt, en dat de tweedragt alles omver werpt. Door de eendragt*, zegt eenen historieschryver, sprekende van het Romeynsche ryk, *groeyen de*

Digitized by Google

kleynste zaken aen en vallen de grootste uyteen; hetgeen waergemaekt is in dat ryk, dat in zyne volle magt, luyster en roem is blyven staen, zoo lang er de burgers in eendragt met elkanderen zyn gebleven, maer dan is beginnen te vervallen, zoohaest zy tot twist en tweedragt zyn gekomen, en dat zy tegen elkanderen zyn beginnen op te staen. En hierom is het dat onzen Zaligmaker heeft gezegd dat *alle ryk, hetgeen in zichzelven is verdeeld, zal tot verwerring komen, en dat het een huys op het ander vallen zal.* (Luc. XI.) Immers, als in een huys de muren beginnen te scheuren, moet het welhaest omver vallen. *Het grootste goed van steden en gemeenten,* zegt Aristoteles in zynen eersten boek der burgerlyke zaken, *is de vriendschap en de eendragtigheyd, omdat deze den waren middel zyn die ze van omwentelingen bevrydt.* Ook, als God een ryk verdelgen wilt of eene familie ten onderen wilt laten gaen, dan laet hy toe dat de gemoederen verbitterd, dat de herten verdeeld worden en dat de krakeelen en klagten zich overal laten hooren. Dit is hetgeen den profeet Isaias ons te kennen geeft als hy spreekt van de ongelukkige stad Jerusalem, welke God, om hare inwoners te straffen, aen vreemde koningen wilde overleveren: *Het volk zal in oploop zyn, man tegen man, den eenen tegen den*

Digitized by Google

anderen : het kind zal tegen den ouderling in oproer zyn, en den armen zal opstaen tegen den ryken. (Is. 3.) Vlugt dus de tweedragt en weest eendragtig, en dit *met iedereen en in alles.*

Ik smeek u in den naem van onzen Heer Jesus-Christus, schreef eertyds den grooten Apostel tot de geloovigen van Corinthien , *dat gy alle in het zelfde zoudt overeenkomen, en dat er geene geschillen tusschen u zouden bestaen ; maer dat gy volmaekt zoudt zyn in hetzelfde gevoelen en hetzelfde gedacht.* (I Cor. 1.) Gy ziet hoe den apostel aendringt om de eendragt en broederlyke liefde by de Corinthianen in haren vollen luyster te zien. Wat doet hy? hy smeekt. Wie smeekt er ? het is *Paulus die door den wil van God apostel van Jesus-Christus geworden was.* (Ibid. v. 1.) Wien smeekt hy ? *de geloovigen die door Jesus-Christus geheyligd zyn, die tot de heyligheyd geroepen zyn.* (Ibid. v. 2.) Waerdoor bidt en smeekt hy ? *in den naem van Jesus-Christus.* Wat smeekt hy, wat wilt hy toch eyndelyk hebben ? *dat zy zouden overeenkomen.* Is dit nu genoeg ? Neen : zy moeten *allen* overeenkomen, en *in hetzelfde* overeenkomen. *Ik zoek iedereen in alles te voldoen*, schryft hy verders. (1 Cor. 10.) Zie daer nu het voorbeeld dat wy na te volgen hebben, zie daer twee lessen welke hy ons geeft : wy moeten *iedereen*

Digitized by Google

voldoen ; wy moeten iedereen *in alles* voldoen. Zie daer waerlyk eene groote les, zie daer twee punten van de grootste aengelegenheyd.

1° Wy moeten iedereen voldoen, en ons aen iedereen behagelyk maken ; er mag dus geene uytneming zyn. Wy moeten in eendragt leven met ryken en armen, met jongen en ouden, met broeders en zusters, met vrienden en vyanden, met huysgenooten en geburen, met zoetaerdigen en grammoedigen. Geene uytneming! ten minsten voor zooveel het van ons afhangt. Nogtans moeten wy nog in eene byzondere eendragtigheyd leven met alle menschen, met welke wy nauwer, het zy door het bloed, het zy door de woning, het zy door onze bezigheden verbonden zyn : deze eendragtigheyd is nog veel noodzakelyker, zy kan niet gemist worden. Doch wat zien wy doorgaens niet? Is het niet juyst onder de menschen onder wie de eendragtigheyd het noodzakelykste is, dat twist en tweedragt allermeest te vinden zyn? Is het niet onder man en vrouw, broeders en zusters, meesters en onderdanen, geburen en landgenooten, ouders en kinderen zelfs dat de krakeelen gedurig te hooren zyn? Men zal beleefd, zoetaerdig, vriendelyk en toegevend met de vreemdste menschen der wereld zyn, men zal hun wel onthalen en alle teekenen van goede ge-

Digitized by Google

negenheyd geven, maer ten opzigte van broeders en zusters, van dienstboden en geburen is men korzel, spytig en moeyelyk ; men moet alles tegenspreken, en nooyt gaet er eenen dag of uer voorby zonder dat de klok de tweedragt slaet. Met reden mag men aen steden en dorpen en wel byzonderlyk aen sommige huysgezinnen toepassen de woorden welke eenen ouden schryver van de Kerk van Christus heeft uytgesproken : *De Kerk*, zegde hy, *is in vrede met die buyten haren schoot zyn, maer wederspannige kinderen, booze kinderen zyn tegen haer in woede ; zy voeden zich met de ingewanden van hunne eygene moeder, om in eer en glorie voor den dag te komen.* Zoo ook zyn er vele steden en huyzen, die met vreemdelingen in vrede zyn, maer in hunnen schoot, booze en wederspannige burgers behouden, kwade en moedwillige kinderen, die gansch het huys of geheel de stad in wanorde en tweedragt brengen om voor de wereld in glans en luyster te kunnen verschynen.

Het is zekerlyk genoeg te gevoelen hoe groot de ongemakken zyn die er uyt de tweedragt met huysgenooten en medeburgers kunnen voortkomen, en hieruyt moet men ook besluyten dat men eene groote zorg moet hebben en al zyne krachten inspannen om byzonderlyk den vrede te houden

Digitized by Google

met die menschen met welke men dagelyks in onderhandeling is. *Deze*, zegt den H. Joannes Chrysostomus, *welke de menschen die in oneenigheyd leven met elkanderen vereenigen en tot vrede brengen, doen het officie van Jesus-Christus, die op de wereld is nedergedaeld om de menschen met God en met elkanderen te verzoenen, en allen twist en tweedragt te niet te doen.* Omdat zy zich met zoo schoon en goddelyk werk bezig houden, verdienen zy kinderen Gods genoemd te worden, zy zyn den steun, de glorie en blydschap van staet en familie; daer die in tegendeel, welke er den twist en tweedragt in brengen, er de schandvlek en het ongeluk van zyn, en het werk van den duyvel doen; zy verdienen van uyt hunne familie gedreven te worden of van als moedwillige ballingen hunne stad en vaderland te moeten verlaten. *God gave,* verzucht den grooten Apostel, *dat die welke u ontrusten afgescheyden wierden!* (Gal. 5.) *Alwie u in onrust brengt*, zegt hy nog, *zal zyn oordeel dragen, wie hy ook zyn moge.* (Ibid.)

Als er eenen muzikant in het muziek van den toon afwykt, stoort hy geheel het stuk; om dan alles tot accoord te brengen blyft er niets over, dan hem zyne party af te nemen en hem weg te zenden. Ook wilt den grooten Basilius dat de twisters tot straf van hunne zonden van hunne broe-

Digitized by Google

ders afgescheyden worden, en den H. Geest geeft ons de zelfde vermaning: *Dryft*, zegt hy, *den twistzoeker buyten het huys, en het krakeel zal met hem uytgaen, en de geschillen en verongelykingen zullen ophouden.* (Prov. 22.) Met niemand ter wereld mogen wy dus in tweedragt zyn; maer volgens het voorbeeld en de leering van den grooten Apostel, is het nog niet genoeg met iedereen in vrede te leven, wy moeten 2° de eendragt zoeken by alle gelegenheden, op alle wyzen en in alle zaken, voor zooveel het ten minsten mogelyk is.

Wy moeten eendragtig zyn *in al onze woorden en werken*, nooyt haestig zyn om iets te ondernemen dat onzen evennaesten lastig kan vallen, niet gemakkelyk zyn om iemand tegen te spreken, iedereen in zynen handel laten, ten ware onze conscientie ons verpligtte te spreken: zoo zullen wy de liefde beter onderhouden en met onze naesten gemakkelyker in vrede leven.

Wy moeten eendragtig zyn *in al onze genegenheden en begeerten:* hier toe moedigt ons den grooten Apostel aen, dit verzoekt hy zelfs van den Heer: *Dat den God van vrede en vertroosting u verleene van dezelfde genegenheden voor elkanderen te hebben volgens Jesus-Christus.* (Rom. 15.) Let nogtans wel op deze laetste woorden: *volgens*

Digitized by Google

Jesus-Christus, het is te zeggen : volgens den geest van Jesus-Christus ; want nooyt mag men in het kwaed toestemmen, nooyt mag men daer genegenheyd toe hebben ; liever dan God door de zonde te vergrammen moet men wederstand bieden. Er is eenen twist die zeer goed is, en eene eendragt die zeer erg is : de eendragt die tot de zonde geleydt is eene duyvelsche eendragt ; den twist die tegen de zonde werkt, is eenen deugdzamen, eenen heyligen twist.

Eyndelyk moet men dien geest van eendragt trachten te voeden *in onze oordeelen zelfs en gepeyzen*, ten minsten voor zooveel het gevoegelyk kan geschieden. Iedereen zeker heeft zyne manier van peyzen, en het is doorgaens moeyelyk om er van af te zien ; nogtans valt het dikwils voor, dat men zyne eygene opinie al te vuriglyk wilt voorstaen en van iedereen doen aennemen, waerdoor het geschiedt dat maer al te dikwils de liefde gekwetst en de eendragt geschonden wordt. Hieruyt ziet men genoeg dat het nooyt geraedzaem is van al te veel aen zyn eygen gedacht vastgehecht te zyn, zooveel te meer omdat onze eygene ondervinding ons moet geleerd hebben dat wy hierdoor ons zelven zoo dikwils bedrogen hebben. Twee heylige ouderlingen woonden te zamen in dezelfde hut ; nooyt hadden zy met elkanderen het minste

Digitized by Google

woord gehad. Op zekeren dag zegde den eenen tot den anderen : Laet ons iets doen om een geschil onder ons te hebben, om te zien hoe het met andere menschen gaet. Ik weet niet wat een geschil is, antwoordde den anderen. Den eersten nam het woord op en zegde: Zie daer eenen kareelsteen dien ik tusschen ons beyde zal leggen: om in geschil te geraken, zal ik zeggen dat het den mynen is, en gy zult zeggen dat het den uwen is. Zy legden dan den steen tusschen hun beyde en den eersten zegde : Dit is mynen steen. Neen, zegde den anderen, het is uwen steen niet, het is den mynen. — Geenszins, hernam den eersten, het is mynen steen. — Wel, zegde zynen gezel, als het toch den uwen is, neem hem dan op. Zoo werden zy het eens, en konden niet verder in hun geschil geraken. Gy lacht met dit verhael, maer het ware zeker te wenschen, dat er zoo nog wat ouderlingen te vinden waren; zy zouden ten minsten dan zooveel gerucht en twist niet maken ; het ware te wenschen dat alle menschen zoo goedhertig waren en wat beter in hunne manier van peyzen met elkanderen overeenkwamen: iedereen zou waerlyk gelukkig zyn, en de wereld zou in eenen hemel veranderd zyn.

Vlugt dus de tweedragt, weest eendragtig met iedereen en in alles gelyk het u uytgelegd is. Dit

Digitized by Google

alles is zeer moeyelyk, zegt gy; ik zelf ben wat hitsig, myne geburen zyn wat lastig, myne vrouw is als vuer, myne kinderen ongedurig, enz. enz., hoe zal ik dus in eene gedurige eendragt kunnen blyven? Met tyd en geduld zult gy dien geest van vrede en eendragtigheyd bekomen, als gy maer daertoe de middelen kent en dezelve in het werk tracht te leggen. *Verzuymt dan niet de middelen hiertoe te gebruyken.*

Het is eerlyk voor den mensch, zegt den wyzen man, *zich van alle krakeelen te verwyderen.* (Prov. 20.) Het is treffelyk allen twist en tweedragt tegen te gaen en hiertoe de bekwame middelen te gebruyken. Deze gaen wy nu aenhalen.

1° Eerst vooral moet men eene allergrootste achting voor de liefde en de eendragt hebben, men moet ze voor alle andere voordeelen stellen; want niets is er kostelyker dan de liefde, en niets is er beter dan den vrede. Zoo was den gelukzaligen Jordanus gesteld, die gehoord hebbende dat hy waerschynlyk zyn kleed aen eenen valschen armen weggegeven had, voor antwoord gaf: *Ik heb liever myn kleed te verliezen dan de liefde.* En hier over maekt ons den H. Gregorius de volgende bemerkingen: *De twistzoekers moeten voor zeker houden dat zy geenszins opregt godvruchtig kunnen zyn, hoe vele deugden zy ook zouden mo-*

Digitized by Google

gen bekomen hebben, indien zy met hunnen naesten in geene eendragtigheyd willen leven; want er staet geschreven: de vruchten van den geest zyn de liefde, de blydschap en den vrede; die dus den vrede niet tracht te behouden, wilt de vruchten van den geest niet dragen. (1. Cor. 3.)

2° Men mag zich nooyt te veel op zyne eygene wysheyd betrouwen en het gedacht van anderen verachten. Dikwils valt het voor dat er over een en hetzelfde punt twintig verscheydene gevoelens zyn: zyn deze nu alle wel genoeg gegrond? Zekerlyk neen; misschien is er niet een van deze waer, en zeer waerschynlyk zyn er negentien die valsch zyn: wat staet kan men dus op de menschelyke wysheyd maken? Hierom vermaent ons den heyligen Geest, zeggende: *Steun op uwe eygene voorzigtigheyd niet.* (Prov. 3.) Het is omdat men op zyn eygen gedacht al te veel staet maken wilt, dat men zoo gemakkelyk tot twisten en krakeelen komt. Hier van was den H. Augustinus zeer verwyderd als hy aen den H. Ambrosius schreef dat hy bereyd was zyne waerschouwingen te aenveerden: *Ik bid u vuriglyk,* schreef hy hem, *dat gy my met alle vryheyd zoudt berispen als gy zien zult dat ik het noodig heb.* Zoo sprak eenen heyligen, eenen bisschop, een van de grootste verstanden van zynen tyd.

Digitized by Google

3° Moet men de uyterste voorzigtigheyd gebruyken om niets te zeggen dat tot twist en tweedragt aenleyding zou kunnen geven. Ook moet men zeer wel opletten om sommige persoonen niet te tergen die al te ligt in gramschap zyn. Er zyn zulke menschen die geene rust genieten kunnen of zy moeten in twist zyn ; zegt hun dat den muer wit is, zy zullen houden staen dat hy zwart is ; zegt hun dat denzelfden muer zwart is, zy zullen willen hebben dat hy wit is ; zy zyn hierin gelyk aen zekeren advokaet, Cœlius genaemd, waer van Seneca spreekt, die eens het avondmael nemende met eenen zyner ambtgenooten, welken hem in alles, wat hy zegde, gelyk gaf, zoo eene groote toegevendheyd niet kon lyden, en in volle gramschap uytriep : *Zeg dan iets op myne redenen, opdat wy twee partyen maken*. Zulke tweedragtige geesten kunnen geene rust of vrede genieten. Dat zy dan naer de wyze vermaningen van den H. apostel Paulus luysteren : *Vermyd*, zegt hy, *alle redenering over ydele en onnuttige zaken, denkende dat er krakeelen uyt voortspruyten : want het betaemt niet dat eenen dienaer Gods in twist zy*. (2 Tim. 2.) Uyt een glinsterken vuer komt somtyds eenen grooten brand voort : zie er hier een voorbeeld van. Den keyzer Theodosius den Jongen ontving eenen appel van

Digitized by Google

uytnemende schoonheyd, welken hy aen zyne huysvrouw, de keyzerin Eudoxia gaf, tot teeken van de liefde welke hy haer toedroeg. Doch deze gaf den appel tot een geschenk aen Paulinus, eenen heer van aenzien en van groote geleerdheyd. Paulinus, die van niets onderrigt was, ging hem wederom aen den keyzer opdragen, die den appel met de grootste verwondering aennam en in kwaed achterdenken viel. Hy deed Paulinus, die nogtans onnoozel was, de dood sterven, en verloor van dien tyd af alle genegenheyd en liefde voor zyne huysvrouw, die nogtans niet dan door onvoorzigtigheyd misdaen had. Mogte dit voorbeeld ons leeren voorzigtig zyn om met niemand in twist of tweedragt te geraken, en den kostelyken schat der christelyke eendragtigheyd nooyt te verliezen!

Digitized by Google

§ VI.

DEN ONGEVOELIGEN

EN DEN

GOEDHERTIGEN AERD.

Uyt den overvloed des herten, zegt Christus in het H. Evangelie, *spreekt den mond. Eenen goeden mensch brengt goed voort uyt eenen goeden schat, en eenen boozen mensch brengt kwaed voort uyt eenen kwáden schat*. (Matth. 12.) Uyt een goed hert, dat als eene schatkist van alle goede genegenheden is, komt goedheyd, liefde, bermhertigheyd voort. Uyt een ongevoelig hert, dat als eene schatkist van gramschap en onverduldigheyd is, komt afkeer, stuerheyd en verbittering voort. Welke zyn nu de schatten, die uyt ons hert voortkomen ? zyn het schatten van liefde en bermhertigheyd, of schatten van gramschap en onbermhertigheyd ? Hieruyt zullen wy weten van wat aerd wy zyn, of wy *ongevoelig* of *goedhertig* van aerd zyn. Dit zullen wy hier onderzoeken.

Den ongevoeligen aerd is het karakter van

Digitized by Google

eenen mensch, die zich in alles onbermhertig, hard en onbeweeglyk toont. Zyn aengezigt is streng, zyne stem is stuer, zyne woorden zyn kort, zynen handel is wreed. Genade en bermhertigheyd zyn nooyt in zyn hert geweest: te vergeefs komt eene bedrukte weduwe of verlatene wees hem haren nood klagen; te vergeefs steekt eenen armen ouderling zyne bedrukte armen tot hem uyt, om eenige hulp te ontvangen ; te vergeefs komt eenen ongelukkigen, wiens gebrek van iedereen bekend is, voor hem zyne tranen storten ; hy verstoot hun allen, hy verongelykt ze zelfs, omdat hy hard, wreed en onverbiddelyk is. Wilt gy deze ongevoeligheyd van aerd in kleyne kinderen zelfs afgeschilderd zien? Er zyn kinderen te vinden van twaelf of vyftien jaren, die zich uren en uren bezig houden met kleyne diertjes te pynigen, met huysdieren te vervolgen, met elkanderen te slaen of te kwetsen: zy zullen eene ongeloovelyke blydschap genieten als zy anderen zullen zien vechten, zy zullen ze tot meerdere gramschap ophitsen, enz. Het is een teeken dat die wreedheyd en onmenschelykheyd in hun hert reeds wortel geschoten heeft: ook heeft den H. Geest zelf eenen van die trekken van wreedheyd willen aenwyzen in deze woorden: *Den regtveerdigen heeft zorg en genegenheyd voor zyne lastdragende dieren, maer*

Digitized by Google

de ingewanden der goddeloozen zyn wreed. (Prov, 12.) Die zelfde wreedheyd welke zy hebben in de dieren te pynigen, toonen zy maer al te dikwils in hunnen evennaesten ongenadiglyk te mishandelen.

Men kan nauwelyks begrypen hoe er menschen kunnen gevonden worden, die zoo hard en onbermhertig zyn in eene religie, waervan de liefde, goedheyd en bermhertigheyd de ziel is : nogtans is het zoo ; maer men moet ook seffens bekennen dat zulke lieden den naem van Christenen niet weerdig zyn. Immers onzen godsdienst leert ons dat het aen de liefde is welke wy voor elkanderen zullen gehad hebben, dat men zal kunnen weten dat wy discipelen van Christus zyn : indien men dan niet alleen geene liefde, maer zelfs verbittering, haet en wreedheyd toont, voor die in pyn en lyden zyn, hoe zyn wy zyne discipelen ? Hoe leggen wy zyne leering uyt ? Hoe volgen wy zyne voorbeelden na ? Is het zoo misschien dat Christus gehandeld heeft, hy die zoo teerhertig was ?

Ach ! waerom luystert het ongevoelig hert dan toch naer de lessen van Jesus Christus niet ? Gevoelt eenen ongevoeligen mensch dan niet meer dat hy zichzelven pligtig en ongelukkig maekt ? Ja, vele zonden en boosheden zullen er het ongelukkig gevolg van zyn, meer dan eens zal hy den

Digitized by Google

hemel tergen ; dikwils zal hy de tranen van armen, weduwen en weezen doen vloeyen, zyne kinderen, dienstboden en medeburgers tot weedom brengen, en door zyne gramschappen en sture woorden menig hert bedrukken : den Geest Gods heeft het ons zelf geleerd : *Die hard van gemoed is zal tot kwaed vervallen.* (Prov. 18.) Zoo is den ongelukkigen Caïn tot kwaed vervallen : hy heeft zynen broeder Abel vermoord ; zoo is den wraekzuchtigen Esaü tot kwaed vervallen : hy heeft den goedhertigen Jacob vervolgd ; zoo is den goddeloozen Antiochus tot kwaed vervallen : hy heeft den tempel van Jerusalem beroofd, vele Joden gedood, en God zelf den oorlog aengedaen ; zoo zyn vele roomsche keyzers en bestuerders der provincien tot kwaed vervallen : zy hebben de Christenen vervolgd, bespot, gepynigd, ter dood gebragt. Maer hebben alle die wreedaerds in geluk en vrede geleefd ? Neen, eene bittere knaging van conscientie heeft hunne rust gestoord ; hemel en aerde zyn tegen hun opgestaen : het bloed van Abel heeft wraek geroepen, Esaü is van God vermaledyd geweest, Antiochus is van God met schrikkelyke plagen geslagen geweest, de vervolgers der Christenen zyn in de handen van God gevallen ; *een boos gemoed zal met vele pynen bezwaerd worden.* (Eccl. 3.) Wy moeten altyd

Digitized by Google

vreezen van ons de vermaledydingen der ongelukkigen over het hoofd te trekken ; wy moeten ons wel wachten van door onze schuld aen iemand eenen traen te doen storten, byzonderlyk aen arme weduwen of weezen ; want den Heer *zal de gebeden van de wees niet verachten, noch de weduwe, als zy hare klagten doet. Rollen de tranen der weduwe niet van hare wangen af, en is haer geroep niet tegen dengenen die ze haer uytperst? Doch van hare wangen trekken zy ten hemel op.* (Eccl. 35.) Ja, vroeg of laet zal zich de gramschap Gods laten gevoelen, eens zullen wy het duer betalen, wy zullen gehandeld worden gelyk wy met anderen zullen gehandeld hebben. Zie er hier een voorbeeld van : Er was eenen prins in Bezec welken de Israëliten bevochten : dezen prins, met naem Adonibezec, nam de vlugt in den stryd, men achtervolgde hem, en men sneed hem de uyterste deelen van zyne handen en voeten af. *En Adonibezec zegde : Zeventig koningen met afgekapte handen en voeten raepten onder myne tafel de brokkelingen der spyzen op : gelyk ik gedaen heb, zoo heeft God my weérgegeven.* (Judith. 1.) Hoe vele ongevoelige herten zullen vroeg of laet zoo ook niet moeten spreken : *Gelyk ik gedaen heb, zoo heeft God my weérgegeven*? Indien het binnen hun leven niet is dat God hun straft, het zal nadien

Digitized by Google

zyn ; want *er is een oordeel zonder bermhertigheyd voor dengenen die geene bermhertigheyd zal gedaen hebben* (Jac 2.) en *een hard gemoed zal het moeyelyk hebben in den jongsten dag*. (Eccl. 3.) Laet ons dus wel toezien hoe wy ons in het vervolg willen gedragen, om onze ongevoeligheden later niet te moeten beweenen, en om van allen troost en hulp niet beroofd te zyn.

Laet ons dan voor altyd die ongevoeligheyd en wreedaerdigheyd verzaken ; laet ons dat stuer aengezigt niet meer toonen, die grammoedige spreekwyzen niet meer gebruyken, maer *laet ons als Gods uytverkorenen, zyne heyligen en zyne welbeminden, ons met ingewanden van bermhertigheyd en goedertierenheyd bekleeden*, gelyk er den H. Apostel Paulus ons toe vermaent (Cor. 3.); laet ons dit ongevoelig karakter hervormen en goedhertig van gemoed trachten te zyn.

Het goedhertig gemoed vindt zyn geluk in een ander te kunnen helpen en bystaen, het is vol medelyden als het zyne broeders in lyden ziet, het zoekt alle middelen uyt om hunne pynen te verzachten, om hun te troosten en moed te geven. Onzen Goddelyken Zaligmaker heeft er ons allen het gebod van gegeven : *Weest bermhertig*, heeft hy ons gezegd, *gelyk uwen Vader bermhertig is*. (Luc. 6.) Deze woorden hebben eenen gedurigen

Digitized by Google

weêrgalm in het hert van eenen gevoeligen mensch; hy weet dat *den Heer medelyden heeft voor die welke hem vreezen, gelyk eenen vader voor zyne kinderen genadig is* (Ps 102); hy wilt het voorbeeld van zynen hemelschen Vader navolgen, hy wilt ook gevoelig, goedhertig, vol medelyden zyn; hy mag met den heyligen man Job zeggen: *Van myne kindschheyd af is het medelyden met my opgegroeyd, en het is met my van uyt myns moeders schoot geboren... Ik ben eene oog voor den blinden geweest, en eenen voet voor den gebrekkelyken. Ik was den vader der armen.* (Job 31, 29.)

Ach! hoe zeer worden zulke goede herten van iedereen niet bemind? Hoe wordt hunnen naem van de ongelukkigen niet gebenedyd, en in welke zegening is hunne gedachtenis niet? waerlyk *dit zyn mannen van bermhertigheyd, wier goede werken geen eynde hebben gehad.... hunne ligchamen zyn in vrede begraven en hunnen naem leeft van geslacht tot geslacht.* (Eccl. 44.) Deze hebben de ware en hemelsche wysheyd gevonden, waervan eenen Apostel spreekt: *De wysheyd welke van hier boven komt, is vol van bermhertigheyd en goede vruchten.* (Jac. 3.) Deze zyn de ware leerlingen van eenen teerhertigen Zaligmaker, *wiens goedertierenheyd en goedhertigheyd aen alle menschen verschenen is* (ad Tit. 3); deze zyn zyne op-

Digitized by Google

regte navolgers. O, laet ons eens eenige trekken van die gevoeligheyd van het heylig Hert van Jesus aenhalen; dan zullen wy zien, dat wy nooyt genoeg kunnen doen om dien geest van liefde en bermhertigheyd te bekomen.

Hy wilde eene openbare overspeelster van de stad Samariën tot bekeering brengen Wat doet hy? Hy gaet, geheel vermoeyd van de reys, welke hy ondernomen had om die arme ziel zalig te maken, op den boord van eenen put nederzitten, en vraegt aen die ongelukkige zondares een weynig water om te drinken; allengskens brengt hy haer tot belydenis van hare groote misdaden, zonder haer nogtans eenig verwyt te doen; hy onderwyst haer in de kennis van den waren godsdienst, en brengt eyndelyk in haer eene zoete bekeering te weeg, waer door die vrouw zonder pyn of smert zich wederom in Gods vriendschap bevindt. Hy kon haer zekerlyk door schrik en vrees, door geweld en bedwang zoo ver doen komen, maer zyn gevoelig hert laet het hem niet toe: vol medelyden over de bedroefde onwetendheyd waerin die vrouw gedompeld was, wilt hy zoetelyk dat verloren schaep tot den waren schaepstal terug brengen, hy wilt haer zalig en gelukkig maken.

Eens wierd er eenen jongeling, eenen eenigen

Digitized by Google

zoon, die gestorven was, buyten de stad Naïm gedragen; eene groote menigte, waer onder de moeder die weduwe was, volgde het lyk in droefheyd op. Jesus dit treurig tooneel voor oogen ziende, wierd door medelyden getroffen, ging de arme moeder vertroosten: *Wil niet weenen*, zegde hy haer, en hy verwekte den dooden uyt goedhertigheyd voor die bedrukte moeder.

Insgelyks weende dien beminnelyken Zaligmaker niet bitterlyk over de dood van Lazarus? *Ziet*, zegden de Joden, *hoe hy hem beminde*. (Joan. XI.) Hy was zoo geraekt door de tranen van Martha en Maria, dat hy haren broeder wederom van de dood verwekte.

In zynen vollen zegeprael zelfs, als hy te Jerusalem luysterlyk wierd ingehaeld, en dat men hem van alle kanten toeriep: *Hosanna aen den zoon van David: gebenedyd die komt in den naem des Heeren: hosanna in het allerhoogste!* (Matth. 21) wierd hy zoo getroffen door het gepeys der onheylen welke op het ongelukkig Jerusalem stonden te vallen, dat hy zyne tranen den vollen loop moest geven: *en als hy genaderd was, de stad ziende, weende hy over haer*. (Luc. 19.) Zie daer hoe gevoelig Jesus is geweest! zie daer het voorbeeld dat hy ons heeft gegeven!

Dit voorbeeld is ook ten allen tyde van de

Digitized by Google

Heyligen nagevolgd geweest. Onder duyzende voorbeelden welke er kunnen van bygebragt worden, kiezen wy er een uyt. Den H. Franciscus de Sales had zoo groot medelyden met de ongelukkige zondaers, dat hy alles zou ten beste gegeven hebben, om eene enkele ziel tot God te winnen en zalig te maken. Zie hier hoe hy de zondaers aensprak : *Komt, myne lieve kinderkens, komt by my, dat ik u omhelze, en u eene plaets in myn hert verleene. God en ik, wy zullen u bystaen : ik vraeg u maer eene zaek, het is dat gy niet wanhopen moogt, ik sta voor al het overig in.* O, wat verschil tusschen deze wyze van spreken en die van de ombermhertige Pharizeërs en schriftgeleerden, die schenen te zeggen : *Raekt my niet aen, want ik ben zuyver en onbevlekt !*

Digitized by Google

§ VII.

DEN ONGERUSTEN

EN

DEN GERUSTEN AERD.

De ongerustheyd des herten, waer sommige menschen mede gekwollen zyn, is eenen inwendigen last, die de ziel benauwt, het hert bedroeft en den geest bezwaert; zy maekt den mensch ziek, overvalt en overmeestert hem, en werpt hem, om zoo te zeggen, in hare boeyen. Men moet die ongerustheyd aenzien als eene groote en algemeene wonde, die geheel den mensch doet lyden, en hem al zyne krachten beneemt.

Eenen mensch van eenen ongerusten aerd is beroofd van dien aengenamen vrede, die ons leven gelukkig maekt; hy is altyd droefgeestig en met duyzende zaken bekommerd; eenen niet is genoeg om hem te ontrusten en te bezwarent; overal vindt hy moeyelykheyd, last en pyn in; het is hetzelfde, waer hy zich keert of wendt, overal vindt hy kruysen en ongemak. Hetgeen reeds

Digitized by Google

voorby is doet hem nog schrikken, hetgeen hy ziet doet hem jammeren, hetgeen hy te verwachten heeft doet hem beven en sidderen. Is hy gedwongen een weynig rust te nemen, ach ! hy zal te veel tyds verliezen ; is hy bezig, hy vreest nog van aen zyne pligten te kort te blyven. Waer hy zich dus wendt of niet, is het hem onmogelyk dien zwaren last van vrees en angst, welken hy om zoo te zeggen op zyne schouderen draegt, af te schudden : het is om er onder te bezwyken.

Zyne ongerustheyd is op zyn aengezigt te lezen, zyn voorhoofd is verrimpeld, zyne oogen zyn ingetrokken ; hy gaet al sukkelende, hy spreekt al twyfelende, hy werkt al zweetende ; wat hy doet of niet, hy peyst altyd te kort te zullen blyven, wat moeyte hy zich ook moge geven.

Den inwendigen angst, die hem vervolgt en verdrukt, maekt hem daerenboven nog ongerust over het gedrag van anderen. Hy staet om zoo te zeggen op wacht, hy is altyd buyten adem ; hy gaet, hy komt, hy vraegt en onderzoekt alles : hebt gy uw werk gedaen ? is die boodschap niet vergeten ? is de tafel gedekt ? wanneer gaet gy vertrekken ? is uw pak gemaekt ? enz... en nog is hy niet gerust, men zou zeggen dat hy op gloeyende kolen staet, zoo is hy ongedurig.

Digitized by Google

Het minste geval werpt hem in eenen doodelyken schrik; het is genoeg van hem eenig kwaed nieuws te vertellen, om hem het hoofd te doen verliezen. Wel hoe, dien is te niet gegaen! wie zal zyne schuldeyschers betalen? wie zal voor de kinderen zorgen? Alles vergaet met die langdurige droogte, hoe zullen wy aen den kost geraken? De ministers van den koning zyn afgesteld, nu is het land verloren, de rust gestoord, den godsdienst te niet: wat zal er van ons geworden? Zoo is het dat hy zich alles op de schouderen trekt! voor alles is hy beducht, en voor eenen niet slaet hy de handen te zamen: redeneert en predikt nu om hem te stillen, het is te vergeefs.

Wat zulke menschen te lyden hebben is het my onmogelyk uyt te leggen; enkelyk wil ik hun doen verstaen hoe overtollig en onredelyk hunne manier van doen is, en hoe tegenstrydig aen den geest van het christendom.

Wy lezen in de heylige Evangelien dat iederen keer dat Jesus-Christus na zyne verryzenis aen zyne discipelen verschenen is, hy nooyt achtergelaten heeft van hun den vrede des herten toe te wenschen. *Den vrede zy met ulieden*, zegde hy hun. Niet alleen groette hy hun zoo teerhertiglyk om te doen volgens het gebruyk der Joden, maer hy wilde hun daer door ook de groote nood-

Digitized by Google

zakelykheyd doen gevoelen van zich in alle voorvallen in de grootste gerustheyd des herten te houden ; hy scheen hun daer door te zeggen : « Gy zyt getuygen geweest van de volmaekte gerustheyd van gemoed, welke ik in alle omstandigheden heb getoond , gy hebt kunnen bemerken dat de ongerustheyd nooyt den helderen schyn van myn aengezigt noch den vrede van myn hert heeft weggenomen : dien zelfden vrede laet ik u als een zeer kostelyk erfdeel, bewaert hem als eenen kostelyken schat zoo lang gy leven zult , draegt zorg van u nooyt door eene valsche vrees te laten overwinnen : *laet uw hert niet ontroerd worden , noch vreesachtig zyn.»* (Joann. 14.)

Den heyligen Paulus smeekt de geloovigen van Thessalonica van hunne zaligheyd te vervoorderen door het onderhouden van deze gerustheyd : *Wy vragen u, broeders*, zegt hy, *dat gy nog grooteren voortgang doet, en zorg draegt van gerust van gemoed te zyn.* (I Thess. 4.) In eenen tweeden brief komt hy op hetzelfde punt terug : *Gy zelve weet*, schryft hy hun, *hoe gy ons moet navolgen, want wy zyn by u niet ongedurig geweest.* (2 Thess. 3.)

Deze vermaningen , welke den grooten apostel eertyds aen de inwoners van Thessalonica gaf, moeten wy zekerlyk aen ons zelven toepassen,

Digitized by Google

want *al wat* in het heylig Schrift *geschreven staet, is tot onze onderwyzing geschreven.* (Rom. 15.) Waerom luysteren wy dus naer zyne vermaningen niet? waerom volgen wy zyn voorbeeld niet na? waerom geven wy ons aen alle slach van ongerustheden over? wat hebben wy toch te vreezen voor den tyd of voor de eeuwigheyd? Heeft God ons dan vergeten? Is hy onzen vader niet meer? en zal eenen vader, die zoo teerhertig, zoo zorgvuldig is, ons in gebrek laten? zal hy ons laten vergaen? Laet ons naer zyne stem luysteren, zy zal ons zekerlyk alle betrouwen geven: *Hierom zeg ik u, zyt niet beducht voor uwe ziel wat gy eten zult, noch voor uw ligchaem, waermede gy u zult kleeden. Is de ziel niet meerder dan de spys, en het ligchaem niet meerder dan het kleedsel? Slaet uwe oogen op de vogelen des hemels, zy zaeyen noch maeyen niet, zy verzamelen niet in schuren: en uwen hemelschen Vader voedt hun. Zyt gy niet meer weerd dan zy? Zoekt dus eerst vooral het ryk Gods en zyne regtveerdigheyd, en dit alles zal u toegeworpen worden.* (Matth. 6.)

Wy zouden God dan ongelyk aendoen, indien wy ons na ons best gedaen te hebben, van zyne goedheyd mistrouwden; het zou eene groote misdaed zyn de schoone belofte, welke hy ons gedaen heeft van ons in alle noodwendigheyd by te staen,

Digitized by Google

voor niets te achten, en te peyzen dat hy zyn woord niet zou houden. Hy kent zelfs van te voren al wat wy noodig hebben, hy zegt dat hy het ons zal geven, en wy durven ons van zyne goedheyd mistrouwen! Nogtans klaegt men zonder ophouden: het is slechten tyd, wat zal er van komen? den koophandel staet stil, hoe zullen wy leven? onze kinderen worden groot, wat zullen zy doen? *Wat zullen wy eten, of wat zullen wy drinken, of waer mede zullen wy ons kleeden? Deze zyn alle zaken*, zegt Christus, *waer mede zich de Heydenen bezig houden. Zyt niet ongerust, want uwen hemelschen Vader weet wel dat gy dit alles noodig hebt.* (Matth. 6.) Zekerlyk mag en moet men eene redelyke zorg dragen om zyne affairens in orde te houden, maer is het noodig zich daervoor het hoofd te breken en dagen en nachten te zuchten en te kermen?

Wy gelooven in eenen God die ryk, goed en milddadig is, die ons voor zyne kinderen heeft aengenomen, die ons tot hiertoe kost, kleederen en al wat wy noodig hebben verleend heeft, wat redenen hebben wy om ons van hem te mistrouwen? Kan hy tot ons niet zeggen hetgeen den Zaligmaker eertyds aen zyne apostelen zegde: *Als ik u zonder borze, zonder zak en zonder schoenen gezonden heb, heeft er u iets ontbroken?* en

Digitized by Google

moeten wy met de zelve niet antwoorden : *Niets?* (Luc. 22.) Zoo dan als wy iets noodig hebben, als wy aen bekoringen, vervolgingen, ongelukken blootgesteld zyn, laet ons met alle betrouwen onze oogen hemelwaerts verheffen ; daer zullen wy gratie, hulp en sterkte verkrygen, en wy zullen met David mogen uytroepen : *Op u, Heer, heb ik myn betrouwen gesteld, in der eeuwigheyd zal ik niet beschaemd worden.* (Ps. 30.)

Gelukkig is hy wiens gemoed zoo gesteld is, dat het door niets ontroerd of belemmerd wordt ; gelukkig is hy die de menschen niet vreest en voor hunne bedreygingen niet schrikt. Iemand die deze gerustheyd van ziel bezit is zoo kalm in het midden der tempeesten, die rond hem woeden, als in het midden van den zoetsten vrede : te vergeefs zal men hem door spotterny en beschimpingen zoeken te ontrusten ; zyne ziel zal niets van dien inwendigen vrede verliezen, waer zy van vervuld is. Zy is gelyk aen die dikke boomen, welke, door den ouderdom als veryzerd, onbeweegbaer tusschen alle winden en onweders blyven staen ; zy is nog gelyk aen die groote steenrotsen, welke gedurig door de baren van eene woedende zee geslagen worden, en zonder de minste beweeging in vollen stroom gevestigd blyven.

Digitized by Google

Zoo moet ook het gemoed van eenen waren Christen zyn. Die gerustheyd des herten, welke op zyn voorhoofd te lezen staet, geeft eene grootheyd, eene weerdigheyd en magt te kennen, waer voor alles moet buygen. Inderdaed, niets is er schooner dan een kloekmoedig man met den tegenspoed aen het worstelen te zien; hy wordt gelasterd, vervolgd en aengerand van de moedwilligste en wreedste menschen, en nogtans houdt hy zichzelven in de diepste tevredenheyd: zekerlyk moet iedereen hier over verwonderd staen, maer hoe ver brengt ons de religie niet?

In het goddelyk Opperwezen byzonderlyk is de zoete rust in haren vollen luyster te zien. Van het hoogste des hemels ziet hy de menschen in zorg en last, in angst en vrees, bespeurt hy de moorden en gevechten en hoort hy de twisten en krakeelen, en hy blyft gerust in zichzelven bestaende; niets kan hem van die kalmte berooven: *in der eeuwigheyd zal hy niet ontrust worden*, zegt den profeet. (Ps. 14.)

En is het zelfde in onzen goddelyken Zaligmaker niet te zien geweest? Men sleurt hem voor de regterstoelen van Jerusalem, men bespot, men lastert hem, men doet hem ongelyk aen; men geeselt, men kruyst hem; en in het midden van al die tormenten behoudt dat onnoozel Lam de

Digitized by Google

diepste kalmte, en antwoordt het niet dan door zyne stilzwygendheyd. Welken moed ! Welke sterkte !

Zoo was het dat eertyds den H. Franciscus Xaverius, als hy bezig was met te Ternate het heylig Evangelie te prediken, gehoord hebbende dat er zestig uren dieper het Oosten in, verscheydene eylanden gevonden wierden, waer van de inwoners eertyds waren gedoopt geweest, maer nu reeds het geloof verloren hadden, met de grootste kalmte derwaerts optrok om hun te gaen bekeeren, schoon men hem gezegd had, dat zy zich met menschenvleesch voedden. « Het land, waer ik naer toe ga, schreef hy zelf aen den H. Ignatius, is zeer onaengenaem en vol gevaren, ter oorzake van de wreedheyd zyner inwoners en van het gebruyk van een zeker vergift, dat zy met hunne spys en drank vermengelen. Hierom is het dat vele priesters hun niet zyn gaen onderwyzen. Wat my aengaet... myn leven is in de handen van de goddelyke voorzienigheyd. » Hy stak dan over zee, en vond op den oever negen doode ligchamen van Portugiezen, welke de wilden hadden vermoord, om aen alle vreemdelingen te leeren wat zy van hun te verwachten hadden. Zal Xaverius nu schrikken ? Zal hy in achterdocht zyn ? Neen, Xaverius is gerust, hy zal hun opzoe-

Digitized by Google

ken, hun met alle liefde aenspreken; en zie, weynigen tyd daerna zyn die wreede wilden in vreedzamige Christenen veranderd.

Zoo is het ook dat eenen Christen zyne ziel in vrede moet houden, schoon hy zich in de grootste gevaren, in de felste beproevingen bevinde. Er zyn weynige menschen, die zichzelven weten tegen te houden als men hun iets misdaen heeft, gewoonlyk zyn zy verbitterd, en dikwils zyn zy als vuer en vlam; het is waer dat het moeyelyk is in diergelyke gevallen de rust zyner ziel niet te verliezen, nogtans zou men zich alsdan moeten bedwingen; en hiertoe is het gedacht van de groote voordeelen welke de gerustheyd van gemoed ons altyd bezorgt, eenen zeer bekwamen middel. Het is van deze voordeelen dat wy nu gaen handelen.

Het heylig Schrift stelt ons die voordeelen voor oogen, als het ons spreekt van den koning Aza: *in welkers dagen de aerde tien jaren heeft gerust. Doch Aza*, leest men voorder, *heeft gedaen hetgeen goed en aengenaem was voor de oogen van zynen God... En hy heeft aen Juda geboden van den Heer, den God van hunne vaderen te zoeken, en de wet en al de geboden te onderhouden. En hy heeft uyt al de steden van Juda de autaers en de afgodentempels weggenomen, en hy heeft in vrede*

Digitized by Google

geheerscht. Hy heeft ook sterke steden in Juda gebouwd omdat hy van een gerust gemoed was. (2 Paral. 14.) Waeraen schryft hier den H. Geest al deze goede weken van den koning Aza toe? aen de kalmte van zyn gemoed : *omdat hy van een gerust gemoed was ;* den Heer gaf hem vervolgens ook den vrede en ten zynen tyde zyn er geene oorlogen ontstaen. Hieruyt kunnen wy genoeg zien wat groot goed er uyt die gerustheyd voortspruyt, en hoe gelukkig zy zyn, niet alleen die, welke kalm en vreedzaem van gemoed zyn, maer ook die, welke van hun moeten bestuerd worden, en zelfs die, welke met hun in eenige onderhandelingen moeten komen. Ook lezen wy dat als God eenen allerkostelyksten tempel ter zyner eer wilt doen opbouwen, als hy zyn volk in volle blydschap, vrede en overvloed wilt doen leven, hy eenen koning van eenen allergeruststen aerd wilt doen geboren worden, om dat volk den weg van het waer geluk aen te toonen : *Den zoon die u zal geboren worden*, zegde God aen den koning David, *zal van eenen allergeruststen aerd zyn... En ik zal vrede en rust in Israël geven gedurende al zyne dagen. Hy zal een huys voor mynen naem bouwen : en hy zal mynen Zoon zyn en ik zal zynen Vader zyn, en ik zal den troon van zyn ryk over Israël voor altyd vaststellen.* (1 Paral. 22.)

Digitized by Google

Dezen zoon, gelyk men genoeg weet, was Salomon, die voor den wyssten van al de koningen aenzien moet worden, en die door zyne wysheyd zoo zorgvuldig zyn moest om de rust, vrede en kalmte zyner ziel nooyt te verliezen. Hieruyt is genoeg te besluyten hoe wys zy zyn die den koning Salomon hierin navolgen, en hoe dwaes zy zyn die zich voor eenen niet in onrust stellen, en misschien zelfs hun leven in eene onophoudelyke ongedurigheyd overbrengen.

Hierin gedroeg zich den H. Franciscus de Sales op eene allertreffelykste wyze. Dezen heyligen had willen borg blyven voor eenen krygsbedienden wiens schuldeyscher weynigen tyd daerna by hem kwam, om hem het geld waer hy borg voor gebleven was te doen aftellen ; doch, daer hy de noodige som niet had om hem te betalen, verzocht hy hem van eenige dagen te willen wachten, om hem den tyd te geven van aen zynen schuldenaer te schryven, hem verzekerende dat dezen hem welhaest zou betalen. Hierop viel dien persoon op het allerhevigste tegen hem uyt, wierp hem duyzende scheldwoorden naer het hoofd, en deed hem alle slach van bedreygingen. Dan antwoordde hem den Heyligen met zyne gewoonlyke zachtmoedigheyd , zonder zich in iets lastig te toonen : « Goeden vriend, ik heb zekerspyt dat

Digitized by Google

gy u aen zoo groote gramschap hebt overgegeven, omdat gy God hierdoor vergramt, maer hier om heb ik niet min achting voor u, ik ben u niet min toegenegen ; en dat is zoo waer dat, schoon gy my de eene oog uytsloegt, ik u nog met de andere oog even vriendelyk zou aenzien. » Deze antwoord, die zoo vaderlyk en bedaerd was, gaf eenen goeden uytslag aen de zaek: den mensch ging stillekens aen, doordrongen door het gedacht van de gerustheyd van gemoed van zynen bisschop en hy wachtte de terugkomst van zynen schuldenaer af, die hem ook ten vollen voldeed.

Laet ons hier nog een ander voorbeeld byvoegen, dat niet min wonderlyk is. Eene kloosterzuster had zich reeds van over lang met het bezoeken van den armen in eene groote stad bezig gehouden. Om aen hunne noodwendigheyd des te beter te kunnen voldoen was zy gewoon, heel de stad door, almoezen te gaen vragen. Daer iedereen van hare voorzigtigheyd, yver en goedhertigheyd overtuygd was, wierd zy van menig man in hare goede inzigten ondersteund. Het gebeurde nu eens dat zy kwam bellen aen de deur van eenen ryken koopman, die gewoon was van haer zoo nog al iets in de handen te steken, maer die nu weynig te voren slecht nieuws vernomen had : eene groote bankbreuk, welke hem aengekondigd was, bragt de

Digitized by Google

wanorde in al zyne affairens. Als de zuster nu binnengekomen was en hem haer verzoek had voorgesteld, schiet dien mensch in vuer en vlam; en, zonder iets te zeggen, geeft hy haer eenen wreeden kaekslag. De Non ontstelt zich niet en zegt hem vriendelyk : Mynheer, dit is nu wel voor my, ik had het verdiend, maer wat zult gy voor myne arme menschen doen? Hierop blyft den koopman als van den bliksem geslagen, de tranen vloeyen langs zyne wangen, hy opent zyne koffers en zegt aen die deugdzame kloosternon : « Neem er uyt al wat gy wilt : uwe religie moet wel groot zyn, om u zoo ver te kunnen brengen. » Hoe krachtdadig, hoe zoet, hoe voordeelig is niet de gerustheyd van gemoed!

De kostelykste panden welke wy bezitten zyn de gratie Gods en den vrede des herten, en onze grootste kwalen zyn de zonde en de onrust. De heylige Apostelen Petrus en Paulus wenschen in al hunne brieven de gratie en den vrede aen de geloovigen toe; en den duyvel legt alles in het werk om er ons van te berooven. Eerst vooral zoekt hy ons in zonde te doen vallen, en als hy het niet kan, tracht hy ons ten minsten ongerust te maken, om zoo in het geroerd water te beter te kunnen visschen en ons tot val te brengen. Ook is de gerustheyd van gemoed den eersten stap

Digitized by Google

dien men doen moet, om tot eene volmaekte deugd te komen, want zy stelt ons beter in staet om met God in onderhandeling te komen. Hierom is het dat den heyligen Joannes Climacus zegt dat *eene stille en geruste ziel met deugden versierd is, gelyk het firmament met sterren, en dat men haer met reden eenen geestelyken hemel mag noemen. God,* zegt nog denzelfden heyligen, *neemt zyn verblyf in eene stille ziel, zy dient hem voor eenen troon, gelyk eene ongedurige ziel den leunstoel van den duyvel is.* Hoe geruster men zich dus houdt, hoe digter men by God is; hoe ongeduriger men is, hoe verder men van God afwykt; en dit is hetgeen den profeet Isaias te kennen geeft, als hy de ziel van den zondaer aen eene onstuymige zee vergelykt : *De goddeloozen*, zegt hy, *zyn als eene woeste zee, die niet stil staen kan.* Integendeel is het hert van een waer deugdzaem man vol rust en vrede ; want *de volmaektheyd is in den vrede des herten gelegen*, zegt den H. Augustinus, *en hierom zyn de kinderen Gods vreedzaem*, voegt hy er by ; en den H. Ambrosius leert ons dat de *gerustheyd des herten den hoogsten trap der wysheyd is.* Jesus-Christus die ons in alles het voorbeeld gegeven heeft, was *den prins van vrede* (Is. 9); op den dag zyner geboorte zongen de engelen *vrede aen de menschen die van goeden wil zyn;* en na

Digitized by Google

zyne verryzenis liet hy ons zynen vrede als een erfdeel, hy gaf ons zynen vrede. Willen wy dan zyne leerzame discipelen zyn, wy moeten in alles den vrede trachten te behouden ; want *God heeft ons tot den vrede geroepen*, gelyk ons den H. apostel Paulus leert. (1. Cor. 7)

Wy moeten dus gedurig werken om den vrede te bewaren en dit in alles. *Voor niets, dat er ter wereld is, mag den mensch zyne rust laten stooren*, zegt Gerardus den Grooten. Wy moeten dien vrede behouden in al onze gepeyzen en begeerten, in al onze woorden en werken, in al ons lyden en verdriet, en in onze zonden en gebreken zelfs.

1° *In al onze gepeyzen en begeerten.* Zoo haest er eenig ontrustend gepeys, dat ons den moed beneemt om de zonde te vlugten en de deugd te oefenen, in ons hert opryst, moeten wy het aenstonds verwerpen, al ons betrouwen op God stellende en ons op zyne voorzienigheyd steunende ; want *nooyt*, zegt den Heer Leguay, *hebben de droefgeestigheyd en kleynhertigheyd eenig goed aen eene ziel gedaen, maer hebben er integendeel vele ten onder gebragt.* En hierom vermaent ons den H. apostel Paulus van veel op aengename en beminnelyke zaken te peyzen. *Voor het overig, myne broeders*, zegt hy, *al hetgeen waer is, al hetgeen eerbaer is, al hetgeen regtveerdig is, al hetgeen*

Digitized by Google

heylig is, al hetgeen beminnelyk is, peyst daer op. (Phil. 4.) Maer onze begeerten moeten wy met nog meerdere zorg weten te bedaren. De al te vurige begeerte welke men voedt, om van eenig kwaed verlost, of van eenig goed voorzien te zyn, is dikwils eenen onmenschelyken beul, die ons dagen en nachten in de tormenten laet. Dit was de reden waerom den zoon van Sirach aen God verzocht van met geene hoegenaemde begeerte meer gekwollen te zyn : *Heer Vader*, zegde hy, *keer van my alle begeerte af.* (Eccl. 23.) Wy zouden dus moeten leven zonder nog iets te begeeren, alles aen Gods schikking overlatende ; of ten minste, zouden wy wel moeten opletten van nooyt naer iets met te veel vurigheyd te trachten. Als wy dus eene al te hitsige begeerte in ons hert voelen opkomen, zouden wy er de eerste beweging van moeten laten voorbygaen, eer wy die begeerte beginnen te voldoen. Den H. Aloysius van Gonzaga doofde de heyligste begeerten in zyn hert uyt, zoohaest als zy er de rust van stoorden : hoeveel te meer moeten wy dan niet vele aerdsche begeerten in ons hert te niet doen, die ons zoo zeer van God verwyderen en ons ongelukkig maken ?

2° *In al onze woorden en werken.* Zyt altyd indachtig dat *indien iemand in het spreken niet zondigt, hy een volmaekt man is* (Jacob. 3.), dat

Digitized by Google

gy vervolgens al uwe oplettendheyd moet gebruyken om wel te spreken ; dat men nogtans niet wel kan spreken ten zy men kalm van gemoed is, en dat deze gerustheyd van gemoed in ons spreken zelfs moet uytschynen. Gy zyt dikwils in onderhandeling met menschen die onverduldig, lastig en grammoedig zyn, gy zelf zyt dikwils kwalyk gezind, hoe oplettend moet gy dus in uw spreken niet zyn ? Gy moet het nog voorzigtiger aenleggen dan iemand die in eenen buskruydtoren aen het werk is. In uwe dagelyksche bezigheden moet gy ten eersten eene al te groote driftigheyd en haestigheyd vermyden ; *Gy moet doen*, zegt Seneca, *gelyk alle die welke in de rivieren zwemmen; zy gaen niet, maer zy dryven*. Gy moet ook ten tweeden alles op tyd en plaets doen : *Alle zaken hebben hunnen tyd en goede gelegenheyd*, zegt den wyzenman. (Eccl. 8.) *Het zal haestig genoeg gedaen zyn*, zegt Cato, *als gy het maer wel genoeg doet* ; en Tacitus schryft dat *het altyd voordeelig is een weynig te wachten als wy al te gretig naer iets zyn, of er te grooten afkeer van hebben.*

3° *In al ons lyden en verdriet*, moeten wy nog den vrede onzer ziel zoeken te bewaren; want, zeg my eens, wat zullen wy toch met al die zwaermoedigheyd winnen ? Zal onze gezondheyd, geld en goed daerdoor hersteld zyn ? zal dengenen die

Digitized by Google

dood is, wederom levendig worden, indien wy ons het hoofd zullen gebroken hebben, en de wereld met onze klagten zullen vervuld hebben? Laet ons dan ophouden van klagen, en ten minste den vrede, die een zoo kostelyk goed is, bewaren; laet ons doen gelyk eenen wyzen koopman op zee doet, die om zyn leven te behouden, alles in de zee werpt; laet ons ook liever alles verliezen dan de gratie des Heeren en den vrede des herten.

4° *In onze zonden en gebreken zelfs*, mogen wy de rust onzer ziel niet stooren. Moet men dus niet meer bedroefd zyn als men gezondigd heeft? Ja zeker, maer het moet eene stille droefheyd zyn; men moet daerom niet kleynhertig of onverduldig worden, want men zou daer door niet doen dan het kwaed verergeren: de ongedurigheyd verduystert de rede, belemmert het oordeel en brengt eenen mensch tot wanhoop. Dus, als men in zonden gevallen is, is het duyzendmael beter zich stillekens tot God te keeren, vergiffenis te vragen, zich te verootmoedigen, denkende dat men zonder de gratie Gods nog dieper zou gevallen zyn, de middelen zoeken om zich in het vervolg te beteren, en zoo haest mogelyk eene goede biecht te gaen spreken. Men moet nog veel min den moed verliezen omdat men in eenige gebreken valt: zoo lang men daer de schuld niet van is, en dat

Digitized by Google

men ze verduldiglyk verdraegt, zyn zy dikwils het begin van meerdere verdiensten en van eene grootere glorie in den hemel.

In alles moet men dus den vrede en gerustheyd van gemoed zoeken ; maer welke zyn nu de middelen welke men hiertoe in het werk leggen zal?

Eerst voor al moet men, volgens den raed van Christus, aen alle gramschap, onverduldigheyd en hooveerdy verzaken : *Leert van my* zegt hy, *dat ik zachtmoedig en ootmoedig van hert ben, en gy zult de rust uwer zielen vinden.* (Matth. XI) Den vrede des herten is dus de natuerlyke vrucht der zachtmoedigheyd : *Door de verduldigheyd bezitten wy onze zielen* , zegt den H. Gregorius, *omdat wy, als wy ons zelven leeren overwinnen, beginnen te bezitten hetgeen wy zelve zyn.* Hier op deze aerde zullen wy altyd te lyden hebben : eenen uytzinnigen mensch doet een gedurig geweld om van dit lyden verlost te zyn en hy maekt er zich zelven ongelukkig door ; hy doet als de vogelen die met hunne pluymen aen den pekstok zyn vastgeplakt : hoe meer geweld zy doen, hoe vaster zy blyven hangen; en zoo ook hoe onverduldiger wy zyn, hoe meer wy te lyden hebben. Een wys man gaet geheel anders te werk : hy verzacht zyn lyden door zyne verdraegzaemheyd, en vindt ook, volgens de belofte van onzen goddelyken

Digitized by Google

Zaligmaker, den vrede zyner ziel. Men moet ook de hooveerdy verzaken, wilt men gerust van gemoed kunnen zyn : *Gelyk de duysternissen met den zonnen opgang verdwynen*, zegt den H. Joannes Climacus, *zoo verlaet de onrust en de droefheyd de ziel van den mensch als er zich de ootmoedigheyd in vertoont*; en dit is, volgens Joannes Ruysbrochius, *omdat deze deugd uyt ons hert wegneemt de ongedurigheyd, het verdriet en den schrik, die daerin door de verootmoediging, verachting en verongelyking waren ontstaen.*

Ten tweeden moet men zorg dragen van naer het een of het ander niet al te begeerig te zyn; want gelyk de winden de baren der zee in groote beweging brengen, zoo brengen de al te vurige begeerten al de krachten onzer ziel in eene felle ongerustheyd. Den waren middel dus dien wy gebruyken moeten om eene ware rust in onze herten te kunnen genieten, is het intoomen onzer begeerten, die ons anders zouden overweldigen en misschien zelfs tot onbehoorlyke zaken brengen.

Den besten middel van al nogtans is eene volmaekte overgeving aen den heyligen wil van God. Inderdaed, al onze ongerustheyd komt hier uyt voort dat wy in stryd zyn als er iets tegen onzen dank geschiedt : nu, die zich gewoon gemaekt heeft in alles de schikking van Gods heyligen wil

Digitized by Google

te aenbidden, en er zich in alles aen te onderwerpen, bevindt zich nooyt in het geval van dien stryd te moeten uytstaen, ten zy om de liefde Gods ; en dan is God met hem, die hem verdedigt en ondersteunt, en hy heeft niets te vreezen : hierom zegt ons den koninglyken profeet, dat *die de wet van God beminnen eenen diepen vrede genieten, en dat zy niet onderworpen zyn aen verergernis, ongerustheyd en ontsteltenis.* (Ps. 118.)

Digitized by Google

§ VIII.

DEN VERANDERLYKEN

EN DEN

GESTADIGEN AERD.

De veranderlykheyd van aerd is een gebrek dat byna algemeen is. Hoe sterk ook onzen wil zy, hoe vast onze voorn'emens zyn, worden wy nogtans gemakkelyk medegesleept en laten wy onze eerste poogingen daer. Ons hert is al te veranderlyk, en naer mate dat wy nu met dezen, dan met dien persoon moeten handelen, dat wy met dit of dat werk bezig zyn, dat wy in voorspoed of in tegenspoed leven, iets zien, hooren of gevoelen, peyzen wy ook van handelwyze te moeten veranderen, doch dikwils zonder genoegzame redenen.

Men moet nogtans bekennen dat er een groot verschil bestaet tusschen de veranderlykheyd van den eenen en die van den anderen. Er zyn menschen die omtrent denzelfden stap blyven houden; sommige veranderen niet ligtelyk, omdat de gratie

Digitized by Google

Gods hun ondersteunt; maer, er zyn lieden die zoo ligtveerdig en veranderlyk zyn, dat men hun byna nooyt in denzelfden staet ziet. Voor deze laetsten byzonderlyk is het dat wy schryven. O, wisten die menschen hoe onredelyk, hoe belagchelyk, hoe gevaerlyk zelfs hun gedrag is, en hoe noodzakelyk zy hetzelve zouden moeten verbeteren, zeker zouden zy de middelen begeeren te kennen, waerdoor zy zulk een karakter zouden kunnen hervormen; en zy zouden die ook met alle zorgvuldigheyd in het werk leggen. Wy gaen hun dus, om zoo te zeggen, hun eygen *portret* maken, en hun als voor een spiegelglas zetten, waer in zy zichzelven zullen kunnen beschouwen, en de rol welke zy zelve op deze wereld spelen, op hun gemak nazien.

Aenschouw u zelven wel: gy slaet vandaeg de hand aen het werk, en morgen laet gy alles liggen; gy loopt, gy bidt en smeekt om een nieuw ambt te bekomen; hebt gy het verkregen, gy ziet reeds naer een ander uyt; gy zoekt en vindt den vriend die u gelyken kan, en nauwelyks zyt gy er mede verbonden, of gy verlaet hem reeds; gy vondt dat huys, die stof, dat goed zoo schoon en lief, het is maer eerst gekocht, en gy beklaegt het al. Gy hoort een sermoen en gy zyt bekeerd, en eenen oogenblik daerna is uwe devotie als met den wind vervlogen.

Digitized by Google

Gy vader en moeder, gy meester en meestersse, vandaeg zoo goed , zoo vol liefde voor die onder u zyn, wat zult gy morgen zyn? hoe kwaed en erg, hoe stuer en streng?

Gy meyd of knecht, die nu zoo vlytig en gedienstig zyt, wat zult gy aenstonds zyn? hoe luy en bot, hoe stout en boos?

Gy vriend of zoon, die u nu zoo beleefd, zoo beminnelyk toont, wat zult gy dezen avond zyn? hoe stuer en kwaed?

O bedroefde veranderlykheyd? hoe kunt gy toch van denzelfden mensch als twee persoonen maken, eenen goeden en eenen kwaden; eenen zorgvuldigen en eenen onachtzamen; eenen liefdadigen en eenen onbermhertigen; eenen godvruchtigen en eenen onverschilligen; eenen onderdanigen en eenen ongehoorzamen! Dit is het nogtans hetgeen nog dagelyks geschiedt, en in u eygen zelven geschiedt.

O, onstandvastigen en ligtveerdigen mensch, wie gy ook zyn moogt of niet, zie eens na:

1° *Hoe onredelyk uw gedrag is.* Vooreerst ten opzigte van God, en dan ten opzigte van uwen evennaesten. Ten opzigte van God: God roept u tot hem, nu door een sermoen of goede lezing, dan door het voorbeeld van deugdzame lieden; nu wederom door het ontvangen der heylige Sa-

Digitized by Google

cramenten, en dan nog door zyne goddelyke inspraken; gy luystert naer die stem van God, gy begint met eenen grooten yver; bidden, vasten, werken van bermhertigheyd, biechten, te communie gaen, godvruchtige boeken lezen, in broederschappen komen, dit alles kost u niets: is dit niet schoon, niet troostelyk? Wat voortgang gaet gy in de deugd doen! hoezeer zal God u beminnen! hoe gelukkig zult gy zyn! wat schoonen hemel hebt gy te verwachten!... Maer ziet, gy gaet niet voort? Wät schilt er? heeft God u iets misdaen? — Wel neen. — En waerom verlaet gy uwe eerste vurigheyd? — Ik weet het niet. — Ik weet het wel; het is omdat gy veranderlyk van karakter zyt: op u is er geenen staet te maken; al waert gy met Paulus tot den derden hemel opgeheven geweest, ik zou nog niet peyzen dat het lang zou duren; gy zyt eenen mensch die wilt verandering hebben, maer ziet gy niet op wat verachtelyke wyze gy met God handelt, hoe slap uwe devotie is, en hoe gy uwe ziel en zaligheyd te pande stelt? Uw gedrag kan niet verschoond worden: het is onredelyk ten opzigte van God; en het is ook onredelyk ten opzigte van den evenmensch.

Het is zeker dat wy zoeken met menschen te doen te hebben die zoo veranderlyk van gemoed

Digitized by Google

niet zyn ; wy vreezen die ligtveerdige en veranderlyke lieden, die heden vriendelyk en morgen stuer en onbeleefd zyn; wy vreezen die lieden die vandaeg blyde en welgezind, maer die morgen misschien misnoegd en droefgeestig zullen zyn. Ook als wy met hun iets te verrigten of hun iets te verzoeken hebben, zouden wy eerst wel mogen gaen vragen van wat gezindheyd zy alsdan zyn. Zal ik er vandaeg wel gekomen zyn? Zal mevrouw vandaeg geene kwade luymen hebben? Zal mynheer vandaeg wel gezind zyn? Het is dat er altyd gevaer by is, van slecht ontvangen te worden: het is zekerlyk zoo aengenaem niet van sture gezigten te ontmoeten als men vrienden en gebroeders meende te gaen bezoeken; het beste is dan, van het kort te maken en mynheer en mevrouw in hun doen te laten tot dat die nevellocht verdwenen is.

Hoe hatelyk is toch het gedrag van zulke lieden niet? Doch indien wy het in anderen niet kunnen lyden, waerom laten wy het in ons eygen zelven toe? Een ander heeft zoo geerne als wy van ons altyd de zelfde te vinden, beleefd, goedhertig, vriendelyk: wy moeten dus ons best doen om zoo veranderlyk van gedrag niet te zyn.

Men weet hoe het met die menschen bestaet die altyd droefgeestig, lastig, onbeleefd of grammoedig

Digitized by Google

zyn : hunne manier van doen is onaengenaem, maer ten minste weet men hoe men zich ten hunne opzigte gedragen moet. Geheel anders is het gelegen met eenen mensch die veranderlyk van karakter is: men weet niet hoe men het zou gaen aenleggen om met hem wel te staen. Op eenen enkelen dag verandert hy honderd mael van gedaente; nu is hy bly, dan droefgeestig; nu is hy met alles te vrede, en morgen zal hy over alles klagen; nu is hy allemans vriend, en morgen zal hy niet om aenspreken zyn; nu moet hy in volle gezelschap zyn, en aenstonds zal hy geenen mensch meer willen zien; nu onderneemt hy groote en gewigtige zaken, en morgen laet hy alles liggen; hy bouwt huyzen en kasteelen, en daerna is hy te luy om eenen voet te verzetten; vandaeg hangt hy den zieken uyt, en morgen zal hy met zyne gezondheyd spelen. Het is zeker niet gemakkelyk van met zulke menschen om te kunnen; maer misschien dat zy zichzelven nog meer dan anderen tot last dienen.

En inderdaed, die gedurige veranderingen moeten zekerlyk eenen mensch alle rust benemen; men moet eyndelyk vermoeyd worden van zoo altyd in alle buytenspoorigheden te vallen; men moet zelf gevoelen dat zulken handel tegen de regte rede strydt, dat men zich meer door zyne passien

Digitized by Google

en invallende gedachten dan door een gezond oordeel laet besturen, dat men met geen zuyver inzigt handelt en vervolgens ook den loon van zyne werken zal verliezen; dat de menschen over zulk een gedrag moeten verwonderd staen, en er zelfs moeten den spot mede houden. Ja, veranderlyken mensch, iedereen weet van uwe aerdigheden te spreken, zie maer eens wel na:

2° *Hoe belagchelyk uw gedrag is.* Gy zelf waerschynlyk ziet het kluchtspel niet welk gy speelt: nogtans hebben de anderen hunne oogen wyd open en zy spotten met u. En inderdaed, zyt gy niet aerdig en verwonderingsweerdig? Men ziet u vandaeg zeer vroeg opstaen, gaen, loopen, werken en alle zaken op zyn effen stellen, en morgen blyft gy tot zeven uren op uwe slaepkamer nestelen: vandaeg lacht gy met eene mug die op uwen neus komt gevlogen, en morgen doet gy niet dan zuchten en kermen, eenen vloed van tranen rolt van uwe wangen af; vandaeg zyt gy met alles te vrede, en morgen staet de wereld tegen uwen dank: is dit niet belagchelyk? Omdat gy eens slinks opgestaen zyt moet het iedereen bekoopen, en wee aen dengenen die er te voren niet van onderrigt is!

Is dat nu een wys gedrag? Is het niet eerder eene ware uytzinnigheyd? Gy hebt dus het hoofd

Digitized by Google

verloren. *Een deugdzaem man*, zegt den H. Geest, *blyft in de wysheyd standvastig gelyk de zon; den uytzinnigen is veranderlyk gelyk de maen.* (Eccle. 27.) Gelykerwys de zon altyd even schoon en zigtbaer is, zoo blyft een wys man altyd zyne zelfde zoetaerdigheyd, beleefdheyd, blygeestigheyd en godsvrucht behouden; hy is altyd vriendelyk en gedienstig; maer een dwaes man is aen eene gedurige verandering onderworpen, hy is gelyk aen de maen, die nu eens in haren vollen luyster is, en dan is het *volle maen;* en dan eens geheel verdwenen is, en dan is het *nieuwe maen;* die nu wederom allengskens zigtbaer wordt, en dan is het *het eerste kwartier*, en dan wederom eens haren glans allengskens verliest, en dan is het *het laetste kwartier*. Zoo gaet het ook met die menschen die zoo veranderlyk van gemoed zyn: het is by hun somtyds ook eens volle maen, dan is alles wel: zy zyn godvruchtig, blygeestig, verduldig, beleefd, enz. enz.; maer het zal ook wel eens het eerste en het laetste kwartier, het zal eens nieuwe maen worden, en dan zullen al die goede gesteltenissen verdwynen, en zy zullen zichzelven en anderen tot last dienen. Zy zyn veranderlyker dan de maen, want de maen groeyt allengskens aen en gaet ook allengskens af; men weet van te voren wanneer het volle of nieuwe maen is, wan-

Digitized by Google

neer zy in haer eerste of laetste kwartier zal zyn, en men kan zeggen: dezen avond kan ik nog naer huys gaen, het zal klaer en helder zyn: het is volle maen; binnen acht dagen kan ik nog laet terug komen, het zal maer het laetste kwartier zyn; maer met zulke veranderlyke menschen is het zoo niet gelegen; men heeft schoon te vragen: in wat kwartier zal hy morgen zyn? niemand kan er antwoord op geven; men kan zelfs niet zeggen in wat kwartier hy binnen twee minuten zal zyn; hy zelf weet het niet. Vraegt hem: in wat kwartier zyt gy? Is het by u volle maen? Is het nieuwe maen? Hy zal u geene antwoord geven. Wacht u dan wel van zoo gerust onder de oogen van zoo een veranderlyk schepsel te gaen wandelen, gelyk gy wandelt onder de oogen van de maen, hoe veranderlyk deze ook moge zyn: gy zult u bedrogen vinden: op eenen oogenblik zult gy zoodanig in het donker zyn, dat gy niet meer weten zult naer welke zyde u keeren.

Veranderlyke menschen! Iedereen houdt er zich mede bezig: hoort wat er van gezegd wordt: Die dochter is wederom in eenen anderen dienst, hoe lang zal het duren? Het zal voor dry weken goed zyn. — Mynheer is wederom aen het herbouwen van zyn huys, het is nog maer zes maenden geleden dat hy nog veranderingen heeft gedaen;

Digitized by Google

wel, wat een aerdig man ! — Zie eens wat wonder kleed mevrouw nu heeft doen maken ! Alle dagen moet er toch wat nieuws voor haer te vinden zyn. — Waer zal dien rondlooper toch eyndelyk blyven wonen ? Hy heeft in meer dan vyf en twintig huyzen gediend. — Zoo is men met uw gedrag bezig, zoo beklapt en bespot men u, o veranderlyken mensch, en kondet gy u zelven eens tusschen vier muren in een spiegelglas nauwkeurig beschouwen, gy zoudt voorzeker uwe handen te zamen slaen : wel ! wat spook ben ik toch, zoudt gy uytroepen. — Ja wat spook zyt gy toch ! Zie maer wel : zie dat aengezigt, nu zoo vriendelyk, en dan zoo stuer ; zie die oogen nu zoo glinsterend en dan zoo verduysterd : zie wat spook in woorden en werken ; nu klagen en kermen, dan stoffen en zingen ; nu haestig en werkzaem, dan traeg en vaddig ; nu zuyver en net, dan vuyl en besmeurd ; nu wakker en slim, dan stom en dom. Wie zal toch de eeuwigdurende veranderingen beschryven die in u te vinden zyn, en van u om zoo te zeggen menigvuldige persoonen maken ? Den eenen zal van u zeggen : hoe beleefd, hoe vriendelyk is dien mensch ; en den anderen zal antwoorden : wel neen, ik heb nooyt lomperen mensch gekend ; den eenen zal uwe goedhertigheyd, uwe regtzinnigheyd, uwe werkzaemheyd

Digitized by Google

pryzen en den anderen zal u van kwaedaerdigheyd, geveynsdheyd en luyaerdy beschuldigen; eenen derden persoon zal komen, hy zal zeggen: dien mensch is wel goed voor zyne affairens, hy ziet alles met zyne eygene oogen na, hy zal voor zyne familie wel zorgen, maer hy is onbeleefd, hy is lastig, enz.; maer zoo men u van digter by heeft geziën; op dien mensch, zal men zeggen, is geenen staet te maken, hy draeyt rond als een vaentje, nu naer het westen, dan naer het oosten, somtyds wel naer het zuyden, maer zeer dikwils naer het noorden. Zoo is men met u bezig, zoo oordeelt men u, veranderlyken mensch, en zoo moet gy u zelven oordeelen. Zeg my toch, hoe dikwils zyt gy van het zuyden naer het noorden, van het oosten naer het westen dagelyks niet rondgedraeyd? Hoe gemakkelyk hebt gy u naer de winden van gramschap en luyaerdy, van ydelheyd en ligtveerdigheyd, van onverduldigheyd en droefgeestigheyd niet gekeerd? O, uw lot is zekerlyk te beklagen; schoon uw gedrag zoo belagchelyk is, schoon gy het zelf wel kluchtig vindt, nogtans heb ik groot medelyden met u, nogtans wil ik u dit medelyden ook mededeelen, en doen zien hoe ongelukkig gy zyt en in welke gevaren gy leeft, om u de noodzakelykheyd van eene aenhoudende onveranderlykheyd beter te doen begrypen. Hiertoe moet gy bemerken:

Digitized by Google

3° *Hoe gevaerlyk uw gedrag is.* Die gedurige veranderlykheyd, aen welke gy onderworpen zyt, moet u ongetwyfeld doen vreezen dat gy zeer gemakkelyk van het goed tot het kwaed, van de deugd tot de zonde kunt overgaen: hetgeen u misschien maer al te dikwils is voorgevallen. Nu, wie weet er of gy na dien val naer de eeuwigheyd niet zult moeten optrekken? Altyd is het waer dat die veranderlykheyd zelve eene allerslechtste gesteltenis voor den dienst van God is, en dat Jesus Christus zelf te verstaen gegeven heeft, dat hy die menschen, welke niet van zin zyn tot het eynde toe in zynen dienst met volle standvastigheyd te volherden, voor zyne ware discipelen niet erkennen wilt: *Niemand die zyne handen naer den ploeg uytsteekt en achteruyt ziet*, zegt hy, *is bekwam tot het ryk van God.* (Luc. 6.) Hoe zeer hebben dus die onstandvastige menschen niet te vreezen? En inderdaed, het is die bedroefde veranderlykheyd, die den yver en liefde tot God in onze herten uytdooft; het is zy, die ons den moed en krachten tegen onze vyanden beneemt, die ons van de verdiensten onzer goede werken berooft, die onze schoonste ondernemingen omverwerpt, en ons van de hoop eener gelukzalige eeuwigheyd verwydert.

Velen zyn er die beginnen, zegt den heyligen

Digitized by Google

Joannes Chrysostomus, *maer kleyn is het getal van die welke volherden* : het is dus onze veranderlykheyd die ons in de grootste gevaren werpt, en vele menschen voor eeuwig ongelukkig maekt; want indien het genoeg ware van voor eenigen tyd deugdzaem geweest te zyn om den hemel te verdienen, wy zouden alle zeer groote redenen hebben om te verhopen van er eens in te geraken; wie is er immers die, door Gods gratie geraekt, niet eenigen tyd ten minsten God getrouwelyk heeft gediend ? maer ook hoe velen zyn er niet die allengskens verslapt en achteruyt gegaen zyn en hunnen eersten yver hebben verloren ? Het jok des Heeren, dat ons zoo zoet en aengenaem scheen te zyn, heeft ons later tot last gediend en wy hebben het afgeschud, na het eenigen tyd met yver gedragen te hebben. Hoe ongelukkig zouden wy niet zyn, zegden wy alsdan, indien wy den dienst van God, die zoo gemakkelyk, zoo troostelyk is, kwamen te verlaten ? wat zouden wy er mede winnen? Helaes, hetgeen wy dan als onmogelyk aenzagen is nogtans voorgevallen ; wy hebben de wereld meer dan God bemind, wy hebben ons door het geweld onzer driften laten ten onderbrengen en door de bekoringen des duyvels laten overwinnen ! Die schoone gepeyzen, die godsdienstige voornemens zyn alle verdwenen, en dit

Digitized by Google

alles ter oorzake van onze veranderlykheyd : wat hebben wy voor ons te vreezen ! Zoo is het dat er velen van den eenen afgrond in den anderen rollen en het eyndelyk met de eeuwige pynen der hel zullen moeten bekoopen.

Een groot getal schrikkelyke voorbeelden zouden hier tot bevestiging kunnen aengehaeld worden : wy houden ons te vrede met er een voor den dag te brengen dat zekerlyk alle onstandvastige en ligtveerdige christenen zal doen schudden en beven. Eenen jongen Spanjaerd had lang in zonden geleefd, doch wierd eens door eene byzondere gratie Gods tot boetveerdigheyd gebragt ; hy deed belofte van de wereld te verlaten en van zyne boosheden door eene strenge boetveerdigheyd uyt te wasschen, hy ging te biechte, ontving de absolutie en verkocht zelfs al zyne goederen om die aen den armen uyt te deelen. Gelukkigen jongeling, ware hy standvastig geweest ! maer, o bedroefde veranderlykheyd ! hy liet zich welhaest door de booze genegenheden van zyn hert overmeesteren ; en in plaets van zyne goederen, die hy verkocht had, aen den armen uyt te deelen, verkwistte hy die in spelen, overdaed en baldadigheyd. Afgemat van al die buytenspoorigheden, beladen met duyzende ellenden, die er het droevig gevolg van waren, en door eene wreede kna-

Digitized by Google

ging van conscientie gedreven, kreeg hy nog eenen gelukkigen inkeer; hy nam zyne toevlugt tot Maria, de voorspreekster der zondaren, deed boetveerdigheyd en kreeg de genezing zyns ligchaems te zamen met die zyner ziel terug. Maer, o slaverny van de veranderlykheyd des gemoeds! Nauwelyks zyn er eenige dagen verloopen, of hy werpt zich van zelfs in al de gelegenheden van zondigen. Den ongelukkigen! hy valt nog veel dieper dan hy ooyt gevallen was: tot de uyterste armoede gebragt en van alles beroofd, begaf hy zich op een schip dat naer Amerika vertrok, in de hoop van daer eenig geld te kunnen winnen. Hy kwam aen te Lima, hoofdstad van Peruana, waer hy nog alles wat hy verdienen kon, dagelyks opdeed om zyne booze genegenheden te voldoen. Zyne gezondheyd moest er van lyden, hy wierd ziek en was nog gelukkig van ver van die stad een hospitaelte vinden, waer hy verblyven kon.

In die droevige gesteltenis zich nog dagelyks slapper en slapper gevoelende, kreeg hy wederom betere gepeyzen. Hy hoort daer van eenen heyligen missionaris spreken die ook Spanjaerd was, en die geheel de stad door om zynen yver en liefdadigheyd zeer vermaerd was geworden. Hy doet hem verzoeken van eenen ongelukkigen te willen komen bystaen die in gevaer is van ziel en ligchaem

Digitized by Google

te zamen op eenen oogenblik te verliezen. Den missionaris kwam er aenstonds by geloopen en den zieken sprak zyne biecht met volle leedwezen, stortende eenen overvloed van tranen. Den biechtvader aenhoorde die lange aeneenschakeling van boosheden en schelmstukken, zonder het minste teeken van verwondering of onverduldigheyd te geven, en verliet hem in de schoonste gesteltenis, hem belovende van hem in het kort nog te komen bezoeken. De gerustheyd van conscientie, welke hy hier door bekomen had, had eenen goeden invloed op de gesteltenis zyns ligchaems, hy gevoelde zich dagelyks beter, maer de veranderlykheyd van zyn gemoed moest eyndelyk de oorzaek van zyn eeuwig ongeluk worden. Hy verliet het hospitael eer den priester die zyne biecht gehoord had hem wederom was komen bezoeken, hy was zelfs in de stad Lima niet meer te vinden, hy liep dorpen en steden af om des te vryelyker aen de kwade genegenheden van zyn hert te kunnen voldoen.

Vele jaren daerna had den missionaris waervan wy gesproken hebben, zich tot de diepste bosschen en afgelegenste bergen van Peruana begeven om er eenige zielen tot Jesus Christus te winnen; hy had zyn verblyf gekozen in eene kleyne stad, welke op eene hoogte gebouwd stond en naer

Digitized by Google

welke de landlieden zich van alle kanten begaven. Daer was een hospitael waer hy de zieken dikwils ging bezoeken, hun door het gedacht van eene gelukzalige eeuwigheyd vertroostende en ondersteunende.

Eens ging hy de ziekenzalen af en moedigde de lydenden van bed tot bed aen om hunne pynen verduldiglyk te verdragen, en zie, in eene afgezonderde en donkere plaets hoort hy een gejammer dat de ysselykste wanhoop te kennen gaf. Hy loopt er naer toe en ontmoet een allerdroevigste vertoog : op eene handvol strooy, dat half verrot was, ziet hy eenen mensch, of eerder een geraemte met verscheurde en vuyle kleederen overdekt, geheel afgemat en uytgeput, door de ziekte en armoede als verteerd en eenen onverdragelyken geur uytademende. Het was den Spanjaerd, wiens biecht hy over eenige jaren nog had gehoord. Reeds was hy op het punt van zynen geest te geven, hy opende nog zyne stervende oogen en herkende zynen vorigen biechtvader : Ongelukkigen als ik ben ! riep hy dan uyt, moet ik dien priester dan overal voor myne oogen zien ? is het nog niet genoeg dat hy al de schelmstukken van myn leven kent ? moet hy my nog in myne zonden zien sterven en myne ongelukkige eeuwigheyd zien beginnen ?

Digitized by Google

Hierna begon hy op nieuw ysselyk te huylen en te jammeren, en niet tegenstaende de zoetaerdigste aenmoedigingen van den yverachtigen missionaris, bleef hy voortgaen in deze gevoelens van boosheyd en wanhoop, tot dat zyne ongelukkige ziel, met een oneyndig groot getal misdaden beladen, voor den regterstoel van Jesus Christus moest verschynen om geoordeeld te worden, in zichzelven waer makende deze woorden van den Zaligmaker: *Niemand die zyne handen naer den ploeg uytsteekt en achteruyt ziet, is bekwaem tot het ryk van God.* (Luc. 6.)

Wie moet hier niet met schrik bevangen worden? Wie moet de ongelukkige gevolgen der veranderlykheyd niet beweenen? Wie moet er voor zyne zaligheyd niet vreezen? Wie zal er toch zalig worden? Zullen het alle die zyn, welke zullen gestreden hebben? Neen, want velen zyn er die gedurende zekeren tyd aen al het geweld hunner vyanden wederstaen, en nogtans verloren gaen, omdat zy eyndelyk den moed laten zinken. Wie zullen het dan zyn? Die zullen het zyn, welke standvastiglyk de zonden zullen blyven schouwen, en tot het eynde toe in het goed zullen blyven voortgaen: *Die tot het eynde toe volherd zal hebben, zal zalig worden*, zegt Christus. (Matth. 10.) *Zonder volherding*, zegt den H. Bernardus, *is er noch*

Digitized by Google

overwinning voor dien die aen het stryden is, noch belooning voor dien die aen het overwinnen is: de volherding tot het eynde toe doet zien of onze deugd regtzinnig was. Zonder volherding dus is er geene zaligheyd, maer zonder standvastigheyd is er ook geene volherding. Hoe zeer, o onstandvastigen en veranderlyken mensch, hebt gy dus voor uwe zaligheyd niet te vreezen? Wat moeyte moet gy niet doen om die veranderlykheyd van gemoed gedurig te bestryden en zoo eenigzins uwe zaligheyd te verzekeren? Hier gaen wy u de middelen toe aenwyzen, wy gaen u leeren :

4° *Hoe gy uw karakter hervormen moet.* De gestadigheyd van gemoed is niet dan in een standvastig en kloekmoedig hert te vinden. De regte rede kan er ons wel de schoonheyd en noodzakelykheyd van doen zien, maer de religie alleen kan ze ons doen uytoefenen. En hier over moet men zeker niet verwonderd zyn, aengezien het boven de natuerlyke krachten van den mensch is, zoo gestadig van aerd te kunnen zyn. Want wat is den mensch als hy aen zyne eygene krankheyd is overgelaten? Is hy aen geene gedurige veranderingen onderworpen? en is hy sterk genoeg om uyt zich zelven daeraen te kunnen wederstaen? Neen, maer hetgeen hy uyt de krachten van zyne natuer niet kan, dit vermag hy, als hy door Gods gratie wordt

Digitized by Google

onderstennd. Ja, door de hulp des hemels, door de kracht van het geloof, door den geest van godvruchtigheyd verandert hy, om zoo te zeggen, van wezen, hy verheft zich in den geest tot het hoogste des hemels, tot voor den troon van God almagtig, die altyd denzelfden blyft en aen geene de minste verandering onderworpen is; hy overweegt de volmaektheden van den Hemelschen Vader, wiens kind hy is en wiens gelykenis hy in zichzelven wilt uytdrukken, en hy zelf komt tot zekeren graed van onveranderlykheyd,t ot welken hy zonder geest van religie nooyt zou gerackt zyn. God daerenboven, die den oorsprong is van alle goed, en die beloofd heeft van ons in onze gebeden te verhooren, stort die schoone hoedanigheyd in het hert van die ze hem naer behooren vragen. Hieruyt volgt het dat den krachtigsten middel om tot die gestadigheyd van gemoed te geraken is van dezelve dikwils in het gebed aen God te verzoeken, want *den hemelschen Vader zal eenen goeden geest geven aen die het hem vragen.* (Luc. xi.) Nogtans moet men wel acht nemen dat volgens den gewoonlyken loop der zaken God alles alleen in ons niet uytwerken wilt en dat hy onze medewerking vraegt : wy moeten dus nog eenige andere middelen gebruyken welke wy hier bybrengen :

1° Dikwils de ongeschiktheyd, de uytzinnigheyd

Digitized by Google

en de gevaren van een al te veranderlyk gedrag overpeyzen. Hiertoe zou het zeer voordeelig zyn dit boeksken van tyd tot tyd te doorlezen, en aen zichzelven te vragen : Wat peyzen deugdzame menschen van my ? Hoe aenziet God zelf my ? hoe aenzien my de engelen en heyligen ? Doch, wat moet ik van myn eygenzelven denken ?

2° Ons dikwils voor oogen stellen het voorbeeld van sommige godvruchtige menschen, die altyd denzelfden trant van leven houden, en overpeyzen hoe gelukkig, hoe gerust zy zyn.

3° Ons zelven in eene gedurige bezigheyd houden. Het is zeer dikwils de luyheyd die oorzaek van de veranderlykheyd van ons gemoed is, omdat de gepeyzen van eenen mensch, die nooyt stil staen, overal ronddraeyen en gedurig wat nieuws voor den dag brengen ; men moet dus die gepeyzen tegenhouden met een werkzaem leven te leyden. Hier dient nog by gezegd te worden, dat men zich een dagorde van achtereenvolgende bezigheden moest voorschryven en het nauwkeuriglyk onderhouden : zoo zouden al de oogenblikken van den dag wel besteed zyn, en men zou gemakkelyker tot een gelykvormig gedrag overkomen.

4° Nooyt van manier van doen , en zelfs zeer zelden van manier van peyzen veranderen voor zekere redenen die niet gewigtig zyn. Hiertoe

Digitized by Google

moet men verstaen dat er vele zaken zyn, waer men dikwils twintig redenen voor en tegen kan hebben ; zekerlyk, moest men voor elkeene van die redenen van gedacht, of van gedrag veranderen, men zou wel tot veertig keeren toe met den wind rondvliegen. Zou dit geene ligtveerdigheyd zyn ?

5° Eyndelyk zou men zich moeten gewoon maken van zichzelven kloekmoediglyk te overwinnen, als men zich genegen gevoelt om wederom van gedrag te veranderen, en dit enkelyk om die al te groote veranderlykheyd van gemoed te vermyden, die zoo te vreezen is.

Digitized by Google

§ IX.

DEN TRAEGZAMEN

EN

DEN VLYTIGEN AERD.

Weynige menschen worden er gevonden die den naem van traegzaem, vaddig of luy te zyn, zouden willen hebben, nogtans weynige menschen kunnen van dit gebrek ontschuldigd worden. Men mag en men moet zeggen dat het getal van de menschen, welke hunne pligt in alles kwyten, uytnemende kleyn is, en dat er overal vele luye en onachtzame lieden te vinden zyn. Men heeft maer eens wel rond te zien, om zich hier van te overtuygen. Immers, hoe vele onwetende, onbeschaefde, arme en bedrukte herten komen er ons overal niet te gemoet gegaen? Oneyndig groot is het getal der ongelukkigen op deze wereld: doch welke is er de oorzaek van? of welke is ten minste de rede waerom deze ellendigen in hunnen nood en lyden niet bygestaen en geholpen worden? Het is de ledigheyd, de traegzaemheyd, de onachtzaemheyd

Digitized by Google

van die persoonen, welke aen het lydende menschdom hulp en troost zouden kunnen verschaffen ; het is de luyaerdy van die menschen zelve welke in lyden zyn, en hunne kinderen en onderdanen, ouders en vrienden te zamen met zichzelven in het verdriet brengen. Nooyt zal er dus genoeg kunnen geschreven worden, om de menschen uyt dien slaep van ledigheyd en onachtzaemheyd te trekken, en om hun tot een werkzaem leven te brengen. Mogten wy hier in gelukken ! Dit is geheel onzen wensch en hier toe gaen wy hun de zwaerste redenen trachten voor oogen te stellen.

Eenen luyen en vaddigen mensch is eene ware plaeg voor allen die omtrent hem komen. Hy schynt onbekwaem te zyn om eenen voet vooruyt te zetten, alles slaept in hem en voor hem, en schoon rondom hem alles in beweging is, schoon iedereen voor zyne zaken zorgt, blyft hy nogtans in eene eeuwigdurende rust ; hy zoekt maer van alles ontslagen te zyn : hy wilt slapen.

Zie hem na van digt by, hy is gelyk als van lood ; niet meer leven schynt er in hem te steken. Als men hem hoort spreken , zou men wel twyfelen of hy zynen geest niet geeft : als men hem iets ziet doen, zou men wel peyzen dat hy op zyne laetste beenen gaet ; als hy aen het wandelen is, zou men zeggen dat hy met yzeren ballen is gela-

Digitized by Google

den: het is zoo gemakkelyk niet hem eenige stappen meer te doen doen. Hy wilt rusten, hy moet slapen; ook gaet hy vroeg te bed en staet hy laet op, hy speelt den zieken, om nog wat langer te mogen blyven liggen. Werken is zyn kruys, hy stelt het zoo lang uyt als hy kan, en zoekt er maer seffens van af te zyn; doch, indien hy het werken niet kan ontgaen, laet hy genoeg zien wat last hy er in vindt.

Zyne lafhertigheyd is byzonderlyk te zien in het volbrengen der pligten van zynen staet. Op gestelden tyd het werk beginnen dat hy te doen heeft, is voor hem een mirakel, overal komt hy te laet en iedereen moet naer hem wachten. Hy stelt alles uyt, en hierdoor verzuymt hy zyne strengste pligten; hy waekt op zyne dienstboden en werklieden niet, en let niet op zyne kinderen; hy zorgt voor zyne affairens niet, laet zyn huys in het grootste wanorde liggen, en laet zich aen de gevolgen van zulke verzuymenissen weynig of niet gelegen.

Laet nu eenen regtzinnigen vriend hem uyt dien diepen slaep zoeken te trekken, zal hy er gehoor aen geven? Neen, hy zal zoo al eens toelagchen, toonende dat hy het zich weynig aentrekt, en liever alles laten ten onder gaen dan zich een weynig moeyte te geven.

Digitized by Google

Zie die hoven, landen of weyden, welke eertyds zoo vruchtbaer waren, zy brengen nu de helft niet meer voort, sedert dat er de zorg aen eenen onachtzamen hovenier of landbouwer is van overgelaten.

Ga eens naer dat magazyn zien, waer er eertyds zooveel te doen was, en waervan iedereen het goed orde moest verwonderen, er is nu byna geenen mensch meer te zien, omdat men op tyd niet open doet, omdat er niemand is om aen de vragen te voldoen, of omdat men alles met geene genoegzame oplettendheyd op den register schryft.

Zie eens den gang van een huysgezin na, waer er geenen zorgvuldigen mensch meer mede bemoeyd is ; eertyds was er alles zoo zuyver en net, zoo wel in staet ; er is nu niets op zyne plaets meer te vinden ; yver en zorg, alles is verdwenen : alles moet in het stof vergaen.

Ga zelfs dat hert onderzoeken, dat eertyds zoo godvruchtig was, en zoo in Gods liefde verslonden. Zoo lang het den yver voor het goed behouden had, bleef het in den weg der deugd eenen standvastigen voortgang doen ; maer sedert dat het zyne geestelyke oefeningen achterlaet, sedert dat het verzuymt van een onderzoek over goed en kwaed te doen, gaet het meer en meer achteruyt. Het heeft den moed verloren gegeven, het is zon-

Digitized by Google

der zorg en yver omdat het in alles de rust en ledigheyd zoekt.

Te vergeefs laet God zyne stem aen dat slaperig hert nog hooren, te vergeefs roept hy nog: Hoe lang zult gy toch in uwe luyheyd blyven voortgaen, lafhertigen en onachtzamen mensch ? *Hoe lang, luyaerd, zult gy slapen?* (Prov. 6.) Die waerschouwing, welke hy nogtans uyt den hemel ontvangt, doet op hem geenen indruk meer: hy slaept !

Te vergeefs roept men hem van alle kanten toe: weet gy niet meer dat uwe handen u gegeven zyn om te werken? waerom laet gy die in eene schandige ledigheyd rusten ? altyd zouden zy in volle beweging moeten zyn om den schat van uwe verdiensten te vergrooten ; maer neen, gy hebt ze liever in rust te laten : *Den luyaerd*, zegt den Wyzenman *versteekt zyne hand onder zyne oksels.* (Prov. 19.)

Te vergeefs laet Christus, te vergeefs laten hem zyne priesters hooren dat hy moet waken en bidden om zyne ziel zalig te maken : *Ziet toe, waekt en bidt.* (Marc. 3.) Te vergeefs leert hem den grooten Apostel dat *hy door zyne zorgvuldigheyd alle luyaerdy moet vermyden , dat hy vurig in den geest moet zyn.* (Rom. XII) Te vergeefs moedigt hy hem aen, zeggende: *Sta op, gy die slaept, en sta van tusschen de dooden op, en Christus zal u*

Digitized by Google

verlichten. (Eph. 5.) Hy heeft nog liever de vertroostingen der goddelyke gratien, de rust van eene goede conscientie, dan de rust van zyne vaddigheyd te verliezen ; den ongelukkigen !

Ach ! ware hy neerstiger van gemoed, hy zou niet eenen oogenblik in ledigheyd kunnen overbrengen ; hy zou het grootste verdriet lyden ware hy eenen oogenblik zonder iets te doen, hy zou gevoelen dat hy de bezigheyd niet missen kan ; altyd zou hy vreezen van eenen minuet van dien kostelyken tyd te verliezen waerover hy eens eene strenge rekening zal moeten geven ; hy zou zich beklagen dat de dagen en maenden zoo haest voorbyvliegen en dat hy maer de helft van het goed, dat hy voorgenomen had te doen, kan ten uytvoer brengen. Maer neen, hy kan uyt die bedroefde zwaermoedigheyd niet getrokken worden, hy laet alles onder zyne voeten liggen : hy ziet dat zyne vrienden en bloedverwanten hun geld en goed, hunne eer en deugd, ja hunne ziel zelfs en zaligheyd gaen verspelen, en hy wilt zich met hun niet bezig houden ; hy hoort God en zyne religie lasteren, de deugd bespotten, de onnoozelen beschimpen, en hy kan zich de moeyte niet geven van er ten minste een woordeken op te zeggen ; hy beklaegt zich over den slechten tyd, over de ellenden der armen, en hy verzet geenen

Digitized by Google

voet om hun te bezoeken of by te staen, hy wordt zelfs onverduldig en gram als er hem eenen behoeftigen zynen nood komt klagen ; eyndelyk er zyn met duyzende goede werken te doen , men verzoekt hem van alle kanten, van zich in het een of het ander liefdadig genootschap te willen laten schryven , van de broederschappen in hunnen vorigen luyster te herstellen, de onwetenden te onderwyzen, de zieken, armen, weduwen en weezen te vertroosten, te helpen en te verdedigen. Alles zou wel zyn, maer er moet gewerkt worden; men moet schryven, inlichtingen vragen, de zaken onderzoeken, raed slaen en dit is te lastig ; hy heeft liever te huys in rust en ledigheyd zyne uren over te brengen ; iedereen moet voor zichzelven zorgen, zegt hy, moet ik my zelven dan zoo gaen verslaven van den last van anderen op my te nemen ? wie kan my daertoe verpligten ? — Wie u daertoe verpligten kan ? Uwen God en uwen Schepper, die aen ons allen geboden heeft van *zorg te dragen voor onzen evennaesten.* (Eccle. 17.) Wie u daertoe verpligten kan ? uwen Zaligmaker en Verlosser, die in den laetsten dag des oordeels aen de verdoemden zeggen zal : *Gaet weg van my, vermaledyden... want ik heb honger gehad en gy hebt my niet te eten gegeven ; ik heb dorst gehad en gy hebt my niet te drinken gegeven : ik ben vreemde-*

Digitized by Google

ling geweest en gy hebt my niet ontvangen : naekt, en gy hebt my niet gedekt ; ziek en in de gevangenis, en gy hebt my niet bezocht. (Matth. 26.) Wie u daertoe verpligten kan? uwe eygene conscientie, die u genoeg leert dat men met een ander moet doen gelyk men geerne zelf gehandeld wordt ; uw eygen oordeel, dat u genoeg overtuygt dat gy met dezelfde maet waer gy anderen mede meet, verdient gemeten te worden.

Er is nog eene soort van onachtzame of ten minsten onnuttige menschen, die nogtans hun leven in de ledigheyd niet overbrengen , die zelfs zoodanig bekommerd zyn, dat zy noch rust, noch slaep genieten. Men zal moeten bekennen dat zy onder de luyaerden verdienen gerekend te worden. Het zyn menschen, die zich met overtollige of zelfs met schadelyke zaken bezig houden : zoo ziet men ryke lieden die bouwen en herbouwen, die maken en afbreken, enkel uyt ligtveerdigheyd en om hunne ydelheyd te voldoen ; zoo ziet men vrouwspersoonen die vyf, zes uren voor een spiegelglas kunnen overbrengen en daer zoo lang blyven voorstaen, dat zy later den tyd niet meer vinden om de gescheurde kleederen van het huysgezin in hun geheel te brengen ; zoo vindt men scholieren en vele geleerde persoonen , die zich met sommige beuzelaryen blyven bezig houden en

Digitized by Google

aldus hunne boeken van kant laten ; zoo vindt men menschen, welke aen het hoofd van groote huysgezinnen zyn, die zich met een kleyn handwerk gaen ophouden, in plaets van iedereen zyn werk te geven en over hunne onderdanen te waken ; zoo zyn er kooplieden die gedurig op loop zyn en al hunne registers in wanorde laten ; zoo zyn er christenen, die in alle Sermoenen en Loven te vinden zyn, en hun leven nogtans in staet van doodzonde overbrengen. Wel, ik zeg van al die lieden, dat zy luy, vaddig en onachtzaem zyn, omdat zy niet doen hetgeen zy moeten doen, en dat zy eerder hunne eygene voldoening in hunne bezigheden zoeken, dan de glorie van God en het welzyn van hunnen evennaesten. Al die menschen leven voor het gemeenbest niet, maer voor zichzelven ; zy doen hetgeen niet noodzakelyk is, hetgeen men van hun niet vraegt, en waertoe zy misschien zelfs niet bekwaem zyn. Hetgeen zy zeer gemakkelyk kunnen doen, hetgeen de pligten van hunnen staet medebrengen, hetgeen iedereen van hun vereyscht en waermede zy grooten dienst kunnen bewyzen, dat nemen zy tegen dank aen, daervan willen zy misschien zelfs niet hooren ; terwyl zy zich met duyzende andere zaken bemoeyen, die hun niet aengaen, en daer voor misschien hunne rust en slapen laten.

Digitized by Google

Indien gy dus uwe pligten niet volbrengt, indien gy de talenten, welke gy van God ontvangen hebt, begraeft, indien gy de goede werken, welke gy uyt liefde of regtveerdigheyd doen moest, verzuymt, indien gy uwen tyd met onnuttige zaken overbrengt, gy moet onder de traegzame en vaddige menschen gerekend worden, gy ligt met de boeyën der luyheyd vastgebonden. Ongelukkigen! mogt gy die boeyën toch breken, die ketenen verbryzelen! Sta op uyt uwen slaep, lafhertigen mensch! er is nog eenen hemel te winnen en eene kroon te verdienen; kost het u misschien te veel moeyte, luyster nog naer de redenen welke wy u gaen voorhouden.

1° God zelf vermaent ons op verscheydene plaetsen van de H. Schriftuer van alle ledigheyd te vlugten en waekzaem te zyn: *Wees vlytig*, zegt hy, *in al uwe werken*. (Eccle. 31.) *Den mensch is geschapen om te werken*, zegt Job, *gelyk den vogel om te vliegen*. (Job. 5.) Den mensch werd in het aerdsch paradys gesteld opdat hy er zorg zou voor gedragen hebben: *Hy stelde hem in het paradys opdat hy het zou bewerken* (Gen. 2), en dit was zelfs als Adam nog in den staet van onnoozelheyd was; maer, na dat hy gezondigd had, was hy er nog meer toe verpligt. God liet hem het werken tot eene straf dienen: *In het zweet uws*

Digitized by Google

aenschyns zult gy uw brood eten, zegde hy hem. (Gen. 3.) Ook veroordeelt den heyligen Apostel Paulus allen die de ledigheyd zoeken, hy bidt en hy smeekt de geloovigen *in den naem van onzen Heer Jesus Christus, dat zy in stilte werkende, hun brood zouden eten;* hy stelt zichzelven tot voorbeeld: *Want gy zelve weet*, schryft hy hun, *hoe gy ons navolgen moet, hoe wy onder ulieden niet ongedurig geweest zyn, noch op niemands onkosten ons brood hebben geëten, maer in arbeyd en in vermoeydheyd hebben wy geleefd, dag en nacht werkende, opdat wy niemand tot last zouden dienen; niet dat wy hiertoe het regt niet hadden, maer om u een voorbeeld te geven dat gy zoudt kunnen navolgen. Want als wy nog by ulieden waren, lieten wy u genoeg verstaen, dat die niet werken wilt, ook niet eten moet.* (2 Thess. 3.) De Christenen dus, die zich aen al de vaddigheyd van hun gemoed overleveren, bedriegen er zich grootelyks door, hoe godvruchtig en deugdzaem zy ook meenen te zyn: men zou hun de woorden van den H. Apostel moeten toepassen met hun den kost te weygeren welken zy niet verdiend hebben. Ruffinus verhaelt dat eenen kloosterling den abt Sylvinus zynde gaen bezoeken, aen de religieuzen, welke bezig waren met werken, gevraegd had: Waerom werkt gy zoo voor eene

Digitized by Google

vergankelyke spys? Magdelena heeft het beste deel verkozen. Den abt dit vernomen hebbende, zegde aen zynen discipel Zacharias: Geef eenen boek aen dien broeder om hem bezig te houden, en leyd hem naer eene cel, waer er geen eten te vinden is. Den kloosterling aldaer tot dry uren toe na middag verbleven zynde, wachtte met ongeduld dat den abt hem zoude doen roepen hebben; maer dezen liet hem gerust zitten; eyndelyk ging hy den abt zoeken en zegde hem: Vader, eet men in dit huys niet meer? zyn de broeders vandaeg naer den refter niet gegaen? Waerom niet? zegde den abt, zeker zyn zy gaen eten. En hoe hebt gy my dan vergeten? hernam den religieus. O, antwoordde den abt, omdat gy eenen devoten en hemelschen mensch zyt, die geene ligchamelyke spyzen meer noodig hebt; maer wy, die aerdsche menschen zyn, wy kunnen het eten niet laten en hierom moeten wy werken: gy hebt het beste deel verkozen, tracht er u te vrede mede te houden. Dan begonnen de oogen van den kloosterling open te gaen, hy zag wel dat hy bedrogen was: Vader, zegde hy aen den abt, vergeef het my, ik zie wel dat ik gemist heb. Ik ben zeer verblyd, hernam den abt, dat gy dit door ondervinding geleerd hebt: Magdalena kan zonder Martha niet voort, want door haren dienst doet zy Mag-

Digitized by Google

dalena geprezen en bemind worden. Op zulk eene wyze legde den abt Sylvinus de woorden van den grooten Apostel uyt, en trok hy dien kloosterling uyt eene allergevaerlykste verblindheyd.

2° Niet alleen moedigt God ons door woorden tot de werkzaemheyd aen, maer ook door zyn eygen voorbeeld: hy waekt over alles wat er in de wereld omgaet, hy bestuert alles wat er in den hemel, op de aerde en onder de aerde is, hy draegt zorg voor alles; niet eenen vogel valt er op de aerde dood zonder zynen heyligen wil, en niet een hairken valt er van ons hoofd zonder zyne toelating. God is oneyndig volmaekt, hy is in eene gedurige werking, want de werking is volmaekter dan de rust: dit is het hetgeen Christus te verstaen heeft gegeven, als hy gezegd heeft: *Tot nu toe werkt myn vader, en ik werk.* (Joan. 5.) Den hemelschen Vader wilt van ons dezelfde werkzaemheyd hebben omdat wy zyne kinderen zyn; want goede kinderen moeten de voetstappen van deugdzame ouders navolgen: wy moeten dus alle traegheyd verzaken, eene groote neerstigheyd in al onze werken toonen, wy moeten als vlytige biekens den honig der goede werken in de biënkorven van ons hert door eene gedurige zorg byeen vergaderen, om eens den loon van onzen yver en vlyt in den hemel te gaen ontvangen.

Digitized by Google

3° Eenen mensch die zyne dagen in ledigheyd overbrengt, dient tot last aen geheel het land en dikwils aen zyne eygene familie: hy begaet eene soort van onregtveerdigheyd, omdat zyne broeders alle gelyk voor hem werken en slaven, en dat hy weynig of niet voor hun wilt doen: hy verzacht het jok van zyne lastdragende broeders niet, en tracht hun niet mede te helpen; hy vermeerdert in tegendeel hunne pynen, hy voedt zich met hunne vermoeyenissen, en leeft by hun zweet: is dit geene ware wreedheyd? Ik ben ryk, zegt gy, ik moet niet werken; en ik geef u voor antwoord, dat gy niet ophoudt van mensch te zyn omdat gy groote rykdommen bezit, dat gy vervolgens broeders en arme broeders hebt, die gy bystaen moet, en welke gy zooveel beter helpen kunt, als gy ryker en magtiger zyt. Als gy dus voor uwe broeders geenen voet verzetten wilt, verdient gy door een geheym oordeel Gods uyt uw huys, uyt de wereld zelfs verstooten te worden. De biën welke niet werken willen, worden uyt den biënkorf gejaegd: zy hebben den opregten aerd der biën niet meer, het zyn hommels of wilde vliegen die komen om te rooven, en niet om by te brengen. Den H. Franciscus noemde zulke lieden *vliegbroeders*. Eens ontmoette hy eenen dusdanigen mensch, die overal rond ging zien zonder

Digitized by Google

iets te doen, hy joeg hem uyt zyn huys, zeggende: Ga gerust eene deur verder, *vliegbroederken*, gy die by den last en het zweet uwer broeders wilt leven, zonder iets te doen, gy zyt anders niet dan eene booze wesp, die den honig wilt komen eten, welken gy niet helpen maken hebt. Men vindt er zoo byna in alle huysgezinnen, die hunne broeders en zusters, en zelfs hunne ouders laten slaven en werken, en die zelve gaen wandelen of hunnen tyd met klappen gaen overbrengen; en dan durven zy zich nog met alle verzekering aen de tafel nederzetten! Waerlyk, men zou hun kunnen vragen wat regt zy daertoe hebben. Als er gelyk wordt geëten, moet er ook gelyk gewerkt worden: zekerlyk moeten dusdanigen aen hunne familie tot last dienen. *Heeft iedereen geene reden*, vraegt den H. Joannes Chrysostomus, *van den luyaerd te veroordeelen, van zich van hem te beklagen en van te zeggen: waertoe dient toch dien persoon?* Hy is tot niets goed dan om de kosten van het huysgezin te vermeerderen en iedereen in den weg te loopen. Dat hy ten minste aen de anderen hun werk liet doen! maer meestendeels komt hy er hun nog in stooren, hetzy met hun het voorbeeld van een luy en ledig leven te geven: hetzy door zyn klappen en razen, waer door hy aen anderen het hoofd doet draeyen, en hun

Digitized by Google

onbekwaem maekt van hunne pligt naer wensch te volbrengen.

4° Ook is er by treffelyke lieden niets verachtelyker dan de luyaerdy. Eene edele ziel kan geenen oogenblik in ledigheyd overbrengen; zy gevoelt dat den tyd den kostelyksten schat is, welken zy van den hemel ontvangen heeft, en hierom zoekt zy altyd met iets bezig te zyn dat tot Gods glorie strekt, tot haer eygen voordeel dient, of aen anderen kan nuttig zyn. Hoe schoon, hoe weerdig, hoe loffelyk is dit niet! Hoe leelyk, in tegendeel, hoe verfoeyelyk is niet de ledigheyd! Hoe dient zy den mensch niet tot schande! Hoe brengt zy zyne krachten ten onder! Hoor wat Chrysostomus hierop zegt: *Welk is het peerd dat gy voor het beste aenziet? is het dit welk ziek op stal blyft staen, of dit welk loopt en zyne meester draegt? Welk schip staet u best aen? of dat, hetgeen stil op anker ligt, of dat, hetgeen alle kostelyke koopmanschappen vervoert? Hebt gy misschien liever een stilstaende water, dat met kleyn ongedierte vervuld is, dan dat, hetgeen in klaerloopende beken vloeyt? Den degen die in de scheede verroest ligt, dan het scherpsnydende zweerd, waervan eenen dapperen krygsman zich bedient om zyne vyanden te bestryden? Oordeelt hieruyt*, zegt hy, *wat verschil er is tusschen eene luye en eene werkzame ziel, en welke*

Digitized by Google

de ellenden zyn die de ledigheyd kan veroorzaken.

5° Uyt de ledigheyd komen alle zonden en schelmstukken voort. Hebt gy reeds aendacht genomen hoe het gaet met die jongelingen en jonge dochters welke tot den ouderdom van zeventien of achttien jaren op de straten loopen, en misschien noch nooyt hebben gewerkt? Uyt die klas van menschen is het dat de dieven en roovers, de vechters en moordenaers meestendeels voortkomen, en dat een ander slach van persoonen, welke ik zelf niet durf noemen, zynen oorsprong neemt. *De ledigheyd heeft vele boosheyd geleerd*, zegt den H. Geest. (Eccle. 33.) *Zy is de moeder der beuzelaryen*, zegt den H. Bernardus, *en de vyandin van alle deugden.* Iemand die niets doet, moet daer door alleen veel kwaed doen : voor eerst om dat het eene soort van kwaed is van geen goed te doen, en dan, omdat dit de oorzaek is van veel kwaed. Eenen mensch, die ledig is, is aen een braekland gelyk, dat niets dan netelen en onkruyd voortbrengen zal ; hy is in staet van alle schelmstukken te bedryven, omdat hy tot kwaed genegen is, en dat den duyvel hem in dien staet gemakkelyker bekoort en overwint. Hierom vermaent ons den H. Hieronymus *van altyd iets te doen, opdat den duyvel ons altyd bezig vinde.* Maer, zal iemand zeggen, ik heb niets te doen, ik ben

buyten dienst, ik kan geene plaets krygen, er is geen werk te vinden, ik zoek anders niet dan maer te kunnen bezig zyn. — Gy hebt geen werk, en wie is er de oorzaek van? Gy zelf waerschynelyk, omdat gy het werk dat u was opgelegd, niet hebt gewild, omdat het u niet heeft aengestaen, omdat het u te lastig of te verachtelyk scheen, hierom zyt gy zonder werk. Gy zyt zonder werk, en ik houd staen dat een deugdzaem man altyd zyne bezigheyd vindt; doet hy het een niet, hy doet het ander; kan hy geen groot werk doen, hy doet er een kleyn; den yver, de liefde, de werkzaemheyd vinden altyd bezigheyd en veel bezigheyd: er is veel meer werk, dan men kan gedaen krygen. Gy zyt zonder werk, gy moet dus werk zoeken, dit is reeds eene bezigheyd; en hadt gy het gedaen, gy zoudt waerschynelyk te klagen hebben, dat gy uw werk niet meer gedaen krygt. Ik ben al te slap en te ziek om te kunnen werken, zegt eenen anderen; doch zoekt hy zichzelven hiermede niet te bedriegen? Iedereen weet genoeg dat men met geene zieke leden zware werken kan ondernemen; maer moet het hem hierom toegelaten zyn alle huyzen en straten af te loopen om zyne nieuwsgierigheyd te voldoen? Moet hy om eene kleyne onpasselykheyd in zyn bed blyven liggen? Is het hem niet gemakkelyk van de ledigheyd door een

Digitized by Google

ligt handwerk te vermyden? Hy is ziek, en hy onderstaet dikwils meer vermoeydheden met by avonden en ontyden in lange zamenspraken en lastige spelen en dansen over te brengen, dan andere menschen met een werkzaem en stil leven te leyden. Het is dus genoeg te zien, wat er van al die verontschuldigingen moet aengenomen worden.

6° Het is nu den tyd van te werken, later zal den tyd van rusten komen. *Den nacht komt aen*, zegt Christus, *op welken niemand zal kunnen werken.* (Joan. 9.) Dus, *brengt seffens ten uytvoer al wat uwe hand uytwerken kan ; want er is noch werk, noch middel, noch wysheyd, noch wetenschap in het graf, waer gy henen trekt.* (Eccle. 9.) Zyt indachtig dat gy elken minuet kostelyke schatten van eer en glorie in de bezitting van God bekomen kunt, en dat de ledigheyd u dit alles zou doen verliezen. Eenen kloosterling bezweek onder den zwaren last van zyne gedurige bezigheden ; zynen oversten kwam hem te gemoet, aen welken hy vroeg om wat te mogen rusten : Mynen broeder, zegde hem den Abt, gy zult in den hemel rusten. Mogten wy deze woorden wel verstaen ! Mogten wy ze in ons zelven herhalen, als wy den moed beginnen te laten zinken ! Mogten wy ook op die eeuwige vlammen peyzen waer de ledigheyd

7.

Digitized by Google

naer toe geleydt! Wy zouden de ledigheyd, die de oorzaek van zoo vele misdaden is, voor altyd verlaten, en er eenen onverzoenlyken haet tegen dragen.

Indien gy my nu vraegt wat gy doen moet om de ledigheyd te vlugten en uw luy, traeg en vadzig karakter te hervormen, ik zeg u vooreerst dat gy het werk, dat uwen staet of ambt eygen is, moet trachten te beminnen, anders zal het u moeyelyk zyn aen uwe pligten getrouw te blyven: als men tegen wil en dank iets doet, blyft het gewoonlyk niet lang duren. Den middel om iets tot volmaektheyd te brengen, zegt Aristoteles, is van het met vermaek en genegenheyd te doen. Tracht dus wel de voordeelen van een werkzaem leven te kennen, overpeyst ze dikwils, verwerpt ook alle gedachten, die u eenen afkeer van de pligten van uwen staet geven; waek zoodanig op al de bewegingen van uw hert, dat gy eene ware genegenheyd tot uwen staet of uw ambt en tot de bezigheden die er vast aen zyn moogt verkrygen; denk dat het hierdoor is dat God van u wilt gediend, geloofd en bemind worden, dat gy hier door uwe zaligheyd moet bewerken en de kroon des levens bekomen. Ten tweeden moet gy zorg dragen van altyd eenig werk gereed te hebben en er aen te beginnen, zoo haest gy u eenen

Digitized by Google

oogenblik ontlast bevindt. Gy moet ook, als het gemakkelyk geschieden kan, niet al te lang met hetzelfde werk bezig zyn, om den geest met eene aengename verandering wat te verligten: hier door gaet het verdriet voorby. Voorts moet gy ook het ambt, dat u toevertrouwd is, volmaektelyk bedienen, en het werk, dat u opgelegd is, volbrengen, zonder u eerst met andere zaken, die u niet bevolen zyn, te gaen bemoeyen. Want, indien gy aen de pligten van uwen staet niet voldoet, zullen er vele menschen het regt hebben van zich over u te beklagen, omdat gy hun niet geven wilt hetgeen hun toekomt. God zelf wilt dat gy u daer eerst vooral mede bezig houdt; hierdoor is het dat hy van u gediend wilt worden, hierdoor is het dat gy uwe zaligheyd moet bewerken, hier over is het dat gy in het oordeel van God strenge rekening zult moeten geven, en hierover is het dat gy voor eeuwig volgens verdiensten gestraft of geloond zult worden. Gy moet dus eyndelyk het zuyver inzigt hebben van daerdoor aen God te behagen. Iemand die uyt vrees, gierigheyd, hardnekkigheyd, ydele glorie, gramschap, haet of nyd zyne werken doet, heeft hier zeker den loon des hemels niet voor te verwachten, aengezien hy God daerdoor niet zal gediend, maer vergramd hebben: hy zal loon naer werken krygen.

Digitized by Google

Laet ons dus de pligten van het ambt, welk God ons heeft toevertrouwd, gestadiglyk volbrengen; *laet ons zorg dragen om ons gedrag van God te doen goed keuren.* (2 Tim. 2. 15.) Laet ons letterlyk onderhouden, hetgeen den H. Paulus van ons verzoekt: *Wy bidden u, broeders, dat gy opletten zoudt, om stil en gerust te zyn, en voor uwe zaken te zorgen, en met uwe handen te werken, gelyk wy het u opgelegd hebben.* (1 Thess. 4.)

Digitized by Google

§ X.

DEN FLAUWHERTIGEN

EN DEN

KLOEKMOEDIGEN AERD.

Eenen kloekmoedigen aerd is eene der kostelykste gaven, welke God aen eene ziel schenken kan: zy stort eene wondere kracht en sterkte in de ziel, zy verheft hare gepeyzen en genegenheden en stelt haer in staet om de moeyclykste zaken te ondernemen. De flauwhertigheyd integendeel neemt, om zoo te zeggen, het leven onzer ziel weg, zy beneemt haer den moed, en stelt haer in eene soort van onmogelykheyd om iets goeds te doen: tot zoo ver wordt zy er door overmeesterd.

Let eens op eenen mensch die flauwhertig van aerd is: hy is niet bekwaem om uyt te voeren het geen hy had vastgesteld; eenen niet zal hem tegenhouden, een woord zal hem stil doen staen, eenen oogslag is genoeg om hem achteruyt te doen deynzen. Den ongelukkigen! hy heeft veel yver om de pligten van zynen staet te volbrengen, hy

Digitized by Google

stelt zich aen het werk, en omdat hy eene kleyne moeyelykheyd ontmoet, laet hy alles varen ; hy bemint de religie, hy wilt er zyn leven naer schikken, hy onderhoudt er zelfs de geboden van ; maer wanneer eenen valschen vriend zyne manier van doen afkeurt of zyn gedrag beknibbelt, dan begint hy seffens te wankelen, hy geeft den moed verloren en laet zich medeslepen.

Somtyds zal hy iets in het hoofd hebben , hy zal het willen ten uytvoer brengen omdat hy er veel goed in ziet, hy zal er zelfs de bekwame middelen toe bereyden ; maer zoo haest er eenige tegenspraek tegen opkomt, zoo haest er eenige moeyelykheden te overwinnen zyn, zal hy ook wel haestig afzien van hetgeen hy voorgenomen had.

Wilt men hem iets doen ondernemen dat tegen zyn geweten strydt, hy zal wel eenige moeyelykheyd maken, maer laet eens eenige medeburgers met zyne goede meeningen den spot houden, hy zal ongelukkig genoeg zyn om zyne gewigtigste pligten te verloochenen.

Zyn huysgezin is in volle wanorde : hy ziet en weet het wel, hy zou het wel willen verbeteren, maer hy durft niet : hy zou zyn gezag moeten te werk stellen, maer men zal er tegen opkomen ; hy beeft op het enkel gepeys van de moeyte

Digitized by Google

welke hy zal hebben om alles in orde te houden ; hy heeft dan nog liever te zuchten en te zwygen dan het kwaed te beletten.

Welk eenen bedroefden mensch, die zichzelven niet genoeg meester is om te durven uyt werken hetgeen hy had voorgenomen ! Het is nogtans niet dat hy het goed niet wilt ; ver van daer, hy keurt zelfs openlyk den handel van die standvastige zielen goed, die van niets schrik hebben, die zoo gemakkelyk alles door de vingeren niet zien en de pligtigen weten in bedwang te houden ; maer hy heeft den moed niet van hun na te volgen, en laet zich overwinnen door de vrees van aen iemand te mishagen, van moeyelykheden te hebben en opspraken te ontmoeten. Hieruyt volgt er dat zyne onderdanen, die zyne flauwhertigheyd hebben nagespeurd, hem niet meer ontzien en gerust in hunne kwade gewoonten blyven voortgaen.

Dit alles is het gevolg van eenen flauwhertigen aerd, welken het heylig Schrift zoo strengelyk veroordeelt. *Den schrik beneemt den moed aen den luyaerd*, zegt het, *de zielen der flauwhertigen zullen in gebrek zyn*. (Prov. 18.) Hierom raedt het ons aen *van niet kleynhertig in ons gemoed te zyn* (Eccle. 7.) en *van standvastig te blyven en niet te willen vreezen*. (Is. 35.) Want wat reden hebben wy hiertoe? Wy moeten al ons betrouwen op

Digitized by Google

God stellen, hy alleen kan ons helpen en bystaen, en ons lot is in zyne handen: *Gy hebt niemand te vreezen, omdat ik met u ben,* zegt den Heer, *om u te verlossen.* (Jer. 30.)

De apostelen wierden met vrees bevangen als zy de zee door een groot onweder in volle onstuymigheyd zagen, en dat zy op het punt waren van te vergaen; zy smeekten hunnen goddelyken Meester dat hy hun van eene zekere dood zou verlossen. Waerom moesten zy zoo schrikken en beven? hadden zy Dien by hun niet, die over baren en winden het oppergebied heeft? Hadden zy daer beter op gepeysd dan zouden zy zoo gerust in het midden der tempeesten als in het stilste weder geweest zyn; zy verloren dan den moed op dien oogenblik, maer Jesus zegde hun: *Waerom zyt gy vreesachtig, menschen van kleyn geloof.* (Matth. 8.)

Zou dien minnelyken Zaligmaker ons hetzelfde verwyt niet kunnen doen? zyn wy niet al zoo vreesachtig als de apostelen? zyn wy zelfs nog niet kleynhertiger dan zy? het minste gevaer doet ons het hoofd verliezen, den kleynsten tegenspoed beneemt ons den moed; een woord, een teeken is genoeg om ons te doen achteruyt trekken; wy schenden onze strengste pligten en de heyligste geboden uyt vrees van uytgelagchen en bespot te worden.

Digitized by Google

Welke lafhertigheyd! ik zeg zelfs welke uytzinnigheyd! moet men dan de menschen meer vreezen dan God? Luyster naer de bedreygingen welke hy aen die kleynmoedigen zelve doet: *Het deel der vreesachtigen, der ongeloovigen, der verfoeylyken, der moordenaers, der onkuyschaerds, der vergiftigers, der afgodendienaers.... en van alle leugenachtigen zal zyn in eenen poel brandende door een solfervuer, hetgeen de tweede dood is.* (Apoc. 21.) *De vreesachtigen*, gelyk gy ziet, worden hier gerekend onder de groote booswichten, en zy hebben zich aen de zelfde straf te verwachten.

Maer wat hebben wy toch van de menschen te vreezen? *Indien God met ons is, wie is er tegen ons?* (Rom. 8.) vraegt den grooten apostel; *en wie zal u kwaed kunnen doen*, vraegt den Prins der Apostelen, *indien gy yveraers van het goed zyt? Doch indien gy iets voor de regtveerdigheyd te lyden hebtgy zyt gelukkig. Vreest den schrik niet welken zy u aenjagen en laet u niet ontrusten... opdat zy zich schamen van u kwaed te spreken, die u om uwe deugdzame en christelyke manier van leven lasteren.* (1. Pet. 3.)

Laet dus de menschen klappen, uw leven beknibbelen, uwe deugd veroordeelen; zy zullen u wel naer hunnen zin willen doen leven, maer

Digitized by Google

blyf standvastig in uwe goede voornemens, en gy zult zien dat zy later uwe deugd zullen erkennen en bewonderen, daer zy integendeel met uwe vreesachtigheyd zouden den spot gehouden hebben, indien gy achteruyt waert geweken.

Indien wy meer peysden op den yver der apostelen, op den moed der martelaren en van zoo menige kloeke christenen, die de vervolgingen en versmadingen, de armoede en allen tegenspoed hebben uytgestaen, om hunne onnoozelheyd te bewaren, zouden wy beschaemd zyn over onze lafhertigheyd en kleynmoedigheyd in het volbrengen onzer christelyke pligten ; eens aengemoedigd door het voorbeeld van al die christene helden, zouden wy aen God getrouw blyven, wy zouden naer de stem van onze conscientie luysteren en ons leven naer de leering van Christus schikken, zonder ons eenigzins over het klappen der menschen te ontrusten.

Ook draegt eenen Christen, die kloekmoedig van aerd is, zich het klappen der menschen niet aen : hy vreest God alleen. Nogtans is hy voorzigtig in geheel zynen handel, hy onderneemt niets, zonder er eerst aendachtiglyk op gepeysd te hebben ; maer eens dat hy na rypen raed iets heeft vastgesteld, gaet hy voort zonder zich door de moeyelykheden welke hy ontmoet te laten over-

Digitized by Google

w'anen. Somtyds zal hy wel eenige dagen wacht n van de hand aen het werk te slaen, tot dat nen ophoudt van klappen en dat het onweder over is, maer als het yzer eens heet geworden is, dan smeedt hy het met moed en dapperheyd. Hy zal wel de regels van eerbied en beleefdheyd onderhouden, als hy iemand over iets te vermanen heeft, maer hy bewimpelt niets, hy zegt hem regt uyt hetgeen hy hem te zeggen heeft.

Deze kloekmoedigheyd van aerd was eene der grootste deugden van den H. Joannes Baptista. Jesus Christus zelf, als hy eens eene menigte volks die hem omringde, onderwees, gaf er hem den grootsten lof over, hy zeyde hun: *Wat zyt gy in de wildernis gaen zien? een riet door den wind over en wéer gedreven? Maer wat zyt gy gaen zien? eenen profeet? Ja, zeg ik u, en meer dan eenen profeet?... Daer is onder de kinderen der vrouwen geenen grooteren opgestaen dan Joannes Baptista.* (Matth. II.) Doch waerom was Joannes Baptista zoo groot? Het was om zyne kloekmoedigheyd waerdoor hy alles overwon, zonder zich door de winden van tegenspoed en vervolgingen te laten ontroeren.

Deze kloekmoedigheyd moet in geheel onze handelwyze te bespeuren zyn. *God*, zegt den heyligen Apostel Paulus, *heeft ons den geest van vrees*

Digitized by Google

niet gegeven, maer den geest van moed (2 Tim. 1.), opdat wy ons nooyt over hem of over zyn Evangelie zouden schamen. Wy worden dus door eene goddelyke kracht ondersteund, en het is ons vervolgens niet meer toegelaten vreesachtig of flauwhertig te zyn. Wy moeten ons als yzeren muren tegen al het geweld onzer vyanden stellen, om getrouwelyk al de pligten van eenen waren christen te volbrengen.

Nogtans moet men, onder den dekmantel van kloekmoedigheyd, zich wel wachten van de hardnekkigheyd die de beweenelykste gevolgen heeft. Iemand die eenen kloekmoedigen en sterken wil heeft en niet gemakkelyk van gedacht verandert, is in staet van de grootste zaken te ondernemen, daer eenen anderen integendeel, die altyd zynen eygen zin wilt doen, zonder naer iemand anders te luysteren, altyd in gevaer is van grove misslagen te begaen.

Vol van hooveerdy en eygenliefde volgt hy in alles niet dan zyn eygen gedacht, en ver van te willen luysteren naer de beste reden welke hem zyne vrienden aenhalen om hem van gedacht te doen veranderen, peyst hy alleen al de voorzigtigheyd en wysheyd van de oude en de nieuwe wereld te bezitten ; hy zou noch voor prins noch voor koning willen wyken. Peyst gy dan, zegt hy, dat

Digitized by Google

ik een vaentje ben dat met den wind ronddraeyt? Ik weet genoeg wat ik te doen heb, ik zal my niet laten overklappen.

Zeg hem nu, dat schoon men wel kloekmoedig moet wezen om opregt deugdzaem te zyn, er nogtans gevallen kunnen voorkomen, in welke het beter is van zyn gedacht afteleggen; dat men een ander lastig maekt en het grootste goed verspilt met niets te willen toegeven aen de krankheyd of misschien zelfs aen de gegronde redenen van menschen, die somtyds de zaken zelve veel beter verstaen dan wy: het is alles te vergeefs, hy wilt zyn hoofd uytwerken met schande of met schade; is dit niet beweenensweerdig?

Doch, laet ons hier eens de verschillige staten in welke wy ons kunnen bevinden, nazien; om dès te beter de kwade gevolgen der hardnekkigheyd te doorgronden.

In een gezelschap is er iemand die van een ander gedacht is dan den hardnekkigen: wat eenen twist! welke krakeelen! Den hardnekkigen zal den toon niet laten zinken, al wierden de klaerste, de onfaelbaerste redenen bygebragt, en al wilde geheel het gezelschap hem zyn ongelyk doen zien. Is dit niet verblind zyn?

In een huysgezin zal hy wel eenen goeden broeder zyn zoo lang men hem niet tegensprekt; maer

Digitized by Google

is er iemand die iets op zyn gedrag te zeggen weet, en wel byzonderlyk, die van hem wat hebben wilt dat hem tegenstrydt, dan is de vriendschap gebroken. Wacht u dan wel van nog met dezelfde redenen voor den dag te komen en hem daermede lastig te vallen, hy zal u laten klappen, al ware het dat hy door zyne manier van doen alles het onderste boven wierp. Zeker is het, dat men zulk een gedrag voor geene ware kloekmoedigheyd moet aenzien, het is anders niet dan het gevolg van eene blinde passie ; zoo eene hardnekkigheyd heeft haren oorsprong in eene buytensporige hooveerdy ; daer de opregte kloekmoedigheyd altyd wys, eenvoudig en ootmoedig is : die de ware kloekmoedigheyd bezit luystert naer raed en wyze redenen.

Aen het hoofd van een huys te staen en daer hardnekkig van gemoed by te zyn, heeft nog grootere moeyelykheden aen : de onderdanen van dusdanigen hardnekkigen mensch hebben misschien eenige bemerkingen, eene regtveerdige vraeg te doen ; zonder er naer te luysteren, blyft hy volgens zyn eygen gedacht voortgaen en geeft hun voor enkele reden dat hy meester is, dat hy gediend wilt worden, en dat men maer zyne bevelen te volgen heeft. Nemen het de onderdanen nu kwalyk af, steken zy het hoofd byeen om het

Digitized by Google

jok, dat op hun drukt, alle te gelyk af te schudden, hy blyft maer altyd op denzelfden voet voortgaen in plaets van zyne onderdanen te stillen, die strengheyd wat te verminderen, en hun hier of daer, nogtans zonder zyne conscientie te kwetsen, wat in toe te geven. Maer neen, hy heeft liever leven om leven te doen, en zyne rust, belangen en gezondheyd zelve te slagtofferen dan eenen stap achteruyt te gaen.

De kinderen en onderdanen nogtans maken zich hierin dikwils nog veel pligtiger als zy door eene aenhoudende hardnekkigheyd aen den wil hunner ouders of oversten wederstaen. Dikwils oordeelen zy over vele zaken waervan zy weynige of zelfs geene kennis hebben ; zy peyzen niet eens dat die, onder welker oogen zy staen, meer wysheyd en ondervinding hebben, en de plaets van God zelf bekleeden, dat deze duyzende redenen kunnen hebben om hun iets op te leggen, welke zy niet kennen of misschien zelfs niet kunnen verstaen, en nogtans ziet men hun somtyds met eene wondere hardnekkigheyd hun stuk houden staen, zonder eens achteruyt te peyzen en te denken dat *die aen de magt wederstaet*, *aen de schikking van God wederstaet*, *en dat die*, *welke er aen wederstaen, hun eygen oordeel over zich trekken*. (Rom. 13.)

Digitized by Google

Men moet zekerlyk verwonderd staen van zoo veel hardnekkigheyd in den minsten onderdaen te ontmoeten, daer God zelf ons zoo dikwils het voorbeeld van eene beminnelyke toegevendheyd gegeven heeft. In het boek der Getallen lezen wy dat God tot tweemael toe het volk van Israël in de woestyn ter oorzaek van hun knorren wilde verdelgen: *Scheydt u van uyt het midden van die vergadering*, zegde hy eerst tot Moyses en Aaron, *opdat ik hun op eenen oogenblik te niet doe*. (Num. 16. v. 21.) *Gaet weg*, zegde hy de tweede mael, *uyt het midden van deze menigte*, *want nu ga ik hun verdelgen* (Ibid. v. 45.); maer dat hy zich ook tot tweemael toe door de gebeden van Aaron en Moyses tot bermhertigheyd liet bewegen: *Aaron staende tusschen levenden en dooden*, zegt het heylig Schrift, *heeft voor het volk ten beste gesproken*, *en de plaeg heeft opgehouden*. (Ibid. v. 49.) Hoe dikwils heeft God ons geene diergelyke lessen van toegevendheyd gegeven? Wat redenen kunnen wy dan hebben om zoo onbeweeglyk te zyn? Zyn wy misschien wyzer en onfaelbaerder dan God? En nogtans, schoon hy de wysheyd zelve is, en dat hy al de schatten van wetenschap en heyligheyd bezit, wilt hy zich door het gebed van zyne schepsels laten overhalen; en wy, die uyt onze natuer blind en kwaedaerdig

Digitized by Google

zyn, wy willen iedereen naer onzen wil bedwingen, zonder naer den raed der wyzen of de ondervinding der ouderlingen te willen luysteren: wat bedrog! welke uytzinnigheyd!

Nog vinden wy in het leven van onzen goddelyken Zaligmaker een voorbeeld dat zeer bekwaem is om ons van onze hardnekkigheyd te genezen. Eene Cananeesche vrouw werpt zich aen zyne voeten om de genezing van hare dochter af te smeeken; hy wilt eerst naer haer gebed niet luysteren, hy zegt haer dat hy niet gezonden is dan tot de kinderen van het huys van Israël, die verloren gegaen waren; die ongelukkige vrouw blyft nogtans bidden, en Jesus Christus laet zich gezeggen en staet haer toe hetgeen zy begeert.

En is hetzelfde niet voorgevallen op de bruyloft van Cana? De Moeder van Christus had het gebrek der menschen, waer zy aen tafel genood waren, bemerkt; zy gaf er kennis van aen haren goddelyken Zoon, die eerst haer verzoek verwierp, omdat zynen tyd van mirakelen te doen nog niet gekomen was, gelyk hy hetzelve zegde, en nogtans liet hy zich overhalen door het gebed van Maria, doende zyn eerste mirakel uyt eenen geest van toegevendheyd, waer van hy later een waer gebod moest maken met te leeren, dat *al wat wy willen dat de menschen aen ons zouden doen,*

Digitized by Google

wy het aen hun moeten doen, want dat dit den inhoud is *der wet en der profeten.* (Matth. 7.)

Doch wie moet er niet verwonderd staen over de toegevendheyd van onzen goddelyken Zaligmaker en over de volmaektheyd van zyne onderwerping aen den wil van zynen hemelschen Vader, welke hy in den Hof van Oliveten getoond heeft? Hy weet dat hy onnoozel is, hy kent de versmaedheden en pynen welke hy zal moeten onderstaen, hy voorziet zelfs dat er zoo menigen uyt zyn lyden en dood geen voordeel zul en trekken en hem zelfs in den diepen afgrond der hel zullen gaen vervloeken ; dit alles bedrukt hem zoo zeer dat er de natuer onder bezwykt ; hy roept al kermende uyt : *Vader, indien het mogelyk is, laet dien kelk van my weggaen !* Zoo zeer spande hem dit alles tegen ; maer ziet, om zich teenemael aen den wil van zynen hemelschen Vader te kunnen overgeven, en om zyne volle toegevendheyd voor de verblindheyd en krankheyd der menschen te toonen, voegt hy er haestelyk by : *Nogtans dat niet mynen wil, maer den uwen geschiede.* (Matth. 26.)

Nooyt zullen wy zeker zooveel moeten doen om naer den zin van andere menschen te leven : want kan eene kleyne toegevendheyd, welke men aen zyne broeders toonen moet, in vergelykenis komen met al de tormenten van die wreede dood,

Digitized by Google

welke Jesus gestorven is ? Laet ons maer bekennen dat wy op eene zeer onredelyke wyze te werk gaen, als wy ons niet eens willen ten ondergeven, wanneer wy misschien wel genoeg weten dat er geenen anderen middel meer over is om met onze broeders in vrede te leven.

Nogtans wat gaet er dagelyks in de wereld niet om ? Moeten wy niet bekennen dat er de hardnekkigheyd algemeen is ? en zien wy er de droevigste gevolgen niet van voor onze oogen ? Wy laten ons zelven door de eygenliefde betooveren, en het serpent der hooveerdy, dat zich misschien van over lang in het diepste onzer ziel versteken had, heeft ons met zyne venynige tong gesteken. En inderdaed men doet ons verstaen dat wy ongelyk hebben, dat wy ons zelven bedriegen, men roept ons van alle kanten dat wy verloren loopen, indien wy van den weg, welken wy ingeslagen zyn, niet willen afwyken ; en nogtans willen wy noch hooren noch zien ; ons willeken moet en zal volbragt worden. Maer welke zyn ook de krakeelen, de partyschappen en geschillen niet, welke ons van alle kanten omringelen en waer wy nogtans de schuld van zyn ? Met hier of daer iets toe te geven, met een anders gedacht eens te volgen, zouden wy in eendragtigheyd en vrede leven, wy zouden gelukkig zyn. Is het niet onredelyk van

Digitized by Google

te willen dat iedereen naer onzen zin zou leven, daer wy ons de minste moeyte niet willen geven om een ander ook eens te voldoen ? Is het mogelyk van op zulk eenen voet den vrede te bewaren ? als men niet een vriendelyk woord uyt zynen mond laet komen, als men iedereen tot zynen dienst wilt hebben, dat men geen woordeken kan lyden en dat men kwalyk gezind en lastig is omdat alles naer wensch niet gaet ; als men eyndelyk aen de menschelyke krankheyd niets kan toegeven, hoe wilt men dan in vrede en eendragt leven ? Iedereen zal dan tegen ons opstaen, en al zooveel van ons afeyschen, als wy van een ander willen hebben ; onze onderdanen zullen ons het gezag benemen en ons zelfs misschien in persoon komen verongelyken. En indien wy hun dan den schrik willen aenjagen , zullen zy er mede spotten ; straffen wy hun, zy zullen daerdoor misschien wel getergd, maer ons niet onderdaniger worden ; doch indien wy hun door eene onbermhertige strengheyd tot dwang willen brengen, zullen zy niettemin in hunne moedwilligheyd blyven voortgaen, omdat zy zich aen onze bestraffingen zullen gewoon gemaekt hebben. Hoeveel vaders en moeders zyn er niet, die door eene gedurige gramschap en een onophoudelyk kyven hunne kinderen den moed benemen ? Ook was het van deze faut dat den

Digitized by Google

grooten Apostel de geloovigen van Colossen wilde afkeeren, als hy hun schreef: *Vaders*, zegde hy, *wilt uwe kinderen niet ophitsen*, *opdat zy niet kleynhertig worden*. (Cap. 3.) O, indien de ouders en oversten de toegevendheyd met de kloekmoedigheyd konden paren, indien zy den bekwamen oogenblik konden afwachten om eene goede berisping te doen, indien zy somtyds iets of wat konden door de vingeren zien, eenen kleynen misslag ongestraft laten, en meer hun best deden om hunne kinderen en onderdanen tot de deugd aen te moedigen en hunnen iever te pryzen, zy zouden ze welhaest gehoorzaem, beleefd en werkzaem maken, zy zouden er hunne kroon en blydschap in vinden, daer ze nu misschien het zwaerste kruys zyn dat zy op de wereld te dragen hebben.

Het is zeker dat de toegevendheyd den waren middel is om veel goed in zyn leven te doen en in alles wel te gelukken. Men heeft maer wat geduld te hebben, de zaken wel na te zien, het onweder te laten over gaen en dan met voorzigtigheyd en kloekmoedigheyd de hand aen het werk te slaen; zoo zullen alle moeyelykheden uyt den weg geruymd worden, en men zal gemakkelyk alles naer wensch doen uytvallen. Met in het begin te veel te vragen, en niet te willen luysteren naer de klagten van die welke tegen ons wer-

Digitized by Google

ken, zou met niets anders doen dan olie in het vuer gieten, waerdoor men dikwils alles zou vernielen.

In alles moet men ook altyd naer goede redenen kunnen luysteren, en van zyn eygen gedacht afgaen om een andermans zin te doen. Men moet niet peyzen dat men om opregt kloekmoedig te zyn hardnekkiglyk moet te werk gaen ; geenszins, want altyd moet het gedrag van die lieden afgekeurd worden, die geene aendacht willen nemen op de beste redenen en op de voorzigtigste raedgevingen, om den naem te hebben dat zy zoo gemakkelyk niet zyn om zich te laten overklappen. Dus om zich niet te bedriegen, om misschien geene ware hardnekkigheyd voor kloekmoedigheyd te aenzien, en integendeel geene flauwhertigheyd voor toegevendheyd te nemen, moet men de zaken wel inzien voor aleer men begint ; men moet dan gerust voortgaen en den moed niet laten zinken, omdat men eene kleyne moeyelykheyd ontmoet ; maer wanneer een wys en voorzigtig man onze onderneming tegenspreekt en er eenen slechten uytslag van voorziet, moet men er de redenen trachten van te weten en de zaek nog beter onderzoeken, en vindt men dat die redenen zwaerder dan de onze waren, men moet van gedacht veranderen, en de zaken op haer effen stellen ; want

Digitized by Google

met alsdan in denzelfden weg te willen voortgaen, zou men zich niet standvastig en kloekmoedig, maer eerder hooveerdig en hardnekkig toonen.

In alle geval moeten wy ons zelven gelukkig achten van hier of daer eenen mensch te vinden, die den moed heeft van ons goeden raed te geven, en van ons zelfs den afgrond te doen zien welken wy misschien zonder hem zouden inloopen; altyd moet men zulke menschen lief hebben, al kwamen hunne raedgevingen ook niet van pas, en al waren het zelfs onze onderdanen, die ons om zekere redenen van ons gedacht met eerbiedigheyd zouden willen doen afgaen; men moet hun ten minste met zoetaerdigheyd aenhooren, want zy ook kunnen somtyds, misschien nog beter dan wy, weten welke gevolgen ons gedrag kan hebben; men kan dan nog doen wat men wilt, en men zal met zooveel te grootere voorzigtigheyd handelen.

De ware kloekmoedigheyd luystert dus altyd naer goeden raed. Maer wanneer er aen de zaek niet te twyfelen is, wanneer er gehandeld wordt van het volbrengen onzer pligten, dan valt er zich niet te beraden, men moet aen Gods geboden gehoorzaem zyn; en in zulk geval gaen twyfelen of men die pligten wel volbrengen zal, zou eene groote lafhertigheyd zyn die ons zeer pligtig voor Gods oogen zou maken. Dan byzonderlyk moet

Digitized by Google

men wel weten dat als God spreekt en dat de menschen tegenspreken, men naer God alleen luysteren moet en geene aendacht op het klappen der menschen nemen.

Zoo heeft de kloekmoedige Judith gedaen, die aen alle Christenen zekerlyk tot een voorbeeld van kloekmoedigheyd kan voorgesteld worden. Deze dappere heldin gehoord hebbende dat Ozias beloofd had de stad Bethuliën na vyf dagen aen hare vyanden over te geven, heeft niet getwyfeld van met alle getrouwigheyd uyt te werken hetgeen God haer in het hert gezonden had, schoon zy nogtans zich daerover in de grootste gevaren moest werpen. Na den Heer met alle vurigheyd gebeden te hebben, heeft zy zich met hare kostelykste kleederen en schoonste juweelen versierd, zy heeft zich naer het leger der Assyriers begeven, al hare hoop op God stellende, die haer zoodanige gunst by Holofernes heeft doen vinden, dat dezen veldoversten op den vierden dag dat zy in het leger der Assyriers verkeerde, een groot avondmael opgeregt hebbende haer tot hetzelve deed noodigen. De kloekmoedige Judith liet zich door den geest Gods besturen, zy ging ter tafel by Holofernes, at en dronk in zyne tegenwoordigheyd, den oogenblik afwachtende op welken zy hare kloekmoedigheyd zou gaen toonen. Als het nu laet geworden

Digitized by Google

was, als Holofernes door zyne groote dronkenschap op zyn bed in slaep was gevallen, als zyne dienaers naer hunne verblyfplactsen getrokken waren, als Vagao de slaepkamer van den veldoversten had toegesloten en er Judith alleen met hare dienstmeyd had ingelaten, was dezen oogenblik gekomen. Judith wilde dus haer voornemen uytwerken ; zy gebood aen hare dienstmeyd van buyten de kamer te gaen staen en wacht te houden ; en, staende voor het bed, bad zy met tranen, en hare lippen stillekens roerende, zegde zy : *Versterk my, o Heer, God van Israël, en sla op deze uer uwe oogen op de werken myner handen, opdat gy, volgens uwe belofte, Jerusalem uwe stad moogt verheffen, en dat ik mynen aenslag mag uytvoeren, gelyk ik beloofd heb zulks door u te kunnen geschieden.* (Judith 13.) Dit gezegd hebbende, ging zy naer den pilaer, die aen het hoofdeynde van zyn bed was, en ontbond zyn zweerd, welk daer aen gebonden hing. Dit uytgetrokken hebbende, vatte zy hem by het hair van zyn hoofd, en zeggende : *Versterk my, o Heer God, op deze uer*, sloeg zy tweemael met het zweerd, en kapte hem het hoofd af. Zy wentelde dan het dood ligchaem om, gaf het hoofd aen hare dienstmeyd over, en beval dit in hare mael te steken. Zoo trokken zy beyde dweers door het leger, en

Digitized by Google

kwamen tot aen de poorten van de stad. Het hoofd van Holofernes wierd op de muren van de stad Bethuliën ten toon gehangen, iedereen nam de wapens op, men deed eenen algemeenen uytval tegen de Assyriers, die hunnen veldoversten verloren hebbende zich op de vlugt begaven, en de overwinning aen de inwoners van Bethuliën lieten. Zie daer wat de kloekmoedigheyd zelfs in vrouwspersoonen kan, als zy met wysheyd en godvruchtigheyd gepaerd gaet! Judith wierd hier door den H. Geest tot een groot en gevaerlyk werk geroepen, zy heeft naer zyne stem meer geluysterd dan naer de stem der menschelyke voorzigtigheyd. Zoo moeten wy ook naer Gods stem luysteren als hy spreekt, wy moeten bereyd zyn om met blydschap de grootste en moeyelykste zaken te ondernemen tot eer en glorie van zynen naem.

Digitized by Google

§ XI.

DEN LIGTVEERDIGEN

EN

DEN ZEDIGEN AERD.

Uyt het aenzien kent men den man, zegt het H. Schrift, *en den verstandigen wordt aen zyn gelaet herkend. Het kleedsel des ligchaems*, *en het lagchen der tanden*, *en den gang van den mensch zeggen wie hy is*... (Eccl. 20.) Gelyk men dus een verstandig en statig man aen zynen uytwendigen handel kennen kan, zoo verraedt zich ook een ligtveerdig gemoed door geheel het uytwendig van zynen persoon. Deze ligtveerdigheyd van aerd schynt byzonderlyk uyt op het gelaet, in den toon van spreken, de manieren van doen, de redeneringen en het doen en laten van den mensch.

Vooreerst is deze ligtveerdigheyd te lezen op het gelaet. Zie eenen ligtveerdigen mensch na, gy zult hem byna altyd verstrooyd, ongedurig, uytgelaten vinden. De treffelykste gezelschappen, de heyligste plaetsen zyn niet bekwaem om hem

Digitized by Google

zediger en voorzigtiger te maken: zyn hoofd draeyt overal rond, zyne oogen zien alles af, zyne handen en voeten zyn in gedurige beweging; niets is er bekwaem van hem tegen te houden; hy heeft noch rust, noch gemak; hy moet zich keeren en draeyen, loopen en springen; alles moet rondom hem in beweging zyn.

Hy is niet geschikter in zynen toon, waerin hy gewoonlyk trotsch en meesterachtig is. Hy zal niet onderzoeken of het misschien met eenen mensch van jaren, of met eenen persoon van aenzien is, dat hy te doen heeft; zonder naer iemands weerdigheyd te zien, zegt hy zyn gedacht, en verdedigt het met zoo groote verzekering, als of hy eenen man van langdurige ondervinding ware; hy gaet gerust voort, zonder eens te peyzen, dat hy zich in gevaer stelt van de grofste misslagen te begaen. Indien iemand hem wilt doen verstaen, dat het aen eenen jongeling of aen eenen mensch van kleyne geleerdheyd misstaet, van zoo stoutmoedig te spreken; dat het schooner voor hem zou zyn, van zooveel op zichzelven niet te steunen, en van de zaken wat rypelyker te overpeyzen; dan brengt hy alles tot lach, en zegt dat dit alles goed is voor bejaerde persoonen, of menschen die in een klooster zyn, maer dat hy zich niet verpligt vindt van daerover zoo te blyven dubben.

Digitized by Google

In al zyne manieren van doen is hy al zoo ligtveerdig; zonder de regels van welgemanierdheyd en van christelyke zedigheyd te rade te gaen, geeft hy zich in geheel zynen persoon aen de grootste buytensporigheden over: hy gaet en hy komt daer, waer hy zeker niet zyn moet; hy ziet en hy hoort hetgeen hy niet noodig heeft te hooren; hy doorsnuffelt zaken die hem geenszins aengaen, of waervan hy geen verstand heeft; hy lacht en hy roept om geheel een gezelschap te verblyden, waeraen hy tot spot dient; misschien is hy hierover nog wel voldaen, en ziet hy zelfs niet dat men op zyne rekening gelagchen heeft. Deze uytwendige ongedurigheyd is het teeken van de slechte gesteltenis der ziel. Den H. Gregorius Nazianzenus zegt dat van zoohaest hy te Athenen, Julianus, die later keyzer geworden is, gezien had, hy van dan af voorzien kon, wat hy later worden zou. *Hy ging*, zegt hy, *met het hoofd in de lucht, sloeg zyne oogen heen en weer, stampte met de voeten, sprak met den vinger*. Hy aenzag den ongelukkigen als een gevaerlyk serpent, dat het romeynsche gemeenbest in haren schoot droeg. Zie eens wat eenen ligtveerdigen mensch al te vreezen heeft!

In zyne redevoeringen byzonderlyk is hy onvoorzigtig en stout; hy schynt vergeten te hebben dat

Digitized by Google

zyne tong door het heylig doopsel aen God is toegewyd, en dat zy van niets spreken moet, dan van hetgeen treffelyk en eerbaer is. Ook wel ver van Gods lof te verkondigen, of van over voordeelige zaken te spreken, ontheyligt hy die tong door het ligtveerdig vertellen van vele onbetamelyke historien, en door het gebruyk van menige woorden, die niet min voor de ooren van wel opgevoede heydenen, dan voor die van goede Christenen onverdragelyk zyn; hy zegt alles wat hy weet, goed en kwaed, zonder er de gevolgen van te zien, en zonder eens te denken op de verergernissen welke hy daerdoor geven kan.

Eyndelyk is hy ligtveerdig in al zyn doen en laten, in geheel zyn gedrag. Hy begint een werk met haest en laet het aenstonds liggen; hy onderneemt zaken van het grootste belang, zonder byna gepeysd te hebben waer zyne poogingen zullen op uytkomen, en wilt er zich daerna niet meer mede bemoeyen, omdat hy iets anders uytgevonden heeft waermede zyn ligtveerdig gemoed gevoed kan worden. Zonder op die schoone zedigheyd te letten, waervan Jesus Christus ons het voorbeeld gegeven heeft, gaet hy niet, maer hy springt met groote sprongen; men zou zeggen dat hy door eenen hevigen wind gedreven wordt. Daer hy gedurig van gedacht verandert, en duyzende ver-

Digitized by Google

scheydene genegenheden krygt, welke hy alle uyt ligtveerdigheyd wilt involgen, is zyn leven zamengesteld uyt duyzende verschillige trekken, die byna alle buytengewoon en belagchelyk zyn. Het is niet al : uyt die ligtveerdigheyd van geest komt eene gedurige onachtzaemheyd voort in het volbrengen van al de pligten van zynen staet; ik zeg meer : er spruyten zelfs vele boosheden en groote schelmstukken uyt. Het is niet dat het ligtveerdig gemoed daerom zoo boosaerdig is, neen ; maer het is omdat het kwaed reeds bedreven is, eer hy het kwaed van naby heeft nagezien. Hoe menigen ligtveerdigen jongeling heeft zich door de kwade gezelschappen niet laten medeslepen, eer hy gepeysd had dat hy er zyne onnoozelheyd ging verliezen? Hoe menige ligtveerdige dochter heeft zich niet laten verleyden, eer zy gepeysd had dat hare deugd in zoo groot gevaer was? Hoe menige lange tong heeft door hare ligtveerdigheyd den twist en tweedragt tusschen goede vrienden niet gebragt, en de eer en faem van haren evennaesten niet benomen, eer zy deze ongelukkige gevolgen wel had voorzien? Helaes! hoe dikwils valt het niet voor, dat een ligtveerdig woord den doodsteek aen onnoozele zielen toebrengt? Hoe dikwils zelfs dat eenen ligtveerdigen oogslag het vuer der onzuyverheyd ontsteekt, en eenen brand veroorzaekt die

Digitized by Google

in de eeuwigheyd zelfs niet meer zal uytgebluscht worden.

Er is dus eene groote noodzakelykheyd van onze ligtveerdigheyd in te toomen, en van de regels der christelyke zedigheyd nauwkeuriglyk in alles te onderhouden. Hiertoe moedigt ons het heylig Schrift aen, zeggende : *Waey niet met alle winden, noch sla alle wegen niet in... Sta vast in de wegen des Heeren.* (Eccl. 5.) Laet ons dan de hand aen het werk slaen, laet ons deze regels onderhouden; dat eene christelyke zedigheyd te zien zy op ons gelaet, in onzen toon van spreken, in onze manieren van doen, in onze redeneringen en in geheel ons gedrag,

In onze oogen, op ons voorhoofd en onze lippen, en op al de trekken van ons aengezigt moet deze zedigheyd te lezen staen ; volgens den grooten Apostel moeten wy er iedereen door stichten : *Dat uwe zedigheyd*, zegt hy, *aen iedereen bekend zy.* (Phil. 4.) Wy moeten hierin de allerheyligste Maegd Maria navolgen, welke, volgens de getuygenis van den H. Ambrosius, zoo zedig van aenzien was, dat *zy de begeerte van zuyver te zyn in de herten ontstak, en dat het genoeg was van zyne oogen op haer te laten vallen, om van de onzuyvere bekoringen verlost te worden.* Waerlyk, de zedigheyd des aengezigts heeft eene byzondere kracht

Digitized by Google

om de menschen tot de deugd te brengen. Men leest in het leven van den H. Stanislaüs Kotska, dat eenen aenhanger der kettersche leeringen van Calvinus het portret van den Heyligen na zyne dood gemaekt hebbende, zoodanig door de trekken van zedigheyd, welke op zyn aengezigt te lezen waren, getroffen wierd, dat hy zich aenstonds tot het Roomsch Katholyk geloof bekeerde. Doch indien de doode trekken van een portret zulk eenen indruk op het hert van eenen hardnekkigen ketter kunnen doen, wat zou de levende zedigheyd van ons aengezigt niet uytwerken, indien wy de volmaektheyd van deze deugd in het werk legden? In het H. Schrift is nog te zien dat niet alleen de heydenen over de moord van den godvruchtigen opperpriester der Joden Onias verontweerdigd waren, maer dat er Antiochus zelf over bedroefd was, en zyne dood bitterlyk beweende, *de zedigheyd van den overledenen indachtig zynde.* Zoodanigen indruk doet eene volmaekte zedigheyd op het hert der heydenen zelve! Mogten wy dus voortaen onze oogen beter bewaren, ons van alle onbetamelyke bewegingen des ligchaems wachten, en de al te groote uytgelatenheyd, zoo wel als de buytensporige gramschappen en droefgeestigheden, vermyden! Het zou ons dienen tot voortgang en geluk, aen onzen naesten tot zaligheyd, en aen God tot eer en glorie. 8.

Digitized by Google

In onzen toon van spreken mogen wy ook geene trotschheyd laten gevoelen. Het misstaet zekerlyk van den toon zoo hoog te verheffen, dat men daer door zou schynen alles te willen overmeesteren: zoo niet, zoo niet! Laet ons den toon wat leeger nemen, het hoofd zoo zeer niet verheffen, de armen met zooveel verzekering niet uytsteken, en het oppergebied niet gaen nemen als of men opperbevelhebber van het leger ware; al onze woorden zyn immers niet van goud, noch onze redeneringen van zilver; wy moeten geene koningen willen zyn als wy met onze broeders spreken; wy moeten niet denken dat wy alleen de wysheyd bezitten en aen iedereen de wet te geven hebben. Eenen nederigen toon staet veel beter, een ootmoedig voorkomen is veel aengenamer, en komt veel meer met de christelyke zedigheyd overeen.

In al onze manieren van doen, in al de bewegingen van ons ligchaem byzonderlyk, moet deze zedigheyd onderhouden worden. Draeyt het hoofd niet rond, laet de armen niet zwieren, houd uwe beenen by een, leun op uwe knien niet, gedraeg u altyd als of God u zienlyk aenschouwde; onderhoud hetgeen hy zelf aen Abraham gebood: *Wandel in myne tegenwoordigheyd en wees volmaekt.* (Gen. 17.) Den H. Franciscus de Sales ontkleedde

Digitized by Google

zich 's avonds , zelfs als hy alleen was, met zoo groote zedigheyd als of hy zich in de tegenwoordigheyd van koningen en keyzers bevonden had. Als wy, niet alleen onzen engel bewaerder, maer den Koning der koningen en den Heer der heeren by ons hebben, moeten wy dan ook zoo niet te werk gaen? en moeten wy uyt eerbiedigheyd tot den opperheer de minste ligtveerdigheyd niet vreezen?

In ons spreken en in onze redeneringen moeten wy nog alle haestigheyd en ongeschiktheyd vermyden. *Wacht u*, zegt den H. Isidorus, *van onnuttige en ydele woorden te spreken ; de ydelheyd der woorden*, zegt by, *is het teeken dat de conscientie ook ydel is. Als gy spreekt*, zegt den H. Bernardus, *moet het zyn met gematigheyd en regtzinnigheyd, en van gewigtige zaken.* Te veel van alle soorten van snakeryen en kluchten gebruyk maken, komt met de christelyke voorzigtigheyd en zedigheyd niet overeen ; want *dikwils valt het voor, dat als wy ons bedacht of onbedacht aen ydele redeneringen overgeven, wy allengskens tot schandelyke zaken vervallen* , zegt den H. Bernardus. In al onze zamenspraken moeten wy de al te groote uytgelatenheyd en ongeregelde blydschap vlugten : *Den lach der Heyligen*, zegt den H. Joannes Chrysostomus, *bestaet niet in een klaterende geschreeuw , maer in eene gemagtigde blydschap.*

Digitized by Google

Eyndelyk moet de christelyke zedigheyd in geheel onzen handel te zien zyn. Desaengaende schryft den H. Bernardus ons de volgende lessen voor: *Al de bewegingen uws ligchaems, al uwe woorden en manieren van doen, uwe oogslagen en voetstappen, moeten door eene zekere ootmoedige zeegbaerheyd verheven worden. Noch trotschheyd, noch pronkery, noch stoutmoedigheyd, noch verwaendheyd mag er in u te zien zyn... Laet niemand met u zoo gemeen worden, dat gy, by hem zynde, de zeegbaerheyd uyt het oog zoudt verliezen... Ik raed u hierom geene sture strengheyd aen, maer eene statige zedigheyd.*

Die christelyke zedigheyd moet met eene godsdienstige blydschap vermengd worden: het is de leering van den grooten Apostel in zynen brief tot de geloovigen van Philippen. (C. 4.) *Verblydt u altyd in den Heer*, zegt hy, *ik zeg u nog eens verblydt u;* maer hy voegt er aenstonds by: *dat uwe zedigheyd bekend zy aen alle menschen.*

Zie daer hoe wy ons moeten gedragen, willen wy onze eer en faem bewaren, en de gratie Gods over ons trekken. Is het zoo, dat wy tot hier toe zyn voortgegaen? Helaes! wat heeft ons desaengaende onze conscientie misschien niet te verwyten? Welke onvoorzigtigheyd in ons spreken! welke ligtveerdigheyd in onzen handel! welke

Digitized by Google

onzedigheyd in onze manieren! welke dwaesheyd in onze ondernemingen! Is het te verwonderen dat wy de algemeene achting verliezen en van iedereen aenzien worden voor menschen die tot niets meer bekwaem zyn? Laet ons van gedrag veranderen, en wy zullen aengenaem zyn aen God en aen de menschen.

Digitized by Google

§ XII.

DEN TROTSCHEN

EN DEN

NEDERIGEN AERD.

Nadat er twaelf maenden voorby gegaen waren, wandelde hy (Nabuchodonosor) *in het paleys van Babyloniën. En den koning dacht in zichzelven, en hy zegde : Is dit nu dat groot Babyloniën niet, hetgeen ik opgebouwd heb, om de hoofdstad van myn ryk te zyn, in de kracht van myn vermogen en in den luyster van myne verheffing ?* (Dan 4.) In deze korte woorden vindt men het afbeeldsel van het trotsch gemoed van den koning Nabuchodonosor, die zich alle eer en magt toeschreef, en zich boven al wat leven heeft wilde verheffen. Welk is dus een trotsch gemoed? Het is dat, hetgeen geene achting heeft dan voor zichzelven, hetgeen de verdiensten van anderen niet wilt kennen, om boven hun te zyn, en allen lof en hoogachting op zichzelven te trekken. Het is het gemoed van eenen mensch die, in een gezelschap

Digitized by Google

komende, aenstonds van het goed, dat hy gedaen heeft, zal beginnen te spreken, de anderen met verachting zal aenzien, de gebreken van zynen evennaesten zal vergrooten, om des te beter zyne zoogenoemde deugden daer door voor den dag te doen komen. Indien hy hier door kan boven geraken, en dat hem alles naer wensch gelukt, dan acht hy zich gelukkig, dan is hy in vollen zegeprael, hy voedt zich met den wierook van ydelen lof en dankzeggingen, die hem van zyne vleyers wordt opgedragen; hy aenziet zichzelven als eene godheyd: hy spreekt van al zyne groote daden, van alle zyne goede werken; hy zegt met den trotschen Nabuchodonosor: *Is dit nu dat groot Babyloniën niet, hetgeen ik opgebouwd heb in de kracht van myn vermogen, en in den luyster van myne verheffing?* Doch, begint hy te gevoelen dat er hem iemand wederstand biedt, en zyne ydele opgeblazenheyd wilt bespotten, dan laet hy zich tot eene bittere gramschap vervoeren, en valt hy later in eene diepe zwaermoedigheyd, waer uyt hy niet zal geraken, tenzy door de pluymstrykeryen van eenige valsche vrienden, om wederom als zegepralende zynen eygen lof te gaen zingen.

Zie daer wat den trotschen aerd, wat het hooveerdig karakter is. Het is aen iedereen hatelyk, het wordt van God verstooten, door den godsdienst

Digitized by Google

veroordeeld, en is aen de christelyke ootmoedigheyd teenemael tegenstrydig. Laet ons eens eenen oogenblik naer de leeringen van het H. Schrift, en naer de uytleggingen van de HH. Vaders luysteren, en wy zullen gemakkelyk overtuygd blyven, dat er niet een gebrek meer tegen de regte rede strydt, noch meer van de menschen gehaet wordt, en min met den geest van het Christendom overeenkomt.

Trotsch gemoed, gy laet u door den duyvel van hooveerdigheyd overhalen, gelyk Adam en Eva; hy zegt u: *Gy zult als goden zyn* (Gen. 3); gy volgt zyn voorbeeld na: *Tot den hemel toe zal ik opklimmen*, herhaelt gy met hem, *boven de sterren van God zal ik mynen troon plactsen, ik zal zitten op den berg van het verbond... ik zal tot boven het hoogste der wolken komen, ik zal gelyk zyn aen den Allerhoogsten.* Doch, welke antwoord zult gy van God ontvangen, o dwazen mensch? *Nogtans*, zegt den Heer, *gy zult tot in het graf nedergeworpen worden, tot in den afgrond van den poel.* (Is. 14.) Wat zyt gy toch anders dan eenen sterfelyken aerdworm, die welhaest in stof en assche vergaen zult zyn: *Hoe wilt stof en assche zich verheffen!* (Eccl. 10.) Wat zyt gy anders voor de oogen van God dan eenen ellendigen zondaer, die verblind zyt in het kwaed dat gy bedreven hebt,

Digitized by Google

en die niet meer zult kunnen zaligworden dan door de bermhertigheyd Gods, zonder welke gy zoudt veroordeeld worden om voor eeuwig in den diepen afgrond der hel te gaen branden? en gy wilt uwen troon boven de sterren des hemels plaetsen? Uytzinnigen! Maer waerover verhooveerdigt gy u? Is het over uwe schoonheyd? heeft God u die niet gegeven, en hebt gy ze niet tot zonden gebruykt? Is het over uwe rykdommen? maer zult gy daer geene rekening over te geven hebben? en hebt gy de geschiedenis van den ryken vrek dan vergeten? Is het over uw verstand en wetenschappen? maer weet gy niet meer dat *den Heer ons zelf gemaekt heeft, en wy ons zelven niet?* (Ps. 99.) en dat *alle wysheyd van den Heer komt, en altyd met hem geweest is, en van voor den tyd bestaet?* (Eccl. 1.) Is het misschien over uwe deugden en goede werken? maer hebt gy dan vergeten dat God alleen den oorsprong van alle goed is, en dat gy die deugden zonder God niet zoudt bezitten, noch die goede werken zonder zyne hulp niet zoudt kunnen doen? *Wat hebt gy*, vraegt den grooten Apostel, *hetgeen gy niet ontvangen hebt? Doch, indien gy het ontvangen hebt, waerom beroemt gy u, als of gy het niet ontvangen hadt?* (1. Cor. 4.) *Aen den koning der eeuwen dus, die onsterfelyk en onzienlyk is, aen God alleen zy*

Digitized by Google

eer en glorie in de eeuwen der eeuwen (1 Tim. 1), *maer aen ons de schaemte des aengezigts.* (Dan. 9.)

Ondankbaren als gy zyt! God heeft u meer begunstigd dan vele anderen, hy heeft u in overvloed gegeven van al de goederen der gratie en der natuer, en gy, in plaets van er hem uwe dankbaerheyd over te betoonen, gy ontrooft hem de eer die er hem moest voor gegeven worden? Ach, beef liever van schrik, liever dan u zelven te beroemen over de gaven welke God u gedaen heeft: *Geef u aen geene trotsche gepeyzen over, maer vrees* (Rom. XI.), want gy zult zooveel te strengere rekening te geven hebben: *Van allen aen wie veel gegeven is, zal veel afgeëyscht worden.* (Luc. 12.)

Doch, hoe durven wy zoo trotsch en hooveerdig zyn, daer Jesus-Christus zelf, den koning van hemel en aerde, zichzelven vernederd en als vernietigd heeft; daer hy allen lof en eer heeft gevlugt, en den verachtelyksten en den verworpensten der menschen heeft willen zyn, met voor ons aen een kruys te sterven? Het staet waerlyk schoon voor den discipel van op den troon te zitten, als zynen meester tusschen twee moordenaers voor hem aen een kruys genageld sterft! Het is verrukkend voor een schepsel, van zich eene gouden kroon op het hoofd te zetten, als zynen Schepper met doornen is gekroond!

Digitized by Google

Indien dit voorbeeld, helaes ! geenen indruk op onze herten meer doet, zouden dan voor ons die gevaerlyke tyden niet gekomen zyn, waervan den H. apostel Paulus spreekt: *Er zullen menschen zyn vol eygenliefde, begeerlyk, trotsch, hooveerdig*, enz.? (2. Tim. 3.)

Ach ! laet ons toch wel overpeyzen hoe ongelukkig wy ons zelven door de hooveerdigheyd maken. *Eenen hooveerdigen mensch*, zegt den H. Augustinus, *is eene groote miserie ;* ja, eene groote miserie, omdat hy zich van vele zonden pligtig maekt, zich de straffen Gods over het hoofd trekt, in eene gedurige verblindheyd leeft en zyne ziel en zaligheyd te pande stelt.

Het begin van alle zonden, zegt den Wyzenman, *is de hooveerdigheyd.* (Eccl. 10.) Is het de hooveerdy en trotschheyd niet geweest, die Lucifer met zyne aenhangers tegen den Allerhoogsten heeft doen opstaen, en hem versteend heeft in zyne boosheyd? Nu nog in het diepste der hel verworpen, wilt hy zyne magt en grootheyd ten toon stellen ; hy wilde zich door Jesus Christus zelf doen aenbidden : *Dit alles zal ik u geven*, durfde hy hem zeggen, *indien gy nedervallende, my zult aenbeden hebben.* (Matth. 4.) De hooveerdy is de grootste kwael van geheel het menschelyk geslacht; het is die ondeugd die onze eerste ouders uyt het

Digitized by Google

aerdsch paradys heeft gedreven, die ons allen ongelukkig heeft gemaekt, en den waren oorsprong is van al het kwaed dat de menschen op deze wereld bedryven, en van al de straffen, tydelyke en eeuwige, die er het droevig gevolg zullen van zyn.

Misschien zal men peyzen dat de hooveerdy ons toch niet beletten zal van op deze wereld goed te doen; dat men op zichzelven steunen moet om groote zaken te verrigten; verre van daer: de hooveerdigheyd alleen is genoeg om alle goede werken te doen ophouden, om alle deugden te niet te doen. *Die zonder ootmoedigheyd de deugden wilt bekomen*, zegt den H. Gregorius, *is als eenen mensch die het stof in den wind byeen brengt*. Ook heeft den goddelyken Zaligmaker ons hier over vermaend, zeggende: *Ziet wel toe dat gy uwe regtveerdigheyd niet doet voor de menschen, om van hun gezien te worden, want anders zult gy geenen loon hebben by uwen Vader die in de hemelen is* (Matt. 6); en hy zegt van allen, die hunne goede werken doen om van de menschen geprezen te worden, dat *zy reeds hunnen loon op de wereld ontvangen hebben*. Hoe zullen dan die menschen, die zoo trotsch van aerd zyn, zich in den laetsten dag niet bedrogen vinden? Zy peyzen nu misschien vele verdiensten

Digitized by Google

voor den hemel te hebben, maer den worm der ydele glorie heeft het binnenste der vruchten van hunne goede werken uytgemaeld, en zy zullen met ydele handen voor den regterstoel van Jesus Christus moeten verschynen. Wat zeg ik? zy zullen zeer pligtig bevonden worden ter oorzaek van hunne hooveerdigheyd, want God getuygt zelf dat hy *de hooveerdy en trotschheyd verfoeyt* (Prov. 8.) en dat hy *het huys der hooveerdigen afbreken zal.* (Prov. 15.)

Doch zal men zich by de menschen door zyne trotschheyd niet kunnen doen gelden, indien God dusdanig gedrag niet goedkeuren zal? Neen, zekerlyk neen, want *de hooveerdigheyd is hatelyk voor God en voor de menschen.* (Eccl. 10.) Hoe waer dit is, heeft iedereen van ons ondervonden: hebt gy ooyt een trotsch gemoed gekend, en, zeg my, konde gy zyne ydele hooveerdigheyd verdragen? Neen, antwoordt gy; en ik zeg u, dat een ander ook, al zoo min als gy, uwe hooveerdigheyd lyden kan. Gy wilde dan door uwe trotschheyd den lof der menschen op u trekken, en gy hebt er niets dan verachting door gewonnen, al ware het dat gy hun zelfs had kunnen dwingen, om u eenige uytwendige teekenen van eerbiedigheyd te geven. Hierom is het dat den H. Franciscus de Sales ons leert, dat *gelyk er niets treffelyker is dan*

Digitized by Google

de eer, als men ze als een geschenk ontvangt, er ook niets verachtelyker is, dan wanneer men ze afeyscht als iets dat ons toekomt. Uyt dit alles blykt dus genoeg hoe dikwils deze woorden van den Zaligmaker worden waergemaekt : *Alwie zich verheft zal vernederd worden, en alwie zich vernedert zal verheven worden.* (Luc. 18.)

Laet ons dan ons vernederen, laet ons onze ellenden en gebreken erkennen, laet ons nederig van gemoed zyn: het is den weg om tot de ware glorie te komen.

Een nederig gemoed vlugt niet alleen allen lof en ydele glorie, maer verdraegt zelfs geerne de verachting. Eenen ootmoedigen mensch kan lyden dat men hem zyne gebreken toont, over zyne fauten berispt, zynen misslag doet zien; hy is noch eygenzinnig noch hardnekkig; hy luystert naer vermaningen en wyzen raed, en is altyd bereyd om zyn ongelyk te erkennen. Indien men hem in iets te kort blyft, en zelfs eenige woorden zegt die hem voor anderen kunnen vernederen, of zelfs eenige teekenen van eerbiedigheyd onttrekt, hy zal zich wel wachten van daerover wraek te willen nemen; hy zal het verduldig lyden, denkende dat hy voor zyne zonden nog meer zou moeten vernederd worden; hy zal zeggen met den schryver der *Navolging van Christus: Ik beken in der waer-*

Digitized by Google

heyd dat ik alle bespotting en verachting weerdig ben, omdat ik voor myne zonden de hel en het eeuwig vuer verdiend heb. Hy zal aen anderen eer en beleefdheyd betoonen, hun in alles, voor zooveel het met hunnen staet overeenkomt, den voorrang geven ; hy zal de laetste plaets verkiezen, die voor de zyne aenziende, en denkende dat hy dan heeft hetgeen hem toekomt ; hy zal zelfs zyne glorie in deze vernederingen zoeken, en zich verblyden van onbekend en veracht onder de menschen te leven, om daerdoor des te gemakkelyker aen de bekoring der ydele glorie te kunnen wederstaen, wel wetende dat *het eene buytengewone deugd is, de ootmoedigheyd tusschen den lof en de eerbewyzingen te kunnen behouden*, volgens dat het den Heyligen Bernardus leert ; hy zal, in een woord, *zoeken ontkend en voor niets meer geacht te worden.* (Nav. van Christus.)

Digitized by Google

§ XIII.

DEN AFGUNSTIGEN

EN DEN

GOEDJONSTIGEN AERD.

Om het karakter van eenen afgunstigen mensch levendiger voor oogen te stellen, en te doen zien hoe hatelyk een nydig gemoed in de oogen der menschen is, gaen wy beginnen met uyt te leggen, hoe men den nyd in den ouden tyd plagt te verbeelden. Men schilderde dan eene oude vrouw, mager en bleek, met duystere en opgezwollene oogen, die haer eygen hert afknaegde, en zich met adders en serpentenvleesch voedde; om voort te gaen steunde zy op eenen doornen stok, waer door zy hare handen verscheurde.

Hier moeten de beteekenissen van gegeven worden. Den nyd wierd afgeschilderd onder de gedaente van eene vrouw, omdat hy het teeken is van een slap en flauw gemoed; ook ziet men gewoonlyk dat hy onder kinderen en kranke vrouwspersoonen meest te vinden is. Van eene

Digitized by Google

oude vrouw, omdat hy bestaet van in het begin der wereld ; want *de dood is door de benyding van den duyvel in de wereld gekomen* (Sap. 2.), en Caïn, den eersten mensch die op de aerde geboren is geweest, vermoordde uyt nyd zynen onnoozelen broeder Abel. Deze vrouw is *mager en bleek,* omdat een nydig hert noch gezondheyd, noch rust, noch vrede heeft. Zy heeft *duystere oogen die opgezwollen zyn*, omdat den nyd eenen mensch verblindt, hem het gezond oordeel beneemt ; en ook, omdat een nydig gemoed door het aenzien van den voorspoed en van het geluk zyner broeders gepynigd wordt. Zy *knaegt haer eygen hert af*, omdat een nydig gemoed zichzelven kwelt en verteert, door het spyt en de vrees van een ander te zien boven komen, en van zich zelve te moeten ten ondergeven ; want *gelyk de mot een kleed beschadigt, en den worm het hout, zoo doet ook de droefheyd met het hert van den mensch.* (Prov. 24.) Verders wordt zy ons voorgesteld als *zich met adders en serpentenvleesch voedende*, omdat een nydig hert zyn voedsel maekt van boosaerdige en vergiftige gepeyzen, en omdat eene nydige tong altyd met het vergift van lastering en achterklap beladen is. Eyndelyk *steunt zy op eenen doornen stok, waerdoor zy hare handen verscheurt ;* omdat er in den nyd niets goeds of aengenaems te vinden is, en dat een nydig gemoed

Digitized by Google

zich kwelt en pynigt in die zaken zelve, waerin het zynen steun, hulp en troost zou moeten vinden.

Deze beschryving is reeds genoeg, om ons te doen gevoelen, hoe ongelukkig het afgunstig gemoed moet zyn; nogtans is zy niet genoeg, om de oogen van eenen afgunstigen mensch te openen, omdat er niet eene slechte gesteltenis des herten is, waer men zich min pligtig wilt van erkennen, dan van den nyd: *De wonden der afgunst zyn diep verborgen en verholen*, zegt desaengaende den H. Cyprianus, *en hierom kunnen zy door de hulpmiddelen van den geneesheer niet verzacht worden*. Het nydig gemoed kent dus gewoonlyk zyne eygene ziekte niet. Het zal dus zeer voordeelig zyn de teekenen van deze inwendige kwael bekend te maken, opdat iedereen in zichzelven onderzoeken moge, of hy aen geenen nyd, afgunst of *jaloersheyd* pligtig is.

1. Het nydig gemoed bedroeft zich over het geluk, de rykdommen, de eer, de begaefdheden, het verstand of de deugd zelve van zynen evennaesten, deze goederen zonder reden aenziende als eene vermindering van zyn eygen voordeel.

2. Het nydig gemoed verblydt zich over eens anders ellenden en ongelukken; eenen nydigen mensch zal zich dus niet schamen van te zeggen dat dezen of dien, waer hy *jaloers* van is, dit alles en nog veel grootere straffen verdient.

Digitized by Google

3. Eenen afgunstigen mensch zegt nooyt goed ın die, wiens geluk hy benydt.

4. Hy zegt er in tegendeel alle kwaed van, waer [niet waer; hy legt al hunne werken in eenen echten zin uyt, doet hunne gebreken zien, en ›reekt van hun als of zy tot niets bekwaem waren. [y tracht hun met iedereen in vyandschap te rengen, om ze aldus te vernederen en zelve te unnen boven geraken.

5. Hy belet hun van goed te doen zooveel het ıaer in zyne magt is, opdat zy den lof welken aen e ware deugd gegeven wordt, niet zouden kunen genieten.

6. Het nydig gemoed beklaegt zich heymelyk, mdat het van God niet meer geld en goed, niet ıeer verstand en wysheyd, of andere gaven ontangen heeft; daer dezen of dien hem zoo verre ı dit alles overtreft; het gevoelt zich zelfs geneen om God van onregtveerdigheyd te beschuldien, als of wy eenig regt over God hadden, en at hy ons iets schuldig ware.

Iemand die de gewoonte heeft van diergelyke nisslagen te bedryven, moet wel verzekerd zyn dat lie bedroefde nydigheyd in zyn hert wortel gechoten heeft; ach! hoe is zyn lot te beklagen! oe ellendig, en daerby hoe pligtig is hy niet!

Wie zal kunnen zeggen hoe groot kwaed het

Digitized by Google

nydig gemoed bedryft ! Het is een kwaed dat uyt enkele boosheyd voortkomt, het is een helsch, een duyvelsch kwaed; het is een kwaed, dat de moeder is van oneyndig ander kwaed; een kwaed dat God op het strengste straft.

Uyt krankheyd valt den mensch in vele zonden: hy laet zich dan verleyden door den schyn van eenig goed, waer zyn hert naer tracht, en dat hy bekomen wilt; maer wat goed vindt toch een nydig hert in eens anders pynen en verdriet ? Hoe kan hy ongelukkig zyn, omdat een ander in voorspoed is ? God laet zyne zon opstaen over goeden en kwaden, hy wilt alle menschen gelukkig maken; en het nydig gemoed bedroeft zich over deze goedheyd van God, over dit geluk van zyne broeders ! en het wilt dit geluk door zynen achterklap, valschheyd en kwade wenschen tegenhouden !

Geen wonder dan, dat den heyligen Geest de boosheyd van zulk eenen mensch zoo strengelyk berispt: *Niets is boozer*, zegt hy, *dan eenen mensch die afgunstig is.* (Eccl. 14.) Doch zal hy dan in vergelyking moeten komen met den duyvel zelf ? Ja, want *door de benyding van den duyvel is de dood in de wereld gekomen, en die van zynen aenhang zyn, volgen hem na.* (Sap. 2.) Den nyd is dus eene duyvelsche zonde: *Gelyk de duyvels zich in het kwaed dat ons overkomt, verblyden*, zegt den H.

Digitized by Google

Joannes Chrysostomus, *zoo verheugen zich de nydigen over het ongeluk van hunnen evennaesten. Den nyd is een afgrysselyk kwaed*, zegt hy nog elders, *het doet den mensch in eenen duyvel, en in eenen allerschrikkelyksten duyvel veranderen.* Dezen Heyligen houdt zelfs staen dat eenen afgunstigen, onder zeker opzigt, misschien erger is dan den duyvel zelf : *De afgunstigen,* zegt hy, *zyn gelyk met de duyvels, en misschien nog erger; want schoon de duyvels tegen ons eenen onverzoenlyken oorlog voeren, willen zy die nogtans in het net niet hebben, die van hunne soort zyn.*

In een afgunstig gemoed zyn alle boosheden te zamen te vinden. Dit leert ons den H. Jacobus : *Waer nyd is en geschil,* zegt hy, *daer zyn alle booze werken.* (Cap. 3.) *Den nyd,* zegt desaengaende nog den H. Cyprianus, *is den wortel van alle kwaed, de bron van alle ongeluk, den oorsprong van alle boosheyd.* Is het noodig hier voorbeelden van te geven? Caïn heeft uyt nyd zynen broeder vermoord, en is tot wanhoop vervallen ; de zonen van Jacob hebben uyt nyd hunnen broeder Joseph verkocht, en hunnen ouden vader bedroefd ; Core, Dathan en Abiron zyn uyt nyd tegen Moyses opgestaen, en hebben het volk in oproer gebragt ; Saül heeft uyt nyd David vervolgd, en heeft hem willen het leven benemen ; de opperpriesters en

Digitized by Google

schriftgeleerden hebben uyt nyd den Zoon van God vervolgd en gelasterd, en hebben hem eyndelyk ter dood verwezen. Wat zonden en schelmstukken zyn er niet reeds uyt den nyd gesproten! en wat kwaed zal er nog niet dagelyks uyt voortkomen! *Den nyd*, zegt den heyligen Basilius, *is de uytvinding van den duyvel, het beletsel van de godvruchtigheyd, den weg naer de hel, de berooving van het ryk der hemelen, het verlies van het leven; hy werkt tegen de natuer, en wilt al het goed dat uyt God voortkomt tegenhouden, hy is eyndelyk aen God zelve tegenstrydig.*

Ook is deze zonde van God altyd strengelyk gestraft geweest. Caïn is ongelukkig geworden, de broeders van Joseph zyn verootmoedigd geweest; Core, Dathan en Abiron zyn levendig in den grond gezonken, Saül is in het gevecht gestorven, de Joden zyn met verblindheyd geslagen, en leven reeds achttien eeuwen lang in een wreed ballingschap; duyzende anderen zyn op eene even schrikkelyke wyze van God geslagen geweest. Het nydig gemoed brengt altyd zyne eygene straf mede: den afgunstigen wordt gepynigd in de ziel, hy wordt ook gepynigd in het ligchaem: wie zal zeggen wat hertzeer hy gedurig te lyden heeft, welke knagingen van conscientie hy heeft uyt te staen? *Gelyk de adders*, zegt hierop den H. Basilius, *volgens het*

Digitized by Google

algemeen gevoelen, het ligchaem hunner moeder openscheuren als zy geboren worden, zoo verscheurt den nyd het hert waerin hy wordt opgevat. Een nydig gemoed verliest zyne rust, zyne blydschap, zyne gezondheyd en dikwils zyn leven : *Eenen treurigen geest droogt de beenderen uyt*, zegt den Wyzenman. (Prov. 17.) *Verdryft ver van u de droefgeestigheyd, want de droefgeestigheyd heeft er velen gedood, en tot niets is zy dienstig* (Eccl. 30.), zegt nog den H. Geest.

Doch, indien een nydig gemoed hier op de wereld zoo schrikkelyk wordt gestraft, indien het door eene byzondere schikking zyn eygen zelve tot straf moet dienen, hoe zal het hier namaels niet worden gepynigd, als het onophoudelyk aen al zyne knagingen, in de eeuwige vlammen der hel, zal overgelaten zyn ? Zekerlyk den nyd zal niet ongewroken blyven, en God zal zyne regtveerdigheyd doen zien, in die hatelyke zonde volgens al hare boosheyd te straffen : *Die zich verblydt in den val van een ander, zal niet ongestraft zyn.* (Prov. 17.)

Een goedjonstig gemoed, in tegendeel, zal het geluk en den zegen des Heéren genieten ; het zal de vruchten van zyne deugd en liefde plukken, die zyn : *den vrede en de blydschap in den H. Geest.* (Rom. 14.) O, hoe gelukkig is eenen goedjons-

Digitized by Google

tigen mensch niet! hy verblydt zich over het geluk zyner broeders, en is daerdoor gelyk aen de inwoners van het hemelsch paradys, die zich den eenen in de glorie en grootheyd van den anderen verblyden. Met zulke goedjonstige gevoelens was Moyses, den wetgever van het Joodsche volk, bezield, als er hem iemand kwam boodschappen dat Eldad en Medad ook in het leger profeteerden: Josuë wilde het seffens beletten: *Mynen heer Moyses*, zegde hy, *doet hun ophouden.* (Num. xi.) Doch, wat antwoordde Moyses hem? *Wat wilt gy*, zegde hy, *voor my afgunstig zyn? Wie zal geven dat al het volk profetere, en dat den Heer hun zynen Geest verleene?* (Ibid.) Zulk eene goedjonstigheyd toonde ook den H. Joannes, voorlooper van Christus, als hem zyne discipelen kwamen overdragen dat Jesus ook doopte, en dat er tot hem eenen grooten toeloop was: *Die eene bruyd heeft*, antwoordde hy hun, *is den bruydegom; doch den vriend van den bruydegom, die daer staet en hem hoort, is grootelyks verblyd om de stem van den bruydegom. Wel deze myne blydschap is nu volbragt. Hy moet aengroeyen, doch ik moet verminderd worden.* (Joan. 3.) Den H. Joannes dan, verre van zich over de glorie van den Zaligmaker te bedroeven, gelyk het de priesters en schriftgeleerden van Jerusalem deden, vond er zynen

Digitized by Google

troost en blydschap in, en wenschte niets zoozeer dan die glorie meer en meer te zien aengroeyen, schoon er zyne eygene eer moest door verminderd worden.

Laet ons dus zorgvuldiglyk allen nyd vlugten; laet er ons de eerste bewegingen met alle verontweerdiging van verwerpen; laet ons ons verblyden over het geluk van onze broeders, laet ons ons altyd bedroeven over hun ongeluk. Den kortsten middel om alle bekoringen van haet en nyd te overwinnen is, van seffens een kort gebed voor die menschen te doen, waer tegen men eenen afkeer gevoelt: aldus zullen wy seffens den duyvel der nydigheyd uyt ons hert verdreven hebben, en het zal aenstonds door den geest van liefde en goedjongstigheyd vervuld worden.

Digitized by Google

§ XIV.

DEN DROEFGEESTIGEN

EN

DEN VROLYKEN AERD.

Ik heb altyd een schrik gehad van met menschen te verkeeren die droefgeestig en treurig van gemoed zyn: de reden hier van is dat zy het verdriet overal met zich mededragen, en het aen den eersten persoon, welken zy te gemoet komen, altyd bereyd zyn mede te deelen. Komt gy eenen van die droefgeestige persoonen te gemoet: in zyn spreken is het niet dan kermen en klagen, zuchten en jammeren: op eenen oogenblik beginnen de trekken van zyn aengezigt te veranderen, eene beek van tranen vloeyt uyt zyne oogen, die aenstonds met de handen en dan met eenen doek overdekt worden ; zyn gerimpeld voorhoofd, zyne opgehevene armen , zyne diepe zuchten , zyn hertscheurend gejammer doen seffens peyzen dat er een groot ongeluk is voorgevallen, of dat er eenen broeder of vader gestorven is. Wat is er?

Digitized by Google

wat schilt er? gy moet geduld hebben. En welke is dan eyndelyk de reden van al dat misbaer?... Dat het zoo duren tyd is, hetgeen iedereen wist; dat het zulk slecht weder is, hetgeen iedereen voor zyne oogen ziet; dat het zoo koud is, hetgeen iedereen gevoelt; dat het zoo ongelukkig is verlaten te zyn van iedereen, enz., enz., En zyn dit nu de redenen waerom dien mensch zoo bedroefd is? Wel ja, maer het is een treurig karakter; maer hy heeft zyn vermaek in te weenen, te zuchten en te klagen. Wilt gy hiervan overtuygd zyn? Volg hem maer op naer zyne slaepkamer, daer zult gy hem hooren zuchten en kermen; volg hem maer op in de hoeken en kanten, daer zult gy de tranen van zyne wangen zien rollen. Wacht u wel van hem te zeggen, dat het onredelyk is van zich zoo te gedragen, dat iedereen van hem wegvlugt, dat hy ziek of zinneloos zal worden; dan zult gy hem eerst gaen hooren: ja, ja, dat gy maer wist wat ik te lyden heb; het is gemakkelyk om er mede te spotten, ik wilde wel dat gy in myne plaets eens waert! Aen niemand kan ik vertellen hoe ongelukkig ik ben. Ach ongelukkigen! wat zal er toch van my geworden! — Zoo gaet dien mensch al weenende henen, en vlugt hy zyne beste vrienden, om de eenigheyd te zoeken en daer den vollen loop aen zyne tranen te

Digitized by Google

geven. Zie den handel van dien mensch na, hy veronachtzaemt de helft van zyne pligten ; het is eenen vader die geene zorg voor zyne huyszaken meer draegt, het is eene moeder die het huysgezin overhoop laet liggen, het is eene dienstmeyd die de kinderen vergeet te kleeden, het eten laet aenbranden, enz. ; het is eenen treffelyken burger, eene ryke mevrouw, die zoodanig zyn aengedaen, dat de linten en stukken kleederen hun achterna slepen, en dat de armste menschen zelve hun niet zouden durven aenspreken : zy gaen met het hert geperst, met het hoofd gebukt, het aengezigt naer den grond, de armen in een getrokken, traegzaem en onzeker : zy blyven somtyds eens staen, en schynen eenen weg te zoeken, die hun uyt deze wereld leyden zou, om van al hunne zoogenoemde pynen en smerten verlost te zyn.

Hebt gy geen medelyden met zulke menschen? zult gy my vragen, zy zyn toch ongelukkig! Ja, ik heb er medelyden mede, en groot medelyden, maer ik ben er nog slechter op gezind, en ik peys dat myne gramschap zeer redelyk is. Wel hoe! omdat zy den moed niet hebben van hun kruys te dragen gelyk een ander, omdat zy den vollen toom aen hun ongeregeld karakter willen geven, omdat zy hun zelven wetens en willens ongelukkig maken, en iedereen tot last en kruys willen

Digitized by Google

dienen, zou ik hun zoo moeten beklagen? Wel neen; indien de droefheyd uyt de grootheyd van hunne pynen, uyt de menigvuldigheyd van hunne ellenden kwam, ik zou hun helpen, ik zou hun troosten, ik zou my wel wachten van hun hun eygen leed te verwyten; maer nu, dat dien staet uyt enkele lafhertigheyd komt, nu, dat zy zich moedwilliglyk aen hunne ongeregelde genegenheden overgeven, kan ik hun niet ontschuldigen, ik moet hun hun ongelyk doen zien. Zy zyn kinderen, en groote kinderen, en erger dan kinderen. Wat moet men met groote kinderen doen, die voor eenen niet aen het weenen vallen? Moet men hun met zoetigheyd aenspreken en hun trachten te paeyen, gelyk sommige onvoorzigtige ouders doen, om hunne kinderen te bederven? Neen, maer men moet hun strengelyk berispen, en uyt het huys doen gaen, tot dat hunne tranen zyn afgedroogd. Het is nog maer veertien dagen geleden dat eenen vriend my sprak van zekere kinderen die voor het minste woord begonnen te weenen; de moeder paeyde hun dan, zegde hy my; ik had de comedie wel nagezien, als het stuk wederom op nieuw begon: wat zal dat hier zyn? riep ik uyt, weg! de deur uyt! gaet buyten weenen! — Deze enkele woorden waren genoeg om de comedie te doen ophouden: nu lagchen

Digitized by Google

die kinderen, zegde hy my nog, in plaets van te weenen. Waerlyk, men zou ook eenigzins met die treurige geesten zoo moeten doen, opdat zy hunnen misslag zouden mogen erkennen, en de noodzakelyke middelen gebruyken, om tot eene christelyke blydschap over te komen.

De treurige geesten zouden eens wel moeten overpeyzen wat kwaed zy aen zichzelven doen ; wat schade zy lyden in hunne eer en faem, in hunne tydelyke goederen zelfs, naer ziel en naer ligchaem, voor den tyd en voor de eeuwigheyd.

Men moet nauwelyks den gang van de wereld hebben nagezien, om te weten dat iedereen met vrolyke menschen wilt aenhouden en dat men de droefgeestigen vlugt als de pest. Ach ! ga by dien niet, zegt men, gy zult daer wat klagten hooren ! Wat wilt gy by dien gaen doen? hy doet niet dan kermen. Het is dikwils genoeg van eens by zulke menschen geweest te zyn om er de tweede mael niet meer te willen by gaen. Gewoonlyk hebben zy den naem van moeyelyk en lastig te zyn, en worden daerom dikwils van hunne beste kennissen veracht, en van hunne getrouwste vrienden verlaten : men zegt dat zy kinderachtige, onnoozele, belagchelyke lieden zyn, men vreest dat zy zullen krankzinnig worden. enz., enz.

Hieruyt dan krygt iedereen mistrouwen van

Digitized by Google

hun, hunne affairens gaen achteruyt, des te meer, dat zy zelve den moed niet hebben om alles wel na te zien; zy doen verlies op verlies, vinden hier in nieuwe redenen van droefgeestigheyd, laten eyndelyk teenemael het hoofd zinken, peyzende dat nu alles verloren is, en gaen inderdaed dikwils ten onder.

Doch wat komt er van? lyden de krachten der ziel altyd niet veel door die gedurige droefheden, en worden zy daerdoor niet uytgeput? Het is zekerlyk zonder reden niet, dat die treurige karakters zich beklagen van het hoofd verloren te hebben, en van niets meer te kunnen onthouden. Hun verstand staet stil, hunne redenering hangt niet meer aen een, hun oordeel gaet weg, hunne begeerten zyn ongeregeld, hunnen wil is slap, hunne voornemens zyn onstandvastig. *De slechte droefheyd*, zegt den H. Franciscus de Sales, *ontstelt en ontrust de ziel, stort daerin eene valsche vrees, en eenen afkeer van het gebed; overvalt den geest met eene doodelyke slaperachtigheyd, belet hem van naer goeden raed te luysteren, van een goed oordeel te stryken, van eenig goed voornemen te maken, of van den moed en de kracht te hebben om iets goeds te doen. In een woord, zy heeft de zelfde uytwerksels op de ziel, als eenen strengen koude op het ligchaem, dat daerdoor verstyft en als*

Digitized by Google

lam wordt. Alles in hun hoofd is verwerd ; het is als een uerwerk, dat door vochtigheyd verroest is en stil blyft staen ; dat moet gevyld en gedroogd, en wederom ineen gezet worden om wel de uer te slaen.

Zelden valt het voor dat het ligchaem hierdoor ook niet te lyden heeft, en er eyndelyk zyne krachten niet door verliest. Ach ! konden wy eens hier over de geneesmeesters hooren spreken, wat zouden zy ons desaengaende niet uytleggen ? Dien mensch eet niet, wat schilt er hem? waerom is hy bedroefd ? Hoe dikwils hoort men dit niet zeggen ? klare proef dat iedereen genoeg weet, dat de droefheyd den eetlust wegneemt, de vertering belet en het ligchaem verzwakt. Hy eet niet, hy *drinkt niet*, hy slaept niet, geheele nachten is hy *bezig* met weenen, hoe zal zulk een mensch in het leven blyven ? ten minsten, hoe zal hy zyne gezondheyd behouden ? Hoe is het mogelyk dat hy door eene gedurige droefheyd zyne dagen niet verkorte ?

En dat hiermede alles gedaen ware ! Maer hoe nadeelig is een droefgeestig karakter aen de deugd en de religie niet? De verduldigheyd is te niet, de kloekmoedigheyd gaet weg, de liefde kwynt, den yver vermindert, de godsvrucht verdwynt, de hoop verslapt, en alle andere deugden verliezen hare schoonheyd en kracht. Neem eenen mensch

Digitized by Google

die treurig van gemoed is, hy zal zich byna aen niets meer gelegen laten ; dat hy goed of kwaed doe, dat hy zyne pligten kwyte of niet, dat zyne kinderen en onderdanen wel of slecht leven, het kost hem te veel moeyte van er op te peyzen, hy laet alles zynen gang gaen ; hy peyst tot niets meer verpligt te zyn, ter oorzaek van zyne droefgeestigheyd, welke hy nogtans zou moeten bestryden ; en alzoo brengt hy dikwils maenden en maenden in staet van doodzonde over, zonder eens bedroefd te zyn over zyne droefheyd zelve, en over het groot getal zonden die er uyt gevolgd zyn ; zoo komt hy eyndelyk dikwils tot eene ongelukkige eeuwigheyd, waer hy zyne ongeregelde droefheyd misschien altyd zal moeten beweenen. Zou het dus niet met groote reden zyn dat den H. Franciscus de Sales zegt dat *er na de zonde niets erger dan de droefgeestigheyd is* ?

Misschien zal hier den eenen of den anderen minnaer van droefgeestigheyd my wel komen zeggen, dat het zekerlyk eene reden is van weenen, als men ziet dat wy allen zooveel op deze wereld te lyden hebben ; maer zeg my toch, moet ons dit lyden zelf niet gelukkig maken ? Moeten wy daerdoor aen de goddelyke regtveerdigheyd niet voldoen ? Moeten wy den hemel daerdoor niet winnen ? Moeten wy niet lyden om aen den gekruysten Zaligma-

ker gelyk te zyn ? Indien gy daerom weent, het is een teeken dat gy eenen lafhertigen zyt : de droefgeestigheyd is een teeken van eene slappe ziel. Wie weent er het meest ? Zyn het kloeke manslieden, dappere krygsmannen ? of zyn het onverstandige vrouwspersoonen ? Hieruyt alleen zult gy genoeg leeren, wat gy van al die treurigheyd moet peyzen. De Heyligen waren wel verre van daervoor bedroefd te zyn, zy liepen de kruyssen achterna en aenzagen ze als hunne beste vrienden ; den H. Apostel Paulus beroemde zich over al zyne pynen en smerten ; den H. Bernardus riep uyt : *Dat myn ligchaem gekruyst worde ! dat het gekruyst worde !* De H. Theresia : *Of lyden, of sterven*. De H. Maria Magdalena de Pazzis : *Lyden, niet sterven* ! Den H. Franciscus Xaverius : *Nog meer lyden, nog meer !* Den H. Joannes a Cruce van Christus zelve gevraegd zynde, wat hy wilde voor al zynen arbeyd ; *Heer*, antwoordde hy, *voor u lyden en versmaed worden*. En gy, gy valt aen het weenen ! lafhertigen ! Gy moest beschaemd zyn van niet meer kracht in uwe ziel, niet meer moed in uw hert te hebben ! Laet de kinderen en de krankzinnigen weenen. De Heyligen hebben ook geweend, zegt gy. Ja, zy hebben geweend over hunne eygene gebreken, over de zonden die van anderen bedreven wierden ; maer die droefheyd

Digitized by Google

zelve stortte zoo eene groote blydschap in hun hert, dat deze op hun aenschyn te lezen was ; de Heyligen hadden dus eene wyze, eene heylige droefheyd, daer de uwe eene vleeschelyke, eene wereldsche is. Deze twee droefheden onderscheydt zeer wel den H. Paulus : *De droefheyd die volgens God is*, zegt hy, *brengt eene zalige en standvastige boetveerdigheyd te wege*, *maer de wereldsche droefheyd brengt de dood voort.* (2. Cor. 7.) En het is deze droefheyd, die ons zoo dikwils in het heylig Schrift aenbevolen wordt, en die veel meer bestaet in een grondhertig spyt van God door de zonden vergramd te hebben, dan in die uytwendige zuchten en gemaekte treurgezangen, die niet dan in een bedorven karakter hunnen oorsprong nemen.

Van deze droefheyd welke volgens God is, wordt zekerlyk dikwils in het H. Schrift gesproken, maer de geestelyke blydschap wordt er nogtans niet min in aengeprezen. De Psalmen van David, de boeken der wysheyd, de schriften der Profeten , de brieven der Apostelen en de HH. Evangeliën zelve staen er vol van: *Gy allen inwoners der aerde looft God met vrolykheyd*, *dient den Heer met blydschap. Begeeft u tot voor zyne tegenwoordigheyd met alle genoegen.* (Psalm. 99.) *Dat de regtveerdigen opspringen van blydschap in het aenschyn des Heeren*, *dat zy zich verheugen in*

Digitized by Google

blydschap. Zingt voor God, zingt eenen psalm ter eere van zynen naem. Springt op van blydschap in zyne tegenwoordigheyd. (Ps. 67.) *Ik heb my verblyd in hetgeen my gezegd is; wy zullen in het huys des Heeren gaen.* (Ps. 121.) *Eet uw brood met blydschap, en drinkt uwen wyn in vrolykheyd, omdat uwe werken aen God behagen.* (Eccl. 9.) *Met blydschap zult gy water putten uyt de bron-adders van den Zaligmaker.* (Is. 12.) *Doch ik zal my in den Heer verblyden en my verheugen in God mynen Zaligmaker.* (Habac. 3.) *Het ryk Gods is geen eten of drinken, maer regtveerdigheyd, vrede en blydschap in den H. Geest.* (Rom. 14) *Verblydt u altyd in den Heer, ik zeg u nog eens verblydt u.* (Phil. 4.) *Dit schryven wy u opdat gy u zoudt verblyden, en dat gy eene volle blydschap zoudt hebben.* (1. Joan. 1.) *Verheugt u en springt op van blydschap, omdat uwen loon groot is in den hemel.* (Matth. 5.) *Verblydt u omdat uwe namen geschreven staen in den hemel.* (Luc. 10.) Uyt al deze spreuken en uyt duyzende andere is het gemakkelyk te besluyten, dat de blydschap het deel der regtveerdigen is, en dat wy de grootste redenen hebben van ons te verblyden, als wy overpeyzen dat wy hier op de wereld de vrienden van God, of het ten minste met de gratie Gods kunnen worden: dit leert ons de heylige Kerk

Digitized by Google

volgens deze woorden van den H. Augustinus: *Indien ik den vriend Godswil zyn, zie, nu word ik het;* als wy overpeyzen, zeg ik, dat wy voor eeuwig in den hemel gelukkig zullen zyn, zoo wy maer daertoe ons best willen doen. Zekerlyk hadden wy deze hoop niet, dan zouden wy groote redenen hebben om onze dagen in droefheyd over te brengen; maer nu mogen wy zingen:

En waer den hemel den onzen niet,
Wy waren hier zoo vrolyk niet.

Wanneer wy ons dan tot droefgeestigheyd genegen gevoelen, moeten wy tot ons eygen zeggen hetgeen den koninglyken profeet David eertyds tot zichzelven zeyde: *Waerom zyt gy bedroefd, o myne ziel, en waerom ontrust gy my? Stel uw betrouwen op God, want hem zal ik nog loven.* (Ps. 41.)

De droefgeestigheyd is het gevolg der zonde door onzen eersten vader Adam bedreven; hadde Adam nooyt gezondigd, hadden wy zelven nooyt onzen God vergramd, eene gedurige blydschap zou ons deel geweest zyn; doch, aengezien de blydschap zoo eygen is aen de onnoozelheyd, en er, om zoo te zeggen, de natuerlyke vrucht van is; waerom zouden wy ons aen de droefgeestigheyd moeten overgeven, aengezien de oorzaek daervan door onze boetveerdigheyd weggenomen is, of ten

Digitized by Google

minste weggenomen kan worden? Laet ons dus eerst vooral maer wel zorgen van in staet van de heyligmakende gratie te zyn, van aen alle zonden te verzaken, van een deugdzaem leven te leyden, en dan mogen wy ons gerustelyk aen de grootste blydschap overgeven. Eenen deugdzamen jongeling pleeg te zeggen: *In de deugd en in de vreugd!* Ja, laet ons leven *in de deugd en in de vreugd*, en wy zullen niet anders doen dan den raed van den H. Geest zelve volgen, die ons leert dat er, alles ingezien, *niets beter is dan zich te verblyden en goed te doen in zyn leven.* (Eccles. 3.)

En waerom zouden wy ons niet verblyden? Hebben wy geenen Vader in den hemel, die zyne kinderen zeer geerne in blydschap ziet? Zekerlyk missen die Christenen grootelyks, die peyzen dat God zyn vermaek heeft in ons met de tranen in de oogen en met een geperst hert onze dagen te zien overbrengen: wel, waer is den Vader, wiens hert zoo gesteld is ten opzigte van kinderen? Het zou eenen wreedaerd zyn; en wy zouden zulks gaen peyzen van God, die den besten van alle Vaders is? Neen, neen, God ziet geerne zyne kinderen spelen, hy heeft geerne dat zy zich verblyden en al hunne pligten met een vrolyk gemoed volbrengen: *God bemint eenen blyden gever*, zegt den H. Apostel Paulus. (2. Cor. 9.)

Digitized by Google

Er is dus te bemerken dat de blydschap eene van de beste gesteltenissen des herten is tot het volbrengen van al onze pligten. Neem eenen vrolyken mensch, zyn hoofd is altyd ontspannen, zynen geest altyd aendachtig, zyn hert altyd kloekmoedig; hy is altyd bereyd om alles te volbrengen, hetgeen zyn ambt van hem kan vereyschen: hy heeft alles gedaen eèr er een ander op peyzen zou. Een droefgeestig karakter integendeel vindt in alles moeyelykheyd; en heeft meestendeels niet alleenlyk den moed, maer zelfs de noodzakelyke gesteltenis niet, om zyne pligten met aenhoudende oplettendheyd en genoegzame nauwkeurigheyd te volbrengen. De blydschap ontlast en verlicht het hert, en maekt hetzelve kloekmoedig en standvastig. O! mogten wy dan eene altyddurende blydschap hebben, om altyd onze pligten getrouwelyk te volbrengen! Wat troost voor ons! wat glorie voor God! wat blydschap en voordeel zelf voor onzen naesten! Ja, wy maken onze broeders en vrienden gelukkig, met vrolyk en blygeestig te zyn; wy maken hun ongelukkig met ons aen treurigheyd over te geven, en dit niet alleen omdat onze blydschap hun aengenaem is, en onze droefgeestigheyd hun lastig valt, maer ook omdat wy onze pligten ten hunne opzigte beter volbrengen, en hun grooteren dienst bewyzen, als wy een vrolyk dan als wy een geperst hert hebben.

Digitized by Google

De blydschap is zeer dikwils den grondsteen van vele deugden en goede werken. Neem een kind dat blymoedig is, gy zult het gevoegzaem, vriendelyk, gehoorzaem en werkzaem vinden; neem een ander dat droefgeestig is, het zal spytig, moeyelyk, moedwillig en onverdragelyk zyn. Hoe dikwils hebben wy zelve uyt droefgeestigheyd de broederlyke liefde niet gekwetst, den evennaesten niet beklapt, onze godvruchtige oefeningen niet achtergelaten en de werken van bermhertigheyd niet verzuymd? Indien wy ons zelven wel willen onderzoeken, wy zullen vinden, dat wy alsdan het best hebben geleefd, als wy wel gezind waren, en dat eene onnoozele blydschap in ons hert te vinden was. Men moet dus bekennen dat de blydschap de deugd ondersteunt, gelyk de deugd den waren oorsprong der blydschap is. De deugd zonder blydschap is slap en onvolmaekt; gelyk de blydschap zonder deugd ydel en dwaes is, en dikwils eenen mensch tot groote buytensporigheyd brengt.

Ook hebben de Heyligen en vrienden Gods de blydschap altyd met de deugd weten te paren. *De HH. Apostelen gingen met blydschap van voor het aenschyn van den raed* van Jerusalem *weg, omdat zy weerdig gevonden geweest waren van voor den naem van Jesus verongelyking te lyden.*

Digitized by Google

(Act. 6.) Den H. Paulus was in eenen overvloed van blydschap in het midden van al zyne persingen. (2. Cor. 7.) De HH. Augustinus, Bernardus, Franciscus de Sales, Vincentius a Paulo en duyzende anderen hadden de blydschap op hun aengezigt te lezen. Den gelukzaligen J. Berghmans wierd ter oorzaek van zyne groote vrolykheyd den *blyden Heyligen* bygenaemd. De Gelukzalige Maria Magdalena Orsini ziende eene van hare medezusters lagchen, zegde haer: Lach, myne zuster, lach maer, gy hebt redenen genoeg om bly te zyn. Van Jesus Christus zelf, onzen goddelyken Zaligmaker, staet er geschreven dat *hy niet droefgeestig of ongedurig* zou geweest zyn (Is. 42.); en zegt de H. Maegd Maria zelve in haren lofzang niet dat *haren geest is opgesprongen van blydschap in God haren Zaligmaker*? (Luc. 1.) En wy zouden ons kunnen inbeelden dat men, om opregt deugdzaem te zyn, een misnoegd gelaet moet hebben en een jammerende treurspel spelen?

Zoo verstond zekerlyk den H. Franciscus de Sales de zaek niet: laet ons eens naer zyne wyze vermaningen luysteren: *Leeft vrolyk en zyt edelmoedig*, zegt hy, *God dien wy beminnen en aen welken wy zyn toegewyd, wilt het zoo.*

Al hetgeen tot hiertoe aengehaeld is moet ons genoegzaem doen zien, dat de droefgeestigheyd

Digitized by Google

meestal te vlugten is, en dat wy ons best moeten doen, om altyd blymoedig en vrolyk van hert te zyn. Dit kan alles wel waer zyn, zal hier of daer misschien eene mistroostige ziel zeggen, doch de droefheyd vervolgt my overal waer ik ga of sta; ik zou wel willen vrolyk zyn en my vermaken maer wat kan ik er aendoen? — Wat gy er kunt aendoen? — Bekwame middelen gebruyken om uwe droefgeestigheyd te overwinnen en blymoedig van hert te worden. Deze middelen zyn de volgende:

1. Als gy in uw hert de droefgeestigheyd voelt aenkomen, verlies dan geenen oogenblik, om die van u te verwyderen; ga iemand bezoeken, of begin met eenen anderen te spreken, lees eenen aengenamen en schoonen boek, ga wandelen, zing, houd u met iets goeds bezig, het is hetzelfde waer mede, als gy maer uw hert voor dien schrikkelyken vyand (de droefgeestigheyd) sluyt. Dan byzonderlyk moet gy uw best doen om u niet te laten overwinnen: het is den oogenblik van te stryden, want gelyk het geklank van den trompet te kennen geeft dat den slag begint, alzoo geven ook de droefgeestige gepeyzen aen den duyvel te kennen, dat hy eene goede gelegenheyd heeft om ons te komen bekoren.

2. Wanneer gy droefgeestig wordt omdat gy

Digitized by Google

iets te lyden hebt, bedank God over uw lyden: het is den kortsten middel om seffens alles met geduld en blydschap te verdragen. *God zy geloofd!* dit woordeken alleen is genoeg, om u uw kruys met moed en onderwerping te doen opnemen, en het tot op het eynde van uw leven met blydschap te dragen. Hier blyven vele menschen aen te kort, die altyd wel gezind zyn, zoo lang alles wel gaet; maer die zuchten en jammeren, zoo haest er een kruysken te dragen is: deze nemen hun kruys niet op, zy slepen het achterna, en vermoeyen er zich duyzendmael meer mede, dan indien zy met eenen *God zy geloofd!* het kruys opnamen, en eenen blyden *alleluia* zongen.

3. Vermyd zorgvuldiglyk de ledigheyd, Als eenen mensch niets te doen heeft, dan begint hy zich met droefgeestige gedachten bezig te houden, en gaet hy eyndelyk zynen tyd aen het weenen besteden, omdat hy door eene aeneengeketende bezigheyd de ware blydschap, die in het volbrengen zyner pligten en in het uytoefenen van goede werken bestaet, niet heeft willen zoeken.

4. Om altyd vrolyk te zyn, moet men de al te groote uytgelatenheyd vlugten. Heeft ons eene gedurige ondervinding niet geleerd, dat men gemakkelyk van de eene buytensporigheyd in eene andere valt, en dat de menschen, die van al de

Digitized by Google

lachmerkten zyn terug gekomen, eyndelyk hunne klagtliedekens op alle hoeken der straten gaen zingen? Zyt dus gematigd in uwe blydschap: in niets mag men te verre willen gaen.

5. Bid dikwils. *Indien er iemand van ulieden droefgeestig is, dat hy bidde*, zegt den H. Jacobus. (C. 5.) *Het gebed*, zegt hierop den H. Franciscus de Sales, *moet wel eenen krachtigen middel zyn, aengezien het onzen geest verheft tot God, die onze blydschap en onzen troost is.* Dezen Heyligen vermaent ons nog van dan gebeden te doen, die ons betrouwen op God en onze liefde tot hem kunnen vermeerderen.

6. Eyndelyk moet men van tyd tot tyd een eerlyk vermaek zoeken, en dit is een punt waer aen vele goede Christenen te kort blyven, en dat dikwils de oorzaek is dat zy in treurigheyd vallen. Het is eene nadeelige zaek, zegt hierop den eerweerden P. Quadrupani, van zich alle vermaek te weygeren: den geest vermoeyt zich daer door, en wordt somber, als hy altyd zoo aen zichzelven overgelaten blyft; en hier door valt hy gemakkelyk in droefgeestigheyd. Den H. Thomas zegt uytdrukkelyk dat men pligtig kan worden met zich alle eerlyk vermaek te ontzeggen. Alle overmaet, van wat slach zy ook zyn moge of niet, is tegenstrydig aen het goed orde, en vervolgens aen de

Digitized by Google

deugd. De ontspanning en de vermaken, zegt nog denzelfden schryver, zyn voor het leven van de ziel, hetgeen de toebereyding der spyzen is voor het leven van het ligchaem: spyzen die men te veel toebereydt, worden welhaest nadeelig en zelfs doodelyk; degenen die niet toebereyd zyn, laten niet na van door hunne zwaerte en smakeloosheyd onverdragelyk te worden.

Desaengaende stelt ons den H. Franciscus de Sales nog de volgende vermaningen voor: « De noodzakelykheyd van zich op eene eerlyke wyze te verzetten, zegt hy, om den geest wat te ontspannen, en het ligchaem te ontlasten, wordt in het algemeen aengenomen. Den zaligen Cassianus verhaelt dat er eenen jager den heyligen Joannes Evangelist ontmoet hebbende, die in zyne hand eene patrys droeg, welke hy streelde, hem vroeg hoe eenen mensch van zoo groot aenzien zynen tyd met zulk een verzet kon overbrengen? den Heyligen hem daerop gevraegd hebbende waerom hy altyd zynen boog niet gespannen hield, antwoordde hem den jager, dat indien dezen altyd gespannen bleef, hy zyne kracht zou verliezen. Den H. Apostel gaf hem hier op voor antwoord: Verwonder u dus niet dat ik nu eenige rust aen mynen geest geef; want het is maer om hem daerdoor beter in staet te stellen om de hemelsche

Digitized by Google

zaken te overpeyzen. Laet er ons niet aen twyfelen, het is een gebrek dat sommige woeste geesten hebben, van over zichzelven zoo streng te zyn, geen het minste verzet te willen nemen, en niet te kunnen lyden dat een ander zich den geest ontspanne.

« Eene kleyne wandeling doen om wat lucht te scheppen, eene vriendelyke en aengename zamenspraek hebben om het hert wat te doen open gaen; op de luyt of andere instrumenten spelen, muziek zingen, op jagt gaen, zyn manieren van zich te verzetten die zoo eerlyk zyn, dat men, om er een goed gebruyk van te maken, maer eene gewoonlyke voorzigtigheyd daertoe noodig heeft, die alle zaken beschikt volgens het orde, volgens den tyd, de plaets en al de noodzakelyke maetregels. »

Zoo spreekt den H. Franciscus de Sales. Men ziet dus genoeg dat het gedacht van dezen grooten Heyligen was, dat men altyd bly van gemoed en vrolyk van hert moet trachten te zyn, en daertoe zelfs het spel of andere onnoozele vermaken gebruyken. Nogtans wilt den Heyligen niet dat men daer te veel tyd toe bestede, want dan *zou het geen tydverdryf meer zyn*, zegt hy, *maer eene bezigheyd.* Hy wilt ook niet dat er voor te veel geld gespeeld worde, uyt vrees dat er zich den geest

Digitized by Google

van geldzuchtigheyd zou mede bemoeyen. Eyndelyk leert hy ons nog, dat wy geene al te groote genegenheyd tot dit alles mogen hebben: *Want,* zegt hy, *hoe eerlyk ook een tydverdryf zyn moge, is het een gebrek van zich tot het zelve met te veel driftigheyd te begeven. Ik zeg niet,* gaet hy voort, *dat men geen vermaek hebben mag in het spel waer mede men bezig is, (want anders zou het geen spel meer zyn); maer ik zeg, dat men er zoo zeer niet moet toe genegen zyn, dat men het onmatiglyk betrachte, er zich te zeer voor haeste, en er zyne bezigheyd van make.*

Mogten wy dit alles in aendacht nemen, en ook ten uytvoer brengen! dan zouden wy gevoelen hoe waer het is dat er niets *beter is, dan zich te verblyden, en in zyn leven goed te doen,* (Eccl. 2).

Digitized by Google

§ XV.

DEN SPOTACHTIGEN

EN DEN

STATIGEN AERD.

Ik noem eenen spotachtigen aerd het karakter van eenen mensch, die alles tot klucht en spotterny keert, die schynt geboren te zyn om te lagchen en te doen lagchen, en daer in al zyn geluk, en zyn laetste eynde schynt te stellen. Door eenen statigen aerd versta ik in tegendeel het karakter van eenen mensch, die zich met gewigtige zaken kan bezig houden, schoon hy zich van tyd tot tyd met kleyne kluchtjes en slimme trekken wel weet te verzetten. Uyt deze verklaring is genoeg te besluyten dat het eerste karakter gebrekkelyk, het tweede goed en wenschelyk is.

Het spotachtig karakter is niets anders dan het ligtveerdig karakter tot de grootste buytensporigheden gedreven. Laet ons eenen poetsemaker of klugtigen gek beschouwen: men bemerkt aenstonds dat hy niet leeft dan om iedereen tot lach

brengen, en daerdoor de verwondering en
elen lof op zich te trekken: ook peyst hy op
ders niets. Zyne woorden zyn eene gedurige
akery, de bewegingen zyns ligchaems een lang-
rig apenspel, zyne werken eene algemeene
schiedenis van poetsen en kluchten, waerin hy
ne glorie zoekt. Iedereen, peyst hy, heb ik
en te bersten lagchen, zy zien hoe geestig en
m ik ben; wat verdriet zou er niet zyn zonder
y! ook mag ik wel zeggen, zonder met myn
gen wel te staen, dat ik vele vrienden heb, en
n iedereen gezocht en bemind word. Zeer wel;
aer dat hy eens wist wat er achter zynen rug
n hem gezegd wordt! — Is dien flauwen gast
er al wederom? wat zal dien gek nu wederom
en vertellen? heeft hy dan zyne zinnen verlo-
n? — En den armen bloed peyst dat iedereen
ver zyn verstand versteld moet staen! Men spot,
en lacht dikwils meer met hem, dan met al de
luchten welke hy te vertellen heeft. Het is met
et kluchten vertellen gelyk met het spel; als men
e veel speelt, het wordt eenen arbeyd, en men
ermoeyt zich; als men te veel praetjes vertelt,
het wordt flauw en verdrietig. In het kluchten
vertellen en de spotmakeryen zyn er dikwils vele
buytensporigheden te vreezen, welke wy hier gaen
voor oogen stellen.

Digitized by Google

Buytensporigheyd in hetgeen er verteld of gedaen wordt: men kwetst de liefde met al te ligtveerdig op een andermans rekening te spreken; men kwetst de zuyverheyd met dobbelzinnige woorden te gebruyken ; men kwetst de waerheyd met zoo fyn te liegen, dat men de leugen niet meer tasten of gevoelen kan ; men kwetst de zedigheyd of broederlyke eendragt, met belagchelyke zaken uyt te regten die misstaen, of twist en tweedragt voortbrengen ; men kwetst de godsdienstigheyd, met van God en goddelyke zaken al zoo ligtveerdig te spreken als of God boven ons niet ware, en dat de heylige zaken niet heyliglyk meer moesten behandeld worden.

Buytensporigheyd in den tyd die er toe besteed wordt. Er worden menschen gevonden die byna anders niet doen, dan zich met poetsen en vertelselkens ophouden. Doch, is het niet onredelyk van eenen tyd, die zoo kostelyk is, met *zulke beuzelaryen* over te brengen ? Is den' mensch dan geschapen enkelyk om te lagchen ? Heeft hy de pligten van zynen staet niet te volbrengen om zynen God te dienen, eene hel te ontgaen, en eenen hemel te winnen ? Zekerlyk is het pynelyk van te moeten zien, dat redelyke schepsels niet verder peyzen, en niets meenen te doen te hebben, dan poetsen uyt te zetten en zotte redenen te vertellen.

Digitized by Google

Buytensporigheyd dikwils ter oorzaek van de plaets, waer den poetsemaker zyne kunsten doet zien. Het valt niet zelden voor, dat die aerdige snaken hunne dwaze streken tot in het huys van God zelf willen doen zien, of dat zy daer ten minste al den eerbied niet toonen dien men aen het huys van God verschuldigd is; zekerlyk de mysterien die daer verhandeld worden, zyn al te goddelyk, de sakramenten die er bediend worden, al te heylig, om zich daer zoo ligtveerdiglyk te gedragen. De kerken zyn bidplaetsen, maer geene kluchttooneelen.

Buytensporigheyd ook ten opzigte van de persoonen. Een spotachtig gemoed voegt zich gewoonlyk naer geene regels van voorzigtigheyd en welgemanierdheyd meer; hy zal aen een kind, aen eene vrouw, die nog het eerste verlies van eenen teerhertigen vader, of eenen getrouwen echtgenoot te beweenen hebben, kluchten en historien gaen vertellen, om zyne ydelheyd te voldoen: strydt dit toch tegen de natuer niet? Is het aen zulke menschen dat men belagchelyke praetjes moet gaen voorhouden? Hy zal zich al zoo ligtveerdig gedragen in tegenwoordigheyd van de aenzienlykste persoonen; tusschen de gewigtigste zaken en gewigtigste redevoeringen zal hy met zulke onnoozele vertelselkens opkomen, dat er

Digitized by Google

iedereen beschaemd zal over staen, en er zich over verontweerdigen zal.

Buytensporigheyd in de manier op welke hy gedurig te werk gaet. Hy houdt een getier en maekt een gewoel dat niemand meer bekwaem is in zyne bezigheden voort te gaen. Zyne oogen sperren zich open, zyn aengezigt neemt ysselyke gedaenten aen, zynen mond ontsluyt zich wyd en breed, zyn hair is heel verwaeyd; rug en schouderen, handen en voeten zyn als door de zenuwen getrokken; hy slaet en hy trekt, hy keert om en hy sleurt al wat hy vastgrypen kan: komt dit alles wel met de welgemanierdheyd en christelyke zedigheyd overeen? zyn dit geene buytensporigheden?

Buytensporigheyd eyndelyk in de woorden, welke hy gedurig in den mond heeft, om anderen tot lach te verwekken. Ach! indien wy zelfs over een ydel woord in het oordeel Gods rekening zullen te geven hebben, wat heeft eenen mensch dan niet te vreezen, wiens tong alle onbetamelyke woorden zal hebben uytgesproken, om zyne kluchten aengenaem te maken, en zyne ydele vertelsels wel te kunnen verkoopen? Neen, ik verwonder my nu niet meer van den heyligen Apostel Paulus hier over zoo streng te hooren spreken: *Dat het overspel*, zegt hy, *en alle onzuyverheyd onder*

ulieden zelfs niet genoemd worde, gelyk het aen Heyligen betaemt; noch ontuchtigen, noch dwazen, noch onzedelyken klap, die onbetamelyk is. (Eph. 5.) Den grooten Apostel verbiedt hier dus:

1° *Den onzedelyken klap die onbetamelyk is.* Men zegt zoo dikwils dat er geen kwaed gelegen is in een kluchtje te vertellen: dit neem ik geerne aen, zoo lang men in de palen der christelyke zedigheyd en welgemanierdheyd blyft; maer hoe dikwils worden deze hierin niet te buyten gegaen? en wat verstaen sommige menschen door een kluchtje niet? Hunne conscientie zal er hun wel uytleg van geven, zy hebben ze maer te ondervragen. God geve dat die kluchtjes hunne ziel niet verdoemen!

2° *Den dwazen klap.* Is er wel eenen, onder die zoogenoemde kluchtige snaken, die somtyds geene uytzinnige redenen vertelt? Of, beter gezegd, is er wel eenen die iets anders vertelt? Den H. Apostel nogtans verbiedt zulke redenen: laet ons dus naer zyne vermaningen luysteren, want zy zyn zekerlyk veel wyzer dan al wat ons desaengaende de verblinde wereld leeren kan.

3° *Den ontuchtigen klap.* Men heeft schoon te zeggen, dat een onnoozel vermaek niet verboden is, de dagelyksche ondervinding leert genoeg dat het groot getavan die, welke hun ambacht maken

Digitized by Google

van kluchten en vertelselkens te vertellen, zeer gemakkelyk tot ontuchtigen klap overgaen. Men begint hierin gewoonlyk met een kleyn, men stelt er zich gerust in ; en eyndelyk zegt men al wat er in het gedacht wilt komen, en men wordt de oorzaek van al de bekoringen, die er uyt alle die ontuchtige redenen zullen volgen, en van al de zonden die er de bedroefde vruchten zullen van zyn. Met reden dan, mag men de woorden van zulke menschen vergelyken aen eenen vergiftigden wyn, of aen die bittere beziën, welke geweldige pynen der ingewanden veroorzaken : *Hunne druyventrossen zyn trossen vol gal, en hunne wyngaerdranken zyn zeer bitter. Hunnen wyn is als de gal van draken, en als het ongeneeslyk venyn der adders.* (Deut. 32.)

4° *Het overspel en alle onzuyverheyd te noemen.* Den H. Apostel wilt hierdoor alle ydele verschooningen voorkomen, en ons wapenen tegen eene wereldsche ongebondenheyd, die dit alles toelaten wilt : *Dat u niemand door ydele woorden verleyde* (Ibid.) Laet ons dus ons zelven hierin niet bedriegen : de tong van eenen Christen , die zoo dikwils het heylig ligchaem van Jesus Christus en zyn dierbaer bloed ontvangt, is zekerlyk veel te weerdig om zulke woorden uyt te spreken, en dit is het ook, hetgeen hy te verstaen geeft, als hy

daer by voegt: *Gelyk het aen heyligen betaemt.* (Ibid.) Immers, wy zyn de lieve kinderen van onzen hemelschen Vader, de levende lidmaten van Jesus Christus, de tempels van den H. Geest; wy zyn geroepen om de lofzangen Gods in de glorie des hemels te gaen zingen, en wy zouden gelooven dat *den onbetamelyken, dwazen, ontuchtigen klap* toegelaten is aen eene tong, die in alle eeuwigheyd aen haren Schepper zal moeten toeroepen, dat hy oneyndig heylig is? *Heylig, heylig, heylig, den Heer, God der heyrkrachten.* (Is. 6.) Neen, dit is niet te begrypen; en iedereen moet genoeg gevoelen hoe streng het gebod van den Apostel is.

Het is niet dat het daerom verboden is verblyd en vrolyk van gemoed te zyn, en op tyd en plaets eenige fyne kluchtjes te vertellen, die den geest ontspannen en het hert verkwikken. Een statig gemoed, dat wel de regels der christelyke leering volgt, weet dit alles by tyd en gelegenheyd, met maet en voorzigtigheyd te doen.

Den geest van den mensch moet zekerlyk van tyd tot tyd wat verligting hebben; eenige slimme trekken, sommige fyne antwoorden, zekere kleyne vertelselkens, zyn hiertoe zeker zeer bekwaem, en storten een zekere voldoening in het hert van den mensch, en eenen waren yver om de pligten van

Digitized by Google

zynen staet des te nauwkeuriger te volbrengen. Doch bemerk wel, dat een statig man daer zyne byzonderste bezigheyd niet van maekt, gelyk het den poetsemaker doet, en dat hy daertoe den bekwamen tyd en gelegenheyd afwacht, in plaets van iedereen by tyden en ontyden met die ongerymdheden te gaen lastig vallen.

Hy weet ook eene juyste maet te houden in het gebruyk dier kluchtredenen. Hy zal daer geene uren en uren mede overbrengen; hy zal geene woorden gebruyken die onbetamelyk, of onzedig zyn; hy zal zich insgelyks wachten van alle ongeschikte bewegingen des ligchaems, van een schetterende gelach of een onaengenaem getier; in alles zal hy deze woorden van den grooten Apostel indachtig zyn: *Verblydt u... dat uwe zedigheyd aen alle menschen bekend zy.* (Phil. 4.)

Eyndelyk gebruykt hy in dit alles eene groote voorzigtigheyd om nooyt de heylige zaken met zulke ligte redeneringen te vermengen, en nooyt iemands eer of faem te benemen; niemand te bespotten of te bedroeven, niets tegen de waerheyd te zeggen, of iets aen te halen dat door zyne dobbelzinnigheyd tot kwade gepeyzen aenleyding geeft; hy doet dit alles met groote eenvoudigheyd, liefde en zedigheyd, om alzoo zynen geest wat te ontspannen, zyne broeders te verblyden, en den

Digitized by Google

algemeenen vrede en eendragtigheyd te voeden. Laet ons altyd deze maetregels gebruyken, dan zullen onze tydverdryven aengenaem en eerlyk zyn, wy zullen met regt *kinderen der heyligen* mogen genoemd worden, en weerdig zyn van den naem van Christenen te dragen.

Digitized by Google

SLUYTREDE.

Wy hebben nu aendachtiglyk de goede en slechte hoedanigheden van den aerd beschouwd. Met dezelve te overwegen, hebben wy kunnen bemerken, wat er in den onzen loffelyk of berispelyk is, en indien wy eenige gebreken in denzelven hebben ontdekt, heeft God ons ongetwyfeld het gedacht ingegeven om deze te bestryden. Eene gebrekkige inborst is inderdaed veel te nadeelig aen de godvruchtigheyd, opdat eenen christen, die voor de belangen van God yver heeft, dezelve met onverschilligheyd zou aenschouwen. Zyn hert wordt van droefheyd toegenepen als hy het nadeel ziet welk een moeyelyk en grillig karakter aen den godsdienst toebrengt; en wanneer hy eenige van die gelukkige karakters ontmoet, welke de natuer of de gratie tot den troost van de H. Kerk, en tot het geluk der zamenleving schynt gevormd te hebben, dan gevoelt hy in het diepste van zyn hert eene levendige en brandende begeerte om dezelve natevolgen. Overtuygd dat de christelyke zachtmoedigheyd en eene welgeregelde handelwyze krachtiglyk mede-

Digitized by Google

werken om de weerde der deugd voor de oogen der bedorvene wereld te doen uytschynen, neemt hy uyt geest van godsdienstigheyd en uyt pligt vast voor hem hieraen nooyt te kort te blyven.

Indien hy, eenen oogslag op het voorledene gevende, moet bekennen dat hy niet altyd de hevigheyd en de bitterheyd van zynen aerd heeft beteugeld, doet hy aen zichzelven de grootste verwytselen; hy wapent zich heyliglyk tegen zichzelven, en houdt niet op zich geweld aen te doen, tot dat hy zyne natuerlyke hevigheyd ten onder gebragt heeft.

Indien hy tot nu toe heeft gemeend niet te moeten luysteren naer zyne beste vrienden, die hem zonder ophouden herhaelden dat hy te veel trotschheyd in zyne manier van spreken had, eene al te groote ligtheyd in zynen gang, te veel bitterheyd in zyne redevoeringen; nu gevoelt hy met hoe groote reden zy hem deze bemerkingen maekten, hy begrypt dat hy zichzelven aengaende zynen aerd bedrogen heeft, dat de eygenliefde hem deszelfs gebreken verborgen heeft, dat het tyd is van zyne dwaling te erkennen, en te werken om dezelve te herstellen. Den blinddoek is afgevallen, en de duysternissen welke hem beletten van zichzelven te zien gelyk hy inderdaed is, zyn eyndelyk verdwenen; een hemelsch licht is voor

Digitized by Google

zyne oogen verschenen; nu kan hy zich niet meer ontveynzen dat zyne handelwyze weynig geschikt was om den vrede in de zamenleving te onderhouden ; zyn geweten heeft gesproken ; eene inwendige gratie heeft hem krachtiglyk beroerd ; hy heeft vast besloten van de byl aen den wortel van den boom te plaetsen, en van voor goed en met verdobbelde slagen deze wederspannige natuer aentevallen, welke niet wilt buygen, en welke hem dagelyks tot de beweenlykste buytensporigheden medesleept. Hy weet dat zy zal wederstand bieden, maer hy zal die wel weten te overmeesteren : hy zal in dezen stryd zoo groote kloekmoedigheyd en standvastigheyd gebruyken, dat zy zich aen de heylige regels der evangelische zachtmoedigheyd wel zal moeten onderwerpen. God, getuyge van zynen stryd, zal zyne edelmoedige poogingen zegenen en zynen arm ondersteunen, welken hy niet opheft en met welken hy niet slaet ten zy tot zyne glorie.

GEBED

Om aen Jesus de hervorming van zynen Aerd te vragen.

O Jesus, mynen Heer en mynen God! ik ben voor uwe oogen maer eenen armen zondaer. Ik werp my voor uwe voeten ; ik durf tot u myne

Digitized by Google

smeekende handen niet verheffen, om dat ik geheel met ellenden en krankheden vervuld ben. Ik ken myne gebreken, ik zou gelukkig zyn indien ik die kon overwinnen; maer ik kan dit niet indien gy my geene behulpzame hand toereykt. Wanneer ik poog dezelve ten onder te brengen, gevoel ik in my eenen onverwinnelyken tegenstand welken my wederhoudt. Ik zou my moeten geweld aendoen, en ik vrees alle slach van bedwang. Uwe gratie alleen, o mynen minnelyken Zaligmaker! kan my over mynen tegenzin doen zegepralen. Uwen magtigen bystand zal myne verbetering meer vervoorderen dan al de zwakke wenschen welke ik doe om een beter leven aentevangen. Heb medelyden, o Heer, met myne ziel welke gy reeds met zoo vele gunsten hebt overladen; spreek aen myn hert, beweeg het, doordring het met een zalig leedwezen. Het is genegen om tot u weder te keeren, het veroordeelt zyne slechte neygingen, het is er over bedroefd; versterk de goede gevoelens welke gy er ingestort hebt. Ondersteun mynen wil en al myne goede voornemens, op dat ik, in den weg van uwe goddelyke geboden wandelende, eens van de glorie van uwe getrouwe dienaren mag deelachtig worden.

Amen.

Digitized by Google

TAFEL.

Algemeene bemerkingen over den Aerd der Menschen. Bladz. 5
§ I. Den Geveynsden en den Regtzinnigen Aerd. 49
§ II. Den Onbeleefden en den Beleefden Aerd. 71
§ III. Den Lastigen en den Gedienstigen Aerd. 88
§ IV. Den Oploopenden en den Zachtmoedigen Aerd. 98
§ V. Den Tweedragtigen en den Eendragtigen Aerd. 119
§ VI. Den Ongevoeligen en den Goedhertigen Aerd. 141
§ VII. Den Ongerusten en den Gerusten Aerd. 151
§ VIII. Den Veranderlyken en den Gestadigen Aerd. 173
§ IX. Den Traegzamen en den Vlytigen Aerd. 195
§ X. Den Flauwhertigen en den Kloekmoedigen Aerd. 217

Digitized by Google

§ XI. Den Ligtveerdigen en den Zedigen Aerd. 239
§ XII. Den Trotschen en den Nederigen Aerd. 250
§ XIII. Den Afgunstigen en den Goedjonstigen Aerd. 260
§ XIV. Den Droefgeestigen en den Vrolyken Aerd. 270
§ XV. Den Spotachtigen en den Statigen Aerd. 292
Sluytrede. 302
Gebed om aen Jesus de hervorming van zynen Aerd te vragen. 304

Digitized by Google

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK
GENT

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google